

การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า
อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

นางสาวสาลินี จงนบกลาง

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ.2563

Claims for Land Rights in Nong Makha Subdistrict
Khok Charoen District Lopburi Province

Miss Salinee Jongnopklang

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
The Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า
อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อและนามสกุล นางสาวสาลินี จงนบกลาง

วิชาเอก การเมืองการปกครอง

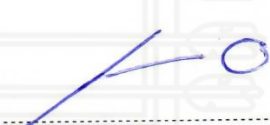
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธโรธร ตูทองคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ธโรธร ตูทองคำ ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธโรธร ตูทองคำ)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยuthพร อิศรชัย)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนัส ปิยะกุลชัยเดช)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี
ผู้วิจัย นางสาวสาลินี จนนกลาง **รหัสนักศึกษา** 2628000842 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตูทองคำ **ปีการศึกษา** 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี (3) เพื่อศึกษาโครงสร้างกระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี (4) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จาก การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร ใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักการเมืองระดับท้องถิ่น 12 คน (2) เจ้าหน้าที่รัฐ 16 คน (3) แกนนำและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง 2 คน (4) นักวิชาการ สื่อสารมวลชนและเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนหรือข้าราชการกลุ่มเกษตรกร 3 คน (5) ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า 10 คน (6) ประชาชนภายนอกตำบลหนองมะค่า 10 คน รวมเป็นจำนวน 53 คน และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพความเป็นมาของปัญหาที่ดินที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้านภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการทำการเกษตร ประวัติศาสตร์มีที่ตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมานานก่อนมีการประกาศเป็นเขตป่าทับซ้อนที่ดินของประชาชน การเมืองการปกครองที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรในเชิงอุตสาหกรรม สังคมและวัฒนธรรมงานประเพณีบุญบั้งไฟที่แสดงให้เห็นวิถีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสังคมนเกษตรกรรม เปลี่ยนเป็นสังคมที่ทันสมัยนำมาสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน (2) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินด้านการเมืองกำหนดนโยบายท้องถิ่นด้านปัญหาที่ดิน การประกาศพื้นที่ทับซ้อนที่ดิน เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเกิดความเสื่อมโทรม สังคมมีความเจริญก้าวหน้าทุกๆ ด้านเรียนรู้และเข้าใจหลักของสิทธิชุมชนที่ควรได้รับในที่ดิน แรงกระตุ้นที่ทำให้กลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน (3) กลุ่มเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีโครงสร้างการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแบบชั่วคราว กระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ภายในและภายนอกของกลุ่ม รูปแบบของกลุ่มผู้เรียกร้องแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ลักษณะการชุมนุมแบบชั่วคราวตามข้อเรียกร้องของกลุ่ม วิธีการส่งหนังสือยกเลิกแนวเขตป่า การกำหนดแนวเขตปกครองที่ชัดเจน บทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องต่อการบริหารส่วนตำบลที่ทำหน้าเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นเป็นตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้อง (4) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนด้านการเมือง มีส่วนร่วมทุกภาคส่วนร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มเกษตรกรทำการเกษตรแบบผสมผสาน สร้างรายได้ทุกฤดูกาล และด้านสังคมเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี เป็นสังคมที่เข้มแข็งมีศักยภาพในการแข่งขัน

คำสำคัญ การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน สิทธิชุมชน กลุ่มผู้เรียกร้อง กลุ่มผลประโยชน์ โคกเจริญ

Independent Study title: Claims for Land Rights in Nong Makha Subdistrict Khok Charoen District Lopburi Province

Author: Miss Salinee Jongnopklang; **ID:** 2628000842; **Degree:** Master of Political Science;

Independent Study Advisor: Dr.Thasothorn Toothongkam, Associate Professor;

Academic year: 2020

Abstract

The objectives of this research are (1) to study the background of land problems which led to claims for land rights of Nong Makha subdistrict Khok Charoen District Lopburi, (2) to identify factors that cause the claims for land rights of Nong Makha subdistrict Khok Charoen District Lopburi, (3) to study the structure, process, pattern, character, method, role and behavior of representative related to claims for land rights of Nong Makha subdistrict Khok Charoen District Lopburi, and (4) to investigate political, economic and social impacts on claims for land rights of Nong Makha subdistrict Khok Charoen District Lopburi.

This study was qualitative research by literature review and purposive sampling. There were 6 groups of key informants (53 samples in total) including local politicians (12 samples), government officials (16 samples), leaders and claim group members (2 samples), academics, journalists and Non-Governmental Organizations (NGOs) officials or farmers' group officials (3 samples), people who lived in Nong Makha subdistrict (10 samples) and people who lived outside Nong Makha subdistrict (10 samples). Then, participant observation and descriptive analysis method were used to describe this data.

This study found that (1) the background on land problems which led to claims for land rights were as follows. : Geographically, it was a fertile area suitable for agriculture. There were settlements as communities before the declaration of forests overlapping with people's land. For political and governance matters, Subdistrict Administrative Organizations have been established to maintain of natural resources, community economic progress and industrial production of agricultural products. For society and culture, the Bun Bang Fai tradition that shows the way of life of the community related to the agricultural society has changed to a modern society, leading to claims for land rights. (2) Factors causing the claims for land rights were are as follows. : As for politics, local policies were established on land issues and the declaration of land overlapping areas. The economy grows along with more plantations resulting in the deterioration of natural resources in the community. Society has progressed in all aspect. The principles of community land rights should be learned and understood resulting in the group calling for community land rights. (3) The claims for land rights group were temporary economic interests' structure through a process of internal and external interactions. The pattern of the claimants was formal and informal. The character of the gathering was temporary according to the requirement. The method was to send a letter to cancel the forest boundary line by clearly the boundary line. The role of the claimants to the Subdistrict Administrative Organization was to be coordinator with external agencies. In addition, the behavior of the local leaders was a key person related to claims for land rights. (4) The impacts on claims for land rights were as follows. : For political impact, all sectors were involved in finding solutions. For economic impact, farmers group could do integrated farming leading to making income in each season. In terms of social impact, the society was an interdependent, unified, strong with competitive potential.

Keywords: Claims for Land Rights, Community Rights, Claimant Group, Benefit Group and Khok Charoen District

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธโรธร ตูทองคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ ที่ท่านได้ให้ความกรุณาแนะนำ ติดตามและคอยให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ติดตามผลงานตลอดระยะเวลาในการจัดทำการศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณนักการเมืองท้องถิ่นทุกท่าน โดยเฉพาะท่านนายกพงษ์ณริณ ใจหาญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่ท่านได้ให้ความรู้และให้ข้อมูลที่สำคัญในพื้นที่เป็นอย่างดีเสมอมา รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ แกนนำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง นักวิชาการ เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชนหรือข้าราชการกลุ่มเกษตรกร ประชาชนภายในตำบล และประชาชนภายนอกตำบล ทุกท่านที่มีน้ำใจ สละเวลา รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลสำคัญในครั้งนี้เป็นอย่างดีสูง

ขอขอบพระคุณครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจในช่วงของการศึกษาการเดินทางไปเรียนที่ศูนย์วิทยบริการหรือที่มหาวิทยาลัย ให้มีความปลอดภัยในการเดินทาง รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการศึกษา

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ ที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ สนับสนุนด้วยดีเสมอมา ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้จะมีคุณค่าและประโยชน์กับชุมชนต่อไป

สาลินี จงนบกลาง

พฤศจิกายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	12
กรอบแนวคิดการวิจัย	13
ขอบเขตการศึกษา	16
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	22
แนวคิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	22
แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน	26
แนวคิดวิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน	
เอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน	29
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	39
แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน	44
แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน	51
แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน	53
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย	55
แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์	57
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	96
การออกแบบการวิจัย	96
วิธีการดำเนินการวิจัย	97
ศึกษาข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	99
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	100
การวิเคราะห์ข้อมูล	102
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	104
สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี	104
ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี	125
โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี	149
ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี	184
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	200
สรุปผลการวิจัย	201
อภิปรายผลการวิจัย	208
ข้อเสนอแนะ	226
บรรณานุกรม	228
ภาคผนวก	235
ก รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและแบบสัมภาษณ์	236
ข สถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 สถานที่ ณ ที่ทำการอำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี	251
ค กฎกระทรวง 894(พ.ศ.2523)ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507	255
ประวัติผู้ศึกษา	259

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเกษตรกรหนองมะค่า ปี 2563	74
ตารางที่ 2.2 ข้อมูลประชากร จำแนกตามเขตปกครอง (พ.ศ.2563)	74
ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุและจำนวนประชากร	75
ตารางที่ 2.4 ข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนประชากรย้อนหลังปี (2559-2563)	76

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	13
ภาพที่ 1.2 แสดงพื้นที่ศึกษา ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	18
ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงลักษณะแนวเขตพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี.....	70
ภาพที่ 2.2 ภาพแสดงอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง	71
ภาพที่ 2.3 ภาพแสดงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	79
ภาพที่ 4.1 ตารางแสดงการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่ การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	105
ภาพที่ 4.2 สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไปของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	108
ภาพที่ 4.3 เครื่องใช้โบราณที่พบในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี.....	111
ภาพที่ 4.4 ตำแหน่งแสดงโบราณสถานบริเวณใกล้เคียงตำบลหนองมะค่า	112
ภาพที่ 4.5 ประชาคมหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า.....	116
ภาพที่ 4.6 ผลผลิตทางการเกษตรของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	120
ภาพที่ 4.7 ประเพณีงานบุญบั้งไฟตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	124
ภาพที่ 4.8 ตารางแสดงการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	126
ภาพที่ 4.9 แผนที่แนวเขตป่าไม้ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	134
ภาพที่ 4.10 ตารางแสดงการศึกษา โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	150
ภาพที่ 4.11 ประชุมปัญหาด้านที่ดินของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่	158
ภาพที่ 4.12 ประชุมแนวเขตปกครองกับพื้นที่ใกล้เคียง	161
ภาพที่ 4.13 ภาพแสดงการประชุมแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน	173
ภาพที่ 4.14 ตารางแสดงการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี	185

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ที่ดิน ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลผลิตทางการเกษตรใช้บริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร การทำการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยดินในการเพาะปลูก อาศัยแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีสำคัญต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ มีอาหารเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้คนไม่ละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานในเมือง มีความพออยู่พอกินเลี้ยงคนในชุมชน

ดิน จึงเป็นพื้นฐานปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค เป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐานที่ต้องอาศัยพื้นดิน น้ำ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิต (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2549, น. 11) เมื่อความเจริญของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น การกระจายอำนาจลงสู่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล มีแผนการพัฒนาด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข ด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค รวมถึงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร ให้ได้ปริมาณผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร รวมไปถึงภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน สังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน แต่ปัญหาการขาดสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ส่งผลให้การเข้าถึงและการจัดการทรัพยากรที่ดินโดยชุมชน เกิดความไม่เท่าเทียมด้วยกฎหมายอำนาจรัฐ นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ถือว่าประชาชนต้องได้รับสิทธิอันชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย ตามสิทธิของประชาชนภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่เป็นกฎหมายในการปกครองประเทศให้เกิดความสงบสุข ลดความเหลื่อมล้ำ การกระจายการถือครองที่ดินโดยชอบธรรม

การมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย นับว่าเป็นความต้องการของประชาชนในลำดับต้นๆ จากการศึกษาข้อมูลแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ผลการสำรวจข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจและแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ศึกษาปัญหาด้านการเกษตร พบว่าปัญหาขาดสิทธิในที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เอกสารที่ดินส่วนใหญ่เป็นเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ก.ท.บ. 5

ร้อยละ 95 มีเอกสารสิทธิ์ น.ส.3 และ ส.ป.ก. 4-01 เพียงร้อยละ 5 (สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี, 2563, น. 31) ซึ่งนับเป็นปัญหาที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน มีความต้องการให้มีการแก้ไข และสามารถทำประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ได้รับเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ที่สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นได้ ที่ดินในตำบลเกือบทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่มีกรรมสิทธิ์หรือการครอบครองที่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้รับการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน มีสิทธิในที่ดินของตนและชุมชนมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องชัดเจนนำไปสู่การจัดเก็บรายได้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนต่อไป

การได้รับสิทธิการครอบครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินในประเทศไทย การออกเอกสารโฉนดที่ดิน มีมาตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เริ่มมีการพระราชทานที่ดิน โดยได้มีการออกสำรวจที่ดินในประเทศไทย เพื่อก่อเอกสารโฉนดที่ดินให้แก่ประชาชนเป็นครั้งแรก โดยมีการดำเนินการรังวัดหมายเลขเขตที่ดินตามประกาศกระแสพระบรมราชโองการ ที่บ้านพลับ ตำบล เกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ร.ศ.120 หรือ พ.ศ.2444 ทรงออกประกาศพระบรมราชโองการประกาศออกโฉนดที่ดินมณฑลกรุงเก่า เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2444 เป็นกฎหมายที่ใช้ในการออกโฉนดที่ดินเป็นครั้งแรกของประเทศไทย และต่อมาได้มีการตรา “พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127” ใน พ.ศ.2451 ขึ้น ใช้บังคับโดยได้รวบรวมการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่ดินหลายฉบับไว้เป็นฉบับเดียว และถือเป็นมูลฐานของกฎหมายเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินในเวลาต่อมา นอกจากนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดินอีกหลายฉบับ ซึ่งฉบับสุดท้ายคือ พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2479 ต่อมาได้วิวัฒนาการเป็น “ประมวลกฎหมายที่ดินพุทธศักราช 2497” ที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดิน และหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต่างๆ สืบมาจนถึงปัจจุบัน (ฉิริโณม พรหมโณม, 2557, น. 135-136) พระองค์ทรงพระราชทานเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดินและการครอบครองที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย ให้กับประชาชนให้ได้รับสิทธิ์ทำประโยชน์ในที่ดินของตนเองและทำให้ประชาชนมีที่ดินทำกินมีที่อยู่อาศัย มีสิทธิในการถือครองที่ดินตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ประชาชนมีสิทธิในการทำประโยชน์ในที่ดินของตนเอง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่พระองค์ทรงมอบสิทธิในที่ดินให้ประชาชนและมีประมวลกฎหมายที่ดินสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน สิทธิในที่ดินที่บรรพบุรุษได้ทำกินและอยู่อาศัย ได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง เป็นมรดกสู่ลูกหลาน

กรมที่ดิน ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2444 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้ง “กรมทะเบียนที่ดิน” ขึ้นในกระทรวงเกษตราธิการและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สร้างหอทะเบียนที่ดิน โดยได้เปิดทำการเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2446 มีหน้าที่หลักในทางทะเบียนที่ดิน คือ รังวัด

ทำแผนที่หมายเหตุที่ดิน การออกโฉนดที่ดิน การรักษาส่งสำคัญ หรือรักษาทะเบียน และการโอน แก่ทะเบียนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ได้ออกโฉนดที่ดินไปแล้วหรือจำนอง ขายฝาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น งานทำทะเบียนนี้ได้เดินหน้าเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ.2444 ถึง พ.ศ.2474 เป็นเวลา 30 ปี (กรมที่ดิน, 2564, www.dol.go.thประวัติกรมที่ดิน)

ในเวลาต่อมาได้มีการตั้งหอทะเบียนที่ดินขึ้นใน 33 จังหวัด รวมทั้ง“หอทะเบียนที่ดินเมืองลพบุรี”เปิดทำการเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2450 ตั้งอยู่ ณ ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี (ปัจจุบันคือที่ตั้งตลาดสดเทศบาลเมืองลพบุรี ข้างพระนารายณ์ราชนิเวศน์) “หอทะเบียนที่ดินเมืองลพบุรี” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น“สำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี” เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2497 ตามความในมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นหน่วยราชการสังกัดส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดลพบุรี ทำหน้าที่ออกโฉนดที่ดิน จดทะเบียนที่ดิน และดำเนินการจัดที่ดินให้ประชาชนดูแล รักษาที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินควบคุมการจัดสรรที่ดินและอื่นๆ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ที่ได้มีการยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องมา (สำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี, 2564, www.dol.go.th/lopburi/DocLib2.pdf)

ปัจจุบันมีสำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี ทั้งหมดจำนวน 8 สาขา ได้แก่ สาขาโคกสำโรง สาขาบ้านหมี่ สาขาชัยบาดาล สาขาพัฒนานิคม สาขาอำเภอท่าม่วง สาขาอำเภอท่าหลวง สาขาอำเภอลำสนธิ และสาขาอำเภอสระโบสถ์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เพิ่มความสะดวกให้กับประชาชน สามารถเข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน โดยประชาชนสามารถเดินทางไปได้ติดต่อได้อย่างสะดวก

ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเกษตรอุตสาหกรรมที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม รวมไปถึงระบบการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว ไร้ขีดจำกัดด้านเวลาและระยะทาง เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ที่แสวงหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตร จากการผลิตแบบยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิต การตลาดมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอย่างรวดเร็วนำไปสู่ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นำมาสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว

การผลิตเพื่อการส่งออกหรือสังคมอุตสาหกรรมเกษตร ที่ปริมาณความต้องการมีมากขึ้น จำเป็นที่ต้องอาศัยการผลิตสินค้าเกษตรมากขึ้น รูปแบบการทำเกษตรจึงเปลี่ยนไปจากเดิม มีการใช้สารเคมี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง ในการผลิตสินค้าเกษตรมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จากเดิมเป็นสังคมที่ผลิตสินค้าเกษตรที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอที่จะบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ การเพิ่มพื้นที่การผลิตให้มากขึ้น เพิ่มปัจจัยการผลิต เกษตรกรต้องมีเงินทุนเพื่อมาลงทุนในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก เมื่อเข้าสู่ฤดูกาลเก็บ

เกี่ยวผลผลิต ฝนทิ้งช่วง เกิดปัญหาภัยแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรมีภาระหนี้สิน ประกอบกับพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เมื่อเกิดปัญหาภัยแล้ง เกิดภาระหนี้สิน ประชาชนส่วนใหญ่ช่วงวัยทำงาน ต้องเดินทางเข้าไปทำงานในเมืองหรือในเขตอุตสาหกรรม เพื่อนำรายได้มาแบ่งเบาภาระของครอบครัว และเพื่อความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัวที่ดีขึ้น

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน เนื่องมาจากการจัดการทรัพยากรของภาครัฐ ที่ได้มีการออกกฎหมายป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2504 ทับเขตพื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นเขตป่าไม้ถาวรคชเสนีย์ และประกาศแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ.2523) ตามมาด้วยพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 กำหนดให้พื้นที่ตำบลหนองมะค่าอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2540 ตามกฎหมายเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่เกิดการเสื่อมโทรมให้มีการปฏิรูปและการเข้าใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรม ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองหรือการครอบครองที่ดิน โฉนดที่ดินได้ สามารถออกได้โดยออกเป็นเอกสาร ส.ป.ก.4-01 เป็นการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและมีการจัดสรรให้กับเกษตรกรใช้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นๆ แต่ด้วยความเข้าใจกฎหมายที่ดิน ทำให้ประชาชนไม่ยอมรับเอกสาร ส.ป.ก.4-01 เนื่องจากใช้ทำเกษตรกรรมเท่านั้น ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายที่ดินทำให้พื้นที่ดังกล่าวไม่เอา ส.ป.ก. 4-01

กฎหมายที่ดิน ในการจำแนกประเภทที่ดินของกรมที่ดินนั้น ได้ให้ความหมายไว้ว่า พื้นที่ใดเป็นพื้นที่ป่าและเป็นป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรม ที่จะเปิดจัดสรรเพื่อการเกษตรกรรมหรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น ที่นำมาดำเนินการสำรวจ จำแนกประเภทที่ดิน ตามขั้นตอนการจำแนกประเภทที่ดิน พื้นที่ใดสมควรสงวนเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่แน่นอนให้ยกเลิกเขตป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2504 และให้ถือเขตพื้นที่ป่าไม้ตามที่คณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินได้จำแนกไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวร ส่วนพื้นที่ที่เหลือจากการกำหนดไว้เป็นป่าไม้ถาวรให้จำแนกเป็นที่จัดสรร ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ถาวรถือเป็นที่ดินของรัฐ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564, www.dol.go.th) และออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 รวมถึงพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ทำให้ประชาชนร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ได้เข้าถึงสิทธิและสามารถจัดการทรัพยากรด้วยตนเองยาวนาน 40 กว่าปี ที่ชาวบ้านต้องต่อสู้และเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ถือว่าตนนั้นควรได้รับการครอบครองที่ดินและเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ได้ถูกจำกัดสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินจากกฎหมาย

จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอ พบว่าลักษณะการถือครองที่ดินในตำบลหนองมะค่า ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง คิดเป็นร้อยละ 69.43 รองลงมาคือเช่า คิดเป็นร้อยละ

21.66 และอื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์,ทำฟรี) คิดเป็นร้อยละ 8.91 ตามลำดับ (สำนักงานเกษตรอำเภอ โศภเจริญ, 2563, 23-24) โดยพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีพื้นที่ประมาณ 134 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 83,750 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัยประมาณ 70,711 ไร่ อีก 13,039 ไร่ เป็นพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเทือกเขาโลมนาง เอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินของเกษตรกรหรือประชาชนภายในตำบลหนองมะค่าร้อยละ 95 เป็นเอกสารอื่นๆ คือภ.บ.ท.5 และอีกร้อยละ 5 เป็น น.ส.3 และ ส.ป.ก.4-01 เป็นข้อมูลด้านที่ดินของตำบลที่ได้มีการรวบรวมไว้จากการสำรวจข้อมูล

เอกสารอื่นๆ ร้อยละ 95 เป็นเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินของประชาชนส่วนใหญ่ ในตำบลหนองมะค่า โดยภ.บ.ท.5 ซึ่งตามความหมายของเอกสารสิทธิในที่ดิน ภ.บ.ท.5 นั้น นับว่าเป็นเอกสารอื่นที่ไม่ถือเป็นเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน ภ.บ.ท.5 เป็นแบบแสดงรายการที่ดินที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่หรือ ภ.ท.บ.5 เป็นแบบที่จะต้องไปยื่น เพื่อชำระภาษีบำรุงท้องที่ประจำปีต่อเจ้าพนักงานประเมิน สำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ดินตั้งอยู่ เช่น ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นไปตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ดังนั้น ภ.บ.ท.5 จึงมิใช่เอกสารสิทธิในที่ดินที่ออกตามประมวลกฎหมายที่ดิน การซื้อขายจึงทำได้เพียงการส่งมอบการครอบครองที่ดินให้แก่กันเท่านั้น ไม่สามารถไปจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินท้องที่ได้ บุคคลที่มีชื่อใน ภ.บ.ท.5 อาจจะไม่ใช่เจ้าของที่ดินและที่ดินอาจจะเป็นที่หวงห้าม ที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะสามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมาย (สิริโฉม พรหมโฉม, 2557, น. 144) ซึ่งตามกฎหมายของกรมที่ดิน เอกสาร ภ.ท.บ.5 ไม่สามารถดำเนินการออกโฉนดที่เป็นสิทธิในที่ดินได้ ประชาชนต้องการสิทธิในที่ดินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ ที่ถือว่าเป็นผู้ถือครองและครอบครองในที่ดินนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย เมื่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ทางสังคม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนในชุมชน

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี อีกร้อยละ 5 เป็นเอกสารสิทธิ น.ส.3 และส.ป.ก.4-01 ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิที่สามารถให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ ภายใต้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ส.ป.ก.4-01 มีหลักการคือที่ดินที่อยู่ในเขตปฏิรูปสามารถใช้ทำเกษตรกรรมได้อย่างเดียว ทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ และผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 มีพื้นที่จำกัดไม่เกิน 50 ไร่ ขณะที่เกษตรกรจำนวนไม่น้อย ที่มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตั้งแต่บรรพบุรุษเกินกว่า 50 ไร่ จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายที่ประชาชนไม่ต้องการ

การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ กรมพัฒนาที่ดิน ได้ให้ความหมายของเขตปฏิรูปที่ดิน หมายถึงที่ดินที่เป็นชุมชนเดิมรูปแบบมาก่อน ที่ดินที่เป็น ไร่ สวน ที่ทำกินของราษฎรตั้งแต่บรรพบุรุษและที่ดินป่าเสื่อมโทรมหมดสภาพป่าและไม่สามารถฟื้นสภาพป่าได้อีก ไม่รวมถึงป่าในเขตอนุรักษ์ เช่น อุทยาน

แห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ หรือเขตต้นน้ำลำธาร หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ไม่อนุญาตให้ทำการซื้อขายที่ดิน หากมีการซื้อขายในขณะที่เอกสารสิทธิ์นี้ยังมีผลอยู่จะเป็นโมฆะ แต่สามารถโอน แบ่งแยกและตกทอดทางมรดกให้แก่บุคคลในครอบครัว ได้แก่ สามี ภรรยา บุตร บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาและหลาน สามารถเช่า หรือเช่าซื้อเพื่อเกษตรกรรม (ไม่อนุญาตให้เช่าเพื่อจุดประสงค์อื่น) ไม่สามารถจดทะเบียนจำนองได้ เว้นแต่เป็นโครงการของรัฐบาลที่อนุญาตให้ใช้เอกสารสิทธิ์เป็นประกัน สิทธิในที่ดินยังคงเป็นของรัฐ ประชาชนสามารถคืนที่ดินให้รัฐหากไม่ต้องการ และรัฐสามารถเรียกคืนที่ดินได้หากตรวจสอบพบว่าประชาชนมิได้ใช้ทำการเกษตร(กรมพัฒนาที่ดิน.2564: www.ldd.go.th/home) จากความหมายของเขตปฏิรูปที่ดิน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ไม่ยอมรับในการออกเป็นเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ที่ถูกจำกัดสิทธิของผู้ถือครองที่ดิน ประชาชนเกิดความเข้าใจว่าที่ดินที่อาศัยอยู่และทำกินนี้ ควรใช้ประโยชน์ในที่ดินได้มากกว่าที่กฎหมายของที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ์แบบ ส.ป.ก.4-01 นี้

จากปัญหาด้านสิทธิในที่ดินของตำบลหนองมะค่า พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นเอกสารอื่นๆ เป็นเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของตน ทำให้ชุมชนขาดสิทธิขาดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้มีความก้าวหน้า ถูกจำกัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประชาชนต้องประสบกับความทุกข์ยากลำบาก ในปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารการครอบครอง หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่มีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาที่สำคัญในเรื่องสิทธิในการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากที่ดินของประชาชนในชุมชนตำบลหนองมะค่า ที่ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตนเองและของชุมชน

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 46 ซึ่งยอมรับสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม อนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยประชาชนมีสิทธิในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ให้เกิดความเป็นธรรม ให้สิทธิแก่ประชาชนตามหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ทำให้ประชาชนสามารถร่วมจัดการ ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ให้มีการเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสูงสุดโดยชุมชนเอง (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2564, www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/Laws/Constitution.aspx) สิทธิของการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยใน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย ด้าน

กระบวนการยุติธรรม ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ซึ่งด้านอื่นๆ เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ได้บัญญัติถึงบุคคลและชุมชนชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน บัญญัติถึงหน้าที่ของรัฐ ว่ารัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2560, น. 15-16) ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สิทธิของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน โดยให้มีกระบวนการ การมีส่วนร่วม กิจกรรมการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของที่ดินซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ตามแนวทางการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 นำไปสู่ความสงบสุข เรียบร้อยของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไป

สิทธิ (rights) คือ การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่อยู่เป็นเจ้าของไม่อาจถูกห้ามจากการกระทำนั้นๆ ดังนั้น การมีสิทธิจึงบอกลำดับถึงกำหนดหน้าที่ แก่ผู้อื่นมิให้ขัดขวางการกระทำนั้นๆ ภายใต้หลักของสิทธิ (ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์, 2538, น. 79) โดยที่ทุกคนมีสิทธิมาตั้งแต่กำเนิด การกระทำตามสิทธิที่มีมาตั้งแต่กำเนิดนั้น จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ และทุกคนไม่สามารถที่จะละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้ สังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้คนมากมายรวมกันเป็นชุมชน เป็นสังคมอาศัยอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกันด้วยสังคมแบบดั้งเดิมของสังคมไทย สังคมมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของชุมชนที่เกิดขึ้น ทำให้สิทธิของการอยู่ร่วมกันต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุมเพื่อให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข เคารพสิทธิของตนเองและสิทธิของผู้อื่น การเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับเป็นไปตามหลักของกฎหมาย

การรวมกลุ่มเป็นสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมกันกำหนดสิทธิที่เป็นเสมือนข้อตกลงระหว่างกันให้มีขึ้นในสังคมนั้นๆ ดังนั้น สิทธิ จึงเป็นข้อตกลงที่มีการกำหนดมาจากการกระทำร่วมกันของสมาชิกในสังคม และสิทธิต้องได้รับการยอมรับจากสังคมนอกในการกระทำนั้นๆ และการกระทำนั้นยังต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยมีข้อกำหนด กฎ ระเบียบ เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย ทุกคนมีสิทธิส่วนบุคคล สิทธิได้ระบุถึงหน้าที่ของบุคคล ไม่มีผู้ใดมาขัดขวางได้ สิทธิจึงเป็นอำนาจที่มีอยู่ในตัวของบุคคลมากขึ้นอยู่กับหน้าที่ของบุคคล เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินออกมาแสดงสิทธิของตน และพยายามต่อสู้เรียกร้อง ก่อให้เกิดโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะวิธีการ บทบาท รวมทั้งพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรีในครั้งนี้

สิทธิของบุคคลมีความหลากหลายซึ่งแล้วแต่เหตุการณ์ และบทบาทหน้าที่ของบุคคลนั้นๆ บุคคลย่อมที่จะมีสิทธิในการดำเนินชีวิต สิทธิการแสดงความคิดเห็น สิทธิการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วมกัน สิทธิของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะที่ดินอันเป็นที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตน และสิทธิในการปกป้อง คุ้มครองทรัพย์สินของตนเอง โดยมีให้ผู้อื่นมาละเมิดได้ สิทธิของการกระทำที่เกิดจากการกระทำร่วมกันของประชาชนในสังคม สิทธิในดูแล บำรุง รักษาทรัพยากรของท้องถิ่นนั้นๆ และรู้คุณค่าใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน เมื่อความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจและสังคม จากภายนอกชุมชนมากขึ้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมากขึ้นตามไปด้วย เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การบริโภค พื้นที่ในการดำรงชีพต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยองค์กร ภาศิเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ บทบาทของผู้นำชุมชน ในการต่อรองอำนาจทางการเมือง สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ ที่จะเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเองให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สิทธิชุมชนที่ต้องมีการรักษา หวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม สิทธิในการเรียกร้องในการจัดการทรัพยากรของชุมชน เป็นอีกหนึ่งความสำคัญที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ เพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตนเองและชุมชน (อนันท์ กาญจนพันธ์, 2551, น. 1) เป็นสิทธิของชุมชนที่ร่วมกันออกมาเพื่อให้ได้สิทธิในที่ดินของตน และสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้อย่างถูกต้อง ตามความต้องการของกลุ่มผู้เรียกร้อง

ปัจจุบันนี้ สังคมได้ก้าวไปสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร สามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความสะดวก รวดเร็วในการศึกษาข้อมูลทางกฎหมาย แสวงหาความรู้ในสิ่งที่ต้องการศึกษา เมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชน ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในสิทธิของความเป็นเจ้าของทรัพยากรมากขึ้น ร่วมกันแสดงออกซึ่งเป้าหมายของการเรียกร้องที่กลุ่มต้องการ ภายใต้กฎหมายและการกระทำที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น จึงได้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อรักษาสิทธิตามระบอบประชาธิปไตย โดยไม่ปล่อยให้เป็นเรื่องของใครผู้ใดผู้หนึ่งเพียงฝ่ายเดียว หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งอีกต่อไป ประชาชนที่ประสบปัญหาจำเป็นต้องรักษาสิทธิในที่ดิน ที่บรรพบุรุษของตนได้ครอบครองเป็นเจ้าของ โดยเชื่อว่ามีเอกสารหรือหลักฐานที่สามารถทำให้ภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของตนได้ และภาครัฐเข้ามาดำเนินการในพื้นที่โดยที่ประชาชนไม่รับรู้และไม่มี ความเข้าใจ จุดประสงค์ของภาครัฐอย่างแท้จริง เกิดความไม่พอใจการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐ จึงร่วมกันออกมาเรียกร้องให้รัฐออกเอกสารสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของ เป็นผู้ครอบครองที่ดินอย่างแท้จริง และได้เอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างคุ้มค่า

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ภาครัฐถือกฎหมายเข้ามาเพื่อทำออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับประชาชนในพื้นที่ เมื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีมากขึ้น สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล ทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ที่ถือได้ว่าเป็นเอกสารสิทธิ์ที่ออกให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งที่ดินในเขตการปฏิรูปที่ดินนั้น ใช้ทำเฉพาะการเกษตรอย่างเดียวเท่านั้น ทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ ไม่อนุญาตให้ทำการซื้อขายที่ดิน หากมีการซื้อขายในขณะที่เอกสารสิทธิ์นี้ยังมีผลอยู่จะเป็นโมฆะ แต่สามารถโอน แบ่งแยก และตกทอดทางมรดกให้แก่บุคคลในครอบครัวได้ หรือจะดำเนินการใดๆ ในเขตพื้นที่ต้องขออนุญาตก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ ที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามา ดำเนินการในพื้นที่ โดยรางวัลที่ดินเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ ทำให้เกิดเหตุการณ์ปะทุขึ้น โดยมีประชาชนรวมกลุ่มปิดถนนไม่ให้เจ้าหน้าที่เข้าพื้นที่ และเกิดการชุมนุมครั้งใหญ่ โดยมีประชาชนจำนวนมาก รวมกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เนื่องจากประชาชนเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐ

ปัญหาการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน นำไปสู่การเคลื่อนไหวของประชาชนที่ต่อสู้ ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ด้านที่ดินของคนในชุมชน สิทธิของการชุมนุมการเรียกร้อง การเคลื่อนไหวมีหน่วยงานองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้อง ส่งผลไปสู่การปรับเปลี่ยนการดำเนินการ ด้วยพลังของกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของข้อเรียกร้องของกลุ่ม เป็นแรงขับเคลื่อนให้หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการ โดยกลุ่มประชาชนมีโครงสร้างกระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการขั้นตอนของการดำเนินการ ให้กลุ่มประชาชนผู้เรียกร้องได้รับทราบ มีการประชุมปรึกษาหารือของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนของการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนี้ เป็นการเรียกร้องที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนที่ประสบกับปัญหาด้านที่ดิน

จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายมาตั้งแต่เมื่อมีประชาชนจำนวน 1 ราย เป็นผู้ที่มีต้องการให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยมีพื้นที่ ที่ตั้งอยู่ในตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ เดินทางเข้าไปเพื่อแจ้งความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดิน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 และประชาชนอีกรายที่เป็นผู้ครอบครองที่ดินในท้องที่ตำบลเดียวกัน ยื่นความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดิน จำนวนเนื้อที่ประมาณ 40 ตารางวา และในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2548 และในเวลาต่อมา มีประชาชนประมาณ 100 ราย ยื่นความประสงค์เพื่อออกโฉนดที่ดิน และได้ดำเนินการติดตาม สอบถามถึงความคืบหน้าในการออกโฉนดที่ดินตลอดมา กลุ่มประชาชนที่ได้ยื่นความประสงค์จะได้สิทธิในการถือครองที่ดินได้ส่งหนังสือ ถึงนายกองค์การ

บริหารส่วนตำบลหนองมะค่า สอบถามความคืบหน้าในการออกโฉนดที่ดิน และช่วยติดต่อประสานงานเรื่องการขออนุญาตที่ดินของประชาชนที่ยื่นความประสงค์ในการออกโฉนดที่ดิน ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามขั้นตอนทางกฎหมาย พบว่ากรมที่ดินไม่สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินให้แก่ประชาชนที่ยื่นความประสงค์ได้ เนื่องจากพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่อยู่ในแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรีทั้งหมด มีพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ จึงต้องรอผลการดำเนินการแก้ไขแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ พร้อมกับถ่ายทอดและรับรองแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติก่อน รวมถึงลงในระวางแผนที่ของกรมป่าไม้แล้วจึงจะดำเนินการออกโฉนดที่ดินให้กับกลุ่มประชาชนที่ยื่นความประสงค์ ซึ่งประชาชนไม่เห็นชอบด้วยกฎหมายของกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พุทธศักราช 2523) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 กำหนดให้ป่าสงวนแห่งชาติสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง ตำบลนาเฉลียง ตำบลกองทุล ตำบลบ้านโพน อำเภอนองไผ่ ตำบลหนองแจง ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน ตำบลสามแยก ตำบลซับสมบูน ตำบลพุเตย ตำบลภูน้ำหยด ตำบลพุกาม อำเภอวิเชียรบุรี และตำบลสระกรวด ตำบลโคกสะอาด ตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ภายในแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงเป็นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยที่มิได้ระบุพื้นที่ตำบล หนองมะค่า (เดิมคือ ตำบลยางราก) อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี(เดิมคือ อำเภอโคกสำโรง) จังหวัดลพบุรี ว่าอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ตามแผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พุทธศักราช 2523) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ปรากฏว่ามีแนวเขตบางส่วนครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลพบุรี ซึ่งเขตพื้นที่ที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวง ที่กฎกระทรวงมิได้ระบุถึงสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติและไม่ถือว่าท้องที่ ที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ประชาชนที่ยื่นความประสงค์ขอให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดินยื่นเมื่อ พ.ศ.2520 ก่อนที่จะมีการประกาศใช้บังคับกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พุทธศักราช 2523)

จากการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินเข้าดำเนินการ ตามนโยบายเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ศูนย์อำนวยการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดิน แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ ที่จะดำเนินการออกโฉนดที่ดินในท้องที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ.2537 และพ.ศ.2540 เป็นการประกาศเขตการปกครองท้องที่จังหวัดเพชรบูรณ์ทับซ้อนกับจังหวัดลพบุรี และกรมป่าไม้ยังไม่ได้ดำเนินการขีดเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ลงในระวางแผนที่มาตราส่วน 1: 4,000 กรมป่าไม้ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ได้ชี้แจงกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ว่าเกิดจากความผิดพลาดในการจัดทำแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว

โดยกรมป่าไม้ต้องดำเนินการเพิกถอนแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ขั้นตอนของการดำเนินการยื่นขอเอกสารสิทธิในที่ดินดำเนินการต่อเนื่องมา รอผลการดำเนินการแก้ไขแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ พร้อมกับถ่ายทอและรับรองแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ลงในระวางแผนที่ของกรมป่าไม้แล้วเสร็จก่อน กรมที่ดินจึงจะสามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้

ประชาชนตำบลหนองมะค่า รอการดำเนินการและมีการติดตามตลอดมา สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ออกมาดำเนินการสำรวจรังวัดที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความไม่พอใจกับการดำเนินการดังกล่าว จึงนำไปสู่เหตุการณ์ที่ประชาชนชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของกลุ่มประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าและประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน รวมออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของตน เพื่อเป็นการแสดงสิทธิในที่ดิน เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 โดยมีประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน เข้ามาร่วมเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนี้ มีการชูป้าย ส่งเสียง เพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยดำเนินการแก้ไขและออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ให้ได้รับสิทธิในที่ดินของตน

ประชาชนที่เข้าร่วมการชุมนุม เชื่อว่าตนมีสิทธิในที่ดิน และควรได้รับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากความผิดพลาดของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ประชาชนเดือดร้อน และขาดสิทธิในที่ดินทำกิน การออกโฉนดที่ดินไม่มีความชัดเจน และเรื่องแนวเขตปกครองท้องที่ที่ไม่ชัดเจน และพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้อยู่ในแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ทำให้ประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ขาดสิทธิในที่ดินทำกิน ขาดโอกาสในการพัฒนาที่ดินและที่อยู่อาศัยของตน ส่งผลให้ชุมชนไม่มีการลงทุนเหมือนเช่นพื้นที่อื่น และให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการดำเนินการอย่างเป็นทางการ เกิดขึ้นอย่างโปร่งใส ชัดเจนในการเรียกร้องให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดิน

ประชาชนในพื้นที่ เชื่อว่าพื้นที่ชุมชนตั้งถิ่นฐานมาก่อน ที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายประกาศควบคุมบริหารจัดการทรัพยากร โดยที่ไม่คำนึงถึงความทุกข์ยาก ลำบากของประชาชนในพื้นที่ เมื่อกฎหมายเป็นข้อจำกัดที่ประชาชนไม่สามารถดำเนินการในสิทธิในที่ดินของตนได้ ทำให้ประชาชนในชุมชน ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการเรียกร้องสิทธิในการครอบครองและกรรมสิทธิในที่ดินตามแนวทาง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการในการดำเนินการร่วมกันออกมาเคลื่อนไหวร่วมกันเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ตนเชื่อว่ามีหลักฐาน เอกสารที่ตนเป็นผู้ทำประโยชน์ในที่ดินอย่างถูกต้อง และสามารถดำเนินการเรียกร้องได้ ภายใต้กฎหมาย ซึ่งการมีสิทธิชุมชนเป็นสิทธิที่รองมาจากสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การดำเนินการใดๆ ต้องมีความถูกต้องชัดเจน โปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และการให้ความรู้ความเข้าใจกับชุมชน เรื่องสิทธิในที่ดินที่ถูกต้อง เพราะการดำเนินการต้องใช้เวลาในการดำเนินการ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานทุกภาคส่วน ที่ต้องทำงานบูรณาการร่วมกัน ให้ความสนใจกับประชาชนที่ประสบปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ เพื่อป้องกันการขัดแย้งอย่างเช่นพื้นที่อื่น

ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษา สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อทราบข้อมูลของพื้นที่ที่ศึกษานำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของชุมชน ที่เป็นสาเหตุนำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน รวมทั้งศึกษาผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินที่เหมาะสม และมีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

2.3 เพื่อศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

2.4 เพื่อศึกษาผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริง จังหวัดลพบุรี นำแนวคิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน แนวคิดวิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนสิทธิชุมชน การคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน สิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน เครือข่าย การเรียนรู้ และกลุ่มผลประโยชน์ ข้อมูลของตำบล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริง จังหวัดลพบุรี

ด้านภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ที่ดินมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและความเป็นมาของชุมชนในเชิงประวัติศาสตร์ มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมาก่อนมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าด้านการเมืองการปกครองการยกฐานะสภาพตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และนโยบายด้านที่ดินของผู้บริหารท้องถิ่นที่ ด้านเศรษฐกิจ จากระบบการผลิตเกษตรกรรมแบบยังชีพสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม และด้านสังคม วัฒนธรรมเป็นสังคมชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมกับประเพณีงานบุญบั้งไฟที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนมาช้านาน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยจำแนกปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดิน จากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน เนื่องจากสิทธิของความเป็นมนุษย์สามารถออกมาเรียกร้องสิทธิ ที่ถือว่าตนและชุมชนควรได้รับสิทธิในที่ดิน ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เป็นผู้กระทำผิดกฎหมายจากการเข้าไปทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่า

3.2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ในด้านการเมือง การเมืองท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายด้านที่ดินของผู้บริหาร การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน จำกัดสิทธิในที่ดินของประชาชนในชุมชนที่ไม่มีโอกาสในการพัฒนาหรือการเข้ามาลงทุนของภาคเอกชน สร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนด้วยการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเกษตรกรรมเพื่อยังชีพสู่เกษตรอุตสาหกรรม พื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ใช้สารเคมีเพื่อให้ปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทสู่สังคมสมัยใหม่ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาผลิตสินค้าเกษตร มีการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

และบูรณาการร่วมกัน การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน ร่วมกลุ่มออกมาต่อสู้เรียกร้อง ให้ได้รับเอกสารสิทธิที่ถูกต้อง

3.3 การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

การเรียกร้องให้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินและปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรด้านที่ดินโดยชุมชน ร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานราชการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน ให้ได้รับสิทธิการครอบครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยถือว่าประชาชนมีสิทธิการชุมนุมภายใต้กฎหมาย ที่ไม่กระทบหรือละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินดังนี้

3.3.1 โครงสร้าง ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ลักษณะโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

3.3.2 กระบวนการ เป็นการนำแนวคิดสิทธิชุมชน การคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน สิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน เครือข่าย มาเป็นกรอบในการอธิบายปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มของผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

3.3.3 รูปแบบ ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

3.3.4 ลักษณะ รวมกลุ่มชุมนุม ชูป้ายข้อความ ปิดสถานที่ราชการ เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน วิธีการ ยื่นหนังสือยกเลิกแนวเขตป่า กำหนดแนวเขตปกครองอย่างชัดเจน จัดการร่วมในระดับชุมชน

3.3.5 บทบาท ในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า และระหว่างผู้นำชุมชน ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

3.3.6 พฤติกรรม ผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ในการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน และพฤติกรรมในการติดต่อประสานงานหน่วยงาน

การศึกษากลุ่มของผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน จากเหตุการณ์ชุมนุมที่เกิดขึ้น เกิดความรู้สึกว่าถูกหน่วยราชการลิดรอนสิทธิ ทำให้กลุ่มประชาชนเกิดความไม่พอใจ ร่วมออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน และเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในสิ่งที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ ให้ได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิในที่ดิน ประชาชนร่วมกันต่อสู้เรียกร้องและดำเนินการมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยมีแรงกระตุ้นจากปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ร่วมกันแสดงออกด้วยการชุมนุมเรียกร้องเกิดขึ้น

3.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

3.4.1 ผลกระทบภายใน ที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ภายในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตำบลมากยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์ เกิดความสามัคคีในชุมชน ด้านการเมือง ประชาชนภายในชุมชนสนใจการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมือง รับฟังความคิดเห็น ด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่ม สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในชุมชน เชื่อมโยงตลาดต่อราคาด้วยระบบการจัดการแบบกลุ่มเกษตรกร และด้านสังคม เป็นสังคมที่เกิดความรักความสามัคคี พึ่งพาอาศัยกัน

3.4.2 ผลกระทบภายนอก ที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านการเมือง ประชาชนภายในชุมชนมีความสนใจการเมือง เรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น เสนอแนะร่วมปรึกษาหารือ กับภาคีเครือข่าย สร้างการเมืองฐานรากที่เข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน และด้านสังคม เกิดความสัมพันธ์กับสังคมอื่นมากขึ้นซึ่งมีปัญหาแบบเดียวกัน เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

4. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเป็น 4 ประเภท คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านเวลา และขอบเขตด้านประชากร สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามรูปแบบตามระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ขอบเขตที่ศึกษาดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านของเนื้อหา

4.1.1 ศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนที่เกิดขึ้น การศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการค้นคว้าเอกสารและเข้าใจบริบทโดยทั่วไปของพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านที่ดิน ขอบเขตด้านของเนื้อหา ผู้ศึกษาทำการศึกษาสภาพของพื้นที่ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

ด้านภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างรายได้ ส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่

ด้านประวัติศาสตร์ ที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาก่อนมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่ามีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ในชุมชน

ด้านการเมืองการปกครอง จากการปกครองสภาตำบลยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ปกครองตนเองในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการปัญหาในด้านที่ดินของผู้บริหารท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจ ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมอาศัยน้ำฝนทำการเกษตร สู้การทำ การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ต้นทุนการเพาะปลูกที่สูงเพิ่มปัจจัยการผลิต ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

ด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมชนบทที่มีวิถีชีวิตการทำกรเกษตรมาแต่บรรพบุรุษ กับประเพณีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีการทำกรเกษตรอาศัยน้ำฝน มีประเพณีงานบุญบั้งไฟ

4.1.2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านการเมือง นโยบายด้านที่ดินของผู้บริหารชุมชน การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนกับที่ดินของประชาชน รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน ที่ประชาชนเกิดความรุ้ความเข้าใจและลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การขยายตัวของเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตอาศัยแหล่งเงินทุน เพิ่มปัจจัยการผลิต ด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมสมัยใหม่เกิดการเรียนรู้ รั้รั้ข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและรวดเร็ว เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุ นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชน

4.1.3 การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของการเรียกร้องเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเอง

4.1.4 ผลกระทบด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นผลดีที่ชุมชนได้รับและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ประชาชนร่วมกันต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมาเป็นเวลาอันยาวนานกว่า 40 ปี ให้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จำนวน 12 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านหนองมะค่า

หมู่ที่ 7 บ้านหินสามบ่อ

หมู่ที่ 2 บ้านแหลมชนแดน
หมู่ที่ 3 บ้านลำโป่งเพชร
หมู่ที่ 4 บ้านห้วยซาราม
หมู่ที่ 5 บ้านพุน้ำหยด
หมู่ที่ 6 บ้านหนองอ้ายเสา

หมู่ที่ 8 บ้านหนองมะค่า
หมู่ที่ 9 บ้านคลองไม้แดง
หมู่ที่ 10 บ้านบ่อตะเคียนทอง
หมู่ที่ 11 บ้านคลองมะขาม
หมู่ที่ 12 บ้านเขาขุย

ภาพที่ 1.2 แสดงพื้นที่ศึกษา ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี, ข้อมูลทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2560.

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล รวบรวมประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ศึกษาในช่วงที่กลุ่มผู้เรียกร้อง มีการเคลื่อนไหวดำเนินการเรียกร้องขอเอกสารสิทธิ์ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 - เดือนกันยายน พ.ศ. 2564

4.4 ขอบเขตด้านประชากร

การวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้นำชุมชน นักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และเจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า และประชาชนภายนอกตำบลหรือพื้นที่ใกล้เคียง ที่มีความรู้ ความเข้าใจในประเด็นปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นบุคคลที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ

5. นิยามคำศัพท์เฉพาะ

การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้อง ตรงกันในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

5.1 ที่ดิน หมายถึง ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี พื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน

5.2 สิทธิในที่ดิน หมายถึง กรรมสิทธิ์ และสิทธิครอบครอง การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินของประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

5.3 ชุมชน หมายถึง พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี พื้นที่ทั้งหมด 12 หมู่บ้าน

5.4 การเรียกร้อง หมายถึง การขอความเป็นธรรม ให้ชุมชนมีการรวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน สิทธิในการถือครองที่ดิน ในการเรียกร้องสิทธิการถือครองที่ดินตามกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ความตระหนักของชุมชนในเรื่องที่ดิน รวมทั้งการดูแล รักษาผลประโยชน์ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในชุมชน สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการเรียกร้อง

5.5 การชุมนุม หมายถึง การรวมตัวโดยเจตนาเป็นการชั่วคราว ในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่สาธารณะ เพื่อเป้าประสงค์ของการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่สำคัญ รวมทั้งเพื่อการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกัน

5.6 กลุ่มผู้เรียกร้อง หมายถึง ประชาชนที่ร่วมในเหตุการณ์ชุมนุม เพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ การถือครองที่ดิน ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

5.7 โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้อง หมายถึง วัตถุประสงค์ ประเภท กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ในการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

5.8 กระบวนการ หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินภายในตำบลหนองมะค่าด้วยความสัมพันธ์แบบเครือข่ายตีทำให้ง่ายต่อการรวมกลุ่ม และภายนอกตำบลที่เกิดจากปัญหาที่ดิน

5.9 รูปแบบ หมายถึง การดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

5.10 ลักษณะ หมายถึง การเรียกร้องของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่มีการชุมนุมแบบชั่วคราว

5.11 วิธีการ หมายถึง การดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้วยวิธีการของกลุ่มผู้เรียกร้องเพื่อวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการ

5.12 บทบาท หมายถึง การประสานงานของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินกับหน่วยงานทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล บทบาทสำคัญในการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

5.13 พฤติกรรมของตัวแสดง หมายถึง การแสดงออกของแกนนำและผู้นำกลุ่มของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ในการต่อสู้เรียกร้องให้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินหรือการเป็นผู้นำในการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้อง

5.14 นักการเมืองท้องถิ่น คือ นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า

5.15 เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดองค์การบริหารตำบลหนองมะค่า กรมการปกครอง กรมป่าไม้ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

5.16 ประชาชนภายในชุมชน คือ ประชาชน ที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ 12 หมู่บ้านในตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

5.17 ประชาชนภายนอกชุมชน คือ ประชาชนโดยทั่วไปที่อยู่นอกพื้นที่ ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ ประชาชนทั่วไปนอกพื้นที่ หรือบริเวณใกล้เคียง

5.18 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

6.2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

6.3 ทราบถึงแนวทางการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เข้าใจถึงโครงสร้างกระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

6.4 เกิดความรู้ ความเข้าใจผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดิน มีการจัดการด้วยชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของชุมชน บริบทพื้นที่ ศึกษาปัญหาในด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์จึนนำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้อง โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งศึกษาผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางกรอบแนวความคิดสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน
3. แนวคิดวิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน
7. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน
8. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
9. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์
10. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เพื่อให้เกิดความสงบสุข เกิดความรักความสามัคคี ประองดองกันในประเทศของการอยู่ร่วมกันของคนในประเทศ รัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติหรือระเบียบ

แบบแผนในการปกครองรัฐ ซึ่งรัฐประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ประชากร (Population) ดินแดน (Territory) อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) และรัฐบาล (Government) (สมหมาย จันทรเรือง, 2562, มติชนออนไลน์) แนวคิดหลักแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประชาชนทุกคนต้องเข้าใจถึงความหมาย ประวัติความสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการ ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน อธิบายได้ดังนี้

1.1 ความหมายของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ (Constitution) หมายถึง บทกฎหมายสูงสุดที่จัดระเบียบการปกครอง ประเทศ กำหนดรูปแบบและระบอบการปกครองของประเทศ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน อำนาจอธิปไตยขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (กนกวรรณ ทองตะโก, 2557, บัณฑิตยสภา ออนไลน์)

สมหมาย จันทรเรือง (2557) อธิบายความหมายของรัฐธรรมนูญไว้ในบทความ ความรู้ ความเข้าใจในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายพื้นฐานของประเทศหรือรัฐ บัญญัติไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยรัฐธรรมนูญมีลักษณะและสาระเกี่ยวกับการ ปกครองประเทศ บัญญัติปัจจัยพื้นฐานของบุคคล การจัดองค์กรรัฐบาล กฎระเบียบ การกระจาย อำนาจและข้อจำกัดต่างๆ รวมทั้งการใช้อำนาจอธิปไตยไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประเทศอยู่ร่วมกัน ด้วยความผาสุก เป็นกฎหมายที่เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติของระบบการปกครอง เป็นพื้นฐานของ กฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองประเทศ ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยในการอยู่ร่วมกัน ของสังคมที่มี ประชาชนจำนวนมากอาศัยอยู่ร่วมกัน

1.2 ประวัติความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศหรือรัฐ เพื่อกำหนด โครงสร้างในการปกครองประเทศ โดยได้จัดสรรอำนาจอธิปไตยให้เหมาะสมกับสิทธิหน้าที่ พื้นฐาน ความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ ประเทศไทยเริ่มตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง พ.ศ.2475-พ.ศ.2564 มีจำนวนรัฐธรรมนูญทั้งหมด 20 ฉบับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นฉบับที่ 20 เป็นกฎหมายที่ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้และการให้ สิทธิ เสรีภาพของประชาชนให้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันให้เกิดความสงบสุขของประเทศชาติ มีการแก้ไข เพิ่มเติมตามสภาวการณ์ของบ้านเมือง ให้เกิดความสงบสุขของประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินการของภาครัฐ ชุมชนมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนร่วมในการ

จัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ให้ได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือคุณภาพชีวิตของตนให้ได้รับความคุ้มครอง และให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ รวมถึงการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำของการถือครองที่ดิน เนื่องจากที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญของความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ประชาชนทุกคนในชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ต้องมีกฎ ระเบียบ กติกา การอยู่ร่วมกัน เป็นแนวทางในการปฏิบัติเดียวกัน เคารพสิทธิของตนเองและของผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในประเทศ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งการปฏิรูปประเทศ บัญญัติไว้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามมาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย บัญญัติคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำ การนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชนและไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ บุคคลได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญา ของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 7)

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ (2) จัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพิจารณา ด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน สิทธิของบุคคลและชุมชน หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย สิทธิของชุมชนในการดูแล รักษา ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 12)

มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศในหมวดนี้ การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสมดุลระหว่างพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรมและมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ช. ด้านอื่นๆ (1) ให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน คำนึงถึงความต้องการใช้น้ำในทุกมิติ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ ประกอบกัน (2) จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ และการถือครองที่ดินทั่วประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 77)

ที่ดินถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการประกอบอาชีพและเป็นที่อยู่อาศัย การกระจายการถือครองที่ดินไม่เป็นธรรม ประชาชนขาดสิทธิในที่ดิน เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตพื้นที่ที่เป็นเขตอนุรักษ์ เขตป่าไม้หรือกระทั่งการเข้าทำกินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐ เข้าทำประโยชน์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายอาจมีความผิดหรือถูกดำเนินคดี หรืออยู่อาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิในการถือครอง ประชาชนขาดสิทธิในการทำประโยชน์ในที่ดินของตนเกิดความยากลำบากไม่รู้ว่าต่อไปในอนาคต ที่ดินที่ใช้ประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัยนั้น จะถูกรัฐเรียกคืนไปเมื่อไร ทำให้ประชาชนต้องออกมาเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญ

สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์เป็นสิทธิธรรมชาติ ที่มนุษย์เกิดมาไม่ได้เป็นผู้กำหนดขึ้น แต่เป็นสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเอง และเมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การดำเนินชีวิตที่ต้องเป็นไปตามหลักการและเหตุผลในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือชุมชน ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ต้องมีการทำข้อตกลงกัน ในการอยู่ร่วมกัน รวมกันเป็นสังคม เพื่อไม่ให้เกิดการก้าวท้าวในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งสามารถโทษผู้ที่ไม่เคารพต่อกติกาของการอยู่ร่วมกันได้ โดยมีรัฐหรือองค์กรของรัฐ มีอำนาจในการบังคับใช้เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ และไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นสิทธิและเสรีภาพที่จะดำเนินการใดๆ ได้ภายใต้กฎและกติกาในการอยู่ร่วมกัน ให้อำนาจบุคคลและชุมชนได้เข้ามามีส่วน

ร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลรักษาร่วมกัน บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ ที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามกฎหมาย

กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการบริหารจัดการร่วมกัน โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคมด้านที่ดินนั้น เพื่อให้ประชาชน ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนเอง เป็นที่อยู่อาศัยและเพื่อประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ลดความเหลื่อมล้ำ มีความเท่าเทียมกันเสมอภาคด้านสิทธิในที่ดิน โดยมีกรรมสิทธิ์และสิทธิการครอบครองที่ดิน เพื่อส่งผลให้ประชาชนในชุมชนได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร สามารถดำรงชีวิตภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนเองได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม การถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ประชาชนในชุมชนร่วมดูแล ปกป้อง และรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่ได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นพื้นฐานของปัจจัยสี่ ใช้เพื่อการดำรงชีวิต เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ พื้นฐานของสังคมในประเทศไทยเป็นชุมชนเกษตรกรรม เพาะปลูก ทำไร่ ทำสวน ทำนา เลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว เหลือกินเหลือใช้ก็ขาย เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรรมสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรมหรือระบบการทำเกษตรที่เปลี่ยนไป เพื่อเข้าใจในความหมายและหลักการของประโยชน์ที่ดิน หลักการใช้ที่ดิน สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ที่ดิน (Land) เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ถ้าเทียบกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร ที่ดินเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นเครื่องค้ำจุนระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ยังเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน (กรมพัฒนาที่ดิน, 2531 อ้างใน ปิยกุล นานา, 2553, น. 102)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การใช้ที่ดินเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ เช่น ทำการเกษตร แหล่งน้ำ ที่อยู่อาศัย และใช้เป็นพื้นที่ป่า โดยมีขนาดของที่ดินในการใช้ประโยชน์ต่างๆ กันไป (บุญเกียรติ แสงวิวัฒน์, 2535, น. 25-27)

การใช้ที่ดินหรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การนำที่ดินมาเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย (ดรธรณี เอ็มพันธ์, 2531, น. 200) เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

ความหมายที่กล่าวมาข้างต้น การใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การใช้ที่ดินในปัจจุบันหรืออนาคต เพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม รวมถึงการพาณิชย์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม พื้นที่ป่าไม้หรือเปลี่ยนพื้นที่ป่าบางส่วนเป็นแหล่งน้ำ อาทิเช่น การสร้างเขื่อน การใช้ที่ดินเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ ทำการเกษตร แหล่งน้ำ ที่อยู่อาศัย และใช้เป็นพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำเพื่อการอนุรักษ์ต่างๆ โดยมีขนาดของที่ดินในการใช้ประโยชน์ต่างๆ กันไป ตามสภาพพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันหรืออนาคต เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบของการใช้ประโยชน์ตามความต้องการของผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นๆ เช่น การเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือเป็นแหล่งน้ำ เป็นที่อยู่อาศัย โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ ปัจจัยทางด้านนโยบายของรัฐและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนสังคมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีการขยายพื้นที่ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความต้องการทางด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วยเช่นเดียวกัน

ดรธรณี เอ็มพันธ์ (2531) กล่าวถึง หลักการใช้ที่ดินของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ที่ดินประหนึ่งเป็นอีกประเภทหนึ่ง พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตร และที่อยู่อาศัยเปลี่ยนไป เนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนของประชากร แบ่งชนิดการใช้ที่ดิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 1) การใช้ที่ดินในชนบท เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น ที่นา ที่ปลูกพืชไร่ ที่ปลูกผลไม้ และไม้ยืนต้น ที่ป่า เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมหรือเป็นที่อยู่อาศัย
- 2) การใช้ที่ดินในเมือง ในเมืองมีกิจกรรมหลากหลายประเภท การใช้ที่ดินในเมืองจึงมีมากกว่าการใช้ที่ดินแบบชนบท ในพื้นที่ที่มีขนาดเท่ากันในเขตชนบท อาจใช้ทำการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียวแต่ในเขตเมืองอาจมีการใช้ที่ดินหลายประเภทมากกว่าเขตชนบท

การใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาตามสภาพทางสังคม เป็นผลมาจากการขยายหรือการเจริญเติบโตของเมือง เศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบต่อพื้นที่ในเขตรอบนอกของเมือง โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ที่ดินแบบชนบท เช่น พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ เป็นการใช้ที่ดินแบบเมือง นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตเมือง มีการจัดรูปแบบใหม่ของการใช้

ที่ดินที่มีอยู่ แบบการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน และพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยทางกายภาพ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้พื้นที่มากมาย เดิมจากพื้นที่ป่าไม้มาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองและเป็นพื้นที่ของอุตสาหกรรม

ลักษณะการใช้ที่ดิน ในทุกส่วนภูมิภาคของประเทศไทย เกิดจากการที่ประชาชนในแต่ละภูมิภาคได้ ทำการบุกเบิกเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามต้องการตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน หรืออาจจะเรียกการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินตามกาลเวลาว่า วิวัฒนาการของการใช้ที่ดิน อาจแตกต่างกันไปตามประเพณี วัฒนธรรมและความต้องการของประชาชนในแต่ละภูมิภาค ดังนั้น วิวัฒนาการการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมีกฎระเบียบต่างๆ ในการใช้ที่ดินบังคับใช้ เป็นไปอย่างมีแบบแผน มีแนวทางในการยึดถือปฏิบัติในทางเดียวกันของประชาชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นกิจกรรมหรือสาเหตุต่างๆ ที่มีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปจากเดิม ซึ่งเกิดจากมีการเปลี่ยนแปลงขนาดพื้นที่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ปลูก เพิ่มปริมาณพื้นที่ในการเพาะปลูก โดยปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้สู่การเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การมีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ที่ครอบครอง การถือครองที่ดินและรายได้ของครัวเรือนที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดินด้านเศรษฐกิจ

2) ปัจจัยทางด้านสังคม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การอพยพย้ายถิ่นของประชาชนจากที่หนึ่งเข้ามาในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งระดับการศึกษาทำให้การใช้ประโยชน์ในที่ดินเปลี่ยนไป

สรุปว่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นการใช้ที่ดินเพื่อความต้องการให้มีความเจริญทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการประกอบอาชีพ เป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินมีรูปแบบของการใช้ประโยชน์ตามความต้องการของผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การขาดเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินหรือด้านสังคมทำให้เกิดการอพยพย้าย ถิ่นฐาน ทำงานเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิตของมนุษย์และความเจริญก้าวหน้าของสังคมส่งผลให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนไป การใช้ประโยชน์ในที่ดินของประชาชนที่เข้าไปทำประโยชน์ในที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทำให้รูปแบบของการใช้ประโยชน์เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3. แนวคิดวิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน (กรมที่ดิน, 2554, ประวัติกรรมที่ดิน ออนไลน์)

ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ เป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ความเจริญก้าวหน้าด้านสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตด้านเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรม ที่ดินมีความสำคัญในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน มีกรรมสิทธิ์ การครอบครองที่เป็นเจ้าของอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการในการจัดการด้านที่ดิน มีกฎหมายที่ดิน มีเอกสารที่ดินให้กับเจ้าของที่ดินเพื่อทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ได้มีผลงาน การศึกษาของนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาปัญหาด้านที่ดิน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของที่ดิน วิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน ความหมายของที่ดิน ประเภทที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน รวมทั้งการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน อธิบายได้ดังนี้

3.1 วิวัฒนาการในการออกโฉนดที่ดิน

ที่ดินถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ชุมชนขยายใหญ่ขึ้น ความต้องการในการอุปโภคและบริโภคย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณการผลิต เพื่อให้มีปริมาณผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการของประชากร แต่ในขณะเดียวกันที่ดินมีจำนวนเท่าเดิมหรือน้อยกว่าเดิม อันเนื่องเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น การกัดเซาะริมตลิ่ง การกัดเซาะชายฝั่ง หรือการทรุดตัวของพื้นดิน รวมถึงการทำลายของมนุษย์ อาทิเช่น การบุกรุกแผ้วถางทำไร่เลื่อนลอย การใช้สารเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม หน่วยงานภาครัฐจึงมีมาตรการ หรือการจัดระบบการถือครองที่ดินให้กับประชาชน โดยการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเพื่อเป็นหลักทรัพย์สำหรับเจ้าของที่ดิน ซึ่งการรับรองสิทธิหรือการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยวิวัฒนาการในการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน เป็นการกำเนิดของกฎหมายที่ดินนำมาใช้เพื่อลดปัญหาด้านที่ดินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตามสภาวการณ์ของการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) สมัยกรุงสุโขทัย

ที่ดินในประเทศไทย เริ่มแรกตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง (ระหว่าง พ.ศ.1820-1860) พระองค์ทรงปกครองบ้านเมืองแบบบิดาปกครองบุตร ดูแลทุกข์ดังพ่อดูแลลูก เนื่องจากสังคมในสมัยสุโขทัย จำนวนประชาชนน้อย ทรงดำเนินนโยบายส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ การทำประโยชน์ในที่ดิน โดยให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน เพื่อให้ได้พืชผลมาเป็นปัจจัยในการบริโภค เพียงพอต่อการครองชีพ เมื่อประชาชนเข้าหักล้างถางพงในที่ดินที่รกร้างนั้นแล้ว

จนสามารถเพาะปลูกได้ผลผลิต พระองค์ก็ทรงพระราชทานให้ที่ดินนั้นๆ เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ออกแรง เพื่อใช้ประกอบอาชีพทำกินในที่ดินนั้น ตามที่ได้หักร้างทางพงที่รกร้างได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้น (กรมที่ดิน, 2544, น. 1)

หลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 “ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม สร้าง ป่าหมาก ป่าพลูทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลาย ในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มั่น” เมื่อเจ้าของที่ดินเสียชีวิต ที่ดินให้ทายาท บุตรหลานสืบมรดกตกทอดต่อกันไป ข้อความในศิลาจารึก “ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตาย หายกว่า เหี่ยวเรื้อนพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมันข้างขอ ลูกเมียเยี่ยข้าม ไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลู พ่อเชื่อมั่น ไว้แก่ลูกมันสิ้น” (กรมที่ดิน, 2544, น. 2)

จารึกในหลักศิลาดังกล่าว การบัญญัติรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่ได้เข้าทำ ประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินนี้ สามารถตกทอดถึงลูกหลานได้ แต่ที่ดินก็ยังคงเป็นของพระเจ้าแผ่นดินอยู่ เพราะในฐานะกษัตริย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมดในประเทศ ดังปรากฏถ้อยคำในศิลาจารึกตอนหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “พื้กูตาย จึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม” (ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, 2539, น. 26-27)

2) สมัยกรุงศรีอยุธยา

การบริหารจัดการบ้านเมืองแบ่งออกเป็นจตุสดมภ์ ได้แก่ กรมเวียง กรมวัง กรมคลัง กรมนา ประจําอยู่ส่วนกลาง การจัดการด้านที่ดินขึ้นอยู่กับกรมนา ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง พ.ศ.1903) ทรงมีพระบรมราชโองการให้ขุนเกษตราธิบดี เสนาบดีกรมนา ร่างกฎหมายตราขึ้นใช้ บังคับบทที่ 35,42 และบทที่ 43 เป็นแม่บทใช้สำหรับดำเนินการ กำหนดให้มีการจัดที่ดินซึ่งเป็นที่รกร้าง เป็นทำเลเปล่าให้ประชาชนหรือราษฎรเข้าก่อสร้างให้มีประโยชน์ ดังนี้ (กรมที่ดิน, 2544, น. 2)

(1) โฉนดตามกฎหมายเบ็ดเสร็จเป็นใบอนุญาตที่นายเสนาระวาง นายอกร ซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ยื่นใบอนุญาตโฉนดให้ผู้ขอที่ดินยึดถือไว้เป็นคู่มือ ออกให้เพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษี

(2) ที่ดินทั้งในและนอกเมืองกรุงศรีอยุธยาเป็นของพระเจ้าอยู่หัว ราษฎรเป็นผู้มีสิทธิในการครอบครองทำประโยชน์และในฐานะผู้อาศัยเท่านั้น เสียภาษีเป็นค่าเช่า ห้ามมิให้ซื้อขายซึ่งกันและกัน ผู้ที่จะได้ที่ดินจะต้องขออนุญาตจับจองหรือทางราชการจัดให้โดยมีกรมนาเป็นผู้รับผิดชอบ

(3) ผู้ที่จะได้ที่ดินต้องขออนุญาตจับจอง หรือทางราชการจัดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ ดูแลเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน กรมนา เป็นกรมหนึ่งใน 4 กรม ที่เรียกว่าจตุสดมภ์ คือ กรมเวียง (กรมเวียง) กรมวัง กรมคลัง และกรมนา ทั้ง 4 กรม เป็นกรมใหญ่ประจำอยู่ส่วนกลาง ผู้บังคับบัญชาเป็นตำแหน่งเสนาบดี โดยกรมนามีหน้าที่บริหารและหน้าที่ตุลาการ ทางการบริหารมีหน้าที่จัดที่ดิน ที่

รกร้างเป็นที่เปล่าให้ประชาชนเข้าหักล้างถางพง สร้างให้มีประโยชน์ขึ้น เขียนโฉนดให้แก่ ผู้ที่สร้างที่ดิน เก็บหางข้าวขึ้นฉางหลวง จัดการเรื่องที่ดิน ส่วนกรมนาทางตุลาการ มีหน้าที่ระงับคดีวิวาทในเรื่องที่ดิน เช่น แย่งนากันทำ รวมถึงระงับข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (กรมที่ดิน, 2544, น. 2)

สมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 งานที่ดินยังคงยึดหลักการตามกฎหมายเดิมในสมัยอยุธยา โดยมีกรมนาเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องที่ดินเช่นเดิม

สมัยรัชกาลที่ 3 มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ บ้านขึ้น เพื่อระงับข้อพิพาทการรุกล้ำเขตกัน และมีการออกใบอนุญาตให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ที่เรียกว่า โฉนด ออกให้ในที่ไร่นา และที่สวน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ส่วนที่ดินที่เป็นที่ บ้าน ที่อยู่อาศัย ยังไม่มีการออกหนังสือสำคัญ และทำให้เกิดข้อพิพาทรุกล้ำที่ดินของราษฎรอยู่เสมอมา พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ บ้านขึ้นเฉพาะภายในกำแพงพระนคร ลักษณะรูปแบบหนังสือสำคัญสำหรับที่ บ้านจะเป็นหนังสือเขียนด้วยดินสอบนกระดาษข่อย ต่อมาเปลี่ยนเป็นกระดาษแทน ซึ่งกระทรวงการนครบาลเป็นเจ้าหน้าที่ในการออกหนังสือสำคัญนี้ หนังสือสำคัญสำหรับที่ บ้านไม่ใช่หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือเพื่อเก็บภาษีอากร แต่เป็นการออกให้เป็นหลักฐานและขอบเขตที่ดินที่ตนปลูกบ้านอยู่อาศัยเท่านั้น

สมัยรัชกาลที่ 4 มีการออกโฉนดตราแดง ซึ่งเป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่นา เพื่อประโยชน์ในการเก็บค่านามากกว่าเป็นหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ มีการขายฝากและจำนำ ที่สวน ที่นา ถ้าผู้ขายมอบโฉนดตราแดงให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้รับจำนำ ที่ดินนั้นก็ตกเป็นของผู้ซื้อหรือผู้รับจำนำในเขตจังหวัดกรุงเก่า (พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี สุพรรณบุรี) เป็นหลักฐานแสดงว่ามีผู้ซื้อเป็นเจ้าของ และใช้ในการเก็บภาษีที่นา

สมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงวางพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และอื่นๆ มากมาย สำหรับหน่วยงานราชการมีหน้าที่เกี่ยวกับที่ดิน ทรงวางพื้นฐานในการปรับปรุงสิทธิของผู้ถือครองที่ดินได้ตรวจบทกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินออกมาใช้บังคับหลายฉบับ มีความมุ่งหมายให้เจ้าของที่ดินได้รับความเป็นธรรมและระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งสิทธิในที่ดิน การออกหนังสือสำคัญชนิดต่างๆ หลายชนิด เช่น โฉนดสวน ใบตราจอง เพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษีค่านา และมีการออกโฉนดป่า ใบเหยียบย่ำ โฉนดตราจอง โฉนดแผนที่และโฉนดที่ดิน จากปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินสู่ศาลบ่อยครั้ง เพราะหนังสือสำคัญที่เจ้าหน้าที่ ผู้เก็บภาษีอากรออกให้เจ้าของที่ดินยึดถือไว้ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้แย้งได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงทราบถึงความเดือดร้อนของประชาชน จึงได้พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงเกษตรพาณิชย์การเป็นผู้ดำเนินงานเรื่องสิทธิในที่ดิน และต่อมากกระทรวงเกษตรพาณิชย์การได้ถูกยกเลิกไป พระองค์ทรงได้สถาปนากระทรวงเกษตราธิการขึ้นมาใหม่ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์มาดำรง

ตำแหน่งเสนาบดี เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2442 และโปรดเกล้าฯ ให้พระยาประชาชีพบริบาล (ผึ่ง ชูโต) เป็นข้าหลวงเกษตรออกไปดำเนินการออกโฉนดที่ดิน ให้อยู่ในบังคับบัญชาของเทศาภิบาลมณฑลกรุงเก่า ข้าหลวงเกษตรพร้อมด้วยเจ้าพนักงานกรมแผนที่ได้เริ่มออกเดินสำรวจเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2444 และโปรดเกล้าฯพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ผู้ที่ถือโฉนดที่ดินเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โฉนดที่ดินฉบับแรกเป็นของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นการเอกสารสิทธิ์ออกเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2444 ที่ตำบลบ้านแปง อำเภอพระราชวัง จังหวัดกรุงเก่า (พระนครศรีอยุธยา) เนื้อที่ 89-1-52 ไร่ การออกโฉนดตราจองเป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน

กรมที่ดิน ได้มีการจัดตั้งหอทะเบียนที่ดินแห่งแรก คือ หอทะเบียนมณฑลกรุงเก่า สภาการราชประยูรในพระราชวังบางปะอิน จังหวัดกรุงเก่า (พระนครศรีอยุธยา) ซึ่งตรงกับวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2444 และหลังจากได้มีการจัดตั้งหอทะเบียนขึ้น และได้มีการสถาปนากรมทะเบียนที่ดินหรือกรมที่ดินในปัจจุบันขึ้นในกระทรวงเกษตรราธิการ ตรงกับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2444

กฎหมายที่มีผลกับที่ดินที่สำคัญ คือ ประกาศออกโฉนดที่ดิน พ.ศ.2444 พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน พ.ศ.2451 ซึ่งได้รวบรวมการดำเนินการเรื่องที่ดินหลายฉบับไว้เป็นฉบับเดียว และถือได้ว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินที่สำคัญ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดินอีกหลายฉบับ ซึ่งในฉบับสุดท้ายคือ พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2479 ซึ่งได้วิวัฒนาการจนเป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ใช้บังคับเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินและหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ที่ดิน มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นที่อยู่อาศัยและทำกิน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมอบสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนชาวไทย ได้ทรงมอบสิทธิในที่ดินให้กับประชาชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนมีสิทธิในที่ดินของตนที่ทำกินและอยู่อาศัยให้มีความถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนอย่างเต็มที่ มีสิทธิและเสรีภาพในการครอบครองที่ดิน ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซื่อซาย จำนองหรือตกทอดเป็นมรดกสู่รุ่นลูกหลานต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดข้อพิพาทด้านที่ดิน ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน นำไปสู่กฎหมายที่สำคัญด้านที่ดิน คือ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ใช้เป็นการออกโฉนดที่ดิน และเป็นหนังสือสำคัญที่แสดงเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของผู้ที่เป็นเจ้าของถูกต้องตามกฎหมาย สามารถดำเนินการใดๆ ได้ตามสิทธิของผู้เป็นเจ้าของที่ดิน สามารถรับรองสิทธิของความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของที่ดินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

3.2 ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน

สิริโฉม พรหมโฉม (2557) ได้อธิบายความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน ความหมายทางด้านกฎหมาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจกฎหมายของที่ดินมากขึ้น เพื่อการศึกษาสิทธิในที่ดินของชุมชนที่ประสบปัญหาที่ดินที่ไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ดิน นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนในหลายๆ พื้นที่ ดังนี้

1) ความหมายของที่ดิน

ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 มาตรา 1 บัญญัติความหมายไว้ดังนี้

ที่ดิน หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเล

สิทธิในที่ดิน ตามความหมายของประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 มี 2 ประการ คือ กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง

(1) กรรมสิทธิ์ หมายถึง ความเป็นเจ้าของ บุคคลอาจเป็นเจ้าของที่ดินได้ด้วยการมีกรรมสิทธิ์ โดยรัฐทำหน้าที่ออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ให้แก่บุคคลนั้น

(2) สิทธิครอบครอง หมายถึง สิทธิครอบครองในฐานะเป็นเจ้าของ ด้วยการทำประโยชน์หรือการถือครอง แต่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ โดยรัฐทำหน้าที่จะออกหนังสือรับรอง การทำประโยชน์หรือหลักฐานที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้แก่บุคคลนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีคำนิยามของ “ที่ดิน” ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้บัญญัติเกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 139 ว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน มีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” (ปรีชา พรหมเพชร, 2541, น. 1 อ้างถึงใน สิริโฉม พรหมโฉม, 2557, น. 136)

2) ประเภทของที่ดิน

ที่ดินของรัฐ

ที่ดินของรัฐ ไม่มีบทนิยามกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยตรง มีแต่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 มาตรา 4 ความหมายดังนี้

ที่ดินของรัฐ หมายถึง ที่ดินทั้งหลายอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อนุมัติให้บุคคลเช่าอยู่อาศัยหรือเข้าทำประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ในประมวลกฎหมายที่ดิน ตามมาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถือว่าเป็นของรัฐ” เป็นที่ดินที่ไม่มีการแสดงเป็นเจ้าของหรือเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใด

ที่ดินของรัฐ หมายถึง ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และบรรดาที่ดินทั้งหลาย ที่เอกชนยังมิได้สิทธิ์ตามกฎหมาย รวมไปถึงที่ดินที่มีผู้เข้าไปยึดถือครอบครองเอง

โดยผลการและมีได้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มหาชนที่กำหนดให้สิทธิในที่ดินแก่เอกชนด้วย จากความหมายดังกล่าวจึงอาจจะแบ่งที่ดินของรัฐออกได้ 2 ประเภท คือ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา กับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งสามารถอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงที่ดินธรรมดาและที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(1) *ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา* หมายถึง ที่ดินของรัฐถือกรรมสิทธิ์ได้เช่นเดียวกับเอกชนและโดยทั่วไป เป็นที่ราชพัสดุ รวมถึงอสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด และรวมถึงสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะด้วย สิทธิในทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา อาจโอนกันได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินของเอกชน โดยอาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305 ห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน เพื่อบังคับชำระหนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1307 และไม่อาจถูกครอบครองปรปักษ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ได้ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงแต่ห้ามมิให้ยึดเท่านั้น ส่วนการโอนโดยสมัครใจของรัฐ “ที่ดินของรัฐ” ในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 (มาตรา 8 และมาตรา 12) ได้มีการกำหนดเรื่องการโอน ไว้ว่าจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนและการโอนเพื่อการปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายที่กำหนดไม่ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

(2) *ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน* หมายถึง ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สาธารณสมบัติของแผ่นดินรวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เป็นที่ดินที่เป็นสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นพื้นที่ของทางราชการ แบ่งออกเป็น

ก) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน ทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ค) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการ บ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์จากหลักกฎหมาย ลักษณะสำคัญของสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นอยู่กับสภาพของที่ดินดังกล่าว ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

(3) *ที่ดินเอกชน* หมายถึง ที่ดินที่เอกชน มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินกรรมสิทธิ์กับที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง

ก) ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ ที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินประเภท โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว

ข) ที่ดินที่บุคคลมีสิทธิครอบครอง ได้แก่ ที่ดินที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ ที่ดินมือเปล่าทั้งหลายที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส. 3 ก., น.ส. 3 ข.), แบบหมายเลข 3 ใบเทียบย่ำ ตราจอง รวมถึงที่ดินที่มีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เป็นที่ดินที่มีเอกสารการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินแต่ยังไม่ได้มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองในที่ดินนั้นๆ (ปรีชา พรหมเพชร, 2541, น. 1 อ้างถึงใน สิริโฉม พรหมโฉม, 2557, น.137-138)

3) เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน (กรมที่ดิน. 2564: www.dol.go.th/Pages/contract.aspx)

(1) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1)

แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) คือ ใบแจ้งการครอบครองที่ดินเป็นหลักฐานว่า ผู้ครอบครองเป็นผู้แจ้งว่าตนครอบครองที่ดินแปลงใดอยู่ ส.ค.1 ไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิที่ดิน เนื่องจากไม่ใช่หลักฐานที่ทางราชการออกให้ เพียงแต่เป็นการแจ้งการครอบครองที่ดินของราษฎรตามกฎหมาย ที่ดินที่มี ส.ค.1 จึงทำการโอนกันได้ เพียงแต่แสดงเจตนาสละการครอบครองและไม่ยึดถือพร้อมส่งมอบให้ผู้รับโอนไปก็ถือว่าเป็นการโอนระหว่างกันโดยชอบ ผู้ที่มี ส.ค.1 มีสิทธินำมาขออนุญาตที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. หรือ น.ส.3 ข.) ได้ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ใช้เป็นหลักฐานในการขออนุญาตที่ดิน ตามโครงการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ทางราชการจะเป็นผู้ออกให้ มีการประกาศให้ทราบก่อนล่วงหน้าในแต่ละท้องที่

กรณีที่ 2 ใช้เป็นหลักฐานในการขออนุญาตที่ดินหรือหนังสือรับรอง การทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. หรือ น.ส.3 ข.) แบบเฉพาะราย ในกรณีที่เจ้าของที่ดินมีความประสงค์ขออนุญาตที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ไปยื่นคำขอ ณ สำนักงานที่ดินที่ที่ดินตั้งอยู่เฉพาะราย การออกโฉนดที่ดิน กรณีนี้จะออกได้ในพื้นที่ ที่มีการสร้างระวางแผนที่ ในการออกโฉนดที่ดินไว้แล้ว

(2) ใบจอง (น.ส. 2)

ใบจอง เป็นหนังสือที่ทางราชการออกให้ เพื่อเป็นการแสดงความยินยอมให้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินแบบชั่วคราว ใบจองจะออกให้แก่ประชาชน ที่ทางราชการได้จัดที่ดินให้ทำกินตามประมวลกฎหมายที่ดิน เปิดโอกาสให้จับจองเป็นคราวๆ ในแต่ละท้องที่ และผู้ต้องการจับจอง รอฟังข่าวของทางราชการ ผู้มีใบจองต้องทำประโยชน์ในที่ดินภายใน 6 เดือน และต้องทำประโยชน์ในที่ดินให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปีนับตั้งแต่วันที่ได้รับใบจอง ต้องทำประโยชน์ให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 75 ของที่ดินที่จัดให้ ที่ดินที่มีใบจองนี้จะโอนให้แก่บุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะตกทอดทางมรดกเมื่อทำประโยชน์ตามเงื่อนไขดังกล่าว สามารถนำใบจองดังกล่าวมาขออนุญาตหนังสือรับรองการทำ

ประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. หรือ น.ส.3 ข.) หรือโฉนดที่ดินได้ แต่หนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดที่ดินนั้น จะตกอยู่ในบังคับห้ามโอนตามเงื่อนไขที่กฎหมายที่ดินได้กำหนดไว้

(3) หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. และ น.ส.3 ข.)

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก. และ น.ส.3 ข.) เป็นหนังสือรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว สามารถอธิบายดังต่อไปนี้

ก) น.ส.3 ออกให้แก่ผู้ครอบครองที่ดินทุกๆ ไป ในพื้นที่ที่ไม่มีภาวะว่าง มีลักษณะเป็นแผนี่รูปลอย ไม่มีการกำหนดตำแหน่งที่ดินแน่นอนหรือออกในท้องที่ที่ไม่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ ซึ่งรัฐมนตรียังไม่ได้ประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดินของหัวหน้าเขต นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

ข) น.ส.3 ก. ออกในท้องที่ที่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ มีการกำหนดตำแหน่งที่ดินในระวางรูปถ่ายทางอากาศ (นายอำเภอท้องที่เป็นผู้ออกให้)

ค) น.ส.3 ข. ออกในท้องที่ที่ไม่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศและรัฐมนตรีได้ประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายที่ดินของหัวหน้าเขต นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแล้ว (เจ้าพนักงานที่ดิน เป็นผู้ออก)

(4) ใบไต่สวน (น.ส.5)

ใบไต่สวน คือ หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดิน เป็นหนังสือแสดงให้ทราบว่าได้มีการสอบสวนสิทธิในที่ดินแล้ว สามารถจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ ใบไต่สวนไม่ใช่หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ แต่สามารถจดทะเบียนโอนให้กันได้ ถ้าที่ดินมีใบไต่สวนและหนังสือรับรองการทำประโยชน์แสดงว่าที่ดินนั้น นายอำเภอได้รับรองการทำประโยชน์แล้ว เมื่อจดทะเบียนโอนจะต้องจดทะเบียนในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ก่อน แล้วจึงมาจดทะเบียนหลังใบไต่สวน แต่ถ้าใบไต่สวนมีแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หรือไม่มีหลักฐานที่ดินใดๆ และเป็นที่ดินที่นายอำเภอยังไม่รับรองการทำประโยชน์ จดทะเบียนโอนกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นการจดทะเบียนมรดก

(5) โฉนดที่ดิน

โฉนดที่ดิน คือ หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งออกให้ตามประมวลกฎหมายที่ดินปัจจุบัน รวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” ออกให้ตามกฎหมายเดิม ถือว่ามีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ผู้เป็นเจ้าของที่ดิน มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นอย่างสมบูรณ์ เช่น มีสิทธิใช้ประโยชน์จากที่ดิน มีสิทธิจำหน่าย มีสิทธิขัดขวางไม่ให้ผู้ใดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

4) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน (กรมที่ดิน, 2564, www.dol.go.th/Pages/contract.aspx)

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดินสามารถใช้แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินของบุคคลที่ครอบครอง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า อธิบายได้ดังนี้

(1) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ได้โฉนดแผนที่ โฉนดตราจองหรือตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ที่บ้าน ที่สวน ตามกฎหมายเบ็ดเสร็จที่ดินประเภทนี้ถือเป็นที่ที่มีกรรมสิทธิ์แต่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ และไม่ถือว่าเป็นที่ดินมือเปล่า

(2) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้มาจากการขอก่อโฉนดที่ดินทั้งตำบล และได้มาโดยขอก่อโฉนดที่ดินเฉพาะราย ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

(3) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยนิติกรรม เช่น ซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้ จำนอง ขายฝาก ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร หนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นอาจถือเป็นโมฆะ

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยผลของกฎหมาย

(1) การได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินจากที่งอกริมตลิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1308 บัญญัติว่า“ที่ดินแปลงใดเกิดที่งอกริมตลิ่ง ที่งอกย่อมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินแปลงนั้น”โดยหลักของที่งอกริมตลิ่งจะต้องเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน แต่เจ้าของที่ดินจะมีกรรมสิทธิ์ในที่งอกได้ต้องเป็นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน ถ้าที่ดินแปลงใดเป็นที่ดินมือเปล่าซึ่งเกิดที่งอกออกมา เจ้าของที่ดินแปลงนั้น มีสิทธิครอบครองที่งอกเท่านั้น หากเป็นพื้นที่ ที่งอกออกมาจากที่ดินมีโฉนดเจ้าของที่ดินแปลงดังกล่าวมีกรรมสิทธิ์ในที่งอกนั้น ที่ดินส่วนนี้ต้องครอบครองเกินกว่า 10 ปี จึงจะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าว หากเป็นที่งอกออกมาจากที่ดินมือเปล่า (ส.ค.1, น.ส.3) เจ้าของที่ดินนั้นมีเพียงสิทธิครอบครอง หากผู้อื่นแย่งการครอบครองและเจ้าของที่ดินไม่ร้องเรียกคืนภายใน 1 ปี เจ้าของสิ้นสิทธิในที่งอกนั้น

(2) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี ท่านว่าบุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์” ที่ดินที่จะถูกครอบครองปรปักษ์ได้ ต้องเป็นที่ดินของผู้อื่นที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ (โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ที่บ้าน ที่สวนตามกฎหมายเบ็ดเสร็จ (บทที่42) แต่ที่ดินมือเปล่า (ส.ค.1,น.ส.3) จะถูกครอบครองปรปักษ์ไม่ได้ การได้กรรมสิทธิ์โดยครอบครองปรปักษ์จะต้องให้ศาลสั่งว่า ได้มาโดยครอบครองปรปักษ์แล้วนำคำสั่งศาลไปขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดิน ประเภทได้มาโดยการครอบครอง หากเจ้าของได้มาโดยการครอบครองบางส่วนก็ไปขอจดทะเบียนในประเภทได้มาโดยการครอบครองเฉพาะส่วน หรือได้รับแบ่งมาโดยการครอบครอง

(3) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยทางมรดก กรรมสิทธิ์ในที่ดินมรดก ต้องเป็นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน ถ้าที่ดินมรดกเป็นที่มือเปล่า เช่น ที่ น.ส. 3 หรือ ส.ค. 1 มีเพียงสิทธิครอบครอง ได้มาโดยทางมรดกต้องจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดิน จึงจะมี

การเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1299 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้ามีผู้ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่น นอกจากนิติกรรม สิทธิของผู้ได้มานั้น ถ้ายังมีได้จดทะเบียน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ และสิทธิอันยังมีได้จดทะเบียนนั้น มิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว” ซึ่งการได้มาทางมรดกก็เป็นการได้มาโดยทางอื่น นอกจากนิติกรรมเช่นกัน

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยผลของกฎหมาย สามารถเป็นเอกสารที่ยืนยัน การได้มาซึ่งทรัพย์สินในที่ดินที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ได้บัญญัติไว้เพื่อเป็นการลดข้อพิพาทเรื่องของที่ดิน การครอบครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายและที่ดินนั้นมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินโดยเจ้าพนักงานของที่ดินได้ทำการออกให้เพื่อเป็นหลักฐานของที่ดิน ในการรับรองคุ้มครองสิทธิในการเข้าทำประโยชน์ที่ดิน

5) เอกสารอื่นที่ไม่ถือเป็นเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน

เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดินในปัจจุบันประชาชนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเอกสารบางประเภท ได้แก่ แบบแสดงรายการที่ดินที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.ท.บ. 5 ซึ่งเป็นแบบที่จะต้องไปยื่นเพื่อชำระภาษีบำรุงท้องที่ประจำปีต่อเจ้าพนักงานประเมิน ณ สำนักงานที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ดินตั้งอยู่ เช่น สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานคร สำนักงานเทศบาล ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508

ภ.ท.บ.5 จึงมิใช่เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ออกตามประมวลกฎหมายที่ดิน การซื้อขายจึงทำได้เพียงการส่งมอบการครอบครองที่ดินให้แก่กัน ไม่สามารถไปจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินท้องที่ได้ บุคคลที่มีชื่อใน ภ.ท.บ.5 อาจจะไม่ใช่เจ้าของที่ดินและที่ดินอาจจะเป็นที่หวงห้ามที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ผู้ที่มีเอกสาร ภ.ท.บ.5 ยื่นคำขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน เนื้อที่ที่คำนวณได้จากการรังวัด ออกเอกสารสิทธิ์อาจไม่ตรงกับเนื้อที่ที่ระบุไว้ในหลักฐาน ภ.ท.บ. 5 ได้ เพราะถือว่าเป็นที่ดินที่ไม่มีหลักฐานสำหรับที่ดิน ไม่เคยมีการรังวัดคำนวณเนื้อที่โดยกรมที่ดินมาก่อนแต่อย่างใด อีกทั้งการรังวัดออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินจะใช้วิธีการรังวัดทำแผนที่และคำนวณเนื้อที่โดยใช้หลักวิชาการทางแผนที่ ซึ่งจะมีมาตรฐานความละเอียดถูกต้อง การแจ้งเนื้อที่ตามหลักฐาน ภ.ท.บ.5 เป็นการแจ้งของผู้ทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น

สรุปได้ว่า ความหมายของที่ดิน ประเภทของที่ดิน เอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดินและการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน การจะได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ สิทธิในที่ดินที่เป็นการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ความหมายของที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 รวมทั้งสิทธิในที่ดิน เป็น

กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง การได้ซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดิน การได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินจากที่อกริมตลิ่ง การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยทางมรดก ล้วนแล้วเป็นการได้สิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ดินที่เป็นเอกสารอื่นที่ไม่ถือเป็นเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) ถือว่าเป็นที่ดินที่ไม่มีหลักฐาน เป็นเอกสารที่เป็น การเสียภาษีบำรุงท้องที่ เป็นการแจ้งของผู้ทำประโยชน์ในที่ดิน หรือการขอทำประโยชน์ในที่ดินในเขตป่า ดังนั้น ภ.บ.ท. 5 จึงมิใช่เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ออกตามประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นเพียงการเสียภาษี บำรุงท้องที่ ไม่มีความชัดเจนของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้หรือในเขตที่ไม่สามารถ ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ได้ บุคคลที่เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ทำการเสียภาษีบำรุงท้องที่ในพื้นที่ เท่านั้น ไม่มีแนวเขตของพื้นที่ที่ชัดเจน

4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนเป็นสังคม ที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อ ความปลอดภัย มีความผูกพันสัมพันธ์ อาศัยความผูกพันแบบเครือญาติ เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีความอุดมสมบูรณ์ในการ ประกอบอาชีพ ตลอดจนการบริการสาธารณะร่วมกันของผู้คนในสังคม

4.1 ความหมายของชุมชน

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา (2554) ชุมชน ความหมาย พลวัตหรือ กระแสของสังคม นักวิชาการ นักพัฒนา หรือผู้คนที่ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” ล้วนต่างให้ ความหมายที่สอดคล้องกับความรู้ ทักษะคติ หรือมีจุดมุ่งหมายที่หวังช่วงชิงอำนาจในการนิยาม ความหมายของตนเพื่อผลประโยชน์ประการใดประการหนึ่ง

ปราสาท หลักศิลา (2519, น. 2) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งซึ่งครอบครอง บริเวณที่มีอาณาเขตแน่นอน โดยถือว่าตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้นและมีความยึด เหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง

ปรีชา วงศ์ทิพย์ (2555, น. 8) กล่าวว่าชุมชน หมายถึง ถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่อาศัยของ มนุษย์ที่มีความเกี่ยวพันกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ในสังคม อาศัยความเอื้อ อหาร ความผูกพันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นเครื่องมือดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตที่ตีร่วมกัน

ความหมายของชุมชน นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมายหลายท่าน ความเป็น ชุมชนหรือความเป็นหมู่คณะ มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ความเป็นชุมชน นั้น เรื่องของความสัมพันธ์และความเกี่ยวพันกันของเพื่อนมนุษย์ในระดับต่างๆ การทำความเข้าใจแนวคิด ต่างๆ เหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาในการที่จะเลือกความเหมาะสมและสอดคล้องกับ

การดำเนินการของการศึกษา แนวคิดชุมชน มีความหมายที่หลากหลายและสามารถจะจัดกลุ่มตามความหมาย ไกล่เคียงกันได้ 4 แนวคิด คือ

1. แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)
2. แนวคิดทางมานุษยวิทยา (Humanistic Perspective)
3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective)
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

4.2 แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective) (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2554, www3.cdd.go.th)

ชุมชนมีเป็นหน่วยทางสังคม (Community as unit of Social Organization) และนิยาม ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง หน่วยทางสังคมและกายภาพ ได้แก่ ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง มหานคร โดยสรุปลักษณะความหมายต่างๆ ได้ว่า ชุมชน ประกอบไปด้วย อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ (Geographical area-territorial) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction-sociological) มีความผูกพัน (Common ties-psycho cultural) มีกิจกรรมส่วนรวม เพื่อใช้ประโยชน์ (Central Activities for Utilization) ชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีแหล่งที่ตั้งแน่ชัดและสมาชิกสามารถระบุที่อยู่ของตนได้ อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน จะเห็นได้ว่าในหลายกรณี สภาพทางภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้งและศักยภาพในการเจริญเติบโตของชุมชน และชุมชนเกิดขึ้นในบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ หรือที่ซึ่งมีการคมนาคมสะดวก เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร

ชุมชนมีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าตัวแปรเกี่ยวกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ จะมีอิทธิพลต่อสถานที่ตั้งและพลวัตการเจริญเติบโตของชุมชน (Growth and Dynamics of Community) การปรับตัวของคนต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของชุมชนขึ้นอยู่กับประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ด้วย มีส่วนในการกระทำต่อภาวะแวดล้อมของตน

1) การปรับให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์ เช่น การทำนาแบบขั้นบันไดในพื้นที่ไหล่เขา การสร้างแหล่งน้ำ การปรับปรุงแก้ไขสร้างที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ในพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังบ่อย

2) การทำลายสิ่งแวดล้อม การตัดไม้ทำลายป่า การศึกษาชุมชนตามแนวคิดทางสังคมวิทยาเป็นตัวแปรทางด้านภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อทฤษฎีนิเวศวิทยาของมนุษย์ ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as Unit of Social Organization) ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจนถึงระดับชาติหรือระดับโลก

ชุมชนเป็นพื้นฐานของระบบของชุมชน ที่มีศักยภาพในการจัดให้มีสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคน ทั้งกายภาพ จิตใจและสังคม ในระบบครอบครัวกลุ่มเครือญาติมีขนาดเล็กเกินไป ไม่มีสถาบันทางสังคมที่สมบูรณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนระบบที่ใหญ่ เช่น กลไกของรัฐใหญ่โตและซับซ้อน จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ทั้งทางกายและทางใจได้ ชุมชนเป็นระบบทางสังคมเป็นเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Network of interaction) ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพ บทบาท กลุ่มคนและสถาบัน ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่ ที่ระบบหนึ่งจะได้รับปัจจัยนำเข้าที่ต้องการจากระบบอื่นๆ ปัจจัยนำเข้าและผลผลิตที่รับในระหว่างชุมชน ในรูปของเงิน แรงงาน ความกดดันทางสังคม ทรัพยากรต่างๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลหรือระหว่างกลุ่มในระดับท้องถิ่น หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับผลประโยชน์หรือกับกลุ่มผลประโยชน์ในระดับต่างๆ ที่สูงขึ้นไป เครือข่ายปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มมีกระบวนการทางสังคมที่ประกอบด้วยความร่วมมือ การแข่งขัน และความขัดแย้ง เข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของชุมชน ดังนั้นชุมชนในทางจิตวิทยาวัฒนธรรม (Community as a psycho cultural unit) ชุมชนจะต้องมีความผูกพันในระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีความผูกพัน ทั้งทางด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรม ในทางจิตวิทยา คนจะมีความมั่นคง เพราะตนมีหมู่คณะ พวกพ้องมีความผูกพันจนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของชุมชน

4.3 แนวคิดทางมนุษยนิยม (Humanistic Perspective) (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2554, www3.cdd.go.th)

แนวคิดทางมนุษยนิยม เป็นชุมชนที่ก่อให้เกิดมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคงและความผูกพัน ความปลอดภัย ข้อจำกัดของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในปัจจุบันที่กว้างใหญ่เกินไป ไร้ขอบเขต และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของปัจเจกบุคคลได้ ดังนั้นความเป็นชุมชนจึงขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่ตอบและความเป็นมิตรภาพที่มีต่อกันภายใต้ระบบสื่อสารและการพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน ของผู้คนในสังคมหรือชุมชนนั้น

แนวคิดของชุมชนในแนว Humanistic perspective เรียกว่า เป็นแนวคิดของกลุ่มนักสังคมวิทยาที่สำคัญต่อความคิดว่า ชุมชนต้องก่อมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคง และความผูกพันระหว่างคนในชุมชน จากการเป็นชุมชนขนาดเล็กจะช่วยทำให้เกิดโครงสร้างที่แน่นเหนียว เพราะชุมชนขนาดเล็ก จะช่วยฟื้นฟู รักษาสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมให้ดีขึ้น เพราะสังคมขนาดเล็ก จะมีความรับผิดชอบ ชุมชนขนาดเล็กมีการกระทำที่เต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในชุมชน เป็นสังคมที่รู้จักกันอย่างใกล้ชิดและสนิทสนม แนวคิดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ การขยายตัว ของเมือง ประชากร ที่ก่อให้เกิดสภาวะความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว ไม่สนใจหรือรู้สึกกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ไม่รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมใน

ความรับผิดชอบ ตัดสินใจหรือรับผลประโยชน์นั้นๆ เป็นชุมชนสังคมที่โดดเด่นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม

การสร้างชุมชน อาจเป็นการแสดงออกถึงอำนาจและเป็นวาทกรรมของคนกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ความหมายเกี่ยวกับชุมชน จึงมีทั้งความหมายที่หลากหลาย พื้นที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐพยายามรวมศูนย์อำนาจ ด้วยการทำให้พื้นที่แตกออกเป็นหน่วยเล็กๆ เพื่อง่ายต่อการปกครอง สะท้อนให้เห็นกระบวนการที่หมู่บ้านถูกผนวกเข้าสู่ระบบทุนและตลาด เพราะเนื่องมาจากเป็นสังคมของมนุษยนิยม ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนทางมนุษยนิยม ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ เน้นลักษณะความรู้สึกร่วมกันของความเป็นชุมชน หรือแบบแผนในอุดมคติ วิวัฒนาการของการสมาคมของมนุษย์ มีการยอมรับอย่างกว้างขวาง ว่าการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความเกี่ยวเนื่องในสังคมมนุษย์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี จะหายไป และมีลักษณะใหม่เข้ามาแทนที่ โดยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ในหมู่คนที่รู้จักกันใกล้ชิด มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ มีกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันของผู้คนในชุมชน มีระบบความสัมพันธ์แบบครอบครัว เครือญาติ มีการแลกเปลี่ยนปัจจัยการดำรงชีพของประชาชนในชุมชน ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและกัน หรือมีความขัดแย้งของผู้คนในชุมชน โดยสิ่งสำคัญของชุมชนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วยพื้นฐานการพึ่งพาของผู้คนในสังคม มนุษย์อยู่รวมกันเป็นชุมชนที่มีการพึ่งพาทอาศัยกัน และเป็นสัตว์สังคมในการแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนและสังคมร่วมกัน

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective) (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2554, www3.cdd.go.th)

ประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวพบปะของคนหลากหลาย รวมถึงคนแปลกหน้าที่สนใจในประเด็นส่วนรวมร่วมกัน เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ใช่การรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สถานที่รวมตัวเรียกว่า เวทีประชาคม มีลักษณะสำคัญ ชุมชนมักเกิดการรวมตัวกันเอง เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกแบบพึ่งพา เป็นสำนึกการมีส่วนร่วมพัฒนาไปเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองและชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งจะเริ่มพัฒนาไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ การเกิดเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็ง มีเวทีประชาคมสำหรับชุมชนที่หลากหลายและผู้คนทั่วไปซึ่งสนใจในประเด็นสาธารณะร่วมกันจะนำไปสู่ความเป็นประชาคม เป็นอำนาจประชาชน ในทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างอำนาจรัฐ อำนาจทุนและอำนาจประชาชน ในสังคมไทยมีภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และวิกฤตสังคม การก่อรูปประชาสังคม ควรเร่งพัฒนา

ชุมชนให้พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และมีความเข้มแข็งพร้อมไปกับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วม ในเวทีประชาคม

โกวิท พวงงาม (2553, น. 19) กล่าวถึงแนวคิดของ นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่ได้เสนอแนวคิดของชุมชนในมิติของประชาสังคมว่าสังคมไทยภาคส่วนหลักของสังคมไทยที่มีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ภาครัฐกับภาคเอกชน ทำให้สังคมขาดดุลยภาพและเกิดความล้มเหลวในการพัฒนาของประชาชนหรือภาคประชาสังคม ได้เสนอถึงแนวคิดการเกื้อหนุนให้ภาคประชาชนหรือสังคมมีความเข้มแข็งและเกิดดุลยภาพทางสังคมขึ้นที่เรียกว่า “สังคมอนุภาพ”

ชุมชนอยู่บนพื้นฐานในรูปแบบขององค์กร รัฐ รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่สามารถสร้าง และส่งเสริมโดยการวางแผนร่วมกันโดยมีคอมพิวเตอร์ เป็นพื้นฐานและการพัฒนาจะอยู่ในลักษณะของกิจกรรมความร่วมมือทางเทคนิค และการมีส่วนร่วมของรัฐ เอกชน และกลุ่มคนในท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในมิตินี้ จะช่วยให้เป็นความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจสภาพที่เกิดขึ้นในสังคม สมัยใหม่ได้และช่วยให้เห็นรูปแบบของชุมชนที่มีความหลากหลาย โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยง เครือข่ายของผู้คนเข้าด้วยกัน ด้วยความที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกัน หรือเป็นศูนย์การสื่อสารที่ทำให้ผู้คนที่ผ่านเข้ามาในเครือข่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันโดยความร่วมมือทางเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลก

จากแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม มีการเรียนรู้ร่วมกัน เชื่อมโยงด้วยการสื่อสารหรือเครือข่ายที่ทันสมัย มีเครือข่ายผู้คนร่วมกัน โดยชุมชนมีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกันมากขึ้น จากนั้นจะนำไปสู่การประสานงานและการทำกิจกรรมร่วมกัน ลักษณะของชุมชนในรูปแบบใหม่ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เชื่อมโยงผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน เป็นชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น การดำเนินกิจกรรมมีการรวมกลุ่ม มีการต่อสู้เรียกร้องโดยยึดถือการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้คนจำนวนมาก เป็นชุมชนสังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้คนมากมาย มีโครงสร้างของชุมชนและสังคมที่แตกต่างตามวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่

4.5 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

(สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2554, www3.cdd.go.th)

เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความก้าวหน้าและทันสมัยของสังคมในยุคปัจจุบันนี้ การเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสาร การประกอบกิจกรรม การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันผ่านระบบการสื่อสารทางเครือข่ายของอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาข้อมูลข่าวสาร การรับ-ส่งข้อมูล การตลาด การบันเทิง การสื่อสารทางการเมือง รวมทั้งปัญหาของสังคมสมัยใหม่ที่ทวีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้นทุกวัน เนื่องจากระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ไร้ขอบเขตของเวลาและ

ระยะทาง มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั่วโลกเป็นชุมชนไร้พรมแดน ชุมชนรูปแบบใหม่ อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย

การสื่อสารที่สำคัญที่ทำให้รูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป คนกลุ่มนี้ชื่นชอบการแลกเปลี่ยนเนื้อหา การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และเติบโตมาพร้อมกับแนวคิด “ความฉลาดของฝูงชน” การทำหน้าที่ให้คะแนน การจัดอันดับผู้ใช้คนอื่นๆ รวมถึงจัดอันดับสินค้าและบริการ เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นช่องทางการสื่อสารหลัก สำหรับคนกลุ่มนี้และกลายเป็นชุมชนและเครือข่ายสังคมมากขึ้น บนระบบการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นสังคมรูปแบบใหม่

การควบคุมการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้ให้บริการโทรคมนาคม มาจากการที่มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ดีขึ้นและมีราคาถูกลง รวมถึงการใช้บอร์ดแบนด์และเครือข่ายไร้สาย (Wireless) เพิ่มมากขึ้น ที่มีประสิทธิภาพในการให้บริการสื่อสาร และผู้บริโภครักตอบสนองต่อแนวโน้มนี้อย่างกว้างขวางซึ่งเป็นผลให้เกิดการสร้างเครือข่ายสังคมขึ้นมาอีกจำนวนมากในระบบเครือข่าย

แนวโน้มและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ของการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีอัตราเร่งที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับอัตราการเติบโตของธุรกิจด้านบอร์ดแบนด์ และธุรกิจด้านการตลาดโทรศัพท์มือถือออนไลน์ที่มีความรุนแรงมากขึ้นนั้น พฤติกรรมบนโลกออนไลน์จึงก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมเครือข่าย (Social Network หรือ Social Media) กันมากขึ้น ดังนั้นจึงเกิดชุมชนรูปแบบใหม่เป็นชุมชนในมิติของสังคมเครือข่ายที่หมายถึงการ รวมตัวกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏตัวบนโลกออนไลน์หรือทางอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า “ชุมชนออนไลน์” ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมเสมือน (Virtual Community)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนรูปแบบใหม่ เป็นการสร้างชุมชนเสมือนจริง ด้วยการใช้ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ไร้ขอบเขตเป็นชุมชนที่สร้างขึ้นของผู้คนที่มีความต้องการในสิ่งเดียวกัน หรือเพื่อสิ่งที่ตนต้องการ หรือการใช้ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนหรือสังคมที่สร้างขึ้นได้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ให้เป็นไปในทิศทางที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ มีความสัมพันธ์แบบง่าย และสะดวก รวดเร็ว สามารถสร้างชุมชนที่มีพลังอำนาจด้วยการใช้สื่อเป็นสิ่งที่แสดงออกของผู้คนสังคม เรียกร้องในสิ่งที่ชุมชนต้องการ เกิดการเรียนรู้ ขั้นตอนการดำเนินการในสิ่งที่ต้องการได้โดยเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของชุมชนอื่นได้ตลอดเวลา

5. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

ชุมชนในแต่ละชุมชน มีความเป็นอยู่ของชุมชนแตกต่างกันไปตามสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชน มีการใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการได้จัดการ ดูแลรักษา ในทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ร่วมกัน มีกติกาในการอยู่ร่วมกัน เมื่อเกิดเป็นชุมชนที่มีผู้คนจำนวนมากมาอยู่ร่วมกัน การป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือการละเมิดสิทธิชุมชน นำมาสู่แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ความหมายของสิทธิชุมชนอธิบายได้ดังนี้

สนธยา พลศรี (2545, น. 22) กล่าวว่า "ชุมชน" หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่น มีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ชวอน พลตรี (2529, น. 1) ให้ความหมายว่า "ชุมชน" (Community) หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์คล้ายๆกัน และมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, น. 26) กล่าวว่า "ชุมชน" หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่พื้นที่แห่งหนึ่ง มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรมและมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูลกัน

อรุณ รักธรรม (2534, น. 14) สิทธิชุมชน หมายถึง ความสามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับการอ้างเอาผลประโยชน์บางสิ่งบางอย่าง ดังนั้นการอ้างสิทธิจะมีผลต่อเมื่อมีระบบของอำนาจเข้ามาปกป้องผู้มีสิทธิ สิทธิจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีกลไกของสังคม

อรุณ รักธรรม ได้สรุปเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ซึ่ง Lock เชื่อว่าทุกคนมีสิทธิโดยชอบธรรมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้สรุปแนวคิดของ Kant ซึ่ง Kant ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของสิทธิ ในลักษณะของการครอบครอง ด้วยการทำความเข้าใจและการรับรู้ของคนในสังคม เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน แต่ยังไม่มีการครอบครองถึงกรรมสิทธิ์ ข้อตกลงของสังคม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีสิทธิโดยนิตินัย ที่สำคัญที่สุดคือ

- 1) สิทธิหรือกรรมสิทธิ์ของมาจากการกระทำร่วมกันกันของสังคม
- 2) สิทธิเป็นเรื่องของการยอมรับจากภายนอก หรือการยอมรับของสังคมในความเป็นจริงเชิงภาวะวิสัยไม่ใช่ความจริงเชิงประจักษ์ ดังนั้น แนวคิดเรื่องสิทธิพื้นฐานของครอบครอง โดยความเข้าใจและรับรู้ของ Kant จึงบอกนัยของความเป็นธรรมในความรู้สึกรู้สึกของคนในสังคม
- 3) ระบบสิทธิตามแนวคิดนี้จะยอมรับและปฏิบัติตาม เมื่อมีการนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย ความหมายของ สิทธิ (Right) การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่ถูกเป็นเจ้าของ มีอาจถูกห้ามจากการกระทำนั้นๆ การมีสิทธิจึงบอกนัยถึงการกำหนดหน้าที่ แก่ผู้อื่นมิให้ขัดขวางการกระทำได้

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ และคณะ (2550) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว) โครงการศึกษาระบบสิทธิในที่ดินที่เหมาะสม ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน เนื่องจากสังคมในปัจจุบัน เรื่องสิทธิของปัจเจกชนหรือสิทธิส่วนบุคคลสำคัญมากในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจว่า สิทธิชุมชนมีลักษณะเป็นสิทธิประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับ สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิผู้สูงอายุ ฯลฯ ไม่สามารถแยกออกจากสิทธิส่วนบุคคลได้ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม อาศัยอยู่ร่วมกัน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะสิทธิชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน สิทธิของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกัน

มนุษย์หรือบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคม มีความสัมพันธ์และมีหน้าที่ต่อสมาชิกในชุมชน บุคคลย่อมมีสิทธิทั้ง 2 ด้าน คือ สิทธิส่วนบุคคลและสิทธิชุมชน ด้วยบุคคลเป็นสมาชิกของชุมชน หากบุคคลอยู่ในชุมชนแบบโดดเดี่ยว ไม่มีความสัมพันธ์กันภายในชุมชน อยู่เพียงลำพังและขาดการสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นในชุมชน ย่อมทำให้บุคคลนั้น ขาดสิทธิหรือหมดสิทธิในฐานะสมาชิกของชุมชน ซึ่งชุมชนนั้นอาจมีการตั้งกฎ กติการ่วมกัน ซึ่งอาจทำให้บุคคลนั้น ไม่สามารถปกป้องรักษาสิทธิส่วนบุคคลของตนเองได้หรืออาจถูกละเมิด และถูกคุกคามได้โดยง่ายจากการขาดสิทธิที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การที่จะแยกสิทธิชุมชนออกจากสิทธิมนุษยชน จึงเป็นเสมือนการแยกว่าสิทธิชุมชนนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับสิทธิในชีวิตและร่างกาย ไม่เกี่ยวข้องกับสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และในการตัดสินใจต่ออนาคตและชีวิตของบุคคล แต่ที่แท้จริงแล้ว สิทธิชุมชน คือ สิทธิมนุษยชน สิทธิทั้งสองนี้ มีความสัมพันธ์มีปัจจัยเกื้อหนุนกัน ทำให้สิทธิทั้งสองเกิดความเข้มแข็ง แต่ในทางกลับกันหากสิทธิชุมชนถูกปฏิเสธ ถูกทำลาย หรือแยกออกจากสิทธิมนุษยชน ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของสิทธิปัจเจกชน และปัจเจกชนอาจถูกละเมิดสิทธิจากกลุ่มใดๆ ในสังคมนั้นได้เช่นกัน

5.2 ลักษณะของสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยตามธรรมชาติ บุคคลใดหรือใครเป็นผู้สั่งให้เกิดแต่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน รวมทั้งวุฒิภาวะของชุมชนนั้นๆ สิทธิชุมชนมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม สิทธิชุมชนลักษณะนี้เป็นการตกลงร่วมกันของคนในชุมชน เกิดเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่คนในชุมชนยอมรับ และอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาไปสู่สถาบัน หรือการรวมตัวกัน เพื่อจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน สิทธิชุมชนในลักษณะนี้ ไม่ได้ยึดติดกับขอบเขตของชุมชนตามรูปแบบการปกครองของรัฐ แต่มีลักษณะเป็นชุมชน และสิทธิชุมชนของบุคคลที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน มีประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนที่มีพื้นฐานของแต่ละชุมชนนั้น ซึ่งอยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกัน

มีแบบแผนการผลิต และระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น ชุมชนในลักษณะนี้อาจมีเพียงหนึ่งชุมชน หรือเป็นการรวมกันของหลายชุมชน หลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งชุมชนในชนบท และแผ่ขยายไปถึงเมือง เป็นเครือข่ายท้องถิ่น สิทธิชุมชนในลักษณะที่เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม

2) เป็นข้อตกลงหรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน ชุมชนต้องการความสงบสุข ความปลอดภัยในการดำรงชีพ สมาชิกในชุมชนจึงร่วมทำข้อตกลงหรือกติกาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยที่กฎ ระเบียบหรือข้อตกลงของชุมชนดังกล่าวอาจมี 2 ลักษณะคือ 1) แบบเป็นลายลักษณ์อักษร 2) แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แทรกอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยยึดถือ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งกฎระเบียบดังกล่าวนี้ อาจมีการนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนเข้ามาเป็นศูนย์กลางของการกำหนด กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับของชุมชน ของชุมชนนั้น จากการเรียนรู้ ต่อสู้ หรือการต่อรองของชุมชน ทั้งภายในชุมชน ระหว่างชุมชนหรือกับภายนอกชุมชน ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวนี้ อาจมีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุง แก้ไขอยู่เสมอ ดังนั้น ชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบสิทธิใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อให้มีความเหมาะสมและตรงกับบริบทของสังคมของตนเอง สิทธิชุมชนจึงมีขอบเขตที่กว้างขวางปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่น ได้ตลอดเวลา แตกต่างจากสิทธิของปัจเจกชนหรือสิทธิแบบรัฐที่มีมาตรฐานเดียวกันในการปกครองคนทั้งประเทศ ไม่สามารถยืดหยุ่นได้เหมือนกับสิทธิชุมชน

3) รูปแบบสิทธิเชิงซ้อน แต่ละชุมชนย่อมมีกฎ กติกา ที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน เนื่องด้วยชุมชนมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนทุกคนมีสิทธิในการครอบครองสิทธิในการใช้และสิทธิในการจัดการต่อแหล่งทรัพยากรนั้นๆ ซึ่งทำให้เกิดสิทธิเชิงซ้อนขึ้นในหลายรูปแบบ เป็นเจ้าของสิทธิและการใช้สิทธิทรัพยากรบางประเภทแบบร่วมกันในชุมชน อาจเป็นของรัฐหรือปัจเจกบุคคลในชุมชน แต่ชุมชนก็มีสิทธิในการใช้และสิทธิในการจัดการ สิทธิแต่ละประเภทเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ภายใต้ความเป็นชุมชน ดังนั้น สิทธิรูปแบบต่างๆ มีกฎกติการ่วมของชุมชนซ้อนทับ สิทธิปัจเจกที่อยู่ในชุมชน จะไม่ใช่สิทธิแบบเบ็ดเสร็จ เหมือนสิทธิปัจเจกในเรื่องสาธารณะทั่วไป

4) การมีส่วนร่วม สิทธิชุมชนลักษณะนี้ คือการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมจัดการหรือแบบจัดการร่วม เนื่องจากชุมชนต้องการให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมสนับสนุน ในระดับท้องถิ่น สาธารณะและรัฐ แนวคิดเรื่องสิทธิชุมชนในลักษณะนี้ มีความแตกต่างจากแนวคิดของชาติตะวันตก ที่ประชากรทุกคน มีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรในทุกที่ แต่กรณีของสิทธิชุมชนให้สิทธิแก่คนที่อยู่อาศัยใช้ทรัพยากร เพื่ออุปโภค บริโภคและความอยู่รอดของชุมชนก่อน ซึ่งคนภายนอกชุมชนไม่สามารถนำเรื่องสิทธิ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคมเมืองมาเป็นข้ออ้างได้ เพราะสิทธิการมีชีวิตรอดของชุมชนย่อมมีความสำคัญกว่า ดังนั้น สิทธิในการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นระดับความสำคัญแตกต่างกันไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและสังคม อาจมีลักษณะการกีดกัน

การเกี่ยวข้องจากภายนอกเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์บางอย่าง ที่ก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร หรือ การจัดการทรัพยากร ในพื้นที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยทั่วไปสิทธิชุมชน มีลักษณะเน้นการมีส่วนร่วมจาก ภายนอก (Inclusion) เพราะเป้าหมายของสิทธิชุมชน มิใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะชุมชนเท่านั้น แต่เพื่อ ประโยชน์ของสังคมด้วย เช่น การดูแล รักษาป่า การจัดการลุ่มน้ำ ต้นน้ำที่สำคัญ การจัดการแบบมี ส่วนร่วมในความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญา ประเพณีท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยรวม

5) ความยั่งยืนและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน อาทิเช่นการ จัดการป่า จัดการน้ำ แหล่งต้นน้ำ การทำธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน ต้องตั้งอยู่บนหลักการของความ ยั่งยืนและเป็นธรรมต่อชุมชน เพื่อให้เกิดการแบ่งปัน จัดสรรทรัพยากรและเก็บรักษาไว้ให้ลูกหลาน ต่อไปในอนาคต และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ว่าการใช้ทรัพยากรให้หมดไป เป็นการทำลาย ทุนชีวิตของชุมชน การที่ชุมชนจะอยู่รอดได้ ต้องอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรที่ยั่งยืน สิทธิชุมชน เน้น ความยั่งยืนและความเป็นธรรม ในการจัดสรรทรัพยากร แตกต่างกับสิทธิปัจเจกที่เน้นประสิทธิภาพ สูงสุดจากการใช้ทรัพยากร

6) ความหลากหลายของลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปของชุมชนที่แตกต่างกัน มี พื้นฐานของทรัพยากรที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดสิทธิชุมชนที่หลากหลาย บางชุมชนเน้นเรื่องป่าชุมชน หรือการจัดการน้ำหรือแหล่งน้ำ เป็นประเด็นที่สำคัญในการจัดการทรัพยากร สิทธิชุมชนมีลักษณะที่ แตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพและพัฒนาการของชุมชน ประเด็นที่สำคัญของชุมชน เช่น ประเด็นด้านเศรษฐกิจชุมชน อาจประกอบด้วยเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ ธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน เป็น ต้น สิทธิชุมชนในประเด็นเศรษฐกิจ อาจเกิดขึ้นเพื่อดำเนินงานกระแสเศรษฐกิจหลักของประเทศ กลไก ทางการตลาด ระบบเศรษฐกิจชุมชน จำเป็นต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจหลักของประเทศ และประเด็น เรื่องชาติพันธุ์ ประกอบด้วยเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตามเชื้อสายของชุมชนที่มี การตั้งถิ่นฐานมาก่อน เพื่อต่อต้านวัฒนธรรมกระแสหลักที่พยายามกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นพื้นฐานของความหลากหลายของชุมชน นอกจากประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สิทธิชุมชนนั้นยังมีประเด็นอื่นๆ อีก เช่น สิทธิชุมชนต่อวิธีการเติบโตของเมือง สิทธิสตรี สิทธิคนชรา สิทธิคนพิการ สิทธิ เหล่านี้ เป็นการใช้สิทธิเพื่อให้ตนเองได้ตำแหน่งในสังคม ให้สังคมรับรู้ว่าคุณชุมชนนี้ยัง เป็นหนึ่งในสังคม

7) ขบวนการเคลื่อนไหวจากรากหญ้า สิทธิชุมชนในลักษณะนี้ เกิดขึ้นในบริบทที่ โครงสร้างอำนาจในสังคมหรือในชุมชนไม่เท่าเทียมกัน เกิดการรวมศูนย์อำนาจและครอบงำทาง วัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ ให้เกิดความหลากหลาย และถูกกีดกันของชุมชนท้องถิ่นให้ กลายเป็นชุมชนชายขอบที่ถูกจำกัดสิทธิไม่เท่าเทียมในสังคมขึ้น สมาชิกของชุมชนจึงต้องต่อสู้เพื่อปรับ สัมพันธภาพทางอำนาจกับรัฐ โดยใช้วิถีประชาธิปไตย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อผลักดันสังคมไปสู่ความ

เป็นพหุลักษณะ ประชาธิปไตยสร้างตำแหน่งของตนเองหรือให้กับชุมชน โดยให้สังคมเคารพถึงความหลากหลายของชุมชน สังคม และมีนโยบายให้แต่ละท้องถิ่นมีเสรีภาพในการกำหนดกติกา วิถีชีวิต รูปแบบเศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากรตามลักษณะภูมินิเวศ วัฒนธรรมของตน แต่ทั้งหมดนี้ก็อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม

ลักษณะของสิทธิชุมชน เป็นขบวนการเคลื่อนไหวจากรากหญ้าแสดงให้เห็นว่า สิทธิชุมชนมีทั้งความเป็นเรื่องส่วนตัวและมีความเป็นสากลด้วย เรื่องส่วนตัว ได้แก่ ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถกำหนดรูปแบบสิทธิของตนเองตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเองได้ อาจไม่สามารถกำหนดเป็นรูปแบบหรือมีมาตรฐานเดียวกัน ความเป็นสากล คือ รัฐต้องมีนโยบายเข้ามาเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดกฎ กติกา มีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยชุมชนเอง มีระบบเศรษฐกิจ และวิถีชีวิต สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตนเองและชุมชน รวมทั้งภาครัฐต้องมีกลไกเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน สิทธิชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีกฎ กติกา การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค ความยุติธรรมในการจัดการทรัพยากร ความหลากหลายของประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมทั้งการเคลื่อนไหวจากชุมชน ถ้าว่ชุมชนหรือสังคมไม่ได้รับสิทธิในการดำเนินชีวิต เพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนด้วยชุมชนเอง

5.3 สิทธิชุมชน : ธรรมชาติและลักษณะเด่น

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ และคณะ (2555) ได้อธิบายถึงลักษณะเด่นของสิทธิชุมชนไว้ว่าเป็นสิทธิที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชุมชน เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ที่ได้ทดลองและสั่งสมจากประสบการณ์เดิม จนก่อให้เกิด กฎ กติกา ที่ใช้ควบคุมคนในชุมชน โดยผ่านทางระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน มีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละชุมชน และเป็นความพยายามของชุมชนที่จะจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของชุมชนให้สอดคล้องกับ วิธีการผลิตและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง โดยทั่วไปสิทธิชุมชน ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ขึ้นอยู่กับสำนึก ความรับรู้ร่วมกันของสมาชิก เป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ในชุมชน สิทธิชุมชนมีกลไกการควบคุมภายใน ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพ ให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสใช้ทรัพยากรในชุมชน ได้ด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในสังคม

5.4 สิทธิชุมชน : นานาทัศนะ

ศาสตราจารย์เสนห์ จามริก (2541) ได้กล่าวไว้ว่า สิทธิชุมชน คือ การให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเอง มีความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง ในสถานการณ์ปัจจุบันชาวบ้านต้องเรียนรู้ว่าในชุมชนตนเอง มีทรัพยากรและภูมิปัญญาอะไรบ้าง ชุมชนต้องสามารถ

ปกป้องสิทธิของตนเองจากความคาดหวังที่จะใช้ประโยชน์จากโลกภายนอก ทั้งนี้เพื่อปกป้องรักษา คุ้มครองทรัพยากรไว้ให้ลูกหลานรุ่นต่อไป นอกจากนี้แล้วชุมชนควรจะเรียนรู้และทำการศึกษารวบรวมเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพิ่มเติม ผลจากการศึกษา อาจไม่ใช่งานวิจัยเต็มรูปแบบ แต่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของสิทธิชุมชนที่ชุมชนมีอิสระในการดูแลตนเอง

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ (2541) ได้ให้ความหมายของสิทธิชุมชนไว้ว่า สิทธิร่วมเหนือ ทรัพยากรของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ถึงแม้ว่าสมาชิกทุกคนในชุมชน จะมีสิทธิตามธรรมชาติในการใช้ทรัพยากร แต่ชุมชนก็สามารถใช้อำนาจที่มีในการออกกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อควบคุม ดูแล จัดสรรทรัพยากร โดยต้องคำนึงถึงหลักความเป็นธรรมในสังคม เช่น บางชุมชนอนุญาตให้เฉพาะครอบครัวที่ยากจนเท่านั้นที่จะมีสิทธิตัดไม้มาใช้เพื่อส่วนตัวได้ หรือ บางชุมชนอนุญาตให้ครอบครัวที่ยากจน เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนที่มีพอให้สามารถเข้าไปทำประโยชน์ได้ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2531) ได้กล่าวว่า สิทธิชุมชนเป็นแนวคิดใหม่ในสังคมของประเทศไทย แต่แนวคิดสิทธิชุมชนได้ ปลูกฝังลงในสังคมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการถือปฏิบัติ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการเรียนรู้ในห้องเรียน สิ่งสำคัญคือ ต้องให้คนทั่วไปเข้าใจว่า เรื่องสิทธินั้นไม่ใช่มีความหมายของปัจเจกบุคคลเท่านั้น และอาจไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่เสมอไป เช่น คนพิการต้องการให้มีบันได ทางลาดเพื่อให้เกิดความสะดวกของผู้พิการ ถึงแม้ว่าคนพิการจะอยู่กับคนละที่ แต่สิทธิที่เขาได้ก็เป็นประโยชน์ร่วมของเขาด้วย ดังนั้น สิทธิชุมชนกับอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นเรื่องการจัดการทรัพยากรของชุมชนร่วมกับคนอื่น จากแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน สามารถอธิบายถึงลักษณะของสิทธิชุมชนได้ จากการใช้สิทธิภายใต้กฎกติกาของชุมชนและสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ของชุมชน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชนนั้นเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญ เนื่องจากสิทธิของชุมชนที่ควรได้รับการดำเนินการ ดูแล รักษา ปกป้องชุมชน ในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ และการได้รับการบริการสาธารณะในชุมชน โดยได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกันของผู้คนในชุมชน ชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันแบบระบบเครือข่าย มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ผู้คนในชุมชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคม มีการกำหนด กฎ กติการ่วมกันของผู้คนในสังคม เพื่อควบคุมดูแลให้เป็นชุมชนที่เสมอภาคและเท่าเทียมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนอย่างเท่าเทียม มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ส่งต่อไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ในขณะที่จำนวนที่ดิน มีอยู่อย่างจำกัดและมีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น ที่ดินเท่าเดิมหรือลดจำนวนลง ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่ดินมากมายตามไปด้วย ความขัดแย้งระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับรัฐอย่างมากมาย รวมไปถึงเกิดความขัดแย้งด้านที่ดินมากมายในหลายพื้นที่ ดังเช่นการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินเพื่อให้ได้รับสิทธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชน คือ การออกเอกสารสิทธิที่ดินให้ประชาชน การออกเอกสารสิทธิที่ดินจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับหลักกรรมสิทธิ์ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน แนวคิดในการจำกัดสิทธิในที่ดิน และหลักความเป็นธรรม ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายมหาชน เกี่ยวเนื่องกับสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่มีความต้องการของกลุ่มผู้เรียกร้อง หรือการเรียนรู้กฎหมายด้านที่ดิน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องศึกษาอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ กับการคุ้มครองรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนมากขึ้น ประโยชน์ในการอธิบายเรื่องของสิทธิในที่ดินเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการซื้อขาย หรือจากมรดกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่ได้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่มาก่อนจะมีการประกาศเป็นที่ดินของรัฐ

6.1 หลักกรรมสิทธิ์

นัยนา เกิดวิชัย (2549, น. 12) ได้อธิบายคำว่า กรรมสิทธิ์ คือ อำนาจของความสำเร็จเด็ดขาดที่จะยึดถือ ใช้ เก็บประโยชน์ ซื้อขาย จำหน่าย หรือทำลายทรัพย์สินนั้น ไม่มีกฎหมายห้ามกรรมสิทธิ์เกิดขึ้นได้ คือ โดยเข้ายึด โดยอายุความ โดยทำขึ้น โดยเป็นส่วนหนึ่งแห่งของเดิม โดยเจ้าของโอนให้และโดยทางมรดก อำนาจกรรมสิทธิ์นี้ เจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิเสมอไป เว้นแต่เจ้าของสละ เช่น ขายทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย อำนาจกรรมสิทธิ์นี้ก็จะขาดโดยทันที แต่บางอย่างไม่ขาดสิทธิโดยทันที ดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การละทิ้งที่ดิน ที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่จะขาดกรรมสิทธิ์ก็ต่อเมื่อครบกำหนดอายุของหนังสือที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น โฉนด, ตราจอง, ใบเหยียบย่ำและเกินกว่าเวลา ตามที่กฎหมายบังคับไว้

กรรมสิทธิ์มีลักษณะเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งลักษณะของทรัพย์สินคือเป็นสิทธิที่ใช้อยืนยันกับบุคคลได้ทั่วโลก สิทธิในทรัพย์สินอาจเรียกได้ว่า สิทธิเด็ดขาด หมายความว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่ผู้เดียวที่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้น ผู้ใดจะมาแบ่งแยกทรัพย์สินนั้น โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่ได้ และเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินนั้น โดยเป็นการถาวรและตลอดกาล แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินจะไม่ใช้ประโยชน์ใดในทรัพย์สินนั้นก็ตาม ก็ไม่ทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นสูญไปแต่อย่างใด เป็นไปตามหลักของกรรมสิทธิ์ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

อุกฤษ มงคลนาวิน (2525, น. 583-584) อธิบายลักษณะสำคัญของหลักกรรมสิทธิ์ที่มีอยู่ 3 ประการ

1) กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาด ภายในขอบเขตของกฎหมาย ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ที่มีสิทธิที่จะใช้สิทธิต่างๆ เป็นอำนาจของกรรมสิทธิ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1336 โดยการใช้สิทธินั้น ไม่ต้องขออนุญาตใครแม้แต่ศาล โดยแตกต่างจากบุคคล สิทธิจะมีการบังคับตามสิทธิต้องผ่านกระบวนการทางศาล ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ย่อมมีอำนาจที่จะใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้มาซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นตามหลักการของกรรมสิทธิ์ รวมทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืน ทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่นได้ จากการที่มีการถือกันว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาด เป็นผลทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์สามารถดำเนินการตามมาตรา 1336 ได้ทันที และเต็มภาคภูมิโดยไม่ต้องขอความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน รวมทั้งไม่จำเป็นต้องขออำนาจจากศาล เป็นกรรมสิทธิ์เด็ดขาด อำนาจเป็นของผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นๆ

2) กรรมสิทธิ์ก่อให้เกิดอำนาจหวงกัน ผู้ทรงกรรมสิทธิ์หรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ จะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของตน บุคคลอื่นไม่มีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องขัดขวาง ถ้ามีบุคคลใดเข้ามาขัดขวางการใช้ทรัพย์สินนั้น ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ก็จะขัดขวางต่อสู้ การกระทำที่ล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์นั้นได้ อาทิเช่น ฟ้องขับไล่ผู้บุกรุกที่ดิน ถ้าจำเป็นถึงแม้จะทำอันตรายแก่ผู้บุกรุกเข้ามาก็ได้ กฎหมายไม่อาจเอาผิดได้

3) กรรมสิทธิ์มีลักษณะถาวร ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่สิ้นสุด เพราะไม่มีบทกฎหมายใดที่ได้บัญญัติไว้ นอกจากนี้กรรมสิทธิ์ยังมีความมั่นคง กล่าวคือแม้ผู้ทรงกรรมสิทธิ์จะตายไป กรรมสิทธิ์ก็ยังคงตกทอดไปยังทายาท ซึ่งทายาทจะสืบทอดต่อไป

หลักกรรมสิทธิ์ทั้ง 3 ประการที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกรรมสิทธิ์ดังกล่าว จึงได้การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินขึ้น เพื่อเป็นหลักฐานในการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินไปยังทายาทหรือบุคคลอื่น ทราบตำแหน่ง ที่ตั้ง เนื้อที่ของที่ดิน เพื่อเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิในที่ดินของประชาชน ใช้เป็นเอกสารตัวแทนแห่งสิทธิในที่ดิน และใช้เป็นหลักฐานในการทำธุรกรรมเกี่ยวกับที่ดิน

กรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หมายถึง การได้ที่ดินมาก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินได้ที่ดินมา โดยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือกฎหมายอื่น ซึ่งกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินหมายถึงการครอบครองที่ดินที่มีหลักฐานเอกสารสิทธิ ประเภท โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” เท่านั้น การที่จะมีกรรมสิทธิ์หรือไม่ กฎหมายที่ดินถือที่ตัวทรัพย์สิน แต่ถ้าเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินต้องถือเอาการมีเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดินประกอบ

การถือครองรับรองสิทธิของประชาชน ในหลักกรรมสิทธิ์ การจะได้มาซึ่งสิทธิในการถือครองที่ดิน ของผู้ที่เป็นเจ้าของ ต้องมีเอกสารสิทธิ์ที่แสดงว่าตนได้ครอบครองที่ดินนั้นมาก่อน เป็นที่อยู่อาศัย และทำกินมาก่อน โดยมีเอกสารแสดงหรือเอกสารที่ได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้น การได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือก่อนที่ประมวลกฎหมายที่ดินได้บังคับใช้ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2497 โดยที่ดินที่ได้เอกสารกรรมสิทธิ์ ได้ครอบครองที่ดินนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หลักกรรมสิทธิ์หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดิน เพื่อเป็นการแสดงหลักฐานเอกสารสิทธิ์ในที่ดินนั้นไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถเป็นเอกสารทางธุรกรรมเกี่ยวกับที่ดินได้ เป็นเอกสารที่สำคัญในการรับรองสิทธิในที่ดิน กรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดิน ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เป็นส่วนตน สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายได้ กำหนดไว้

7. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2538, น. 347-348) ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดินไว้ดังนี้ ในอดีตก่อนที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคมหรือเป็นชุมชน มนุษย์ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และเร่ร่อนไปเรื่อย จึงไม่มีใครสนใจในเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ต่อมาได้มีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ จึงได้เริ่มมีการยึดครองจับจองที่ดิน เพื่อใช้ในการกสิกรรมและมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มจนพัฒนามาเป็นกษัตริย์ ซึ่งชุมชนมีกษัตริย์เป็นผู้ปกครอง กษัตริย์ในสมัยนั้น อ้างตนเป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งหมดภายในรัฐ โดยเรียกตนเองว่าพระเจ้าแผ่นดินและมีการบัญญัติกฎหมาย ให้ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ต่อมาภายหลังกษัตริย์ทำการกดขี่ข่มเหงราษฎรมากขึ้น จึงเกิดการรวมตัวกันต่อต้านอำนาจของกษัตริย์ จนทำให้เกิดหลักการที่เรียกกันว่า “สิทธิธรรมชาติ” (Natural right) เป็นสิทธิของบุคคลที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เกิดความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่มาของสิทธิตามธรรมชาติ ทำให้การต่อต้านอำนาจของกษัตริย์ อำนาจของกษัตริย์ถูกจำกัดลงไป ทำให้ที่ดินที่เคยถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล รายบุคคล เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินนั้น

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ (2535, น. 41-44) อธิบายแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายธรรมชาติว่า มนุษย์เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินมาตั้งแต่ยุคโบราณ ถือว่าสิทธิในทรัพย์สิน มีความสำคัญอีกประการหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ที่ไม่อาจพรากไปได้และเป็นสิ่งที่ซื้อไม่ได้ ขายไม่ขาด และในเวลาต่อมา เริ่มใช้กฎหมาย มาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ได้มีการบัญญัติ การรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในกฎหมาย ซึ่งในระยะแรก เป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างเอกชนกับเอกชน นำมาใช้ยืนยันกับรัฐ เมื่อใดที่รัฐต้องการทรัพย์สินของเอกชน เอกชนก็ไม่อาจขัดขืนได้ ในที่สุดเมื่อ

ปลายสมัยกลางที่ชนชั้นกลางได้ก่อกำเนิดขึ้น พร้อมแนวความคิดเสรีนิยมได้เรียกร้องให้รัฐคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชน รัฐจะละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนไม่ได้ ในบรรดาสิทธิในทรัพย์สินนั้น กรรมสิทธิ์ถือได้ว่าเป็นสิทธิในทรัพย์สินซึ่งมีศักดิ์สูงสุดเหนือทรัพย์สินนั้น

นัยนา เกิดวิชัย (2549, น. 10) มนุษย์มีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินว่า เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นหลักประกันต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของปัจเจกชน เพราะการยอมรับสิทธิเป็นการปฏิเสธ อำนาจสิทธิขาดของรัฐ เข้าเหยียบย่ำสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน เนื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้น เพื่อกันส่วนที่เรียกว่าเป็นเสรีภาพ หรือแดนอิสระของปัจเจกชน ให้พ้นจากการเข้ายุ่งเกี่ยวของรัฐ ซึ่งหากปล่อยให้รัฐเข้ามา ยุ่งเกี่ยวในส่วนนี้ได้ รัฐก็จะเป็นเจ้าของชีวิตของประชาชนในที่สุด และนำไปสู่การเสียเสรีภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรจะมีมาตั้งแต่กำเนิด โดยไม่มีผู้ใดสามารถละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้

ศุภเชษณ์ คุสุวรรณ (2540, น. 38-39) สิทธิในทรัพย์สินของเอกชน เป็นสิทธิอีกประเภทหนึ่งของเสรีภาพในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐเสรีประชาธิปไตยให้การรับรองคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ เหตุผลสำคัญที่สุดเป็นเหตุผลเดียวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเอกชน เพื่อการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้กำหนดว่าที่ดินที่มีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลใด ให้ถือว่าเป็นของรัฐ และกฎหมายรับรองว่าที่ดินส่วนที่ถือว่าเป็นของรัฐนั้น หากบุคคลใดได้มาซึ่ง สิทธิครอบครองในที่ดินนั้นก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ซึ่งหมายถึงผู้ถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิประเภท ใบเหยียบย่ำ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) และรวมถึงที่ดินที่มีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ด้วยนั้น สามารถเป็นกรรมสิทธิ์ได้โดยการขออนุญาตที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งจะมีสิทธิในที่ดินและถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินตลอดไป และเป็นทรัพย์สินที่ตกทอดไปสู่ทายาทตลอดไปด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินและที่ดิน เนื่องด้วยที่ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตใช้ในการอุปโภคและบริโภคในการดำรงอยู่ของชีวิต การได้สิทธิในทรัพย์สินอันได้มาจากการทำประโยชน์ในที่ดิน สร้างรายได้ จ้างจ่ายใช้สอยซื้อข้าวของเครื่องใช้เพื่อนำมาอำนวยความสะดวกให้กับตนและครอบครัว ก่อเกิดเป็นทรัพย์สินที่เกิดจากการสร้างขึ้นมาจากปัจจัยพื้นฐานอย่างที่ดิน และที่ดินเป็นทรัพย์สินที่เป็นมรดกตกทอดสู่ทายาท จำนอง ซื้อมาขาย หรือใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันหรือต่างๆมากมาย ที่ดินจึงมีความสำคัญที่จะต้องมียกเอกสารสิทธิในการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย เข้าใช้ทำประโยชน์ในที่ดินได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดของผู้ที่เป็นเจ้าของและมีเอกสารยืนยันสิทธิ

8. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ศักยภาพของชุมชนอีกประการหนึ่งที่ชุมชนพึงมี คือ ศักยภาพด้านการสร้างเครือข่าย และเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าไว้ด้วยกัน มีผู้ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ไว้เป็นจำนวนมาก ตลอดจนได้ เสนอแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายไว้หลายๆ ด้าน เช่น เครือข่ายทางสังคม เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม เครือข่ายการเรียนรู้ แนวคิดดังกล่าวมีดังนี้

ชาติชาย ฌ เชียงใหม่ (2526) กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีต่อกัน ลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ใช้อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ได้ เครือข่ายทางสังคมประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของคนทั้งหมดในสังคมเครือข่าย สำหรับความสัมพันธ์ส่วนตัวที่บุคคลมีต่อกันนั้น มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางพฤติกรรมของผู้อื่น และพบว่าเครือข่ายชุมชนชนบทมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับบุคคลภายนอกที่มีอิทธิพลเป็นโครงสร้างแบบอุปถัมภ์ แบบการช่วยเหลือค้ำชูกันในแบบระบบเครือข่ายทางสังคม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรวิไล เลิศวิชา (2539, น. 268-269) กล่าวว่า พลังที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนนั้น มาจากการประสานความร่วมมือของคนชั้นต่างๆ ในชุมชน พลังของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นมีหลายลักษณะ เช่น พลังกาย พลังทรัพย์ พลังใจและพลังความคิด โดยที่พลังเหล่านี้เกิดขึ้นมาเอง หรือเกิดขึ้นมาใหม่จากการพัฒนาดั้งเดิมเป็นรากฐาน และคิดต่อเนื่องจากธรรมชาติ จากสภาพแวดล้อม จากการพบปะสนทนา ในบางครั้งเป็นพลังเงียบ ถ้าไม่มีเหตุการณ์ที่จะแสดงออก

เครือข่ายสังคม เป็นการศึกษาด้านศักยภาพของชุมชนอีกประการหนึ่งที่สามารถเกิดความรู้ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน หรือนอกชุมชนที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบของคน ในสังคมทุกเครือข่าย ที่เป็นพฤติกรรมของการร่วมแสดงออกหรือเป็นพลังของชุมชนที่นำมาสู่พฤติกรรมแสดงออกของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีอิทธิพลในการเป็นผู้นำ หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้นำในสังคม ที่ส่งผลให้เกิดความรู้ หรือศักยภาพของสังคมที่อ่อนแอหรือเข้มแข็งได้

8.1 เครือข่ายทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ชุมชนแต่ละชุมชนต่างก็มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นของตนเอง มีเป้าหมายและวิธีการดำเนินการเพื่อการดูแล บำรุง รักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง ในรูปแบบของการรวมกลุ่ม หรือการประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของสังคม ซึ่งแต่ละกลุ่มเหล่านี้ต่างมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ชุมชนหรือกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ดำเนินการโดยพลังของชุมชนเอง ซึ่งมีผู้ศึกษาแนวคิดนี้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

กาญจนา แก้วเทพ (อ้างใน กอบกาญจน์ พจน์ชนะชัย, 2538, น. 61- 63) ได้กล่าวถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมว่า เป็นเครือข่ายรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของกลุ่มบุคคลหรือหลายๆ องค์กร ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการดำเนินการและมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคล กลุ่มหรือองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานกัน ด้วยระยะเวลาพอสมควร ถึงแม้จะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็ได้มีการวางรากฐานเอาไว้แล้ว เมื่อฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา สามารถบอกไปได้ด้วยการสร้างเครือข่าย ในลักษณะแสดงออกหรือพัฒนาแบบแนวตั้ง หรือเครือข่ายแบบแนวนอน กล่าวคือเครือข่ายแบบแนวนอนมีลักษณะของฐานะ และสถานภาพของคนในกลุ่มที่เข้ามาเป็นเครือข่าย มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินหรือการบริการต่างๆ การช่วยเหลือเกื้อกูล และถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อาจมีการขยายกลุ่มมากขึ้น โดยมีแม่ข่ายหรือผู้นำเป็นตัวประสาน ส่วนเครือข่ายแบบแนวตั้งมีลักษณะ คือ สถานภาพ และฐานะของคนในแต่ละระดับชั้นจะเรียงจากสูงไปหาต่ำ ฝ่ายที่อยู่ในระดับสูงจะมีฐานะเป็นผู้อุปถัมภ์ และผู้อยู่ระดับล่างจะมีฐานะเป็นผู้ใ้ถูกอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนระหว่างชนชั้นก็จะไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นการอาศัย ฟังพาดซึ่งกันและกันต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์

8.2 เครือข่ายด้านการเรียนรู้ทางสังคม

มนุษย์มีการเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะมนุษย์มีกิจกรรมในการดำเนินชีวิตในลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือมีการศึกษา เรียนรู้ตลอดชีวิต ในชีวิตมนุษย์เรานั้นมีการเรียนรู้ที่ไม่ได้เกิดจากการถูกสอนโดยตรง แต่เกิดจากการปฏิบัติตามทางสังคมหรือวิถีชีวิต เช่น การทำเกษตรกรรม การดำนานา หาปลา เกี่ยวข้าว ตลอดจนดูแลทำงานบ้าน ด้วยต้นทุนของสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ขึ้น ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ไม่มีการสอนโดยตรง แต่เป็นการเรียนรู้จากการเรียนแบบสังเกต และลองทำตาม การเรียนรู้แบบนี้ เรียกว่าการเรียนรู้ทางสังคม บุคคลจะเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม หรือไม่ได้ เนื่องจากมนุษย์มีการเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะมนุษย์มีกิจกรรมในการดำเนินชีวิต ในลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อแสวงหาคำตอบที่ตนเองต้องการรู้นั่นเอง

เครือข่ายทางสังคม เป็นการแสดงศักยภาพของชุมชนอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะศักยภาพด้านการสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงเครือข่าย นับเป็นการเพิ่มพลัง อำนาจในการต่อรอง เมื่อมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านสังคมและการเรียนรู้ทางสังคม สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ และแสวงหาความรู้จากเครือข่ายที่มีศักยภาพ ในด้านความรู้ที่แตกต่างกัน โดยที่สามารถขยายกลุ่ม สร้างกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานให้เกิดกิจกรรมการรวมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ เนื่องมาจากการเรียนรู้ทางสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จำเป็นต้องเชื่อมโยง ประสานงานกับเครือข่ายให้สามารถดำเนิน

กิจกรรมใดๆ ได้ตามจุดหมายที่ต้องการ เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความรู้สามารถเข้าถึงได้นอกเหนือจากตำรา หนังสือที่มีนักวิชาการได้เขียนหรือเรียบเรียงไว้

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย เป็นแนวคิดที่สำคัญ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ด้วยมีการพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มนุษย์มีการเรียนรู้เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา ในแนวทางที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เป็นกฎของการควบคุมให้ผู้คนในสังคมประพฤติตนไปในแนวทางเดียวกัน ด้วยการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น การสร้างเครือข่ายของสังคมและการเรียนรู้ของผู้คนในสังคม เนื่องจากมนุษย์ไม่ใช่เป็นผู้อยู่แบบโดดเดี่ยว พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อแสวงหาคำตอบที่ต้องการ

9. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group)

การศึกษาแนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนของค่านิยม และความหมาย เกณฑ์ความสำเร็จ ประเภท วิธีการ แบบแผนกระบวนการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์จากเหตุการณ์ นำแนวคิดกลุ่มผลประโยชน์มาใช้อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กลุ่มผลประโยชน์ในที่นี้ อาจไม่ได้หมายถึงรวมถึงกลุ่มการเมือง แต่กล่าวถึงกลุ่มผลประโยชน์ที่มีผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน หรือระดับการเมืองท้องถิ่นต่อการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรมต่อชุมชน โดยกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน หมายถึง เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในชุมชนกลุ่มนี้ มีพฤติกรรม ด้วยการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ยึดอาชีวะเดียวกันเป็นหลัก เมื่อมีการรวมตัวกันมีการดำเนินการไปได้ดี มีการจัดองค์การที่ดีมีประสิทธิภาพ สร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลและมีอำนาจในการต่อรองวิธีดำเนินการของกลุ่มผลประโยชน์นั้น สามารถกระทำได้ในระดับต่างๆ อาทิเช่น ด้านการต่อรองบริหารงานจากภาครัฐ โดยประชาชนที่อยู่ในชุมชนด้วยกันร่วมกันในการดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มได้ตามเป้าหมายที่กลุ่มผลประโยชน์ต้องการ และร่วมดำเนินการร่วมกันมากขึ้นตามไปด้วย

9.1 ความหมาย

กลุ่ม เป็นรูปแบบของการรวมตัวขึ้นพื้นฐานของปัจเจกชน การรวมกลุ่มต่างๆ มีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ โดยผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไป อยู่กับเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและมีการแสดงบทบาทของกลุ่มในการพยายามเข้าถึง เพื่อกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลหรือเป็นแรงผลักดันให้มีการดำเนินการของหน่วยงานตามที่กลุ่มต้องการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

กลุ่มเหล่านี้จะถูกเรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ” (Economic Interest Group) อธิบายความหมายไว้หลายท่านดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2527, น. 80) กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มพลเมืองที่มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้เกิดผลต่อนโยบายของรัฐ เช่น เปลี่ยนแปลง ล้มเลิก หรือดำรงรักษาไว้ซึ่งนโยบายอันเป็นประโยชน์แก่กลุ่มไว้

สมพงษ์ ชูมาก (2517, น. 8) กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มต่างๆ ในสังคม เช่น กลุ่ม กรรมการ กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มชาวนา สมาคมและกระบวนต่างๆ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีบทบาทในการบีบบังคับทางการเมืองต่อฝ่ายปกครองมากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ลักษณะกลุ่มและสถานการณ์

จุมพล หนิมพานิช (2545, น. 33) กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มคนที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อรักษาผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยมุ่งหวังจะมีอิทธิพลผลักดัน ให้รัฐกระทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มตน กลุ่มผลประโยชน์ไม่มุ่งหวังจะเข้าไปเป็นรัฐบาล ผลดีของการมีกลุ่มผลประโยชน์ คือจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดอำนาจทางสังคมไว้ในคนกลุ่มเดียว กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองช่วยส่งเสริมประชาธิปไตย คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หรือได้เสนอความคิดเห็น

กลุ่มผลประโยชน์ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนของสังคม โดยเฉพาะการขยายตัวของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมหลากหลายมากขึ้น ทำให้มีกลุ่มผลประโยชน์ประเภทต่างๆ เพิ่มจำนวนและมีบทบาทที่สำคัญมากยิ่งขึ้น การแข่งขันและความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ อาจทำให้บุคคลในทุกสาขาอาชีพ เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ เกษตรกร หรือผู้ใช้แรงงาน มีการรวมกลุ่มกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มเหล่านี้มักเรียกกันว่า “กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ” เพราะมีเป้าหมาย คือ การรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยความพยายามเข้าถึง กระบวนการตัดสินใจทางนโยบายของรัฐบาล การได้รับบริการหรือสิทธิพิเศษต่างๆ จากการดำเนินการของกลุ่ม ผลประโยชน์จะถูกจัดสรรหรือแบ่งให้สมาชิกอย่างคุ่มค่า หรืออาจขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดเล็ก สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ในสัดส่วนที่น้อยกว่า ในขณะที่กลุ่มที่มีขนาดใหญ่ก็จะได้ประโยชน์มาก กลุ่มขนาดใหญ่ เช่น นักธุรกิจได้รับผลประโยชน์ จากการรวมกลุ่มมากกว่าชาวนา ชาวไร่ ซึ่งมีจำนวนมากและกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ปัจจัยดังกล่าวประกอบไปด้วย

1) การเพิ่มขึ้นของบุคคลประเภทใดประเภทหนึ่ง ถ้ามีจำนวนมากในระดับหนึ่งแล้ว ก็อาจเป็นรากฐานสำหรับการเกิดกลุ่มผลประโยชน์ได้ และในกรณีของการเพิ่มจำนวนของบุคคลดังกล่าว ก็อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองหรือเรียกร้องผลประโยชน์จากผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายได้ การเพิ่มจำนวนบุคคล รวมเป็นกลุ่มแล้วสิ่งที่ทำให้เกิดเป็นการต่อรองอำนาจด้วยจำนวนคนมาก เพื่อเป็นการกดดันผู้มีอำนาจให้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2) ความรู้สึกจิตสำนึกในผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มผลประโยชน์ เช่น พ่อค้า นักธุรกิจเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ร่วมกันในทางธุรกิจ จึงร่วมตกลงก่อตั้งกลุ่มผลประโยชน์ขึ้น ผลประโยชน์ที่ได้ อาจเป็นผลประโยชน์ในรูปของวัตถุ สิ่งของและความสามัคคี หรือผลประโยชน์ในเชิงอุดมการณ์ก็ได้ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดปัจจัยการเกิดขึ้นของกลุ่มปัจจัยของจำนวนคน และปัจจัยของความรู้สึกและจิตสำนึก มีความเชื่อมโยงต่อกัน เพื่อศึกษาการเกิดขึ้นของกลุ่ม นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้ว สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เปลี่ยนแปลงก็อาจส่งผลให้เกิดการรวมและจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นได้

9.2 องค์ประกอบของกลุ่ม

แสวง รัตนมงคลมาศ (2534, น. 789-791) ได้อธิบายองค์ประกอบของกลุ่มผลประโยชน์ว่า กลุ่มผลประโยชน์ เป็นกลุ่มประเภททฤษฎีที่มีลักษณะเป็นกลุ่มทางการ (Formal Group) มากกว่ากลุ่มไม่เป็นทางการ (Informal Group) ดังนั้น องค์ประกอบเบื้องต้นของกลุ่มผลประโยชน์ จึงมีลักษณะที่ใกล้เคียงหรือเหมือนกับองค์ประกอบของกลุ่มทางการในประเภทขององค์กร หรือสถาบันอยู่หลายประการ โดยทั่วไปกลุ่มทางการองค์กรหรือสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็ตาม การรวบรวมทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ มาใช้ให้เกิดเป็นพลังร่วม เพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง หรือหลายอย่างร่วมกัน โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎระเบียบบางอย่างร่วมกัน และอยู่ภายใต้การดำเนินการในทางเดียวกัน จากความหมายโดยทั่วไปของกลุ่มทางการขององค์กรและสถาบัน องค์ประกอบของกลุ่มผลประโยชน์ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ประการ ดังรายละเอียดดังนี้

1) วัตถุประสงค์ร่วม (Common Objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการบรรลุร่วมกัน อาจเป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วม ความคิด หรืออุดมการณ์ร่วม เรื่องผลประโยชน์ร่วมนั้น อาจมีได้ทั้งกรณีผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและที่เป็นนามธรรม รวมทั้งเรื่องระยะสั้น หรือกรณีระยะยาว ในเรื่องความคิดหรืออุดมการณ์ร่วมนั้น เป็นเรื่องของนามธรรมหรือหลักการบางอย่างที่เห็นด้วยกัน เพื่อประโยชน์ของกลุ่มเอง และเป็นประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่มากกว่าที่กลุ่มต้องการ ปัญหาที่มักเกิดกับเรื่องวัตถุประสงค์ร่วม คือ ปัญหาการขาดในวัตถุประสงค์ร่วมระหว่างสมาชิกกลุ่ม ผลของการขาดระดับความเข้าใจและความผูกพันในวัตถุประสงค์ร่วม อาจทำให้เกิดปัญหาการรับรู้ที่แตกต่างกันในบรรดาสมาชิก และทำให้เกิดการตีความหมายและเป้าหมายของกลุ่มผิดไป รวมทั้งการประเมินคุณค่าผลงานของกลุ่มที่ออกมาแตกต่างกันออกไป ปัญหาของวัตถุประสงค์ร่วม ที่จะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ คือ ปัญหาการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ ของกลุ่มที่มีหลายวัตถุประสงค์ นโยบายของการบริหารงานภายใต้คณะกรรมการหรือผู้นำต่างกัน มักจะมีการประเมินและจัดอันดับหลักรองของนโยบาย เพื่อรับใช้วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน การจัดลำดับนโยบายเพื่อรับใช้วัตถุประสงค์ ในแต่ละ

สมัยหรือของกลุ่มผู้บริหารแต่ละชุด การกำหนดวัตถุประสงค์ให้แคบและชัดเจนยังจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดี เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการทำงานของกลุ่มได้

2) *พลังร่วม (Group Effort)* เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ถ้ากล่าวถึงเรื่องกลุ่มสาเหตุที่พลังร่วมเป็นเรื่องสำคัญสำหรับกลุ่ม เพราะเจตนาของการจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมาก็เพื่อมาร่วมใช้หรือร่วมแสดงพลังร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ เกิดจากแนวความคิดหรือความเชื่อในทฤษฎีชนชั้นนำ จนเกินไปการทำงานจริงๆ ของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นหลัก สมาชิกทั่วไปมักจะเฉยชาและมีบทบาทน้อยหรือทำอะไรไม่ค่อยได้ หรือไม่ค่อยเป็น และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาด้านวัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกกลุ่มเอง ที่ยอมรับหรือจำยอมต่อหลักการบางอย่างว่า คนที่จะเป็นผู้นำหรือผู้บริหารกลุ่มได้ ต้องเป็นคนบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้อาวุโส ผู้มีอำนาจหรือมีเงิน ขาดคุณสมบัติดังกล่าว จึงควรเป็นเพียงผู้ตาม

การสร้างพลังร่วม ขึ้นกับปัจจัยด้านแนวความคิด หรือความเชื่อในเรื่องทฤษฎีชนชั้นนำ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นปัญหาด้านโครงสร้าง การขาดพลังร่วมเกิดจากข้อผิดพลาดในการบริหารงานของกลุ่ม ซึ่งข้อผิดพลาดประการแรกได้แก่ ความผิดพลาดด้านความโน้มเอียงหรืออคติในเชิงนโยบายที่ให้ผลประโยชน์แก่สมาชิกได้ไม่ทั่วถึง ทำให้สมาชิกบางกลุ่มที่เสียประโยชน์ และปฏิเสธความร่วมมือกับฝ่ายบริหารและแยกตัวออกไป ความผิดพลาดประการที่สองคือ ความผิดพลาดในด้านทิศทางของนโยบายการบริหารที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิก ความผิดพลาดนี้จะเกิดจากผู้บริหารที่เน้นปัญหาหรือวัตถุประสงค์ภายนอกมากกว่าปัญหาหรือวัตถุประสงค์ภายใน ความผิดพลาดในเรื่องการสื่อสารและข่าวสารภายในกลุ่มสมาชิกที่ทำให้สมาชิกไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มและผลงานการบริหารของกลุ่มได้

3) *ภาวะการณำ* ความสำเร็จที่เกิดขึ้นของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับผู้นำและภาวะการณำ (Leader and Leadership Style) ของผู้นำคนนั้นหรือชุดนั้นด้วย การทำงานให้สำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคลิกภาพและความสามารถของผู้นำหรือกลุ่มผู้นำเพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทั้งด้านภายในและภายนอกกลุ่ม ในด้านภายนอกกลุ่ม คือ สถานการณ์ของสังคมที่กลุ่มอาศัยอยู่ ซึ่งสถานการณ์ของสังคม มีทั้งประเภทที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นสถานการณ์ที่ควบคุมไม่ได้และในบางครั้ง นอกจากจะควบคุมไม่ได้แล้วยังไม่สามารถติดตามสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่อีกด้วย เพราะสถานการณ์สังคมนอกจากจะเป็นสถานการณ์ที่กว้างใหญ่แล้วยังมีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันมักจะเป็นเพียงองค์กร หรือสถาบันเล็กๆ ในสังคม ที่ต้องพยายามปรับตัวเองและบทบาทของตัวเองให้ทันและสอดคล้องกับ สถานการณ์ใหญ่ของสังคม ส่วนด้านสถานการณ์ภายในกลุ่ม ปัญหาพื้นฐานของความสำเร็จ ในการดำเนินการ คือ ปัญหาความร่วมมือระหว่างผู้นำกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

ความร่วมมือระหว่างผู้นำกับสมาชิกกลุ่ม เป็นผลผลิตของระบบการจัดตั้งผู้นำที่เกิดขึ้นนั้น มีแหล่งและวิธีการจัดตั้ง แหล่งและวิธีการจัดตั้งจะทำให้เกิดการยอมรับหรือไม่ยอมรับต่อตัวผู้นำ และภาวะการณ์การเป็นผู้นำ วิธีการจัดตั้งผู้นำ มีได้ทั้งวิธีการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ซึ่งวิธีการใดจะเหมาะสม และเกิดภาวะการณ์ยอมรับได้มากน้อยเพียงใด อาจขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มด้วย วิธีการจัดตั้งผู้นำเป็นแบบเลือกตั้งหรือประชาธิปไตย ท่าทีและลักษณะการตัดสินใจของผู้นำ มักจะคำนึงถึงสมาชิกและเสียงของสมาชิกเป็นหลัก รวมทั้งรูปแบบการปรึกษาหารือ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่ทำให้เกิดการตัดสินใจได้ล่าช้า และมีลักษณะประนีประนอม แต่ถ้าแหล่งและวิธีการจัดตั้งเป็นแบบแต่งตั้งหรือเผด็จการ ท่าทีและลักษณะการตัดสินใจอาจจะรวดเร็วขาดลักษณะประนีประนอม รวมทั้งโอกาสของการเอาแต่ใจตัวเอง หรือผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองได้

4) *กฎระเบียบร่วมในการอยู่ร่วมกันทั้งรูปแบบกลุ่มทางการและไม่ทางการ* จะมีกฎเกณฑ์และการยึดถือกฎข้อบังคับบางอย่างร่วมกัน ในกรณีของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันที่เป็นกลุ่มทางการที่มีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่จะดำเนินการบางอย่างให้บรรลุด้วยแล้ว ความจำเป็นของการยึดถือกฎระเบียบร่วมกันจะต้องมีมาก เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆในการอยู่ร่วมกันทำงานร่วมกัน และใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและความไม่เป็นระเบียบวินัยของกลุ่มและเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายร่วมกัน กฎระเบียบของการอยู่ร่วมกัน มีได้ทั้งที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร และยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นจารีต

5) *ทรัพยากรบุคคล เงิน และวัสดุอุปกรณ์* ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ นั้น กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันจะต้องมีทรัพยากร สำหรับใช้ในการบริหารงาน และมีการจัดการทรัพยากรทั้งสามประการคือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรด้านคน และเงินดูเหมือนจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะคนและเงินเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการในรูปแบบของกลุ่ม ส่วนวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งรวมทั้งสำนักงานและเครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักงานนั้น อาจจะไม่สำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีขนาดเล็ก ไม่มีงานประจำที่ต้องปฏิบัติ ตามข้อเท็จจริงแล้ว มีกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันขนาดเล็กจำนวนมากที่ไม่มีสถานที่ ทำงานแบบไม่ต่อเนื่อง โดยที่บางกลุ่มอาศัยบ้าน ประชานหรือกรรมการเป็นที่นัดพบและทำงาน หรือบางกลุ่มอาศัยสถานที่ทำงานกับผู้อื่น บางกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันที่มีสถานที่ตั้งหรือที่ทำงานใหญ่ๆ และเขียนป้ายใหญ่ๆ ติดไว้เป็นสัญลักษณ์ แต่ภายในสถานที่ดังกล่าว แทบจะไม่มีกิจกรรมและคนทำงานเป็นประจำทำให้เกิดปัญหาการใช้ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่เกินความจำเป็น ทรัพยากรด้านบุคคลนั้น ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะกลุ่มเกิดจากการรวมตัวของบุคคลเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การรวมตัวของสมาชิกที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีความคิดหรืออุดมการณ์ร่วมกัน ดังนั้น บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอันดับแรก สมาชิกสมทบที่กลุ่มเปิดกว้าง เพื่อรับบุคคลภายนอกให้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้ ทรัพยากรด้านการเงิน นับว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน บางกลุ่ม

มีการบริหารงานประจำและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ที่จะต้องมีเงินใช้จ่ายประจำสำหรับกลุ่ม และถ้ามีการเคลื่อนไหวมาก ด้านการใช้จ่าย เงินก็ย่อมมีความสำคัญมากขึ้นตามกิจกรรมและการเคลื่อนไหวนั้นๆ

กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน มีแหล่งที่มาแห่งรายได้ที่อยู่สามทาง คือ ค่าบำรุงจากสมาชิกและการบริจาคจากบุคคลภายนอก รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมเพื่อแสวงหารายได้โดยผู้บริหารกลุ่ม แหล่งที่มาแห่งรายได้ของกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดฐานะและบทบาทของกลุ่ม กล่าวได้ว่า รายได้ของกลุ่มมาจากค่าบำรุงและการแสวงหารายได้ของกลุ่มเอง โอกาสของการพึ่งตัวเองและเป็นตัวของตัวเองก็มีมากขึ้นตามไปด้วย แต่ถ้ารายได้จากการบริจาคหรืออุทิศจากบุคคลภายนอกมาก โอกาสในการพึ่งพาตัวเองและเลี้ยงตัวเองของกลุ่มอย่างมั่นคงก็น้อยลง รวมทั้งอาจจะถูกบุคคลภายนอกโน้มน้าว ให้การดำเนินการของกลุ่มรับใช้ประโยชน์ของบุคคลภายนอกที่มีอิทธิพลด้านการเงินอยู่เบื้องหลัง

6) *ภาวะความชอบธรรม* คือ กลุ่มผลประโยชน์ส่วนใหญ่ อาศัยความชอบธรรมจากเกียรติภูมิของบรรดาสมาชิกที่สังคมให้การยอมรับนับถือ เช่น นักกฎหมาย แพทย์ นักธุรกิจ นักการเมือง เพื่อช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และความชอบธรรมของกลุ่ม เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มสำเร็จตามเป้าประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ที่ทางกลุ่มได้กำหนดไว้

9.3 ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

มนตรี เจนวิทย์การ (2534, น. 526) ได้จำแนกประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ ลักษณะของกลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการอธิบายประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการดำเนินการในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การดำเนินการที่เป็นขั้นตอนหรือไม่มีขั้นตอนใดๆ ได้แบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ มีหลายรูปแบบ เช่น อัลัน พอตเตอร์ (Alan Potter) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกเรียกว่า Sectional Group เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มพ่อค้า กลุ่มกรรมกร เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือ กลุ่มสนับสนุนอุดมการณ์และหลักการเรียกว่า Promotional Group เพื่อคนอื่น เช่น กลุ่มต่อต้านอาวุธ กลุ่มต่อสู้เพื่อสิทธิเด็ก และสตรี กลุ่มเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีหรือกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Gabriel Almond and G. Bingham Powell Jr. (1966: p.75) ได้ มีการแบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับความนิยมมากแนวหนึ่งคือแนวที่เสนอโดย กาเบรียล อัลมอนด์ และ จี บิงแฮม เพาเวลล์ จูเนียร์ ใช้ในการศึกษาเรื่องกลุ่มในเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบการเมืองต่างๆ ได้ อัลมอนด์และเพาเวลล์ ได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภทคือ

1) *กลุ่มผลประโยชน์แบบสถาบัน (Institutional interest Group)*

กลุ่มประเภทนี้ มีการจัดตั้งองค์กรที่เป็นทางการ มีการจัดระเบียบอย่างดี เช่น พรรคการเมือง สถาบันนิติบัญญัติ กองทัพ ศาสนา หน่วยราชการและสถาบันอื่นๆ กลุ่มประเภทนี้มีหน้าที่ของตนที่ไม่ใช่การเรียกร้องผลประโยชน์โดยตรง แต่ในบางครั้งกลุ่มประเภทนี้ อาจเรียกร้อง

ผลประโยชน์ของกลุ่มเองหรือแสดงการเรียกร้องผลประโยชน์โดยเป็นตัวแทนกลุ่ม ผลประโยชน์กลุ่มอื่นในสังคม อาศัยการยอมรับนับถือในสถาบันที่สังกัดอยู่ เป็นทรัพยากรในการที่จะให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองในประเทศกำลังพัฒนา กลุ่มประเภทนี้ เช่น สถาบันราชการ สถาบันทหาร มีบทบาทอำนาจในสังคมที่จะเรียกร้องต่อระบบการเมืองมากที่สุด ขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ประเภทอื่นมีน้อยหรือขาดประสิทธิภาพ

2) กลุ่มผลประโยชน์ที่จัดตั้งเป็นสมาคม (เป็นทางการ) (Associational Interest Group)

กลุ่มนี้จะมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มผลประโยชน์แบบสถาบัน คือ มีการรวมตัวอย่างเป็นทางการและเป็นกลุ่มที่มีการจัดองค์การที่ถาวรอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อดำเนินเรียกร้อง ผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่ม เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจมีตัวแทนอย่างชัดเจนของผู้รวมกลุ่ม ตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ เช่น สมาคมพ่อค้า นักธุรกิจ สหภาพแรงงาน สมาคมชาติพันธุ์ และกลุ่มประชาชนประจำท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น ภายในองค์กรของกลุ่มประเภทนี้ มีการบริหารการจัดการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการดำเนินการ มีคณะบุคคลและเจ้าหน้าที่ทำงานเต็มเวลา ในการวางแผนและเสนอข้อเรียกร้อง โดยการแสดงการเรียกร้องกระทำกันอย่างเปิดเผยและได้รับการยอมรับจากสังคม กลุ่มประเภทนี้จะได้รับการยอมรับสูง มีบทบาทสำคัญและอาจเป็นแหล่งที่มาของนโยบายของรัฐบาลในสังคมกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

3) กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นสมาคม (ไม่เป็นทางการ) (Non-Associational Interest Group)

กลุ่มประเภทนี้ มีลักษณะการรวมตัวที่ไม่สม่ำเสมอ เป็นการรวมตัวแบบชั่วคราว โดยขาดกระบวนการที่เป็นระเบียบในการเรียกร้อง และโครงสร้างกลุ่มที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกกลุ่มมีจิตสำนึกร่วมกัน ตัวอย่างของกลุ่มประเภทนี้ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มภูมิภาค กลุ่มชนชั้น กลุ่มพวกนี้มักจะเปิดรับสมาชิกเฉพาะบุคคลที่มีพื้นฐานอย่างเดียวกันหรือคล้ายกัน กลุ่มเหล่านี้จะเรียกร้องผลประโยชน์เป็นครั้งคราว ซึ่งรูปแบบผลประโยชน์ที่เรียกร้องจะมาเป็นการ อย่างไม่กี่กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ก็คือ ฐานเริ่มต้นที่จะพัฒนาไปสู่กลุ่มผลประโยชน์ประเภทเป็นทางการได้ ถ้ามีการดำเนินการและปัจจัยสนับสนุนที่เพียงพอ

4) กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวชั่วคราว (Anomic Interest Group)

กลุ่มประเภทนี้จะเกิดขึ้นแบบกะทันหันโดยฉับพลันและสลายตัวอย่างรวดเร็ว มักขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการเรียกร้อง คือ มีลักษณะการจัดตั้งองค์การต่ำ ไม่มีองค์การที่เป็นตัวแทนกลุ่ม การดำเนินการของกลุ่มจะอาศัยวิธีการที่รุนแรงและผิดแบบแผนที่ควรจะเป็น เช่น การประท้วง การจลาจล การก่อความไม่สงบ นัดหยุดงาน อดอาหาร ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ฯลฯ การเกิดของกลุ่ม

ประเภทนี้จะเกิดขึ้นในสถานที่ที่ไม่มีกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งอยู่ในสังคม หรือถูกปิดกั้นมิให้แสดงออกซึ่งความต้องการ โดยความไม่พึงพอใจจะปะทุออกมาในลักษณะข้างต้น ถ้ามีสภาพเหตุการณ์มาประกอบ หรือมีผู้ชักนำ

9.4 เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จหรือประสิทธิผลของกลุ่มผลประโยชน์

มนตรี เจนวิทย์การ (2534, น. 42-45) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จ ประสิทธิผลของกลุ่มผลประโยชน์ จากประเภทของกลุ่ม เป็นพื้นฐานที่กำหนดถึงมาตรฐานและแนวทางดำเนินการหลักของกลุ่มผลประโยชน์ การที่กลุ่มผลประโยชน์สามารถแสดงพลังหรือศักยภาพ ที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถได้มากเท่าใด ในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ของกลุ่มนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่มเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกลุ่ม โดยประสิทธิผลจะเป็นเรื่องของการดำเนินการที่ได้บรรลุ เป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดและเกณฑ์ชี้วัด ถึงศักยภาพการ ดำเนินการตลอดจนประสิทธิผลของกลุ่มผลประโยชน์ ได้มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้เกณฑ์ไว้ต่างๆ ของกลุ่มผลประโยชน์จะเกิดประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยต่างๆ เป็นตัวกำหนด ดังนี้

- 1) ขึ้นอยู่กับความสามารถของกลุ่มในการระดมปัจจัยพื้นฐานสนับสนุน สิ่ง ที่สนับสนุนต่างๆ เช่น ทรัพยากร พลังงาน เงิน สมาชิก ความชำนาญทางการเมือง ความมั่นคงและ ความเป็นปึกแผ่นขององค์กร ศักดิ์ศรีที่ปรากฏต่อสังคมและผู้มีบทบาททางการเมือง เช่น นักการเมือง
- 2) ขึ้นกับบริบท สถานการณ์และความสำคัญของปัญหาว่าเป็นที่สนใจในแต่ ละช่วงเวลาหรือไม่ เช่น ถ้าปัญหาเรื่องแรงงานเด็ก แรงงานสตรี เป็นที่สนใจของสังคม การเคลื่อนไหว ขององค์กรที่เกี่ยวกับการปกป้องสิทธิเด็กและสตรี ก็จะได้รับ ความสนใจจากสังคมและบริบทของ สถานที่ที่เกิดสถานการณ์ของช่วงเวลานั้นๆ ส่งผลต่อความสนใจของสังคม ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ ที่รวมตัวกันออกมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มที่มีเป้าหมายในแนวทางเดียวกัน
- 3) ขึ้นกับความเป็นอิสระเสรีภาพกลุ่ม คือ กลุ่มมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่ถูก ครอบงำหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มอื่น การที่กลุ่มถูกบงการหรือขาดอิสระ ภาพนั้นหมายถึงกลุ่ม กลายเป็นเครื่องมือการดำเนินการของกลุ่มอิทธิพล ส่งผลร้ายต่อกระบวนการทางการเมืองในกลุ่ม
- 4) ขึ้นกับระบอบการปกครองและโครงสร้างรัฐบาล เช่น ถ้ารูปแบบการปกครองเป็น แบบสหพันธรัฐ เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มผลประโยชน์มีจำนวนมากและมีบทบาททางการเมืองสูง แต่ ถ้าการปกครองเป็นแบบรัฐเดี่ยวแบบอังกฤษที่รัฐส่วนกลางมีอำนาจสูง พลังในการรวมกลุ่มและ บทบาทการเคลื่อนไหวของกลุ่มผลประโยชน์และบทบาททางการเมืองก็จะน้อยกว่า

ปัจจัยทั้ง 4 ประการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มที่มีแนวโน้มได้รับประสิทธิผลสูง คือ กลุ่มที่มีความสามารถสูงในการระดมการสนับสนุนต่างๆ ยังมีสิ่งสนับสนุนมากเท่าไร พื้นฐานของกลุ่มก็ยิ่งมั่นคง โดยกลุ่มนั้นจะต้องเป็นอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุม หรืออยู่ในอิทธิพลของกลุ่มอื่น รวมไปถึงต้องรู้จักเลือกช่วงเวลาในการเสนอปัญหาของกลุ่มให้สอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมการเมือง และกลุ่มจะต้องอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองหรือโครงสร้าง การปกครองที่สนับสนุนและเอื้อต่อการดำเนินการของกลุ่มตลอดจนเป้าหมายของกลุ่ม เพราะระบอบการเมืองที่มีผลกระทบต่อ การเกิดกลุ่ม การดำเนินการ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกลุ่มโดยตรง ระบอบการเมืองที่แตกต่าง กันในแต่ละประเทศ ความสัมพันธ์กับลักษณะของจำนวนและศักยภาพกลุ่มที่ต่างกันไปในแต่ละ ประเทศด้วย

9.5 วิธีการและแบบแผนในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์

Gabriel Almond and G. Bingham Powell Jr. (1966: p.80-85) กลุ่มผลประโยชน์ มีวิธีการดำเนินการหลากหลายวิธีและการแสดงบทบาทหลายบทบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ภายใต้กระบวนการที่เกิดจากการเลือกใช้วิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ คือ ความพยายามของการทำให้ผลประโยชน์ของกลุ่มเด่นชัด จะได้รับความสนใจและการยอมรับจากรัฐหรือผู้มีอำนาจในระบบการเมือง และการกำหนดนโยบาย อัลมอนต์และเพาเวลล์ (Almond and Powell) ได้อธิบายถึงวิธีการในการดำเนินการของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้ ผลประโยชน์ของกลุ่มเด่นชัด ซึ่งมีทั้งวิธีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังต่อไปนี้

1) การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการติดต่อ คือ วิธีการที่กลุ่มผลประโยชน์อาศัย ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการติดต่อ เรียกร้องต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบาย กระทำอย่างไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์นี้มักปรากฏในรูปของความเป็นญาติ พี่น้อง คนในท้องถิ่นเดียวกัน เพื่อนร่วมสถาบัน ฯลฯ ความสัมพันธ์ ดังกล่าวจะเป็นสื่อกลางถ่ายทอด ความต้องการของกลุ่มไปยังผู้นำได้เป็นอย่างดี การติดต่อเป็นส่วนตัวในลักษณะนี้เกิดขึ้นในทุก ระบบการเมือง

2) การมีตัวแทนของกลุ่มในกลุ่มชนชั้นนำ ที่มีหน้าที่ในกระบวนการกำหนดนโยบาย คือ การที่กลุ่มมีตัวแทนของกลุ่มเข้าไปร่วมอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบาย ในขั้นตอน ต่างๆ จากความสัมพันธ์ โดยตัวแทนกลุ่มเกี่ยวข้องกับพวกชนชั้นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทาง การเมือง เช่น ตัวแทนกลุ่มอยู่ในรัฐบาล รัฐสภา โดยวิธีการนี้กลุ่มจะได้รับความสะดวก และมี สมรรถนะที่เพิ่มขึ้นในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับนโยบาย ย่อมมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการ เป็นตัวแทนของหลายกลุ่มการเมือง

3) การอาศัยสื่อเป็นตัวกลางในการเรียกร้อง รูปแบบวิธีการแบบนี้นิยมใช้ในกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่ในประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเปิด หรือระบบการเมืองที่มีการพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะประเทศที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์จะอาศัยสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นเครื่องมือหรือเป็นสื่อกลางในการเรียกร้อง ผลประโยชน์ของกลุ่มรวมถึงการทำให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มกลายเป็นประเด็นสาธารณะ และเป็นที่สนใจของผู้คนภายนอกกลุ่ม

4) การประท้วงและการใช้ความรุนแรงกลุ่มผลประโยชน์จะเลือกใช้วิธีการนี้ เมื่อกลุ่มรู้สึกว่าการเรียกร้อง หรือผลประโยชน์ของกลุ่มมีโอกาสได้รับการตอบสนองน้อยมาก รวมถึงกลุ่มขาดช่องทางหรือไม่มีวิธีการอื่น สำหรับการเลือกดำเนินการ การเลือกวิธีการนี้มักเกิดขึ้น เมื่อมีเหตุจริงๆ เพื่ออาศัยความรุนแรงกดดันให้เจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่มีบทบาทในระบบการเมือง และการกำหนดนโยบายยอมรับข้อเรียกร้องของกลุ่ม

5) การอาศัยการเรียกร้องผ่านสถาบันทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์อาจใช้วิธีการด้วยการติดต่อ สถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจโดยตรง อาศัยการติดต่อผ่านพรรคการเมือง พรรคการเมือง เป็นสถาบันสำคัญในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางหรือเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ ที่ทำข้อเรียกร้องของกลุ่มเข้าสู่ระบบการเมืองและกระบวนการกำหนดนโยบาย กลุ่มผลประโยชน์ติดต่อกับระบบราชการหรือรัฐสภา ซึ่งในรัฐสภาจะมีกลุ่มที่พยายามสร้างอิทธิพลต่อสมาชิกรัฐสภาอยู่พวกหนึ่ง เรียกว่า Lobbyist จะเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ตามอาชีพหรือธุรกิจ ติดต่อกับสมาชิกสภา เพื่อจะออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มตน สำหรับในระบบราชการกลุ่มผลประโยชน์จะเข้าไปมีบทบาทในฐานะเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ตกลงเจรจากับรัฐบาล ในรูปของคณะกรรมการต่างๆ โดยมีตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมด้วย ซึ่งวิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็นวิธีการทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

วิธีการดำเนินการทางตรงวิธีการแบบนี้กลุ่มผลประโยชน์จะดำเนินการติดต่อกับรัฐโดยตรง ไม่ผ่านสื่อกลาง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มีเพียง 2 ฝ่ายคือ รัฐและกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งรัฐในที่นี้คือ กลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองและการกำหนดนโยบาย เช่น รัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการชั้นสูง และพรรคการเมือง

วิธีการดำเนินการทางอ้อม วิธีการนี้ กลุ่มจะไม่ปะทะกับรัฐโดยตรง พยายามสร้างความน่าเชื่อถือต่อสังคมและกลุ่มมวลชน เพื่อสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับสังคม อาศัยแรงสนับสนุนของสังคมและพลังมวลชนไปกดดันรัฐ ซึ่งวิธีการในการดำเนินการของกลุ่มนี้

มนตรี เจนวิทย์การ (2534, น. 45) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการดำเนินการว่ามีวิธีการต่างๆ ดังนี้

1) การล็อบบี้ (Lobbying) ความพยายามของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การโน้มน้าวชักจูงด้วยการเจรจาต่อรองหรือการมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นต้น

2) การพยายามสนับสนุนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่มีทัศนะในทางส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มให้ได้รับเลือกตั้ง มีบ่อยครั้งที่ผู้แทนราษฎร สนับสนุนกฎหมายหรือนโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนตน โดยเฉพาะในด้านการเงิน เพื่อความมั่นใจในการสมัครรับเลือกตั้งในคราวต่อไป

3) กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย ด้วยการจัดหาข้อมูลต่างๆ ให้ กลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่มีหน่วยนักวิจัยที่ทำการหาข้อมูลในเรื่องที่ผู้วางนโยบาย อาจไม่มีอยู่ในมือเลยหรือมีไม่พอ และต้องอาศัยข้อมูลที่กลุ่มผลประโยชน์หามาให้เป็นฐานในการกำหนดนโยบาย

4) กลุ่มผลประโยชน์จัดร่างกฎหมาย หรือช่วยสภานิติบัญญัติร่าง กฎหมายเสียเอง โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นวิชาการซับซ้อนและยุ่งยากมาก โดยที่กลุ่มจะรู้ว่ากฎหมายในขั้นสุดท้ายจะออกมาในรูปใด เพื่อเป็นการสนับสนุนกลุ่มของตนเองให้ได้ประโยชน์จากกฎหมายที่ร่างขึ้น

5) กลุ่มผลประโยชน์สร้างมติดมหาชนที่จะสนับสนุนข้อเสนอของกลุ่ม โดยการพิมพ์เอกสารในรูปแบบต่างๆ ออกแจกจ่าย ตลอดจนเสียค่าโฆษณาโทรทัศน์และวิทยุ แต่ปกติกลุ่มที่จะใช้มติดมหาชนให้เป็นประโยชน์ได้ต้องมีรายได้สูงหรือมีแหล่งสนับสนุนด้านเงินสูงตามไปด้วย

6) กลุ่มผลประโยชน์พยายามสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มหรือบุคคลที่มีสถานภาพสูง เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินการของกลุ่ม โดยเฉพาะการใช้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นผู้นำ

7) กลุ่มอาจใช้การให้สินบนเพื่อรักษาผลประโยชน์ อาจเป็นในรูปแบบของตัวเงิน หรือในรูปแบบอื่น ต่อประเด็นในเรื่องวิธีการดำเนินการ ขั้นตอนของกลุ่มผลประโยชน์ในการดำเนินการของกลุ่ม

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539, น. 119-156) ได้กล่าวถึงวิธีการในการดำเนินการที่กลุ่มผลประโยชน์ใช้ในการผลักดัน หรือเรียกร้องผลประโยชน์ไว้ในหนังสือ มองเศรษฐกิจ การเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ (Business and Politics in Thailand: New Patterns of Influence) เป็นข้อสรุปถึงวิธีการที่กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย มีความสำคัญในลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากแนวคิด วิธีการดำเนินการโดยทั่วไป คือ ตามบริบทสถานที่ และลักษณะเฉพาะของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยวิธีการที่กลุ่มนำมาใช้ในการดำเนินการ คือ

1) การทำหนังสือร้องเรียน เพื่อเสนอความต้องการไปยังกลไกของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

- 2) การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางสื่อมวลชน
- 3) การเข้าพบข้าราชการที่มีอำนาจตัดสินใจ
- 4) การจัดสัมมนาทางวิชาการ
- 5) การทำวิจัยข้อมูลมาสนับสนุนข้อเรียกร้อง
- 6) การส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้หน่วยงานรัฐบาลพิจารณา
- 7) การคัดค้านและประท้วงหากวิธีการแบบสันติใช้ไม่ได้ผล

การดำเนินการของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำมาใช้ในการเรียกร้องตามที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ได้กล่าวไว้ นั้น เป็นแนวทางในการของการเรียกร้องของกลุ่มที่แต่ละกลุ่มใช้ในการเรียกร้องที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อตอบสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มผลประโยชน์ในการดำเนินการ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของกลุ่ม ว่ามีอำนาจเพียงพอในการต่อรองให้ผู้ที่มีอำนาจได้เล็งเห็นมากนักน้อยเพียงใด แต่ละกลุ่มผลประโยชน์เลือกใช้ขึ้นกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่มในการกำหนดเป้าหมายในการเรียกร้อง ด้วยการดำเนินการที่แตกต่างกันไปของแต่ละกลุ่มผลประโยชน์

รังสรรค์ ชนะพรพันธ์ (2539) ได้กล่าวถึง แบบแผนการดำเนินของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ตามเป้าหมายของกลุ่มว่ามีวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มผลประโยชน์ มีการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทางอำนาจ และกลุ่มนักวิชาการหรือกลุ่มข้าราชการ จากพลังอำนาจความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้ คือ หลักการที่สำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ เนื่องจากกฎหมายเศรษฐกิจ มีผลบังคับใช้ในประเทศไทย ล้วนมาจากกฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ สายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีแต่ข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ต่อมามีการขยายไปในรูปของเงินบริจาคทางการเมืองพรรคการเมืองและนักการเมืองที่กลุ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กันด้วย

2) กลุ่มผลประโยชน์ ดำเนินการว่าจ้างให้นักวิชาการศึกษาวิจัยนโยบายเศรษฐกิจที่ต้องการปรับเปลี่ยน และนำผลการวิจัยมาเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อสร้างประชาชาติหรือพลังสนับสนุน

3) กลุ่มผลประโยชน์ สร้างสายสัมพันธ์กับสื่อมวลชนในรูปความสัมพันธ์ต่างตอบแทน คือ กลุ่มผลประโยชน์ให้ผลตอบแทนแก่สื่อมวลชนในรูปของรายจ่ายในการโฆษณา และการให้ค่าจ้างขณะเดียวกันสื่อมวลชนนำเสนอข่าว และความเห็นที่เป็นผลประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์

4) กลุ่มผลประโยชน์ สร้างสายสัมพันธ์กับสมาชิกรัฐสภาและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมีอำนาจทางนิติบัญญัติโดยตรง ทำให้กลุ่มผลประโยชน์สามารถใช้ความสัมพันธ์นี้โดยตรงผ่านการเมือง

กลุ่มผลประโยชน์ อาจมีการใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ มากมาย เพื่อการที่จะมีอิทธิพล และนำเสนอข้อเรียกร้องผลประโยชน์ของกลุ่มต่อผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย วิธีการต่างๆ ได้มีนักวิชาการหลายท่านทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แสดงความคิดเห็นไว้ตามที่เสนอไว้ในข้างต้น กลุ่มผลประโยชน์จะต้องมีการสร้างสายสัมพันธ์กับรัฐทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร พยายามมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับสื่อมวลชน และมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาสังคมอันเป็นวิธีการสำคัญ ที่นักวิชาการทุกคนกล่าวถึง ซึ่งการจะเลือกวิธีการใดและวิธีการนั้นจะใช้ได้มากหรือน้อย และใช้อย่างประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นกับลักษณะของระบอบการเมืองเปิดโอกาสให้กลุ่มหรือไม่ รวมถึงกลุ่มมีทรัพยากรทางการเมืองและช่องทางการเข้าถึงผู้ตัดสินใจทางการเมือง

แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ เป้าหมายที่สำคัญ คือ การรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และมีการแสดงบทบาทของกลุ่มในการพยายามเข้าถึงความสำเร็จของกลุ่มที่ได้ดำเนินการ และตั้งเป้าหมายไว้ เพื่อเป็นแรงผลักดัน ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลหรือเป็นแรงผลักดันให้มีการดำเนินการของหน่วยงาน เรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ” โดยกลุ่มผลประโยชน์แบ่งเป็น กลุ่มผลประโยชน์แบบสถาบัน กลุ่มผลประโยชน์ที่จัดตั้งแบบเป็นทางการ กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีมีการจัดตั้งแบบเป็นทางการ และกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันแบบชั่วคราว มีปัจจัยความสามารถของกลุ่ม ระดมสิ่งสนับสนุนกลุ่ม บริบท สถานการณ์ของเหตุการณ์ ความเป็นอิสระของกลุ่มไม่มีการครอบงำ และโครงสร้างทางการเมืองในขณะนั้นๆ ดังนั้นเพื่อการศึกษาของกลุ่มผลประโยชน์นำไปสู่การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เรียกร้องให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายที่กลุ่มต้องการอย่างชัดเจน

10. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

(ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, <https://nongmakha.go.th>)

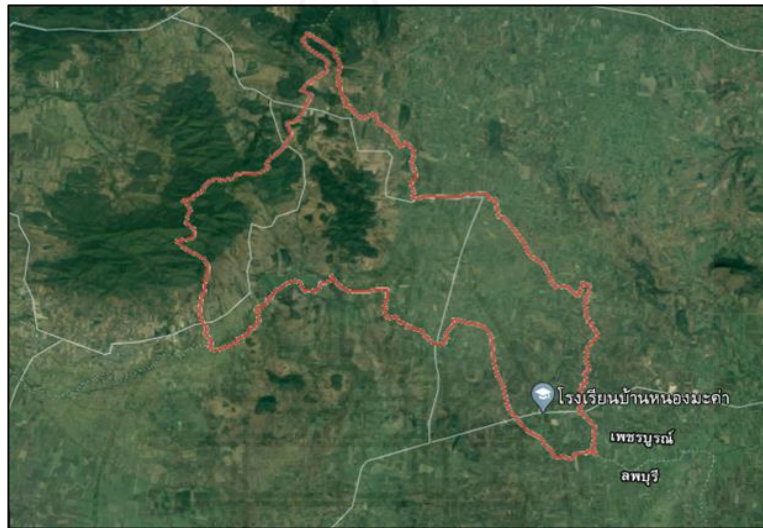
10.1 ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตำบลหนองหนองมะค่า

อดีตประมาณปี พ.ศ.2513 บ้านหนองมะค่าชาวบ้านเรียกว่า “บ้านหนองโพธิ์ทอง” หรือ “บ้านหนองโพธิ์ทองทะเล” ซึ่งถือว่าเป็นมงคลขึ้นกับตำบลมหาโพธิ์ อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งมีประชาชนผู้คนจากถิ่นต่างๆ อพยพมาอาศัยอยู่ ทำกินในพื้นที่และมีผู้นำหมู่บ้าน คือ นายสำรวย กิมเท็ง และต่อมาได้มีผู้อพยพมาอาศัยอยู่เพื่อทำมาหากินเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นหมู่บ้าน และเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมสืบทอดกันมาจากท้องถิ่นบรรพบุรุษเดิมของตนเอง

10.2 ลักษณะด้านกายภาพของชุมชนตำบลหนองมะค่า

1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอกเจริญ จังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดลพบุรี และห่างจากตัวจังหวัดลพบุรีประมาณ 93 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอกอกเจริญ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 134 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 83,750 ไร่ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลหนองมะค่ามีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ สลับเนินเขาบางส่วน โดยแบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การทำอาชีพเกษตรกรรม ต้องอาศัยน้ำเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ แต่ด้วยตำบลหนองมะค่าไม่มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน อาศัยเพียงน้ำฝนทำการเกษตร และน้ำบาดาลที่สูบขึ้นมาทำการเกษตร ใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เพื่อเพิ่มแหล่งน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงลักษณะแนวเขตพื้นที่ตำบลหนองมะค่า, ออนไลน์, 2564

ตำบลหนองมะค่าเป็นตำบลที่มีแนวเขตติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ	ตำบลภูน้ำหยด	อำเภอวิเชียรบุรี	จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศใต้ ติดต่อกับ	ตำบลยางราก	อำเภอกอกเจริญ	จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ	ตำบลประดู่งาม	อำเภอสรีเทพ	จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ	ตำบลวังทอง	อำเภอกอกเจริญ	จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 2.2 ภาพแสดงอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง, ออนไลน์, 2560

2) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลหนองมะคำมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ สลับเนินเขาบางส่วนทางตอนบนของตำบล และภูเขาอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเหมาะแก่การทำ การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ป่าไม้ขนาดเล็กและบางส่วนอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาโลมนาง ต้นไม้ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ทั่วไป เช่น ต้นยูคาลิปตัส ต้นตะแบก ต้นไผ่ ต้นสัก เป็นต้น

3) ลักษณะภูมิอากาศ

สถานีตรวจอากาศที่มีสถิติผลการตรวจอากาศระยะยาว ลักษณะอากาศตำบล หนองมะคำ ได้แก่ สถานีตรวจอากาศที่อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งในการตรวจวัดภูมิอากาศจะใช้ ค่าสถิติ

- ความกดอากาศ ความกดอากาศสูง ในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ความกดอากาศต่ำ ในช่วงเดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน

- อุณหภูมิ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 32 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 41.5 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม และมีอุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 15.7 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือน	กุมภาพันธ์	ถึงเดือน	พฤษภาคม
ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือน	มิถุนายน	ถึงเดือน	ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่เดือน	พฤศจิกายน	ถึงเดือน	มกราคม

4) การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งในเขตตำบลหนองมะค่า มีเส้นทางสายหลักในการคมนาคมระหว่างจังหวัด 1 สาย และมีถนนที่ใช้ในการคมนาคมภายในตำบล มีถนนลาดยาง 4 สาย ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 20 สาย ถนนลูกรัง 26 สาย ได้แก่

(1) ถนนในการคมนาคมระหว่างจังหวัด 1 สาย คือ

ก) ถนนลาดยางสายหนองม่วง - ศรีเทพ (ทล.2219)

(2) ถนนลาดยาง 4 สาย คือ

ก) ถนนสาย ลบ 3012 บ้านแหลมชนแดน – บ้านลำท่าช้าง ความยาว 11.528 กิโลเมตร

ข) ถนนสาย ลบ 3031 บ้านหนองมะค่า – บ้านแหลมชนแดน ความยาว 6.400 กิโลเมตร

ค) ถนนสาย ลบ 3129 บ้านลำโปงเพชร – บ้านแหลมชนแดน ความยาว 9.072 กิโลเมตร

ง) ถนนสาย ลบ 3002 บ้านลำโปงเพชร – บ้านหนองสำโรง ความยาว 9.820 กิโลเมตร

(3) ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน 20 สาย ความยาว 4.987 กิโลเมตร

(4) ถนนลูกรัง จำนวน 26 สาย ความยาว 25.629 กิโลเมตร

5) แหล่งน้ำและชลประทาน

ตำบลหนองมะค่า อำเภอดอกเจริญ จังหวัดลพบุรี ไม่มีแม่น้ำไหลที่สำคัญไหลผ่านตำบล มีปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอในแต่ละปี ซึ่งในฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด อาศัยเพียงน้ำฝนตามฤดูกาล โดยมีแหล่งน้ำเปิดที่มีกระแสไหลผ่านทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลำห้วย ลำคลอง สระน้ำ ฝายชะลอน้ำ บ่อบาดาล ประปาหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

- ฝายบ้านหนองมะค่า	- ฝายลำผักกาด	- คลองไม้แดง
- ฝายตาเอื้อน	- คลองหนองมะค่า	- ฝายยายดี
- ฝายลำลูกช้าง	- คลองมะขาม	- ประปาหมู่บ้าน
- ฝายตาอีว	- คลองลุงเจือ	- บ่อบาดาล
- ฝายตาเจือ		

10.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

1) โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

อาชีพทางการเกษตร ดังนี้

(1) ปลูกอ้อย

จำนวน 12 หมู่บ้าน

(2) ปลุกมันสำปะหลัง	จำนวน 12 หมู่บ้าน
(3) ปลุกข้าวโพด	จำนวน 12 หมู่บ้าน
(4) ปลุกพริก	จำนวน 12 หมู่บ้าน
(5) ปลุกมะขามเทศ	จำนวน 5 หมู่บ้าน
(6) ปลุกผักหวาน	จำนวน 1 หมู่บ้าน
(7) ปลุกแคนตาลูป	จำนวน 1 หมู่บ้าน
(8) พุทธสาสมรส	จำนวน 1 หมู่บ้าน

อาชีพการเลี้ยงสัตว์เพื่อประกอบอาชีพ ดังนี้

- (1) เลี้ยงโค-กระบือ
- (2) เลี้ยงแพะ
- (3) เลี้ยงสุกร
- (4) เลี้ยงเป็ด-ไก่
- (5) เลี้ยงปลา
- (6) เลี้ยงจิ้งหรีด-จิ้งโกร่ง
- (7) เลี้ยงหนูฟูก

การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ ดังนี้

(1) กลุ่มแม่บ้าน	1	กลุ่ม
(2) กลุ่มเกษตรกร (แปลงใหญ่)	2	กลุ่ม
(3) กลุ่มผ้าไทยทอมือ	1	กลุ่ม
(4) ร้านค้าชุมชน	1	แห่ง
(5) กลุ่มพลังงานสะอาด	1	แห่ง
(6) ชมรมผู้สูงอายุ	1	แห่ง
(7) กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	5	แห่ง
(8) กลุ่มวิสาหกิจถ่านอัดแท่ง	1	แห่ง

2) ผลิตภัณฑ์มวลรวม

(1) รายได้ประชากรรวม รายได้ต่อหัว

รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเกษตรกรตำบลหนองมะค่า อำเภอกอกเจริญ

ตารางที่ 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเกษตรกรตำบลหนองมะค่า ปี 2563

หมู่บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
หมู่ที่ 1 บ้านหนองมะค่า	65,294
หมู่ที่ 2 บ้านแหลมชนแดน	66,077
หมู่ที่ 3 บ้านลำโป่งเพชร	36,885
หมู่ที่ 4 บ้านห้วยซาราม	104,888
หมู่ที่ 5 บ้านพุน้ำหยด	37,438
หมู่ที่ 6 บ้านหนองอ้ายเสาร์	167,120
หมู่ที่ 7 บ้านหินสามบ่อ	47,307
หมู่ที่ 8 บ้านหนองมะค่า	45,607
หมู่ที่ 9 บ้านคลองไม้แดง	38,061
หมู่ที่ 10 บ้านบ่อตะเคียนทอง	34,978
หมู่ที่ 11 บ้านคลองมะขาม	35,103
หมู่ที่ 12 บ้านเขาขุยพัฒนา	29,314
เฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวม	59,006

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2562.

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

ประชากรในเขตตำบลหนองมะค่าข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม 2563 รวมทั้งสิ้น 3,298 คน เป็นชาย 1,631 คน หญิง 1,667 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,315 ครัวเรือน และสามารถจำแนกตามเขตการปกครองได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลประชากร จำแนกตามเขตการปกครอง (พ.ศ.2563)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านหนองมะค่า	305	306	611	311
2	บ้านแหลมชนแดน	112	110	222	98
3	บ้านลำโป่งเพชร	149	153	302	143
4	บ้านห้วยซาราม	58	70	128	51

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
5	บ้านพุน้ำหยด	51	47	98	34
6	บ้านหนองอ้ายเสา	83	79	162	78
7	บ้านหินสามบ่อ	76	77	153	53
8	บ้านหนองมะค่า	226	232	458	157
9	บ้านคลองไม้แดง	272	299	571	168
10	บ้านบ่อตะเคียนทอง	87	87	174	65
11	บ้านคลองมะขาม	127	123	250	87
12	บ้านเขาขุยพัฒนา	85	84	169	70
รวม		1,631	1,667	3,298	1,315

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2563

ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุและจำนวนประชากร

ช่วงอายุ(ปี)	ชาย	หญิง	รวม
	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)
ต่ำกว่า 18 ปี	341	360	701
อายุ 18 – 60 ปี	1,074	1,049	2,123
มากกว่า 60 ปี	216	258	474
รวม	1,631	1,667	3,298

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2563

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนประชากรย้อนหลัง (2559 - 2563)
จำนวนประชากรจำแนกรายปี

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร				
		ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
1	บ้านหนองมะค่า	616	610	617	611	615
2	บ้านแหลมชนแดน	219	227	220	222	224
3	บ้านลำโป่งเพชร	308	307	299	302	305
4	บ้านห้วยซาราม	127	129	130	128	130
5	บ้านพุน้ำหยด	99	98	98	98	99
6	บ้านหนองอ้ายเสา	157	160	162	162	161
7	บ้านหินสามป่อ	155	155	154	153	155
8	บ้านหนองมะค่า	465	466	465	458	460
9	บ้านคลองไม้แดง	571	575	574	571	572
10	บ้านบ่อตะเคียนทอง	183	176	176	174	177
11	บ้านคลองมะขาม	242	249	254	250	248
12	บ้านเขาขุ่ยพัฒนา	173	170	168	169	170
รวม		3,315	3,322	3,317	3,298	3,316

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2563

3) การศึกษา

ตำบลหนองมะค่ามีสถานบริการด้านการศึกษามีจำนวน 5 แห่ง โดยจำแนกเป็น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 3 แห่ง ศูนย์การศึกษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) 1 แห่งดังนี้

(1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า

จำนวน 1 แห่ง

(2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 3 แห่ง

ก) โรงเรียนบ้านหนองมะค่า

ข) โรงเรียนบ้านแหลมชนแดน

ค) โรงเรียนบ้านลำโป่งเพชร

(3) ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

จำนวน 1 แห่ง

4) สาธารณสุข

- (1) ตำบลหนองมะค่า มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง ดังนี้
 ก) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองมะค่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านหนองมะค่า
 ข) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลำโป่งเพชร ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้าน

ลำโป่งเพชร

(2) ตำบลหนองมะค่า มีคลินิก จำนวน 2 แห่ง

(3) ตำบลหนองมะค่า มีบ่อกักจัดขยะ จำนวน 1 แห่ง และรถบรรทุกขยะ

จำนวน 1 คัน

5) การไฟฟ้า

ตำบลหนองมะค่ามีไฟฟ้าเข้าถึงทั้ง 12 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ภายใต้การรับผิดชอบของการไฟฟ้า (สาขาย่อย) อำเภอโคกเจริญ

6) การประปา

ตำบลหนองมะค่ามีระบบประปาในพื้นที่ครบทั้ง 12 หมู่บ้านและมีประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า จำนวน 3 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9

7) การนับถือศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลหนองมะค่านับถือศาสนาพุทธและมีวัดในการเข้าปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

(1) วัดหนองมะค่า	หมู่ที่ 1
(2) วัดแหลมชนแดน	หมู่ที่ 2
(3) วัดลำโป่งเพชร	หมู่ที่ 3
(4) วัดหินสามบ่อ	หมู่ที่ 4
(5) วัดเขาขุขสามัคคีธรรม	หมู่ที่ 12

8) ประเพณีและงานประจำปี

ประเพณีท้องถิ่นและงานประจำปีที่สำคัญของตำบลหนองมะค่า ได้แก่ ประเพณีมัสการศาลเจ้าพ่อขุนด่านสีแดง เป็นสถานที่ที่ประชาชนเคารพบูชา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ศาลเจ้าพ่อขุนด่านสีแดง ตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดหนองมะค่า หมู่ที่ 8 บ้านหนองมะค่า ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ซึ่งจะมีงานมัสการและบวงสรวงทุกปีในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา

นานเป็นประจำทุกปี ตามประวัติเจ้าพ่อขุนด่านสีแดงเป็นวีระบุรุษที่ปกป้องบ้านเมืองให้พ้นภัยจากศัตรู เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในตำบลหนองมะค่าและตำบลใกล้เคียง มีลักษณะรูปปั้นหล่อด้วยปูนอยู่ในอิริยาบถยืนถือดาบแต่งกายเต็มยศ หันหน้าสู่ทิศเหนือ โดยประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าและตำบลใกล้เคียงจะจัดงานประเพณีนมัสการเจ้าพ่อขุนด่านสีแดงเพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปุชนิยมสถานที่สำคัญของท้องถิ่น ซึ่งประชาชนมีความเชื่อที่ยึดถือสืบทอดกันมา การนมัสการเจ้าพ่อขุนด่านสีแดงจะนำความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว รวมทั้งการประกอบอาชีพเจริญรุ่งเรือง ชุมชนเกิดความสงบสุข

9) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

ตำบลหนองมะค่ามีวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่ติดต่อสื่อสารกันส่วนใหญ่ คือ ภาษากลางและใช้ภาษาอีสานบางส่วนในการติดต่อสื่อสารกัน วัฒนธรรมการกินอยู่ประชาชนส่วนใหญ่จะบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก

10) สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ตำบลหนองมะค่ามีสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกจากกลุ่มอาชีพ คือ ผ้าไทยทอมือ (ผ้ามัดหมี่)

11) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

(1) ครัวเรือนเกษตรกร

ตำบลหนองมะค่า มีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 1,315 ครัวเรือน มีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร อายุระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.06 รองลงมาอายุระหว่าง 56-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.44 และอายุ 36-45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.44 ตามลำดับ

(2) ลักษณะการประกอบอาชีพ

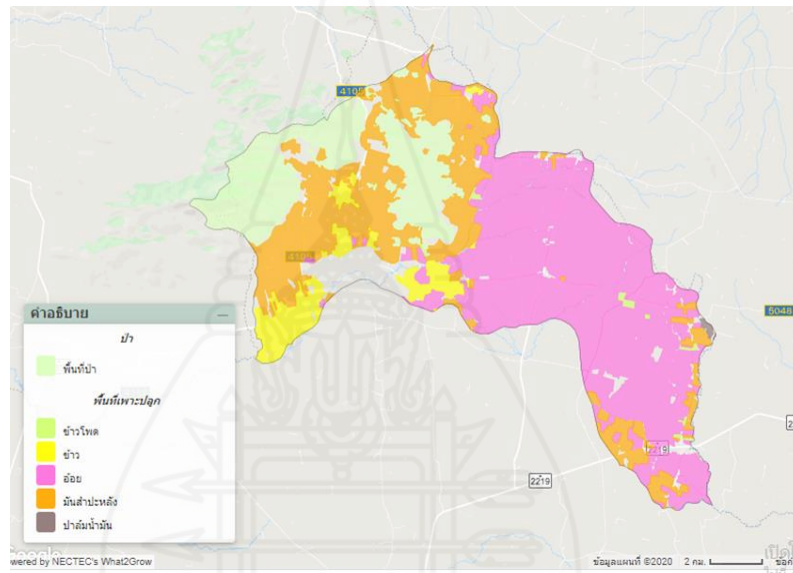
ตำบลหนองมะค่า มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จำนวน 1,315 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 97.60 และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรองจำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.4

(3) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน 327 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.43 รองลงมาคือเช่า จำนวน 102 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.66 และอื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.92

(4) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

เกษตรกรตำบลหนองมะค่า มีการถือครองที่ดินแบบเอกสารสิทธิ์อื่นๆ จำนวน 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.36 รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก. จำนวน 44 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และหนังสือรับรองของหน่วยงาน จำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.33 พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ภ.บ.ท.5 หรือเป็นพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ของป่าไม้ มีการเสียภาษีบำรุงท้องที่เท่านั้น ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินที่ต้องตามกฎหมายของที่ดิน มีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาที่น้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ได้เท่าที่ควร

ภาพที่ 2.3 ภาพแสดงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน, เกษตรอำเภอโคกเจริญ, 2563.

10.4 ความเป็นมาปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

เดิมอำเภอโคกเจริญ เป็นพื้นที่ของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีการแบ่งเขตท้องที่อำเภอโคกสำโรงมาเป็นกิ่งอำเภอโคกเจริญ ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2530 และได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอโคกเจริญมาเป็นอำเภอโคกเจริญ ในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2536 เป็นต้นมา โดยมีจำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกเจริญ ตำบลโคกแสมสาร ตำบลวังทอง ตำบลยางราก และตำบลหนองมะค่า

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีชื่อเรียกว่า “บ้านหนองโพธิ์ทอง” หรือ “บ้านหนองโพธิ์ทองทะเล” เป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีประชาชนผู้คนจากถิ่นอื่นอพยพมาอาศัยอยู่และมีผู้นำหมู่บ้าน คือ นายสำรวย กิมเท็ง และต่อมาได้มีผู้อพยพ มาอาศัยอยู่เพื่อทำมาหากิน

เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆจนกลายเป็นหมู่บ้านชุมชนใหญ่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ไถนา ไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ จากการสำรวจข้อมูลประโยชน์การถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรตำบลหนองมะค่า มีการถือครองที่ดินแบบเอกสารสิทธิ์อื่นๆ (ภ.บ.ท.5) คิดเป็นร้อยละ 86.36 รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก.4-01 คิดเป็นร้อยละ 13.33 และหนังสือรับรองของหน่วยงาน (ส.ค.2) คิดเป็นร้อยละ 0.33 เอกสารสิทธิ์อื่นๆ (ภ.ท.บ.5) เป็นเอกสารที่ประชาชนมีการถือครองจำนวนมากที่สุดในตำบล การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนตำบลหนองมะค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน ความเป็นมาปัญหาด้านที่ดิน ไม่สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินได้ เนื่องจากที่ดินในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าเป็นพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ความเป็นมาปัญหาด้านที่ดิน สามารถอธิบายได้ดังนี้

วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 มีเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า (เดิมคือตำบลยางราก อำเภอโคกสำโรง) คือ นายทอง แต่งชุม แจ็งความประสงค์กับสำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี สาขาโคกสำโรง ยื่นเอกสารเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ จำนวนที่ดิน 50 ไร่ และต่อมาในปีเดียวกัน นายนิยม ทองคำ เป็นผู้ครอบครองที่ดิน จำนวน 40 ตารางวา โดยแจ็งความประสงค์เพื่อออกเอกสารสิทธิ์ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 หลังจากนั้นประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ยื่นเอกสารเพื่อให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินอีกประมาณ 100 ราย ยื่นความประสงค์จะได้สิทธิในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2548 นับจากที่มีเกษตรกรยื่นความประสงค์ในครั้งแรกว่า 28 ปี ที่ไม่ได้รับความคืบหน้าในการดำเนินการจากสำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี สาขาโคกสำโรง ประชาชนรอคอยการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์

วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2555 สำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี สาขาโคกสำโรง มีหนังสือถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เกี่ยวกับความคืบหน้าในการออกโฉนดที่ดินดังกล่าว และมีข้อสงสัยว่าที่ดินของผู้ยื่นความประสงค์ให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ ประชาชนทั้งหมดที่ยื่นเป็นที่ดินที่อยู่ในแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ จึงจำเป็นต้องรอการดำเนินการแก้ไขแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ พร้อมกับถ่ายทอดและรับรองแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ลงในระวางแผนที่ของกรมป่าไม้เสียก่อนแล้วจึงจะสามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินให้แก่ประชาชนที่ร้องขอได้

ประชาชนผู้ยื่นขอเอกสารสิทธิ์ ไม่เห็นชอบด้วยกฎหมาย พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ เนื่องจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ.2523) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ให้ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง ตำบลนาเฉลียง ตำบลกองทุล ตำบลบ้านโพน อำเภอหนองไผ่ ตำบลหนองแจง ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน ตำบลสามแยก ตำบลซับสมบูน ตำบลพุดเตย ตำบลภูน้ำหยด ตำบลพุดาม อำเภอวิเชียรบุรี และตำบลสระกรวด ตำบลโคกสะอาด ตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ

จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ภายในแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงเป็นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยที่มิได้ระบุพื้นที่ตำบลหนองมะค่า (เดิมคือตำบลยางราก) อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี (เดิมคืออำเภอโคกสำโรง) จังหวัดลพบุรี ว่าอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ตามแผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ.2523) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ปรากฏว่ามีแนวเขตบางส่วนครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลพบุรี ซึ่งเขตพื้นที่ที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวง ที่กฎกระทรวงมิได้ระบุถึงสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติและไม่ถือว่าท้องที่ ที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ประชาชนที่ยื่นความประสงค์ขอให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดินยื่นเมื่อ พ.ศ. 2520 ก่อนที่จะมีการประกาศใช้บังคับกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ.2523) ประกาศเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2523

ประชาชนที่ยื่นความประสงค์ขอลอกโฉนดที่ดิน นำหลักฐานใบแจ้งความประสงค์ จะได้สิทธิในที่ดินตามมาตรา 27 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอลอกโฉนดที่ดินเฉพาะราย ตามมาตรา 59 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยเป็นกรณีที่ไม่ได้มีการแจ้งการครอบครองที่ดิน(ส.ค.1) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 และพบว่าบริเวณที่ดินที่ยื่นความประสงค์ไม่มีระวางแผนที่สำหรับการออกโฉนดที่ดินไว้ในราชการ จึงไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารเพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินของประชาชนที่เข้าไปยื่นความประสงค์ในการออกเอกสารได้

สำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี สาขาโคกสำโรง ได้ดำเนินการจัดส่งเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยความสะดวกเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินเข้าดำเนินการในพื้นที่ ตามนโยบายเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ ศูนย์อำนวยความสะดวกเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินแจ้งต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี สาขาโคกสำโรงว่า ในท้องที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ.2537 และพ.ศ.2540 เป็นการประกาศเขตการปกครองท้องที่จังหวัดเพชรบูรณ์ทับซ้อนกับเขตจังหวัดลพบุรี และกรมป่าไม้ยังไม่ได้ขีดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในระวางแผนที่ปัญหาจากแนวเขตไม่ตรงกับแนวเขตท้องที่ และกรมป่าไม้ระบุว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากความผิดพลาดในการทำแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวง ที่กำหนดพื้นที่ข้ามจังหวัดและไม่ตรงกับเขตปกครอง และมีการเสนอกกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ออกกฎกระทรวงเพิกถอนพื้นที่บริเวณที่กำหนดข้ามจังหวัดออกจากการเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้ว เมื่อกรมป่าไม้อยู่ระหว่างการพิจารณาเพิกถอนแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ เฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตจังหวัดลพบุรี

การดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการดำเนินการเรื่อยมาและรอการดำเนินการให้กรมป่าไม้ทำการเพิกถอนแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ กลุ่มของประชาชนในตำบลออกมาเรียกร้อง

สิทธิ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐ ได้รับทราบถึงความเดือนร้อนและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนในการดำเนินการให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ที่ถือว่าบรรพบุรุษของตนเองอาศัยทำกิน และอยู่อาศัยมาก่อนจะมีการประกาศเป็นแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ การศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อศึกษาการแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของความเป็นมาด้านที่ดินของชุมชน

การศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่โดยทั่วไป ในลักษณะทางกายภาพ ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ประชาชนในพื้นที่โดยมีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตลอดระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 40 ปี จากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย หวังเพื่อให้ที่ดินที่ได้อาศัยอยู่และเป็นที่ดินทำกิน ได้มีเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าสูงสุด โครงการพัฒนาพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐเข้ามาไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากต้องดำเนินการตามขั้นตอนในการขออนุญาตกรมป่าไม้ เข้าดำเนินการในพื้นที่ที่ป่าไม้เป็นเจ้าของ ถ้ามีการดำเนินการในพื้นที่โดยไม่มี การขออนุญาต ประชาชนอาจตกเป็นผู้กระทำความผิด ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายในฐานะเป็นผู้บุกรุกสถานที่ของภาครัฐหรือการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ได้ในจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับการนำไปใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเช่นพื้นที่อื่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนก็ไม่สามารถเข้ามาดำเนินธุรกิจในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ในการแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ชัดเจน

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผลงานวิจัยของธวัชชัย ส่งเสริม (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์ทับซ้อนในที่ดินป่าสงวนและที่ดินสาธารณะในตำบลหนองบ่อ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์ในที่ดินป่าสงวนและที่ดินสาธารณะมี 2 ลักษณะ คือการใช้ประโยชน์ทับซ้อนในพื้นที่เดียวกันและการใช้ประโยชน์ทับซ้อนตามฤดูกาล ซึ่งมีการแอบรุกกล้าเข้าถือครองที่ดินในเขตป่าสงวนและที่ดินสาธารณะ นำไปสู่ความขัดแย้ง ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านและชาวบ้านกับรัฐ (องค์การบริหารส่วนตำบล) โดยมีสาเหตุของความขัดแย้ง 4 ประเด็น คือ (1) ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างระหว่างโครงสร้างสังคมแบบเดิมกับสังคมสมัยใหม่ (2) ความขัดแย้งเชิงนโยบาย หลังจากที่มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น (3) ความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ของกลุ่มที่ใช้พื้นที่ทับซ้อนกัน และ (4) ความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมด้านความเชื่อ

งานศึกษาวิจัยของสำนักงานปฏิรูปเพื่อสังคมไทยที่เป็นธรรม สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ผลงานวิจัยของ ไมตรี จงไกรจักร, ศิริรัตน์ สุวรรณโมลี และมณฑลลี เนื้อทอง (2555, บทคัดย่อ) ได้

ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กรณีศึกษาการปฏิรูปที่ดิน อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา” ศึกษาสภาพปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอกระบุรี การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชน รวมทั้งบทเรียนความสำเร็จ รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอกระบุรี ศึกษาบทเรียนของชุมชน 13 แห่ง ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชน เพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) อำเภอกระบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการเรียกร้องสิทธิการครอบครองที่ดินด้วยพลังชุมชน จากปัญหาภาครัฐประกาศพื้นที่ป่าทับที่อยู่อาศัย ที่ทำกินเดิม งานวิจัยมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการรวบรวมเอกสาร การสนทนากลุ่ม (Focus-group) การสัมภาษณ์เชิงลึก แกนนำชาวบ้านและข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอกระบุรี และนำบทเรียนความสำเร็จ ในการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอกระบุรี มาเป็นตัวอย่างในการสร้างแนวทาง รูปแบบ หรือกลไกการปฏิรูปที่ดินในอนาคต ระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วม การจัดการที่ดินโดยสิทธิร่วมและการคืนสิทธิให้ชุมชนตามสิทธิโดยชอบธรรม จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินของเครือข่ายชุมชน เพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง เน้นเรื่องการทำข้อมูลของชุมชน การสร้างความเข้าใจกับสมาชิกที่ได้รับผลกระทบให้สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการพิสูจน์สิทธิ รวมทั้งการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนสามารถนำมาสู่การบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้ ทำให้การศึกษาสภาพปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอกระบุรี โดยเฉพาะการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชน รวมถึงเป็นบทเรียนความสำเร็จ รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอกระบุรี เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ของอำเภอกระบุรี สามารถนำมาเป็นบทเรียนให้กับชุมชนอื่นในการสร้างแนวทางรูปแบบในการแก้ไขปัญหา

วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลงานการวิจัยของ พุทธชาติ ไชยเดชะ (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนในภาคเหนือตอนบน” วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษากลไก เงื่อนไข และวิธีการที่ก่อให้เกิดมีการเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรชุมชนในภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการ สังเกตการณ์สัมภาษณ์และการสนทนา แหล่งข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ชาวบ้านน้ำแพร่และกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์แยกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และนำเสนอด้วยการบรรยาย สรุปเชิงวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรเกิดขึ้น เพราะมีกลไกภายในชุมชนและกลไกภายนอกชุมชนเข้ามาร่วมมือกัน ภายใต้เงื่อนไขของแต่ละกลไก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกันได้ ส่วนวิธีการที่แต่ละกลไกใช้มีทั้งวิธีการเฉพาะและวิธีการรวมซึ่งสรุปได้ดังนี้

กลไกและเงื่อนไขภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่เป็นทางการ คือ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเพื่อนเกษตรกรทำสวน กลุ่มแม่บ้าน ส่วนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มเครือข่าย และกลุ่มผู้อาวุโส สำหรับเงื่อนไขในการเข้าร่วมเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรของกลไกภายใน คือ การปกป้องสิทธิชุมชนที่ต้องการการดำเนินชีวิตอย่างปกติสามารถทำมาหากินได้อย่างมีอิสระ มีอากาศและน้ำที่สะอาด มีความสงบจากมลภาวะทางเสียงที่จะเกิดจากการขนส่งขยะป้อนโรงไฟฟ้า

กลไกและเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ นักข่าว/ผู้สื่อข่าว องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ นักการเมือง และพ่อค้า/นักธุรกิจ สำหรับเงื่อนไขที่กลไกภายนอก เข้าร่วมเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากร คือการช่วยชุมชนให้ตระหนักถึงสิทธิของชุมชนและให้ป้องกันสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร

วิธีการเรียกร้องสิทธิการจัดการทรัพยากรมี 2 ระดับ คือ ระดับกลุ่ม/องค์กร เป็นการศึกษาหาข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะยอมรับ/ไม่ยอมรับ โครงการนี้ และระดับความเคลื่อนไหวของกลไกทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน คือ

- 1) การประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในระยะแรกเป็นแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการหาข้อมูล/รายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบจากโครงการ
- 2) การประชุมกลุ่มใหญ่เป็นการประชุมของกลุ่มทั้งหมดที่เป็นกลไกภายในและภายนอกชุมชน เพื่อรับทราบข้อมูลที่ไปศึกษาในรายละเอียด และทำการลงมติว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับโครงการนี้
- 3) การยื่นหนังสือคัดค้าน ตัวแทนของชุมชนทำหนังสือยื่นต่ออำเภอและจังหวัด คัดค้านโครงการนี้ ตามมติที่ประชุมของกลุ่มทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชน และได้แนบมติของสภาตำบลที่ไม่ยอมรับโครงการนี้ด้วย
- 4) การรวมกลุ่มประท้วง หลังจากการประชุมใหญ่ได้ตัดสินใจยื่นหนังสือคัดค้านและไม่ได้รับคำตอบ และไม่ได้ได้รับความสนใจ จึงได้รวมตัวกันชุมนุมประท้วงที่หน้าว่าการอำเภอ
- 5) การร่วมประชุมสัมมนา ชุมชนได้ส่งตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมสัมมนาที่นักวิชาการจัดขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันมาพบกันทำความเข้าใจร่วมกัน
- 6) การรวมกลุ่มชุมนุม ปิดถนน ประท้วง หลังจากที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในการสัมมนา
- 7) การเดินขบวน การปิดถนน เปิดอภิปราย ที่หน้าศาลากลางจังหวัด ได้รับการตอบสนองตามคำเรียกร้องอย่างน่าพอใจ การชุมนุมจึงได้ยุติลง เมื่อไม่ได้รับการสนใจจากภาครัฐ ชุมชนจึงได้ใช้วิธีการที่รุนแรงขึ้น ด้วยการเดินขบวน ปิดถนนที่หน้าศาลากลางจังหวัด และเปิดอภิปรายแสดงความคิดเห็นถึงรายละเอียดและความเป็นมาของโครงการนี้

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา ผลงานการศึกษาวิจัยของธิดาภรณ์ หวานภาค (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย “เรื่องแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี” ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการออกโฉนดที่ดิน เพื่อศึกษาแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดิน บุคคลที่มีสิทธิออกโฉนดที่ดินต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์มาก่อน หรือหลังประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (1 ธันวาคม พ.ศ.2497) และที่ดินต้องไม่เป็นที่ดินที่กฎหมายห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินโดยเด็ดขาด สำหรับการขอออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลน ผู้ขอออกโฉนดต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ตามสมควรแก่สภาพของที่ดินในท้องถิ่นนั้นมาก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ และก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2530 โดยมีหลักฐานการแจ้งการครอบครอง (ส.ค.1) จึงจะสามารถออกโฉนดได้ และเป็นการขอออกโฉนดที่ดินเฉพาะราย (มาตรา 59) เท่านั้นผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลน ประกอบด้วย ปัญหาด้านกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมในเรื่องการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลน ปัญหาการไม่มีหลักฐานการครอบครอง ปัญหาความไม่เข้าใจของผู้ขอออกโฉนดที่ดิน ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการออกโฉนดที่ดิน และปัญหาพื้นที่ปัจจุบันเปลี่ยนสภาพ ส่วนผลการศึกษาแนวทางแก้ไขในการออกโฉนดที่ดินใน เขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี มีแนวทางสำคัญ อาทิ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ.2537) ข้อ14 (5) โดยเพิ่มเว้นแต่ที่ดินนั้นไม่มีสภาพเป็นที่ควรสงวนไว้แล้ว และมีพยานหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของ จังหวัดชลบุรีพบว่ารัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 กฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ.2537) ข้อ14 (5) และระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2532) และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2530 ซึ่งได้บัญญัติไว้เบื้องต้นทั้งในข้อกำหนด โดยต้องดูสถานะทางกฎหมายของที่ดินที่ขอออกโฉนดที่ดิน ว่าที่ดินนั้นเป็นที่ดินต้องห้ามออกโฉนดที่ดินหรือไม่ เช่น ที่เขา ที่ภูเขา หรือที่ดินที่คณะรัฐมนตรีสงวนไว้

เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือเพื่อประโยชน์ สาธารณะอย่างอื่นและบุคคลที่ขออนุญาตที่ดิน เฉพาะราย ตามมาตรา 59 และมาตรา 59 ทวิ คือการมีหลักฐานการครอบครองและไม่มีหลักฐานการ ครอบครองถ้ามีหลักฐานแจ้งการ ครอบครอง (ส.ค.1) ซึ่งการแจ้ง ส.ค.1 จะอยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2497-2498 เป็นระยะเวลา ก่อนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530 ฉะนั้น ผู้ที่มีส.ค.1 มีสิทธิดีกว่าและสามารถออกโฉนดที่ดินในพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีได้ ถึงแม้จะอยู่ในรูปแผนที่ในเขต ป่าชายเลนก็ตาม แต่ถ้าไม่มีหลักฐานการครอบครองและที่ดินอยู่ในเขตป่าชายเลน ตามมติ คณะรัฐมนตรีฯ ก็ไม่สามารถออกโฉนดที่ดินให้ได้ ถึงแม้จะครอบครองและทำประโยชน์มาก่อน ประมวลกฎหมายที่ดินและมติคณะรัฐมนตรีฯ ก็ตาม จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ครอบครองที่ ทำประโยชน์มาก่อนประมวลกฎหมายที่ดิน ไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงที่ตอนอาศัยอยู่ได้ ของประชาชน ทำให้ผู้ขอบางรายเห็นว่าสภาพที่ดินปัจจุบันไม่ได้มีสภาพเป็นป่าชายเลน และบริเวณ แปลงข้างเคียงที่ขออนุญาตที่ดินได้มีการออกโฉนดที่ดินไปแล้ว จึงยื่นร้องต่อศาลปกครองว่า เจ้า พนักงานที่ดินจังหวัด มีคำสั่งไม่รับคำขออนุญาตที่ดินให้ และใช้เวลาในการตรวจพิสูจน์สิทธิกันนาน กว่าศาลจะมีคำสั่ง

แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่า ชายเลนของจังหวัดชลบุรีพบแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาคือควรแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงฉบับที่ 43 ข้อ 14 (5) ยกเลิกหรือถอนสภาพ พื้นที่ป่าชายเลน ที่ไม่มีสภาพเป็นป่าชายเลนแล้วและตรา “คณะกรรมการป้องกันและหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินในเขตป่าชายเลน” เข้าไปในกฎกระทรวง จึงเห็นว่าแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหา ในการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรีดังที่ได้กล่าวมา มีความสอดคล้องกับ กิตติธรรม บัญญา (2554) ซึ่งศึกษา งานวิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิใน เขตป่าชายเลน:ศึกษากรณีตามมาตรา 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497” กล่าวว่า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน ควรหาแนวทางป้องกันการบุกรุกที่ดินในเขตป่าชายเลน ร่วมกันและตรวจสอบสภาพที่ดิน ที่ไม่อาจกลับมาเป็นป่าชายเลนได้เหมือนเดิม เพื่อทำการเพิกถอนใน บริเวณนั้นเสียและเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎร แต่ไม่ให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไป และใน ขณะเดียวกันก็ระมัดระวังไม่ได้เกิดการทุจริตขึ้นได้

วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา ผลงานวิจัยของนิภารัตน์ เอี่ยมอ่า (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา “เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิชุมชนว่าด้วยการ จัดการที่ดิน” ทำการศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการให้สิทธิ ชุมชนในการจัดการที่ดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการที่ดินของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้

มีโฉนดชุมชน พ.ศ.2553 ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้สิทธิชุมชน ในการจัดการที่ดินปัญหาทางกฎหมายที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดิน โดยศึกษากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ว่าเอื้อให้มีการยอมรับบทบาทของชุมชนในการจัดการปัญหาทรัพยากรที่ดินเพียงใด ใช้การวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary research) เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางและข้อเสนอแนะ ให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินต่อไปผลการวิจัยพบว่า

กฎหมายที่บัญญัติให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ซึ่งปรากฏตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ.2553 มีข้อบกพร่องและปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ซึ่งหากได้มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งในส่วนของปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหานโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน ปัญหาระบบเศรษฐกิจกับการจัดการที่ดิน ปัญหาของรัฐธรรมนูญกับสิทธิของชุมชนในการจัดการที่ดิน ปัญหาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงานโฉนดชุมชน และปัญหาของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชนเอง ซึ่งควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในหลายส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการที่ดิน ตามกฎหมายอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ ร่วมกับการสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังความสามัคคีในชุมชนที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติร่วมกัน สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชนเอง ซึ่งควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในหลายส่วนที่เกี่ยวข้องกัน

สรุปได้ว่าในปัจจุบัน ปัญหาการจัดการที่ดินในประเทศไทย เป็นปัญหาที่สังคมให้ความสนใจและเป็นปัญหาสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประชาชนมีข้อเรียกร้องเกี่ยวกับปัญหาไร้ที่ดินทำกิน ในขณะที่มีป่าเสื่อมโทรมที่มีไว้ใช้ประโยชน์จำนวนมาก ที่ดินของรัฐที่เคยสงวนไว้ก็ถูกประชาชนบุกรุกเข้าไปโดยที่ภาครัฐเองก็ไม่สามารถควบคุมและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ปัญหาการจัดการที่ดินขยายวงกว้างจนเกินจะควบคุมได้ ส่งผลให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงขึ้น จึงควรอย่างยิ่งที่จะให้ความสำคัญในการวางมาตรการป้องกันไม่ให้บุคคลใดไปอ้างสิทธิ์เอาที่ดินที่ควรจะใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ไปครอบครองถือเอาประโยชน์เป็นส่วนตัว แนวทางการให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ในส่วนของการดำเนินงานโฉนดชุมชนไม่ได้หมายความว่า การยกประโยชน์ให้แก่ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ หากเป็นการมอบหมายให้ชุมชนผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ในการใช้สอยที่ดิน คุ้มครองดูแล รักษาทรัพยากรเสมือนเป็นของสมาชิกชุมชนทุกคน โดยชุมชนต้องมีความเข้มแข็งปราศจากการแทรกแซงและต้องมีการตรวจสอบความเป็นชุมชนอย่างเข้มงวด ผลที่ตามมา ทำให้การเข้าไปเป็นของนายทุนยากขึ้น เพราะชุมชนจะรู้สึกและตระหนักถึงคุณค่าและรู้สึกว่าเป็นที่ดินเป็นของทุกคนร่วมกัน จึงให้ความสำคัญกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาบุกรุกครอบครองที่ดินหรือตัดไม้ทำลายป่า จึงช่วยชะลอการตัดไม้อย่างคึกโครมลงไปได้

ปัญหาสำคัญคือ การออกแบบกฎหมาย แนวทางปฏิบัติกันอย่างไร มีขอบเขตเพียงใด ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและละเอียดอ่อน ซึ่งควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก กฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิชุมชนนั้น เป็นแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่การยอมรับการรวมกันของกลุ่มชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ โดยการให้อยู่อาศัยในที่ดินภายในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรในชุมชน เนื่องจากทราบปัญหาและความต้องการ และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการที่ดินของภาครัฐ ในส่วนของการให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้กับคนในชุมชนที่มีแตกต่างกัน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมบนรากฐานของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนนั่นเอง สิทธิชุมชนเป็นข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่พัฒนาให้กลุ่มคนร่วมกันจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกัน โดยที่สิทธิชุมชนเป็นรูปแบบเชิงซ้อน ได้แก่ สิทธิชุมชนอยู่ในรูปแบบภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน มีหลายสิทธิแต่มีความสัมพันธ์กัน เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิใช้สอย เป็นต้น การจะเกิดสิทธิชุมชนได้นั้น ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วม ทั้งบุคคลในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งได้แก่ หน่วยงานภาครัฐต่างๆ เข้าร่วมสนับสนุนสิทธิดังกล่าว โดยมีอุดมการณ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนและเป็นธรรม สอดคล้องกับความแตกต่างของพื้นที่เป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ นำมาปรับสัมพันธ์ภาพระหว่างประชาชน ซึ่งไม่มีรูปแบบแน่นอน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต จารีตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

สิทธิชุมชนจึงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยจากรากหญ้า สู่อำนาจที่เคารพในความแตกต่าง มินิโยบายในแต่ละท้องถิ่น มีเสรีภาพในการกำหนดกติกาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบร่วมกัน โดยรัฐมีหน้าที่สนับสนุน กำหนดแนวทางเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน สิทธิในที่ดินของชุมชนซึ่งปรากฏตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ.2553 ได้ให้สิทธิและหน้าที่ชุมชนในการจัดการที่ดิน โดยกำหนดให้มีการจัดระเบียบของชุมชน เกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรที่ดินอย่างเป็นระบบ ด้วยความเห็นชอบร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และมีความเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน จัดทำและมีการปรับปรุงข้อมูล และแผนที่ขอบเขตการจัดการที่ดินของชุมชนให้เป็นปัจจุบัน โดยครอบคลุมถึงที่ดินรายแปลงที่จัดสรรให้กับสมาชิกของชุมชน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ที่ดินส่วนกลาง ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และกำหนดแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และจัดการระบบผลิตให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึงการผลิต ที่พึ่งพาตนเองโดยการทำเกษตรกรรมยั่งยืน และการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

นอกจากนี้ชุมชนแต่ละแห่ง อาจกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต จารีตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กำหนดวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่สารเคมี เน้นการเอื้ออาทรแบ่งปัน กำหนดให้มีการปลูกพืชผักสวนครัว ไร่บริโภคน้ำ การห้ามทำไร่ในแหล่งต้นน้ำหรือซับน้ำ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งน้ำให้

เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยกติกาจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน แนวทางของโฉนดชุมชนเกิดจากแนวคิดในความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยที่ดินทำกินเป็นปัจจัย การผลิตที่มีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ของประชาชน เมื่อไม่มีที่ดินทำกินจึงเกิดการบุกรุกที่ดินของรัฐ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้แนวทางของโฉนดชุมชน เป็นการสร้างระบบการจัดการทรัพยากรร่วมกัน บนฐานความยั่งยืนของระบบนิเวศสังคม และวัฒนธรรมที่ถูกบดบังไปให้กลับคืนมา

สิทธิชุมชน คือ ความก้าวหน้าของความเป็นประชาธิปไตยในด้านการจัดการทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่า นโยบายที่ส่งเสริมสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมาย ว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน เพื่อนำเสนอหลักการพื้นฐานของสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน เพื่อนำเสนอมุมมองการพัฒนา กฎหมายให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสังคมไทย ลดความขัดแย้งที่มีอยู่ และเตรียมการรับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต

วิทยานิพนธ์การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผลงานวิจัยของวิวัฒน์ ฤทธิมา (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน กรณีศึกษาเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง” การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งด้านที่ดิน (2) วิเคราะห์ลักษณะการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดิน (3) เสนอแนวทางที่เหมาะสมและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดินแถบเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดินจำนวน 6 คนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลงานด้านที่ดินและเกี่ยวข้องกับปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดินจำนวน 41 คน และประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านที่ดินหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดินจำนวน 44 คน ตลอดจนการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการการเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับประชาชน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งด้านที่ดินแถบเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังนั้นเนื่องมาจากประชาชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มุ่งใช้อำนาจทางกฎหมายและแสวงหาผลประโยชน์กลุ่มผลประโยชน์นั้นเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน กฎหมายและนโยบายของภาครัฐที่ล้าสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากแรงกดดันจากภายนอกสภาพทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เข้ามา

มีบทบาทในชุมชนการเมืองที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองตลอดจนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสภาพพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันทำให้ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งผันแปรไปตามบริบทของพื้นที่ แนวทางที่เหมาะสมและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินแถบเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังได้นั้นจะต้องให้องค์กรภาคประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินเสนอต่อหน่วยงานของภาครัฐทั้งนี้ภาครัฐจะต้องอาศัยแนวทางการจัดการจากภาคประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายและกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาให้สำเร็จผลเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์ลักษณะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินแถบเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังพบว่าภาครัฐมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดกฎหมายและออกนโยบายเพียงฝ่ายเดียวและมองว่าประชาชนจะต้องปฏิบัติตามภาครัฐนั้นเป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ประชาชนไม่ยอมรับแนวทางแก้ไขปัญหาจากภาครัฐจึงเกิดมุมมองในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐทำให้การแก้ไขปัญหาด้วยนโยบายต่างๆของภาครัฐนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้และก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินตลอดจนประชาชนในพื้นที่มีการรวมตัวเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อเรียกร้องและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินนั้นหากภาครัฐยังคงยึดหลักการและแนวคิดของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จำเป็นต้องอาศัยภาคประชาชนและองค์กรชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผลงานวิจัยของสมภพ พร้อมพ้อชื่นบุญ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอุทยานบูโด-สุไหงปาตี ประกาศเขตทับที่ดินทำกินราษฎร: กรณีศึกษาในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบริบทของปัญหาความขัดแย้งเรื่องที่ดิน วิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต กระบวนการทำงานในรูปของเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในที่ดิน อันเนื่องจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตีทับที่ดินของราษฎร รวมถึงวิเคราะห์บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การอธิบายเหตุผลเชิงตรรกะและการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาความขัดแย้งเรื่องที่ดินอันเนื่องจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี เป็นปัญหาที่รัฐใช้กฎหมายและอำนาจในการจัดการกับทรัพยากร โดยไม่คำนึงถึง ลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและที่ดินในพื้นที่ ตามวิถีของคนใน

ท้องถิ่น ที่มีมาอย่างยาวนานก่อนการประกาศใช้กฎหมาย คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ชาติพันธุ์มลายู มีวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ บวกกับการปฏิบัติตาม ประเพณีและจารีตท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์มลายู มีการดำรงชีพที่พึ่งพาอย่างเกื้อกูลกัน กับ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาตั้งแต่อดีต

ปัญหาเริ่มปรากฏขึ้นหลังจากได้มีการประกาศเขตป่าสงวนปี พ.ศ. 2508 ตามด้วยการ ประกาศเขตอุทยานปี พ.ศ. 2542 อันเป็นผลให้รัฐนำเอาอำนาจทางกฎหมายมาบังคับใช้เป็นหลักใน การจัดการกับที่ดินทำกินของราษฎรที่ทับซ้อนกับเขตอุทยานการ ที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความ เข้าใจบริบทด้านวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นทำให้เกิด ความขัดแย้งและความไม่ไว้วางใจ ระหว่างคนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อหาทางออกที่เหมาะสมไม่ได้ ชาวบ้านในพื้นที่จึงมีการ รวมตัวกันในรูปของเครือข่าย เพื่อเพิ่มพลังของชุมชน โดยการทำงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น และ ประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐในท้องถิ่น ด้วยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน ดำเนินการเคลื่อนไหวยและปรึกษาหารือเพื่อหาทางออก มีการนำแนวทางศาสนาอิสลามและ ประเพณีท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการทำงาน อีกทั้งยังใช้วิธีการที่เหมาะสม คือ การทำแผนที่ ทำมือ ผสมผสานเทคโนโลยีที่ทันสมัย โปรแกรม GIS และ GPS มาใช้ในรวบรวม และตรวจสอบ ข้อมูล รวมทั้งการทำแผนที่และการปรับปรุงระบบการทำงาน กระบวนการทำงานแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1) ระดับหมู่บ้านและตำบล 2) ระดับอำเภอและ จังหวัด และ 3) ระดับนโยบาย ผลจากการ เคลื่อนไหวยนี้ สู่การสร้างความสำเร็จที่ตื้นเขินถึงปัญหา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ดิน และวิถีชีวิต ของคนในท้องถิ่น เกิดความโปร่งใสในการทำงาน มีการประสานงานกับหลายฝ่าย ตลอดจนมีการปรับ ระบบการทำงานระหว่างกัน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จนทำให้ทุกฝ่ายที่มาร่วมกันเป็นภาคี สามารถ ทำงานร่วมกันอย่างมีเหตุผล และมีความสมดุล ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของชาวบ้าน กับหน่วยงานท้องถิ่นและท้องถิ่น มีการขับเคลื่อนการทำงานอย่างเป็นระบบ จนสามารถแก้ปัญหา อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานของรัฐระดับอำเภอเป็นศูนย์กลาง ในการประสานงานระหว่างภาคี ต่างๆ อันส่งเสริมให้ เกิดความเข้าใจร่วมกันและไว้วางใจกันในการทำงาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ควรนำบทเรียนที่ ได้จากกระบวนการดำเนินการใน พื้นที่นี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อจัดการความขัดแย้งในเรื่องที่ใกล้เคียงกัน ด้วยการเปิดพื้นที่ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เพื่อสะท้อนความจริง และร่วมหาทางแก้ไข ปัญหาให้ตรงกับความจริง ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ พร้อมกับประสานหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ร่วมเป็นภาคีในการพัฒนา

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลงานวิจัยของโอฬาร อ่องพะ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การเคลื่อนไหวยภาค ประชาชน ในการปฏิรูปการจัดการฐานทรัพยากรในพื้นที่ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัด

เชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอธิบายถึงรูปแบบ แนวทางและแนวคิดของการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ในการปฏิรูปการจัดการฐานทรัพยากร รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการจัดการฐานทรัพยากร อันเกิดจากการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในพื้นที่ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีการเก็บข้อมูลทั้งจากบริบทพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ประมวลวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง ประกอบกับการนำกรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดการกระจายอำนาจ และแนวคิดเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากร มาร่วมอภิปรายและวิเคราะห์ผล จากการศึกษาพบว่าการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน มีพัฒนาการมาจากการที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรจากเดิมที่เป็นผู้ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากร กลายเป็นคนทำผิดกฎหมาย ผู้บุกรุกป่า จากผู้มีสิทธิ กลายเป็นผู้ไร้สิทธิ จนนำไปสู่การก่อรูปของขบวนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ที่เชื่อมโยงกับเครือข่าย ภาคส่วนต่างๆ เพื่อเป็นกลไกที่มีพลังในการผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นและนโยบาย จากการศึกษาวิจัยพบว่าชุมชนได้สร้างยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 2 ประการหลักๆ ได้แก่

1) การยึดโยงพลังของชุมชนท้องถิ่น ผ่านมิติทางด้านความเชื่อที่สืบทอดมาจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน นับแต่การตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์ปกากะญอ และกลุ่มคนพื้นเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่า ดิน น้ำ ผ่านความเชื่อและผี ในการทำหน้าที่ควบคุมสมดุลของฐานทรัพยากร และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2) การยึดโยงอำนาจท้องถิ่น ผ่านการสถาปนาอำนาจพื้นที่การเมืองใหม่ เพื่อให้เกิดกลไกเชิงสถาบันในการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากร โดยใช้โครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกและเครื่องมือในการตรา "ข้อบัญญัติท้องถิ่น" ซึ่งได้นำไปสู่จัดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจในระดับพื้นที่ขึ้นมาใหม่ ส่งผลให้เกิด 1. กลไกเชิงสถาบันในระดับท้องถิ่น ที่เข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการฐานทรัพยากร ผ่านการยกระดับกลไกคณะกรรมการ ให้มีบทบาทอำนาจหน้าที่ รวมไปถึงการพิจารณากำหนดระเบียบการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน 2. การรับรองกฎระเบียบ กติกา ของชุมชนในจัดการและใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากร การรับรองแผนการจัดการทรัพยากร ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกับภาคี องค์กรต่างๆ ใน รูปแบบที่เรียกว่า พหุนิยมทางกฎหมาย (Legal Pluralism) 3. ระบบกองทุนในการจัดการทรัพยากรในระดับหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารจัดการรวมถึงการจัดระบบสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการ และสมาชิกในระดับชุมชนและตำบล จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาไปสู่ข้อเสนอแนะที่สำคัญอยู่ 3 แนวทาง ได้แก่

1) การปฏิรูปองค์กรในการจัดการทรัพยากร ที่ต้องอาศัยกลไกของภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มภาคีในระดับท้องถิ่น รวมไปถึงภาควิชาการ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นฐานพลังทางสังคมที่สำคัญ

2) การปฏิรูปฐานความรู้ในการจัดการฐานทรัพยากรที่เป็นลักษณะ การเชื่อมโยงระบบฐาน ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า องค์กรความรู้ ภูมิปัญญา ไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งระบบ

3) การปฏิรูปนโยบาย กฎหมาย ที่ต้องมีการยึดสภาพปัญหาข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area-Base Approach) โดยการนำหลักสิทธิชุมชนมาปรับประยุกต์ใช้ผ่านการผสมผสาน กับแนวทางกระจายอำนาจของรัฐในการให้สิทธิแก่ชุมชนในการจัดการทรัพยากร

ทุนอุดหนุนงานวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลงานวิจัยของนิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐในการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง” ผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ถึง สาเหตุของความขัดแย้งในการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง แนวคิดเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์ และแนวคิดการเมืองแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อศึกษาพัฒนาการของความขัดแย้งเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่ดิน และสาเหตุความขัดแย้งอันเกิดจากการบริหารจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ของภาครัฐต่อแนวทาง และรูปแบบปฏิบัติการของชุมชน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นต้น และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระและกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งในการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ

จากการศึกษาผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ทุ่งสระ ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีสาเหตุของความขัดแย้ง 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านโครงสร้าง หน่วยงานของรัฐมุ่งเน้นการดำเนินโครงการก่อสร้าง วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยไม่สนใจว่าชุมชนจะเห็นด้วยหรือไม่

2) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ตำบลนางตุงของมหาวิทยาลัยทักษิณ มีการปรับเปลี่ยนไปไม่สอดคล้องกับการรับรู้ของชุมชน

3) ด้านความสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐขาดการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

4) ด้านผลประโยชน์ หน่วยงานของรัฐแสวงหาประโยชน์จากการนำทรัพยากรที่ดินไปใช้ในการจัดตั้งหน่วยงานของมหาวิทยาลัยทักษิณ ทำให้ ชาวบ้านในบริเวณที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งสระ สูญเสียพื้นที่ ในการทำการเกษตร และได้รับความเดือดร้อนจากการไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และ

5) ด้านค่านิยมหน่วยงานของรัฐมุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากรที่ดินเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของนโยบายการขยายพื้นที่ทางการศึกษา ส่วนชุมชนมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของวิถีชีวิตคนในชุมชน แนวทางที่เหมาะสมในการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ คือ การนำโครงการของรัฐไปปฏิบัติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนในชุมชน และการใช้คณะบุคคลที่มีความเป็นกลางจากหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมในการกระบวนแก้ไขปัญหา

กล่าวโดยสรุปโครงสร้างอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรที่ดินที่ไม่เท่าเทียมกันของภาครัฐและชุมชนชาวบ้าน ทำให้ฝ่ายรัฐที่มีความได้เปรียบทางทรัพยากร เช่น งบประมาณ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและอำนาจตามกฎหมาย เป็นต้น สามารถเป็นตัวตั้ง และริเริ่มในการจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อประโยชน์ ตามฐานคิดและค่านิยมของภาครัฐ โดยมองชุมชนชาวบ้านในฐานะ “ผู้เสียสละ” เพื่อการพัฒนาในภาพของสังคมส่วนร่วม จากการที่ชุมชนเป็นผู้ด้อยกว่าทั้งใน ด้านสิทธิอำนาจต่างๆ และในฐานะ “ผู้ตั้งรับ” การพัฒนาจากภาครัฐซึ่งมุ่งเน้นการ รวมศูนย์อำนาจควบคุมการจัดการทรัพยากรที่ดิน จึงเป็นการจำกัดและลดทอนศักยภาพในการจัดการทรัพยากรที่ดินของชุมชน เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนที่ตระหนักและรับรู้ถึงผลที่เกิดขึ้นจึงออกมาเรียกร้องและต่อสู้จนนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน แม้จะอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าเกือบ ทุกด้าน แต่ภายใต้บรรยากาศการเมืองที่ เปิดกว้างก็ ได้ช่วยกระตุ้นความตื่นตัวของ ภาคประชาชนที่จะเข้ามาต่อรองกับภาครัฐได้มากขึ้น โดยที่แต่ละฝ่ายในฐานะ ผู้กระทำการอาจตอบโต้ต่อรองกันเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์แบบแผน การกระจายทรัพยากรที่ต่างยึดถืออยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลที่ยอมรับร่วมกันได้

การศึกษาค้นคว้าอิสระ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การศึกษาของวนิดา คุณวงศ์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพยาม อำเภอมือเือง จังหวัดระนอง ภายใต้แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพยาม อำเภอมือเือง จังหวัดระนอง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการศึกษาข้อจำกัดในการดำเนินการภายใต้การปฏิรูปที่ดินเพื่อให้ได้ ข้อเสนอแนะแนวทางในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพยาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพยาม ได้ทำการศึกษาดังวิธีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยกฎ ระเบียบ ข้อจำกัด สภาพแวดล้อมของนโยบายในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มย่อยและการใช้ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการศึกษารูปได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพยาม จำแนกได้ 12 รูปแบบ การใช้ประโยชน์และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ป่าไม้ ป่าชายเลนและพื้นที่อยู่อาศัย

มีศักยภาพเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงนิเวศน์ มีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวภายใต้ข้อจำกัดของข้อกฎหมาย ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามมาตรา 30 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2532 และ (ฉบับที่ 2) ซึ่งประกาศกำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพะงาย อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ด้วยเกาะพะงายมีจุดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรบนบกและทรัพยากรทางทะเล มีสินค้าพื้นเมือง และได้รับรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 5 ดาว คือน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น/ร้อน มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าควรแก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ประชาชนในเขตปฏิรูปที่ดินเกาะพะงายสามารถจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ดังนี้ (1) การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดให้มีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) การจัดการด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจ มีปราชญ์ผู้มีความรู้ที่สามารถถ่ายทอดทักษะหรือองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น (3) การจัดการด้านการจัดการของผู้นำชุมชน ประชาชนมีความเข้มแข็ง ทุกคนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดกฎ กติการ่วมกันในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริม จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และ (4) การจัดการด้านการเรียนรู้ มีการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (documentary study) ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) เพื่อนำไปสู่การรับรู้และเข้าใจ ความสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดินอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะวิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ผลกระทบด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยมีกระบวนการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย

การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน ด้านการเมืองการปกครอง การยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น สู่การกำหนดนโยบายด้านที่ดินของผู้บริหารท้องถิ่นและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนแปลงไป จากการผลิตแบบดั้งเดิมเป็นการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม ผลผลิตส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม และด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทสู่สังคมสมัยใหม่ มีการเรียนรู้ทางสังคม ประเพณีงานบุญบั้งไฟที่แสดงให้เห็นถึงชุมชนที่เป็นสังคมเกษตรกรรมมาตั้งแต่เดิมที่ประกอบอาชีพเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเปลี่ยนเป็นการหาแหล่งน้ำอื่นมาใช้ทำการเกษตร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เกิดความเข้าใจ โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนี้

การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงสภาพปัญหาของที่ดิน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง ซึ่งทำการศึกษาค้นคว้าถึงสภาพความเป็นมาของ

ปัญหาและโครงสร้างที่แท้จริงของปัญหา (Real Structure of the Problems) โดยการศึกษาในครั้งนี้นั้น เน้นศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่ประสบกับปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้ ร่วมมือกันจัดการกับปัญหาด้านที่ดินของตนเอง ร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน รวมทั้งเข้าใจสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน โดยใช้หลักการรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริง ไม่มีอคติ และได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบอุปนัย สร้างทฤษฎีจากข้อมูล ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สร้างความไว้วางใจ สามารถเข้าไปพูดคุย และสัมภาษณ์แบบเป็นกันเอง ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้มากที่สุด

ผู้ศึกษาวางแผนการเก็บข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูล วิธีการดำเนินการ รวมทั้งการออกแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เพื่อข้อมูลที่ตรงตามที่ต้องการ และเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถให้คำตอบที่ถูกต้องตรงประเด็น และแบบสัมภาษณ์ต้องได้รับการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมด้วยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อีกในรูปแบบเชิงพรรณนา ให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน รวมทั้งศึกษาถึงผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน วิธีการดำเนินการดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (population) เป็นตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่รวมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน และได้รับผลกระทบจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยแบ่งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

(1) ประชากร แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ นักการเมืองระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ แกนนำและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง นักวิชาการ สื่อสารมวลชนและเจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชนหรือ

ข้าราชการกลุ่มเกษตรกร ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า ประชาชนภายนอกตำบลหรือพื้นที่ใกล้เคียง

(2) กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

ก) นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า จำนวน 12 คน

ข) เจ้าหน้าที่รัฐ แบ่งเป็น

(ก) ข้าราชการประจำหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบด้วย ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดองค์การบริหารตำบลหนองมะค่า สถานีพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมจำนวน 4 คน

(ข) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน

ค) แกนนำและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง 2 คน

ง) นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และเจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน จำนวน 3 คน

จ) ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า จำนวน 10 คน

ฉ) ประชาชนนอกตำบลหรือพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 10 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 53 คน

การศึกษาดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และสำรวจกลุ่มประชากรตัวอย่างที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นวางแผนชี้แจงการดำเนินการกับประชาชนในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นและวางแผนร่วมกัน

2.2 ประเด็นการศึกษา

1) ด้านบริบทของพื้นที่ ศึกษาประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนประชากรและครัวเรือน การศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ในชุมชน รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานในชุมชน

2) ด้านการเมือง ศึกษาเขตการปกครอง การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบล จากข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งและการได้รับการเลือกตั้ง และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งศึกษานโยบายทางการเมืองท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

3) ด้านเศรษฐกิจ ศึกษาข้อมูลด้านรายได้/รายจ่าย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในตำบล แรงงานในภาคการเกษตร การผลิต ปริมาณการผลิต การตลาด

4) ด้านสังคม/วัฒนธรรม ศึกษาข้อมูลจำนวนประชากร เพศ อายุ การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรมภายในตำบล และการรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนในชุมชน ที่ร่วมกันออกมาเรียกร้อง สิทธิในที่ดิน

5) ลักษณะการถือครองที่ดิน ประเภทเอกสารสิทธิ์ ศึกษาข้อมูลเอกสารการเสียภาษี บำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) เป็นเอกสารเสียภาษีที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงกาฬ จังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงครอบครองที่ดินดังกล่าว ดังนั้นลักษณะเด่นของที่ดิน (ภ.บ.ท.5) คือ ที่ดินซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดจากกรมที่ดินให้การรับรองการครอบครองหรือถือกรรมสิทธิ์

6) การใช้ประโยชน์การใช้ที่ดินและศักยภาพชุมชน ศึกษาการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ใช้ ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและศักยภาพของคน ได้แก่ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมของประชาชนในชุมชนร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของคนในพื้นที่ การเชื่อมโยง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความเหมาะสมของพื้นที่ ด้านการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โครงการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยเกิดการ พัฒนาในระบบเศรษฐกิจ สังคม การเข้าถึงแหล่งทุนในการส่งเสริมการพัฒนาด้านเกษตรกรรม

7) สิทธิของชุมชนในที่ดิน และสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาของชุมชน ด้านการขาดสิทธิในที่ดิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเรียกร้องสิทธิ และการจัดการด้าน ที่ดินที่เหมาะสมของชุมชน ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านที่ดิน

8) การออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ศึกษารูปแบบ ขั้นตอน การดำเนินการ เพื่อให้สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินได้ รวมทั้งการศึกษาข้อมูลทางกฎหมายด้าน ที่ดินในการออกโฉนดที่ดิน แนวทางการออกโฉนดที่ดินในที่ดินหรือการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ

3. ศึกษาข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ ข้อมูลที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย และครอบคลุม ถูกต้องตรงประเด็น ผู้วิจัยใช้วิธีการ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประชาชนใน การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ร่วมกิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และ การใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดการศึกษา ดังนี้

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 วิธี คือ

3.1 การรวบรวมและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการ วิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารและนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพถ่าย ตลอดจนสื่ออื่นๆโดยศึกษาครอบคลุม เรื่อง ข้อมูลด้านกายภาพ ลักษณะทางการเมือง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลด้านเกษตร

กฎระเบียบ และนโยบายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

3.2 สังเกตการณ์ในการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาแนวทางการชุมนุมเรียกร้อง จุดประสงค์เป้าหมายของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ่ายรูป บันทึกข้อมูลจากวันเกิดเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้อง โดยมีประชาชนจำนวนมากออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน รวมทั้งลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมในชุมชน พูดคุยเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อซึมซับรับรู้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เกิดความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริง

3.3 การสำรวจพื้นที่เบื้องต้น โดยการลงพื้นที่สอบถามข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ ให้เกิดความสัมพันธ์กับประชาชน โดยใช้หน้าที่และสร้างความสัมพันธ์อันดีพูดคุยประเด็นโดยทั่วไป บันทึกข้อมูล ภาพถ่ายลักษณะพื้นที่ภายในตำบล ได้แก่ สภาพทั่วไปของพื้นที่แต่ละหมู่ ประชากร การประกอบอาชีพ สิทธิในที่ดิน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร แหล่งน้ำ พื้นที่ใช้สอย เพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับประชาชนในชุมชน ทราบถึงปัญหาความต้องการ ศักยภาพของพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลและประเด็นที่ต้องการ ใช้ประกอบในการออกแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะใช้ชุดคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาด้านที่ดิน ที่พื้นที่ภายในตำบลไม่มีเอกสารสิทธิ์ ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทั้งนี้จะดำเนินการภายใต้บรรยากาศการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม สร้างความรู้สึกไว้วางใจและควบคุมประเด็นการสัมภาษณ์ให้อยู่ในขอบเขต สำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วย ชุดแนวคำถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เครื่องบันทึกเสียง ปากกา และสมุดจดบันทึก ทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากคำตอบของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสัมภาษณ์

1) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการด้วยการสร้างความเป็นกันเอง ในการสอบถามข้อมูล โดยผู้ทำการวิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสังเกตการณ์ร่วมในพื้นที่ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่ ที่ศึกษาโดยทำการสอบถามข้อมูลในด้านต่างๆประกอบไปด้วยสภาพปัญหา ด้านเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน รวมถึงความ

ต้องการเอกสารสิทธิในที่ดินของตนและปัญหาที่ได้รับจากผลกระทบของการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินของชุมชน

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการใช้แบบสัมภาษณ์

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และรอบด้านของปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดิน ลักษณะของปัญหาด้านที่ดิน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหา ด้านการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน หรือเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านที่ดิน และกลุ่มประชาชนที่ร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการที่ใช้ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 4 ตอน และได้รับการพิจารณาตรวจสอบแบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะบุคคล และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน และลักษณะผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินในพื้นที่ทำการศึกษาด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในครั้งนี้

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่ดำเนินการในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์หรือการครอบครองที่ดิน อย่างถูกต้องตามกฎหมายของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

4.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

การลงพื้นที่ศึกษา ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าประชุมร่วมกับกลุ่มประชาชนผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน และหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ของกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการได้รับสิทธิในที่ดินของตน ร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยมีการเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการจัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกกลุ่มผู้เรียกร้อง ทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ ความเข้าใจ สาระสำคัญที่กลุ่มผู้เรียกร้องดำเนินการในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้วิธีการจัดระเบียบ ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ นำข้อมูลที่ได้มาบรรยายในรูปแบบเชิงพรรณนา เพื่อให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ตามความเป็นมาของปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบความคิดที่เกี่ยวกับสภาพและความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีการใช้ประโยชน์ที่ดิน การออกโฉนด สิทธิชุมชน เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยที่กลุ่มประชาชนเรียกร้อง

5.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การจัดเวทีประชาคม ในขั้นตอนนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ และจากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง นักการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนที่ขับเคลื่อนการดำเนินการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน รวมไปถึงประชาชนในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่นำมาสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินครั้งนี้

5.3 ขั้นการวิเคราะห์เชื่อมโยงและตีความข้อมูลอย่างบูรณาการ ทั้งนี้ได้มุ่งวิเคราะห์สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ รวมทั้งโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการที่กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่าดำเนินการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องของกลุ่มในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ได้เอกสารสิทธิ์ในที่ดินอย่างถูกต้อง สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนเองได้อย่างเต็มที่

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการประมวลข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ การเข้าไปร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม หรือการร่วมกิจกรรมกับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงข้อมูลเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการศึกษา โดยใช้วิธีการพรรณนาเนื้อหา เพื่อสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน และปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน รวมถึงโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง วิเคราะห์ผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อให้ได้รับสิทธิในที่ดินของตน เป็นการ

ศึกษาวิจัยที่มีความสำคัญ เป็นข้อมูลที่ชุมชนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ต่อไปได้ในอนาคต โดยการร่วมมือกับหน่วยงาน หรือภาคีเครือข่าย รวมทั้งประชาชนทุกคน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการชุมชนด้วยตนเอง เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จัดการด้วยตนเองต่อไปในอนาคต

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมกับประชาชนในพื้นที่ และการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีการวิจัย ข้อมูลที่ได้มาบรรยายโดยการใช้วิธีการพรรณนาเชิงเนื้อหา อธิบายถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการนำมาสู่การเรียกร้อง ศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาทและพฤติกรรมของตัวแสดงของกลุ่มผู้เรียกร้อง เพื่อปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรด้านที่ดินรวมทั้งศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนดำเนินการของประชาชนในตำบลด้านการบริหารจัดการด้านที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสม และเกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการด้านที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

1. สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบล หนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ประชาชนต้องการเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างสูงสุดและคุ้มค่า ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยกำหนดกรอบวิธีวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน นำมาสู่การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชนในตำบลหนองมะค่าได้อย่างถูกต้อง ข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิที่นำมาสู่การเรียกร้อง ต่อสู้ของกลุ่มผู้เรียกร้องที่เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน 40 กว่าปี ที่ไม่ทราบเลยว่าการต่อสู้เรียกร้องของตนเองจะประสบผลสำเร็จ และได้มาซึ่งเอกสารสิทธิที่รับรองความเป็นผู้ถือครอง หรือเป็นผู้ครอบครองที่ดินที่บรรพบุรุษของตนใช้เป็นที่ทำกินและเป็นที่อยู่อาศัยมานาน การต่อสู้เรียกร้องในการได้รับสิทธิในที่ดินของประชาชนที่ต้องใช้เวลายาวนาน นำไปสู่การเรียนรู้ของกลุ่ม ที่สามารถนำข้อมูลด้านกฎหมายหรือข้อมูล

ที่ได้รับรู้ วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการที่ได้มาซึ่งสิ่งที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ หรือให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่กลุ่มได้กำหนดร่วมกัน ในการออกมาเรียกร้องเพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์สู่การเรียกร้องสิทธิ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพความมาของสภาพปัญหาออกเป็น 5 ด้าน ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 ตารางแสดงการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี

1.1 ด้านภูมิศาสตร์

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในอดีต ปัจจัยสำคัญในการเลือกที่ตั้งด้านภูมิศาสตร์ มีความสำคัญในการเลือกเป็นที่ตั้งของชุมชน เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐานในแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ แหล่งน้ำ เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ใช้อุปโภคและบริโภค ชุมชนโดยทั่วไปมักมีการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำหรือแหล่งน้ำ ลักษณะพื้นที่ โครงสร้างและระดับความสูงของพื้นที่ ซึ่งการเลือกพื้นที่ราบที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมากกว่าเขตภูเขาสูง เพราะพื้นที่ราบมักมีความอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำ ป่าไม้ สภาพดินเหมาะสมกับการเพาะปลูก โดยที่ราบเชิงเขาซึ่งมีดินตะกอน ที่สามารถเพาะปลูก ทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี ทำให้มีการสร้างชุมชนอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น พื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทำให้มีการตั้งชุมชน เพื่ออยู่อาศัยและทำกิน

สภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะด้านที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี มีผลต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของผู้อยู่ในชุมชน ซึ่งที่ตั้งของตำบลอยู่ด้านทิศเหนือของจังหวัดลพบุรี และมีแนวเขตติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับภูเขา

ทางด้านทิศเหนือของตำบล สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ทำไร่อ้อย ไร่มัน สำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพืชผักอื่นๆ หลากหลายชนิด ตลอดจนผลไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สร้างรายได้ให้กับประชาชนภายในตำบล อาทิเช่น มะขามเทศ ผักหวานป่า ชมพู่ มะม่วง เป็นต้น เนื่องจากสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมกับการทำการเกษตร

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลหนองมะค่า เป็นที่ราบเชิงเขาและภูเขา ด้านทิศตะวันตกของตำบลโดยแนวทิศเหนือลงทิศใต้ มีความลาดชันปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบคิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ตำบลทั้งหมดเป็นที่ราบเชิงเขาและภูเขาสูงคิดเป็นร้อยละ 30 ของพื้นที่ตำบลทั้งหมด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 90-280 เมตร มีความลาดเทของพื้นที่จากทิศเหนือไปยังทิศใต้ ไม่มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน มีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่านตำบล ได้แก่ ห้วยใหญ่ ห้วยลำโปงเพชร ห้วยซาราม ห้วยซบสอง และห้วยสาธารณะ เป็นลำห้วยขนาดเล็กมีน้ำไหลผ่านในช่วงฤดูฝน และมีบ่อน้ำบาดาลขุดเจาะใช้ในการทำการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล มีน้ำใช้อุปโภคและบริโภค

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จัดอยู่ในภูมิอากาศแบบร้อนชื้นสลับแล้ง (tropical wet and dry climate) มีฤดูฝน และฤดูแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจน สามารถแบ่งได้ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนเริ่ม ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูฝน เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน โดยฤดูนี้จะมีมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมชื้นพัดปกคลุม ทำให้ฝนตกกระจายตามร่องมรสุมประกอบกับร่องความกดอากาศต่ำ (depression) พาดผ่านทางทิศตะวันออกทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก โดยเฉพาะในเดือนกันยายนอากาศจะชุ่มชื้น ส่วนฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะหนาวเย็นสลับกับอากาศร้อน ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,096.26 มิลลิเมตร เดือนที่มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยสูงสุดคือ เดือนกันยายน มีปริมาณฝนเฉลี่ย 247.49 มิลลิเมตร เดือนที่มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เดือนมกราคม มีปริมาณฝนเฉลี่ย 1.07 มิลลิเมตร ลักษณะการตกของฝนพบว่าฝนจะเริ่มตกมากขึ้นตั้งแต่กลางเดือนเมษายนและจะตกมากที่สุดในเดือนกันยายน จากนั้นปริมาณฝนจะค่อยๆ ลดลงจนถึงปลายเดือนตุลาคม

อุณหภูมิ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.91 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 40.20 องศาเซลเซียส และเดือนมกราคมมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 13.40 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 73.00 เปอร์เซ็นต์ โดยที่เดือนกันยายนมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 81.00 เปอร์เซ็นต์ และเดือนกุมภาพันธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุด ประมาณ 64.00 เปอร์เซ็นต์

พื้นที่ของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ไม่มีแม่น้ำธรรมชาติสายสำคัญไหลผ่าน มีบ่อน้ำที่เป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่ประชาชนนำมาใช้อุปโภคและบริโภคในครัวเรือน สภาพดินโดยทั่วไปของตำบลเป็นร่วนเหนียว ที่เกิดจากการสลายตัวพูนังของวัตถุกำเนิดหินพวก

ดินเนื้อละเอียด ระบายน้ำได้ดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางทางด้านทิศเหนือของตำบล สภาพดินเหนียวสีดินเป็นสีแดง และกลุ่มดินที่เกิดจากการสลายผุพังของวัตถุกำเนิดจากหินอัคนีจากการสลายอยู่กับที่ หรือเคลื่อนย้ายจากการผุพังในระยะที่ไม่ไกล มีสภาพความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ดินของชุมชนมีชุดดินที่มีความหลากหลายโดยส่วนมากพื้นที่ตำบลมีดินที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ที่มีความหลากหลายของพืชผลทางการเกษตร เช่น มะขามเทศ ที่มีการปลูกจำนวนมากและสร้างรายได้ให้เกษตรกรที่ปลูก ผักหวานป่าที่ปลูกได้ต้นมะขามเทศ เพาะปลูกที่ให้เกิดความหลากหลาย เก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อจำหน่ายได้ทุกช่วงเวลา สร้างรายได้ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากพื้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีธาตุอาหารในดินที่สามารถเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ได้เป็นอย่างดี และปัจจัยที่สำคัญคือแหล่งน้ำที่เกิดการพัฒนาจัดการแหล่งน้ำใต้ดิน เพื่อนำมาใช้ทำการเกษตร มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำใต้ดินระบบการสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยทำให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรลดต้นทุน ในการใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่สิ้นเปลือง มีผลกำไร

สภาพทางด้านภูมิประเทศของพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร เนื่องจากสภาพดินที่มีความเหมาะสม ดินที่ระบายน้ำได้ดี และน้ำไม่ท่วมในฤดูกาลน้ำหลากอย่างเช่นพื้นที่อื่น ปรับเปลี่ยนมาเป็นการใช้พลังงานสะอาด ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ที่ช่วยให้เกษตรกรประหยัดค่าใช้จ่าย ดินที่มีความสมบูรณ์เมื่อมีแหล่งน้ำทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มีการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาด้านการทำอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนในตำบลมากขึ้น โดยอาศัยกลไกการเข้ามาร่วมดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร ทำให้ต้องมีการลงทุน ขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรมากขึ้น เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตที่มากขึ้นตามไปด้วย

ลักษณะภูมิประเทศที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานจัดตั้งเป็นชุมชน เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินมีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ สภาพดินที่ดีสามารถเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรของประชาชน เนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของผลผลิตที่ได้ โดยไม่อาศัยพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อ ทำให้ราคาผลผลิตที่ได้มีราคาสูง รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรมีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมในการทำการเกษตร ส่งผลทำให้ชุมชนตำบลหนองมะค่าเป็นชุมชนที่มีศักยภาพความพร้อมในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในตำบลตามไปด้วย

ภาพที่ 4.2 สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไปในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี, ผู้ศึกษา, 2563

1.2 ด้านประวัติศาสตร์

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและการก่อตั้งชุมชนของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านประวัติศาสตร์พื้นที่จังหวัดลพบุรี มีประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานการเข้ามาอยู่ของชุมชนที่ยาวนาน ในพื้นที่ที่มีการขุดค้นพบวัตถุ ข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ที่เป็นการแสดงถึงประวัติศาสตร์ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ดั้งเดิม มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งจากประวัติศาสตร์การขุดค้นพบวัตถุโบราณในพื้นที่ ทำให้เกิดความเชื่อว่าบรรพบุรุษได้อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินแห่งนี้มาก่อน

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นตำบลหนึ่งในจังหวัดลพบุรีที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งเขตติดกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีประวัติศาสตร์จากแหล่งโบราณสถานที่เชื่อว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนมาก่อน จากการขุดพบชิ้นส่วนของโครงกระดูกของมนุษย์ที่หมู่ 2 บ้านแหลมชนแดน และบริเวณหมู่ที่ 5 บ้านหินสามบ่อ รวมทั้งพื้นที่โดยทั่วไปของตำบล พบข้าวของเครื่องใช้โบราณบริเวณใต้พื้นดิน มีการสันนิษฐานว่า พื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนที่มีหลักฐานการอยู่อาศัยของประชาชนจำนวนมาก แนวเขตทางทิศตะวันออกของตำบลติดกับอำเภอสรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีโบราณสถานที่สำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ คืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ที่แสดงอารยธรรมศิลปะขอมโบราณ ศิลปะทวารวดี ซึ่งอายุไม่ต่ำกว่า 2,000 ปี ทิศตะวันตกติดกับอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีโบราณสถานที่สำคัญเมืองเก่าเวสาลี สมัยขอมโบราณที่เรื่องอำนาจ และต่อมาสมัยอยุธยาตอนปลาย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงประทับ และทรงสร้างพระราชวัง พระนารายณ์ที่เมืองละโว้หรือจังหวัดลพบุรีในปัจจุบัน ทรงบูรณะเมืองเก่าเวสาลีขึ้นใหม่ ร่องรอยประวัติศาสตร์ในพื้นที่ใกล้เคียงที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ที่เชื่อว่าเป็นชุมชนมาก่อน มีการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมาก่อน มีการประกาศเป็นแนวเขตป่าไม้ถาวร

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมนั้น เป็นหมู่บ้านของตำบลยางราก ที่ขึ้นอยู่กับอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี และถูกแบ่งเขตปกครองจากอำเภอโคกสำโรง มาเป็นกิ่งอำเภอโคกเจริญ และเป็นอำเภอโคกเจริญในเวลาถัดมา โดยในปัจจุบันอำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีจำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกเจริญ ตำบลวังทอง ตำบลโคกแสมสาร ตำบลยางราก และตำบลหนองมะค่าที่เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอโคกเจริญ ซึ่งเป็นอำเภอขนาดเล็ก ชุมชนมีความเป็นมาที่ยาวนาน อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือชุมชนหนึ่งๆ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนเป็นศูนย์กลางของการศึกษา เพื่อเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ประวัติศาสตร์ของชุมชนโดยส่วนใหญ่จะศึกษาประวัติศาสตร์ของเมือง ที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจรัฐ ซึ่งการศึกษาอาจขัดต่อความเป็นจริงของวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น สำหรับประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลหนองมะค่า มีประวัติการจากการศึกษาที่ยาวนาน จากการขุดค้นพบวัตถุโบราณได้ดิน แต่ไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นมีเพียงเรื่องบอกเล่าสู่รุ่นต่อรุ่น และเป็นการคาดคะเนของผู้คนในท้องถิ่นเท่านั้น ว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนของคนสมัยโบราณ จากการขุดค้นพบวัตถุโบราณ โครงกระดูก ที่ประชาชนขุดบ่อ ขุดสระน้ำ เพื่อทำการเกษตรเท่านั้น ไม่มีการศึกษาตามวิธีการ ขั้นตอนทางโบราณคดีอย่างจริงจัง

จากการศึกษาข้อมูล ชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี หรือชุมชนแถบนี้มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งมาแล้วกว่า 2,000 ปี พื้นที่ตำบลหนองมะค่าเป็นชุมชนมาก่อน จากการขุดพบโครงกระดูก ข้าวของเครื่องใช้คนโบราณ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ทำกินของคนสมัยก่อน พบเครื่องมือเครื่องใช้ของโบราณที่ใช้ทำการเกษตร เป็นส่วนหนึ่งที่อาจสันนิษฐานว่า พื้นที่นี้เป็นชุมชนมาก่อน จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 นายสันต์ เคนวงษ์ (สัมภาษณ์ 25 พฤษภาคม 2564) ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาจากการค้นพบวัตถุโบราณในพื้นที่ไว้ว่า

...“เมื่อก่อนการพัฒนาแหล่งน้ำของหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ มีการใช้เครื่องมือหนักขุด เพื่อสร้างบ่อน้ำใช้ในหมู่บ้าน เมื่อขุดลงไปลึกประมาณ 100-200 เมตร ได้พื้นดินพบเจอข้าวของโบราณมากมาย เช่น โครงกระดูก ถ้วย ไห กำไลหิน แม้แต่ไม้ที่เป็นหินคล้ายกับเรืออยู่ใต้ดิน ติดต่อกับอำเภอและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดู และนำไปเก็บรักษา เพราะชาวบ้านที่เคยนำไปเก็บไว้ที่บ้านมีความเชื่อว่า คนที่เป็นเจ้าของข้าวของโบราณนี้จะตามไปเอาคืน เมื่อการค้นพบทำให้เราคาดว่า พื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นชุมชนของโบราณ และต้องมีความเกี่ยวเนื่องมาในยุคสมัยต่างๆ ต่อมา และเชื่อได้ว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นชุมชนมาก่อน และบางส่วนที่เป็นภูเขาเท่านั้นที่อาจไม่มีบ้านเรือนของผู้คน พื้นที่ราบกว่าร้อยละ 70 น่าจะเป็นชุมชนที่ตั้งมาก่อน เป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหากินในพื้นที่นี้มาก่อน ไม่มีสภาพเป็นป่าไม้ น่าจะเป็นการทำงานที่ผิดพลาดของหน่วยงานราชการที่ไม่เข้ามาตรวจสอบพื้นที่จริง ตรวจเช็คจากข้อมูลที่มีอยู่ทำให้ประชาชนไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ ”...

ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองมะค่าเดิมเป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยของผู้คน โดยมีผู้นำที่สำคัญคือ นายสำรวย กิมเท็ง เป็นผู้เข้ามาอยู่อาศัยก่อนและมีประชาชนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพิ่มมากขึ้นอาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม อุปโภคและบริโภคในครัวเรือน ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ อาศัยน้ำฝนในช่วงฤดูกลางเพาะปลูกพืชผักเพื่อบริโภคภายในครอบครัวเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต เป็นการบอกเล่าต่อกันมาในการเข้ามาอยู่ในชุมชน

จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของตำบล ที่มีอายุ 60-80 ปี ได้กล่าวว่า ตำบลหนองมะค่าเป็นพื้นที่ราบมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ดี ย้ายถิ่นเข้ามามีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พี่น้องชักชวนกันมา หรือเป็นคนที่มีความสนิทสนมกันชวนกันมาเพื่อเข้ามาอยู่ใหม่ แต่การย้ายเข้ามายังที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดิน และมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มากกว่าถิ่นที่อยู่เดิม ตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านเป็นชุมชนเกิดขึ้น บรรพบุรุษที่ตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน ทำให้ประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริณู จังหวัดลพบุรี มีประวัติความเป็นมาในการสร้างชุมชนมาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดค้นพบ และมีประชาชนเข้ามาอาศัยในชุมชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน

จากประวัติศาสตร์จากขุดค้นพบวัตถุโบราณในพื้นที่นี้เอง ที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าเชื่อว่าบรรพบุรุษมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยโบราณ และมีการแบ่งเขตการปกครองต่อมา และเพื่อใช้เป็นหลักฐานว่ามีชุมชน ได้อยู่อาศัย ทำกินมาก่อนการประกาศใช้กฎหมายเป็นพื้นที่ป่าไม้ มีผู้นำพยายามศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการก่อตั้งชุมชนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเอกสารสิทธิ์ของชุมชน โดยมีการก่อตั้งชุมชนและอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน พึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันมาหลายช่วงอายุคน และได้ต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ถือได้ว่าครอบครอง เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินมาก่อนที่ภาครัฐจะประกาศให้พื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติสงวนชัยวิบูลย์ เมื่อมีการศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในตำบลเกิดความสนใจและมีการศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจรากเหง้าของชุมชนอย่างแท้จริง ตลอดจนความเป็นมา สร้างความรู้ เพื่อจะใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการกำหนด รูปแบบ แนวทางในการใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหา การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชื่อว่าจะเป็นเอกสารหรือหลักฐานในการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของตน แต่เพื่อเป็นเรื่องของสิทธิในที่ดินของประชาชนได้ครอบครอง อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่นี้มาก่อนหลายชั่วอายุคน ตั้งแต่บรรพบุรุษมาถึงรุ่นปัจจุบัน และจากข้อมูลสำคัญของผู้ให้ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า นายสมาน นาคตระกูล (สัมภาษณ์ 15 พฤษภาคม 2564) อธิบายไว้ว่า

...“การประชุม พูดคุยกันตลอดมา เรื่องการแก้ไขปัญหาด้านเอกสารสิทธิในที่ดิน การที่ในพื้นที่เราต้องมีข้อมูลด้านประวัติความเป็นมา ว่าก่อตั้งชุมชนก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตป่าไม้หรือแนวเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้น การศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็เกิดขึ้น เพราะการที่จะทำให้เราทราบว่าเราควรได้รับสิทธิและการต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิในที่ดิน เราต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าก่อนที่จะมีการประกาศกฎหมายป่าไม้ เพราะข้อมูลจะช่วยสร้างความมั่นใจว่า ชุมชนเราก่อตั้งมาก่อน มีสิทธิที่จะเรียกร้องสิทธิในที่ดินของเรา ถ้าเราไม่ทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนเราเลย เราไม่สามารถตอบได้อย่างเต็มที่ และไม่กล้าที่จะต่อสู้เรียกร้อง การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชน ทำให้เราทราบและตระหนักว่าชุมชนเรามีมาช้านาน ควรคู่กับการเรียนรู้รากเหง้าที่แท้จริงของชุมชนเรา สร้างข้อมูลที่เป็นของชุมชนเราโดยแท้จริง” ...

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนที่เป็นการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นข้อมูลที่ประชาชนเรียนรู้เรื่องของสิทธิชุมชนได้ สิทธิชุมชนที่สามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับการอ้างเอาผลประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้ชุมชน สามารถใช้สิทธิภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้องของกฎหมาย และสามารถออกมาเรียกร้องได้มีหลักฐานแจ้งชัดว่า ได้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่มาก่อน โดยสิทธิของชุมชนนำประวัติศาสตร์ของชุมชนมาเป็นหลักในสิทธิที่ควรได้รับ และเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนสังคมที่อยู่ร่วมกัน เกิดความรักถิ่นกำเนิดมากขึ้น การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลที่ได้เป็นเรื่องเล่า และส่งต่อในเชิงประวัติศาสตร์ให้รุ่นลูกหลานได้ฟัง คุณค่าของประวัติศาสตร์นำมาสู่เรื่องราวที่ถ่ายทอดสู่รุ่นต่อรุ่น ที่สามารถส่งต่อความรู้ไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน ให้รักและหวงแหนชุมชนของตน และเชื่อว่าพื้นที่ของตนมีการตั้งถิ่นฐานมาก่อน แผนที่ของตำบลหนองมะค่า ที่ตั้งอยู่ระหว่างเมืองเก่าเวสาลีกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ และพื้นที่ตำบลหนองมะค่ามีการพบวัตถุข้าวของ เครื่องใช้โบราณในพื้นที่ ทำให้เชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตป่าไม้

ภาพที่ 4.3 เครื่องใช้โบราณที่พบในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี, ผู้ศึกษา, 2564

ภาพที่ 4.4 ตำแหน่งแสดงโบราณสถานบริเวณใกล้เคียงตำบลหนองมะค่า, ออนไลน์, 20 กันยายน 2564

1.3 ด้านการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาบทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่นและท้องถิ่นที่เป็นผู้นำทางการเมืองกับการสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิในที่ดิน พัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อระบบการเมืองในรูปแบบใหม่ ที่นำมาสู่การต่อสู้ เคลื่อนไหวของประชาชนในชุมชน ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยชุมชนเอง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินการจัดการด้วยตนเอง

ด้านการเมืองการปกครอง เพื่อประโยชน์ในการปกครองและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการแบ่งเขตท้องที่อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ตั้งเป็นกิ่งอำเภอโคกเจริญ ที่มีเขตการปกครอง รวม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกเจริญ ตำบลยางราก ตำบลหนองมะค่า และตำบลวังทอง ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2530 และมีการเปลี่ยนแปลงจากกิ่งอำเภอโคกเจริญ เป็นอำเภอโคกเจริญ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2536 เป็นการแบ่งแนวเขตการปกครองให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน แบ่งเขตการปกครองจากเดิม 4 ตำบลเป็นจำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกเจริญ ตำบลยางราก ตำบลหนองมะค่า ตำบลวังทอง และตำบลโคกแสมสาร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 530 ตารางกิโลเมตร

ประกาศกระทรวงมหาดไทย การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะจากสภาตำบลหนองมะค่า มาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2539 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และการกระจายอำนาจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ในการดูแล ดำเนินการพัฒนาชุมชน ประชาชนสามารถใช้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นในระดับฐานราก ที่ถือว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาทุกๆ ด้านของการเมืองการปกครองระดับประเทศ ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ

ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า มีเขตการปกครองทั้งหมด 12 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 3,298 คน เป็นชาย 1,631 คน หญิง 1,667 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,315 ครัวเรือน หมู่บ้านมีผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นจำนวน 2 คนต่อหมู่บ้าน ทำหน้าที่ประสานงาน ทำงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานในพื้นที่และนอกพื้นที่

หลักแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีบัญญัติให้มีการกำหนดหน้าที่และอาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่ต้องให้อำนาจ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมงานการเงิน การคลัง ที่ต้องให้อำนาจอย่างเต็มที่ในการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงรัฐต้องดำเนินการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้เป็นของตนเอง โดยมีการจัดเก็บภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม ร่วมกับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดหารายได้ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อการจัดทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นได้ คือ รัฐต้องให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกฎหมายของชุมชนเอง เพื่อเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ดูแล ปกป้องสิทธิของประชาชนในชุมชนให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีส่วนร่วม เป็นหน่วยงานที่สามารถรักษาผลประโยชน์ของประชาชน โดยมีการกำหนดข้อตกลง หรือกฎหมายในชุมชน ที่เป็นรูปแบบการทำงานร่วมกัน โดยผู้นำให้ข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและข้อบัญญัติของตำบลหนองมะค่า นางสาวสวิง ราตรี (สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2564) โดยข้อมูลสำคัญสรุปได้ว่า

...“ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยมีการประชาคมของผู้นำชุมชนท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ในตำบล ร่วมกันจัดทำแผนในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การดำเนินการเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่ต้องร่วมกันทำแผนระดับตำบล ให้มีอยู่ในแผน และจัดทำข้อบัญญัติ เพื่อการดำเนินการในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ถือได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า มีผู้นำอย่างท่านนายกที่มีความรู้ความสามารถในด้านที่ดิน เป็นกำลัง

สำคัญในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ให้ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลที่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินของตน จากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ที่ร่วมกันต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ได้ถือว่าชุมชนควรได้รับสิทธิในที่ดินของตนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถทำประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างสูงสุด ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ได้ดำเนินการนำข้อมูลเข้าในแผนระดับตำบล และการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบล มีแบบสำรวจเข้าสำรวจข้อมูล ความต้องการในการจัดทำแผนนั้นมาจากข้อมูล ที่เกิดจากปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นกำลังสำคัญที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในตำบล ซึ่งการเมืองท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดัน ขับเคลื่อนให้มองเห็นหนทางที่จะนำไปสู่การดำเนินการขั้นตอนที่ถูกต้อง”...

การเมืองการปกครองของชุมชนท้องถิ่น สามารถขับเคลื่อนการดำเนินการเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ดูแลเรื่องเอกสาร การถือครองที่ดิน มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน เป็นศูนย์ประสานงาน รวมทั้งการตั้งงบประมาณในการดำเนินการด้านที่ดินให้มีบัญญัติไว้ในข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ด้วยอำนาจ หน้าที่บัญญัติไว้ และสามารถประสานงานร่วมมือกับนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และสื่อมวลชนของท้องถิ่น เพื่อร่วมจัดทำขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและเป็นชุมชนที่พัฒนาทุกด้าน โดยให้เป็นไปตามหลักการและเป้าหมายของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้สามารถปกครองตนเองได้ ทั้งด้านรายได้ อาชีพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐทุกด้าน

หลักการของประชาธิปไตย ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายรัฐ ที่อาจเกิดผลกระทบโดยตรงกับประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการใดๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เป็นการบริหารจัดการที่ดี ที่ประชาชนในตำบลสามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นจากการประชาคมและการลงพื้นที่ใช้แบบสอบถามในการจัดทำแผนพัฒนาด้านเกษตรกรรมระดับตำบล เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม เข้าถึงได้ง่าย ติดตามผล ตลอดจนการเรียกร้องทุกท่วงเมื่อมีปัญหา รวมทั้งเป็นการตัดสินใจ และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนได้

การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใกล้ชิดตัวประชาชนมากที่สุด ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและการมีส่วนร่วม รวมถึงประชาชนสามารถเรียนรู้ เข้าใจอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองระดับชาติมีรากฐานที่ดีจากการเมืองระดับท้องถิ่นที่มั่นคง เข้มแข็งประชาชนเกิดความสุข มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต เป็นการศึกษาสภาพความเป็นมาของการเมืองการปกครองท้องถิ่น ที่ส่งผลทำให้เกิดการขับเคลื่อน ผลักดันให้การดำเนินกิจกรรมใดๆ ประสบ

ผลสำเร็จ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้นำ ในการสร้างโอกาสและบูรณาการร่วมกัน คือ หัวใจของการสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน จากการให้ข้อมูลที่สำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่เป็นส่วนหนึ่งในการเมืองการปกครองที่มีส่วนร่วม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายจรัส เงินเมือง (สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2564) ได้ไว้กล่าวว่า

...“ชุมชน ที่ประกอบด้วยผู้คนมากมายรวมกัน มีผู้นำที่ช่วยเป็นแรงขับเคลื่อน เข้าใจปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน อย่างเช่นการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เสนอการจัดทำแผนของชุมชนที่เกิดจากความต้องการของประชาชนแต่ละหมู่บ้าน และการปกครองที่ใช้หลักการของเหตุและผล นำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนการพัฒนา โดยมีหน่วยงานที่เข้ามาร่วมบูรณาการร ถือเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของชุมชน สิ่งที่เป็นปัญหาที่สำคัญของประชาชน นำมาจัดลำดับความสำคัญ ในการจัดการปัญหา เรื่องการดำเนินการ เรื่องที่ดินในชุมชน การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการ โดยที่ประชาชนได้มอบหมายให้ทำหน้าที่ในการประสานงานและดำเนินการแทน เป็นตัวแทนของประชาชนในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาด้านการขอเอกสารโฉนดที่ดินให้กับประชาชนในชุมชน ดังนั้นรากฐานของการเมืองที่มีความสามัคคี เข้มแข็งของผู้นำชุมชน ภายใต้การทำงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นการทำงานที่ดี เป็นการส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนที่ไม่มีความรู้ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับกฎหมายได้ เพราะไม่มีความเข้าใจ จำเป็นที่ต้องอาศัยหน่วยงานอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เนื่องจากมีทั้งเจ้าหน้าที่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการออกเอกสารราชการ ส่งหนังสือไปยังหน่วยงานต่างๆ และด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องช่วยเหลือประชาชนอยู่แล้ว เป็นหน่วยงานภายในตำบลที่สามารถดำเนินการติดต่อประสานงานได้ดี ”...

ดังนั้นการเมืองการปกครอง มีบทบาทสำคัญตามบทบัญญัติการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล ปกป้อง ป้องกัน และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจของการดำเนินการทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานราชการ เป็นการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินได้ดี

การเมืองการปกครองท้องถิ่น เป็นรากฐานของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ ที่อาศัยและทำกินในพื้นที่โดยกำเนิด ครอบครัวเป็นคนในพื้นที่ กับปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และปู่ ย่า ตา ยายได้ทำการยื่นเอกสารเพื่อขอให้ภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้แต่ระยะเวลาที่ยาวนานมาแล้ว ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้เป็นสิ่งที่ต้องเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินการแก้ไข

ปัญหาด้านที่ดิน โดยมีการประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบลทุกหมู่บ้าน รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน ความคิดเห็นของประชาชน ร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นการทำงานแบบใช้หลักการของการเมืองการปกครองท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง มีสิทธิในการแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาด้านที่ดิน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง และความไม่ชัดเจนของแนวเขตปกครอง ทำให้พื้นที่บางส่วนเป็นของพื้นที่ใกล้เคียง มีผลต่อการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาตำบลให้มีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนได้รับการบริการอย่างสะดวก รวดเร็ว การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น นำมาสู่การวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดินร่วมกันของประชาชนในชุมชน รวมถึงเกิดความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

ภาพที่ 4.5 ประชาคมหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า อำเภอดอกเจริญ จังหวัดลพบุรี, ผู้ศึกษา, 2563

1.4 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจของชุมชน สภาพการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกตามนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับประเทศ แต่อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ของประชาชนตำบลหนองมะค่าประกอบอาชีพโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรจากพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจะถูกเลือกและจัดตั้งถิ่นฐานของชุมชน ให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมที่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการผลิต เปลี่ยนมาสู่ระบบการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกในปริมาณมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ลดค่าแรงงาน มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อต่อราคาสินค้าหรือกระทั่งการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เกิดการเรียนรู้ รับวิทยาการที่ทันสมัยเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น สร้างความเจริญและพึ่งพากันของผู้นในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเช่นในพื้นที่อื่นๆ โดยทั่วไปของประเทศไทย ที่มีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก เหลือจากการบริโภคนำไปขายแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภค นำมาอุปโภคและบริโภคในครอบครัว ซื้อหาเครื่องใช้เพื่อเพิ่มความสะดวกในการดำเนินชีวิต โดยประชาชนภายในตำบลที่ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชนตลอดมา ประชาชนมีกินมีใช้รายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพเกษตร นางสาว บรรดาสุข (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) กล่าวไว้ว่า

...“การทำการเกษตรของคนในชุมชนตำบลหนองมะค่า เมื่อก่อนอาศัยการเพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝน ในการเพาะปลูก เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีแม่น้ำหรืออ่างเก็บน้ำ มาใช้ในการเพาะปลูก ทำเกษตรพอยังชีพ ปลูกพืชผักเล็กๆ น้อยๆ เพื่อกินอยู่ในครอบครัว พืชไร่ที่สำคัญคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ปลูกในช่วงที่ต้องใช้น้ำฝนเพื่อให้เติบโต ทำการเกษตรแบบเดิม ใช้แรงงานคน แต่เมื่อมีการพัฒนา บ้านเมืองเปลี่ยนแปลง มีลานมันลำปะหลัง มีโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล มีเจ้าหน้าที่เข้ามาพูดคุย ส่งเสริมให้ประชาชนใช้พื้นที่ปลูกอ้อย ส่งเข้าโรงงาน การทำการเกษตรก็เปลี่ยนไป ปลูกอ้อยส่งโรงงานอุตสาหกรรม ปลูกมันลำปะหลังขายให้เอกชนที่เปิดลานรับซื้อหัวมันลำปะหลัง วิถีชีวิตของประชาชนก็เปลี่ยนไป การทำเกษตรกรรม มีพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น รายได้ต่อครัวเรือนก็เพิ่มมากขึ้น มีเงินส่งลูกหลานเรียนหนังสือ มีเงินซื้อข้าวของ เครื่องใช้ ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก รถไถ รถบรรทุก เครื่องมือทำการเกษตรมากมาย แต่ถ้ามองในทางกลับกัน เมื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากขึ้นตามไปด้วย ”...

ประชาชนส่วนใหญ่ภายในตำบลให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการทำการเกษตรภายในตำบลหนองมะค่า การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมอาศัยน้ำฝนในช่วงฤดูการเพาะปลูก มาเป็นการทำการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล เนื่องจากการพัฒนาการจัดหาแหล่งน้ำให้กับเกษตรกร ได้มีน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถปลูกพืชผัก เพื่อบริโภคในครัวเรือนหมุนเวียนสลับกันในแต่ละฤดูกาล แต่ในปัจจุบันประชาชนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำการเกษตรเพื่อจำหน่ายเข้าโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ทำไร่อ้อย ที่ส่งเข้าโรงงานผลิตน้ำตาล มันลำปะหลัง ส่งเข้าโรงงานแปรรูปแปงมัน หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ก็นำส่งเข้าโรงงานอาหารสัตว์ จากการเพิ่มปริมาณการผลิตที่มากขึ้น เพิ่มพื้นที่การเพาะปลูก ปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เพื่อทำการเกษตรให้ได้ผลผลิตตลอดทั้งปี มีการใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมี เพื่อให้ปริมาณพืชผลทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้น เพิ่มรายได้ เพิ่มปริมาณการผลิตจำนวนมาก สร้างเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นเรื่อยมา

ผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนในชุมชน ส่งเข้าโรงงานผลิตในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงงานน้ำตาลไทยรุ่งเรือง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือโรงงานน้ำตาลสระบุรี อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี ส่วนมันสำปะหลัง เกษตรกรสามารถนำไปขายให้กับบริษัทเอกชน ที่จัดตั้งลานรับซื้อมันสำปะหลังในพื้นที่ ประชาชนไม่ต้องขนส่งไปขายในพื้นที่ที่มีระยะทางไกล ลดค่าใช้จ่าย ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง โดยสามารถขายที่ลานมันสำปะหลังที่เปิดรับซื้อภายในตำบลมีจำนวน 2 แห่ง นอกจากพืชไร่แล้ว ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ เช่น มะขามเทศ ผักหวานป่า พุทราสามรส ชมพู มะม่วง เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ อาทิเช่น โคพันธุ์เนื้อ สุกร แพะ จิ้งโกร่ง จิ้งหรีด หนูพุก ประชาชนในตำบลมีการทำการเกษตรแบบผสมผสานกันไป โดยมีการรวมกลุ่มเลี้ยง และมีการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านเงินทุนจากหน่วยงานหลายภาคส่วน เพิ่มศักยภาพการผลิตให้มีคุณภาพ รวมทั้งมีการทำมาตรฐานการรับรองคุณภาพสินค้าของกลุ่ม แสดงถึงคุณภาพสินค้าของกลุ่มด้วย

ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี วิทยแรงงาน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกเหนือจากงานไร่ ซึ่งภายในตำบลมีแหล่งการจ้างงาน เช่น ลานรับซื้อมันสำปะหลัง 2 แห่ง ร้านค้าวัสดุ อุปกรณ์ก่อสร้างจำนวน 1 แห่ง และบริษัทสมุนไพรจำนวน 1 แห่ง และมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ทำงานในโรงงานนอกพื้นที่เช่น โรงงานน้ำตาลศรีเทพ และโรงงานมินิแบร์หรือทำงานนอกพื้นที่ตำบลในโรงงานอุตสาหกรรมหรือทำงานในเขตอุตสาหกรรมในต่างจังหวัด เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง เป็นต้น นอกจากวิทยแรงงานเดินทางเข้าไปทำงานในต่างจังหวัดแล้ว ยังมีการจ้างแรงงานจากจังหวัดอื่นหรือจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ฤดูการตัดอ้อย จ้างแรงงานจากต่างจังหวัดเข้ามาเพื่อช่วยในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

รายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนในตำบล มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรายได้อื่นๆ เป็นรายได้เสริม เศรษฐกิจของตำบลหนองมะค่าค่อนข้างดี มีการสร้างบ้านเรือนที่แข็งแรง มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องมาโดยตลอด การพัฒนาพื้นที่ด้วยการใช้ฐานข้อมูลจากการสำรวจของหน่วยงาน มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาให้กับพื้นที่ได้ดี การจัดทำแผนการพัฒนาด้านแหล่งน้ำของผู้บริหารท้องถิ่น ที่มีศักยภาพการพัฒนาที่เกิดประโยชน์สูงสุด คือ มีการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้านภายในตำบล มีการนำพลังสะอาด คือการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้เป็นพลังงานในการสูบน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร มีการจัดการด้านแหล่งน้ำที่มีคุณภาพ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจฐานรากให้ประชาชน สามารถร่วมต่อรองราคาผลผลิต ไม่ให้ตกอยู่ที่พ่อค้าคนกลาง มีการรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร ส่งและขายสินค้าในระบบออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรโดยนำมาแปรรูปให้สามารถจัดเก็บ รักษาหรือเพิ่มรายได้ให้กับผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ได้

เป็นอย่างดี เกิดการทำงานแบบบูรณาการด้านการตลาดและแสวงหาเครือข่าย ให้ประชาชนมีโอกาสในการขายสินค้ามากขึ้น ราคาสินค้าในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ไม่ถูกกดราคาด้วยการตลาดแบบผูกขาดจากพ่อค้าคนกลาง และการพัฒนาเศรษฐกิจของตำบลหนองมะค่า ได้มีการพัฒนาที่แสดงถึงศักยภาพการทำงานของผู้นำในท้องถิ่น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง อ่างเก็บน้ำ ฝาย คู คลอง ประชาชนได้รับความสะดวกในการเดินทาง ขนส่งสินค้าทางการเกษตร รวมถึงมีแหล่งน้ำใช้ในการทำการเกษตร มีการจัดหาแหล่งน้ำใต้ดิน มีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร และแหล่งน้ำผิวดิน ครอบคลุมพื้นที่เกือบทุกหมู่บ้านและทุกครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิและเอกสารสิทธิในที่ดิน เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของชุมชนมีความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน และการหมุนเวียนเงินทุนในการทำเกษตรของประชาชน

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์สภาพความเป็นมาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนตำบลหนองมะค่า พิจารณาพบว่าด้านเศรษฐกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการรวมกลุ่มของประชาชน ที่รวมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า เป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จากการไม่มีสิทธิในที่ดิน การทำการเกษตรกรรมเชิงอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกอ้อยส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ในการปลูกอ้อยจำนวนมาก จำเป็นที่ต้องมีพื้นที่ในการเพาะปลูกมากขึ้น ประชาชนต้องมีเงินลงทุนเพิ่ม รวมทั้งต้องเพิ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ด้วยการนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการเพาะปลูก พืชผลทางการเกษตรของประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถเพาะปลูกได้ทุกช่วงฤดูกาล ซึ่สายน้ำหยด วางระบบท่อน้ำ ทำให้ต้องมีเงินลงทุน และประชาชนจำนวนมากที่ไม่มีเงินลงทุน จำเป็นต้องขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน เพื่อนำเงินมาหมุนใช้จ่ายเพื่อลงทุน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากที่ดินทำกินไม่มีมีเอกสารสิทธิ์ สถาบันทางการเงินไม่ปล่อยสินเชื่อให้กับประชาชน ประชาชนต้องหาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ที่ดอกเบี้ยในการใช้คืนสูงกว่า ทำให้เกิดปัญหาภาระหนี้สินตามมา เพื่อหวังนำมาลงทุนทางด้านเกษตรกรรมและเพิ่มผลผลิต สร้างผลกำไรจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายกิมซัง แพรศรีทอง (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) กล่าวไว้ว่า

...“หนี้สินที่ประชาชนส่วนใหญ่มี เกิดจากที่ไปกู้เงินนอกระบบ เพราะการทำ
การเกษตรในปริมาณพื้นที่มาก ต้องใช้เงินลงทุนมาก ซึ่พันธุ์ ซึ่อุปกรณ์ สายน้ำหยด ซึ่
ปุ๋ย หรือแม้แต่จ้างแรงงานในการดูแล ฉีดยาฆ่าแมลง ไล่ปุ๋ย จำเป็นที่ต้องมีทุน ถ้าไม่มีต้อง
ไปหาหยิบยืม แหล่งเงินทุนที่ปล่อยให้ นายทุนบางครั้งเสียดอกเบี้ยสูงแต่ก็ต้องเอา เพราะถ้า
ไปกู้สถาบันการเงินที่ดอกเบี้ยถูก เขาก็ไม่ปล่อยเงินให้เพราะไม่มีหลักทรัพย์เพื่อไปค้ำ

ประกันกู้ยืม เกิดความยากลำบาก ถ้าพวกเรามีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินก็ดี อย่างน้อยก็สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ที่ดอกเบี้ยถูก สามารถนำมาลงทุนเพาะปลูกได้ การทำการเกษตรในปัจจุบันประสบปัญหาการขาดทุนบ่อย เนื่องจากเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลง และการส่งออกระดับประเทศ ลงทุนสูง” ...

ดังนั้น สภาพความเป็นมาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนตำบลหนองมะค่า นำมาสู่การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เรียกร้องขอให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ ในที่ดินของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขาดโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในระดับตำบล ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งตำบล การประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเชิงอุตสาหกรรม จำเป็นที่ต้องมีงบประมาณในการลงทุน เพื่อจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการทำการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ระบบต่อท่อน้ำ รวมถึงค่าจ้างแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการผลิตสินค้าเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมสู่การทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ทำให้ต้องมีเงินลงทุน และเศรษฐกิจได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรกรรมมากขึ้น ระบบการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ ส่งตรงยังผู้บริโภค ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเจริญ ด้วยการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพด้านเกษตรกรรมของตำบล รวมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐมากมาย

การรวมกลุ่มประชาชนในตำบล ส่งเสริมระบบการผลิตสินค้าเกษตรกรรมแบบกลุ่มมีการจัดตั้งกลุ่มโดยมีหน่วยงานเป็นส่วนส่งเสริมงานด้านวิชาการ ให้ความรู้กับประชาชนที่สนใจและทำการเกษตรให้มีความหลากหลายในการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากอาชีพหลักที่ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย มาเป็นการปลูกพืชหลากหลายชนิด หมุนเวียนเก็บเพื่อจำหน่าย ทำให้ประชาชนเกิดรายได้ตลอดทั้งปี และมีการจ้างงานตลอดทั้งปี เกิดรายได้ให้กับแรงงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ประชาชนเกิดความสามัคคี ทำงานแบบเป็นกลุ่ม สินค้าเกษตรของตำบลที่มีความหลากหลาย พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ แมลงโปรตีนสูง ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 4.6 ผลผลิตทางการเกษตรของตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี, ผู้ศึกษา, 2564

1.5 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นอีกหนึ่งด้าน ที่มีความสำคัญในการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนของประชาชนตำบลหนองมะค่า สภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สู่สังคมยุคสมัยใหม่ มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว ทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมชนบทกับอาชีพเกษตรกรรมแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ถูกเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประเพณีที่สะท้อนถึงอาชีพด้านเกษตรกรรมมาช้านานกับสังคมชนบทมาแต่เดิม สังคมแบบเครือญาติ การย้ายถิ่นฐานของผู้คนเข้ามาในพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ได้อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ มีการตั้งถิ่นฐาน ตั้งชุมชนและชักจูงเครือญาติเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพในพื้นที่มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดเป็นสังคมหรือชุมชนที่ดำรงอยู่ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อสภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจ เรื่องสิทธิของชุมชนในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ที่ถือได้ว่าตนเป็นเจ้าของ และควรรักษา ปกป้องให้ดำรงและคงอยู่ในชุมชนตลอดไปยังรุ่นลูกหลาน มีสิทธิในการครอบครองเป็นเจ้าของในที่ดินทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างคุ้มค่า

สังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่ มีการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยในยุคดิจิทัล สื่อการเรียนรู้มากมาย ประชาชนในชุมชน สามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เรียนรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกนี้เอง ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สิทธิของชุมชน สิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับในการได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เป็นมรดกส่งต่อมายังรุ่นสู่รุ่น แต่ชุมชนถูกลิดรอนสิทธิ ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองทำกิน ทำให้ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ เรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ควรได้รับอย่างถูกต้อง

วิถีชีวิตของสังคมที่ถูกถ่ายทอดสู่วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดมายังกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ภาคกลางตอนบน กับประเพณีงานบุญบั้งไฟที่จัดขึ้นทุกปี ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีต ประเพณีงานบุญบั้งไฟที่เป็นประเพณีของชาวไทยในภาคอีสาน แต่พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี อยู่ในเขตภาคกลางตอนบนกับประเพณีงานบุญบั้งไฟ ที่มีงานประเพณีบุญบั้งไฟบูชาพญาแถน ทำหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และเป็นผู้ที่ชื่นชอบในไฟเป็นอย่างมากนั้น ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดกันมาด้วยประเพณีที่ถูกจัดขึ้นทุกปีเพื่อเป็นการบูชาพญาแถน ที่ลบนันดาลให้ฝนตก มีน้ำใช้เพื่ออุปโภคและบริโภค รวมทั้งเพื่อใช้ทำการเกษตร ดังนั้นจากการศึกษาถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) จากการขยายตัวของสังคมและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่ ทำให้ประชาชนต้องมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพ และเป็นที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจำนวนประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนพื้นที่ของที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยยังมีจำนวนเท่าเดิม ก่อให้เกิดการขยายตัวของสังคมหรือชุมชน

2) วิถีชีวิตและการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป เดิมมีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันจากสังคมเกษตรกรรมที่อาศัยน้ำฝนในการประกอบอาชีพเกษตร เพื่อดำรงชีพ แต่เมื่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมยุคสมัยใหม่ มีการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยให้ประชาชนสะดวก สบาย ลดเวลา ลดขั้นตอนการผลิตให้น้อยลง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน สังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม อาศัยน้ำฝนในการเกษตร ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่ทันสมัย มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินมากขึ้น เช่น การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล เพื่อนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการเกษตร สิ่งก็ตามมาคือ พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่ป่า จำเป็นต้องขออนุญาตการขุดเจาะต่อป่าไม้ และเอกสารชั้นตอนที่หน่วยงานดำเนินการ ใช้เวลานาน ทำให้บางโครงการตกไป ไม่สามารถดำเนินการได้ทันกับช่วงระยะเวลาที่กำหนดส่งโครงการ

3) การปลูกพืชเชิงเดี่ยว สู่การปลูกแบบผสมผสาน จากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้ปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ขาดธาตุอาหารที่สำคัญในดิน การพัฒนาปรับปรุงดิน เป็นสิ่งสำคัญที่เกษตรกรต้องได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ รวมทั้งโครงการส่งเสริมการเกษตรหลายโครงการที่เข้ามาในพื้นที่ แต่ต้องหยุดชะงักไป เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ภาครัฐที่ดำเนินโครงการเกรงกลัวต่อกฎหมาย ผิดระเบียบไม่ดำเนินโครงการต่อ เนื่องจากพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้การพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในชุมชน ทำได้แค่ส่งเสริมสนับสนุนในพื้นที่ให้ปลูกพืชแบบผสมผสาน ไม่มีโครงการใหญ่ๆ เข้ามาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านเกษตรกรรมภายในตำบล นายสุชาติ ศักดา(สัมภาษณ์ 25 กรกฎาคม 2564) ที่กล่าวว่า

...“พื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือสุดของจังหวัด ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์และเพชรบูรณ์ พื้นที่ที่เป็นป่าจะอยู่แนวทางทิศเหนือของตำบล ไม่มีแม่น้ำที่สำคัญ หรือแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน ทำให้การเกษตรอาศัยน้ำฝน ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ตั้งแต่เด็กพ่อ แม่ ญาติ พี่น้องทำการเกษตรมาตลอด ทำไร่ข้าวฟ่าง กับข้าวโพดส่วนใหญ่ เมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมโรงงานน้ำตาล ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง วิถีชีวิตที่ทำเพื่อยังชีพ เปลี่ยนมาเป็นการขาย ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม ครอบครัวมีรายได้ มีโทรศัพท์มือถือ มีจานดาวเทียม การผลิตที่เปลี่ยนไป ประกอบกับในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ท่านผู้นำท่านสามารถขอรับงบประมาณเจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมระบบสูบล้างงานแสงอาทิตย์เพื่อเกษตรกรเข้ามาใช้ในตำบล ยิ่งทำให้การทำ การเกษตรเป็นเรื่องง่ายขึ้น สามารถทำการเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชผัก ได้

หลากหลาย สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชนมากยิ่งขึ้นไปอีก สังคมดั้งเดิมเปลี่ยนไป มีการลงทุนที่ต้องใช้ทุนจำนวนมาก ภาคแรงงานก็ต้องจ้าง ซื่อปุย ซื่อยา เพื่อมาทำอะไร ทำสวน เกษตรกรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้เครื่องจักร รถไถ ก็ต้องจ้าง เมื่อลงทุนเยอะ มีภาระหนี้สิน วยแรงงานก็ต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด นอกจากการทำ การเกษตรที่พึ่งพาอาศัยกันเหมือนเมื่อก่อน ไม่มีแล้วต้องใช้เงินจ้าง ภูมิปัญญาที่มีก็ กลับเลือนหาย เป็นสังคมทุนนิยม มีการพึ่งพาระบบทุน บางครั้งช่วงเพาะปลูกไม่มีเงิน จ้าง รถไถหรือจ้างแรงงาน ก็ต้องไปกู้ธนาคาร ธนาคารก็ไม่ให้เพราะพื้นที่นี้ไม่มีเอกสาร สิทธิ ที่เป็นเครื่องยืนยันว่าตนได้เป็นเจ้าของที่ดินผืนนี้” ...

การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งการเข้ามาของ สังคมและวัฒนธรรมจากภายนอก เข้ามาในพื้นที่ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้เรื่องของสิทธิที่เป็นของตน มาตั้งแต่เกิด สามารถแสดงออกซึ่งสิทธิที่ตนมีอยู่ภายใต้กฎหมายที่รับรองสิทธิ ประชาชนจำนวนมากจึง ร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิของชุมชน ที่เชื่อว่าชุมชนของตนได้อยู่อาศัยและทำกินมาก่อน ที่จะมีการ ประกาศเป็นพื้นที่เขตป่า และการรวมกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ทำให้เห็นถึงความ เข้มแข็งของสังคมที่เกิดขึ้นร่วมกัน เพื่อให้สามารถเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่ออกมาร่วมกันต่อสู้เรียกร้องในครั้งนี้ สังคมชนบทที่อยู่อาศัยกันแบบ เครือญาติ พี่น้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ถูกกลืนสิทธิที่ถือได้ว่า สิทธิในที่ดินควรเป็นของตนหรือ ของคนในครอบครัว กลับถูกมองข้ามละเลย ไม่ได้ดำเนินการตามในสิ่งที่ต้องการ และเข้ามาร่วมกันแก้ไข ปรึกษาหารือในแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของทุกภาคส่วน สังคมที่เป็นสังคมสมัยใหม่ ที่มีสิทธิ ตามกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ประชาชนเกิดการรับรู้และเข้าใจมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิต วิถี ชุมชนเดิมถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่ทันสมัย เรียนรู้ ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย นำมาสู่การรวมกลุ่มใน สังคมมากขึ้น โดยอาศัยกลไกของสังคมที่เป็นแบบเครือญาติ เข้ามารวมกลุ่มกันเกิดความสัมพันธ์กัน ใน กลุ่ม ร่วมมือทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับผู้ใช้ข้อมูลที่สำคัญ นางเยาวดี มาสนธิ (สัมภาษณ์ 25 กรกฎาคม 2564) ที่กล่าวไว้ว่า

...“ตนและครอบครัว เกิดที่ตำบลหนองมะค่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำ ไร่มันสำปะหลัง ตั้งแต่เล็กจนโต ครอบครัวของตนก็ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ พื้นที่ดังกล่าวเป็น ภ.ท.บ.5 และจากการส่งเสริมอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลใน ปีที่ผ่านมา ตนและสามีได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงจิ้งโกร่งและหนูฟูก ซึ่ง ตนก็ได้เข้ารับการศึกษา เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ มาทำการเกษตรหลากหลาย ทำ ให้ตนและครอบครัวมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ และเป็นการสนับสนุนให้คนในครอบครัว มีงานทำ โดยไม่ต้องเดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่ ญาติพี่น้องก็มาช่วยกัน ครอบครัว มีความอบอุ่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ตนคิดว่า การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ

เกษตรกรทำให้ตน พัฒนาความรู้ด้านเกษตรกรรมมีรายได้ และรู้สึกภูมิใจและรักบ้านเกิดของตนมากขึ้น ได้เรียนรู้หลักของลัทธิชุมชน ลัทธิส่วนบุคคล ต่างคนต่างเคารพลัทธิซึ่งกันและกันทำให้สังคมตำบลหนองมะค่า สามัคคีกัน มีการรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตรมากมายหลายกลุ่ม โดยเฉพาะตนเองที่ได้รับการสนับสนุนให้มีอยู่มีกิน ไม่ต้องพึ่งพ่อแม่ พี่ น้องไปทำงานที่อื่น อยู่ในพื้นที่ก็มีรายได้ และยังได้อยู่กับครอบครัว รู้สึกว่าการทำการเกษตร ทำให้เราได้อยู่กับครอบครัว มีอยู่ มีกิน ไม่อด ”

ทั้งนี้ในระบบสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ได้มีการพัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สภาพของสังคมและวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับการพัฒนาที่มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เมื่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ด้วยสังคมชนบทที่มีวิถีชีวิตประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ด้วยพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรยังคงดำรงอยู่กับชุมชนนี้ต่อไป

ภาพที่ 4.7 ประเพณีงานบุญบั้งไฟตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี, ผู้ศึกษา, 2563

จากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาทำการศึกษาด้านภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า สภาพความเป็นมาของการศึกษาทั้ง 5 ด้าน เป็นสภาพความเป็นมาที่สำคัญ นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่ในอดีต สภาพทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญในการเลือกเป็นที่ตั้งของชุมชน เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐานในแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ แหล่งน้ำ เนื่องจากจากน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ใช้อุปโภคและบริโภค การเลือกพื้นที่ราบ มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมากกว่า

เขตภูเขาสูง โดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน เป็นที่ราบเชิงเขาซึ่งมีดินตะกอน สามารถทำเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรได้เป็นอย่างดี ทำให้มีการสร้างชุมชนอาศัยกันอย่างหนาแน่น

ด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและการก่อตั้งชุมชนของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี โดยความสำคัญพื้นที่จังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่ ที่ตั้งของเมืองโบราณ หลายยุคหลายสมัย แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาเนาน มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการขุดค้นพบกระดูกโครงสร้างของมนุษย์ที่เป็นที่อยู่อาศัยของในอดีต ซึ่งจากประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความเชื่อว่าบรรพบุรุษได้อยู่อาศัยและทำกินในที่ดินแห่งนี้มาก่อน

ด้านการเมืองการปกครอง การยกฐานะจากสภาตำบล มาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หนองมะค่าของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 และการกระจายอำนาจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำหน้าที่ในการดูแลดำเนินการแก้ไข ปัญหาของชุมชน

ด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพโดยเฉพาะการเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตร พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจะถูกเลือกและจัดตั้งถิ่นฐานของชุมชน ให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม เปลี่ยนมาสู่ระบบการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกในปริมาณมาก มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ มีการรวมกลุ่ม เกิดการเรียนรู้รับวิทยาการที่ทันสมัยเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น สร้างความเจริญและพึ่งพากันของผู้คนในชุมชน ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีเจริญรุ่งเรือง รายได้ส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

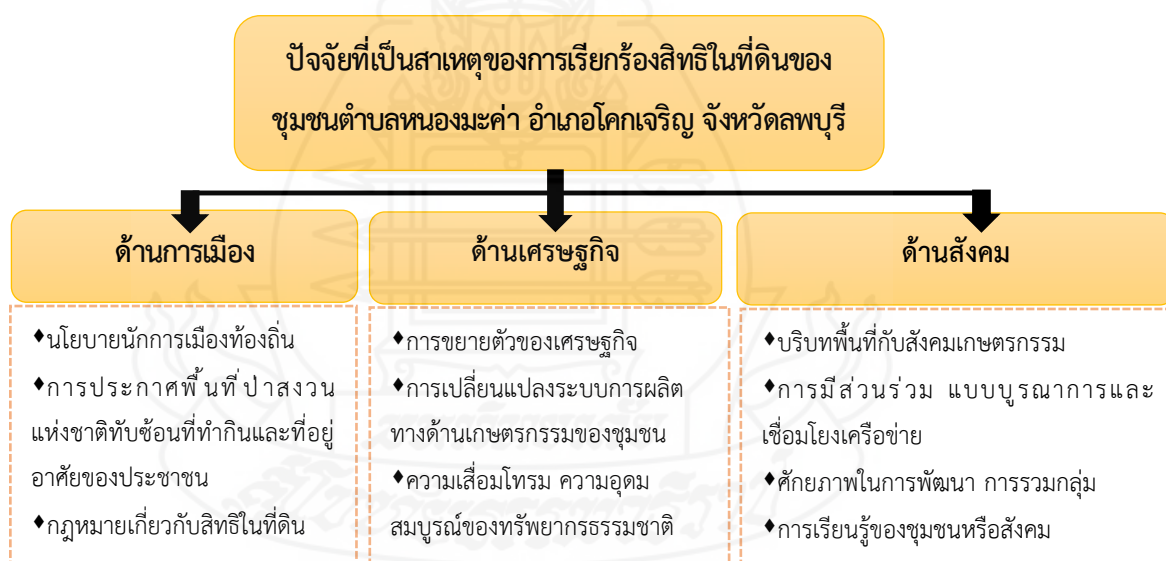
ด้านสังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน สังคมเครือญาติ ถูกถ่ายทอดสู่วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดมายังกิจกรรมในพื้นที่ มีประเพณีงานบุญบั้งไฟที่จัดขึ้นทุกปี ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เป็นเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสังคมที่ผูกพันกับความเชื่อและความศรัทธา ในการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต อาศัยน้ำฝนเป็นปัจจัยหลักในการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรของประชาชน สังคมที่เกิดภูมิปัญญาของวิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นเกษตรกรรม ชุมชนที่เป็นสังคมเครือญาติ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ปัญหาด้านที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองหรือการถือครองที่ดิน นับได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่บรรพบุรุษได้ทำกิน

และเป็นที่อยู่อาศัยมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่า 40 ปี ปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เป็นผลที่เกิดจากการที่หน่วยงานภาครัฐ ที่ได้ทำการแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางและนโยบายของภาครัฐที่ได้กำหนดแต่เพียงฝ่ายเดียว ขาดข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าถึงสภาพความเป็นมาของพื้นที่โดยแท้จริง รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินโดยประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น กับการไม่มีสิทธิในที่ดินของตนได้อย่างเต็มที่ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพของความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม จากข้อมูลของชุมชน นำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดิน ที่เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนในพื้นที่ ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่าที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนในชุมชนตำบลหนองมะค่านั้นพบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินนั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม ที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ที่ได้มีการดำเนินการยื่นความประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ปัจจัยที่เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 4.8 ตารางแสดงการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

2.1 ด้านการเมือง

การเมืองนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้อง เนื่องมาจากระบบ

การเมืองและนักการเมืองในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการและพยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ที่ทำให้ประชาชนรับรู้และรู้สึกว่าการได้มาซึ่งสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสิ่งที่ประชาชนควรได้รับ และดำเนินการให้มีการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินในชุมชน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ให้เกิดความชัดเจนและสามารถให้หน่วยงานภาครัฐเร่งดำเนินการตามที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการได้เอกสารสิทธิ์ในที่ดินสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) การเมืองท้องถิ่นกับนโยบายด้านที่ดิน ใช้แก้ไขปัญหาด้านที่ดินของประชาชน โดยมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นของนักการเมืองท้องถิ่น มีการกำหนดเป็นนโยบายที่มีความสำคัญลำดับต้นๆ ของการดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดเก็บภาษี เพื่อนำเงินมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยผู้นำมีบทบาทที่สำคัญ ในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมาตลอด ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายด้านที่ดิน ซึ่งประชาชนมองว่า การจะได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินนั้น ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจหลักของกฎหมายด้านที่ดิน สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างชัดเจน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ประชาชนได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่นให้มีคุณภาพสูงสุด

การกำหนดนโยบายของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน เนื่องจากเป็นปัญหาของทั้งชุมชน และต้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน ผู้นำท้องถิ่นได้กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายชาติชาย เมืองหลัก (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) กล่าวไว้ว่า

...“นโยบายด้านปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เป็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากการดำเนินการทุกอย่าง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเองต้องดำเนินการขออนุญาตกับกรมป่าไม้ ที่ทำให้เกิดความล่าช้า เพราะต้องเดินทางไปติดต่อ เสียเวลาและเปลืองค่าใช้จ่าย นโยบายด้านที่ดินที่ทางผู้บริหารท้องถิ่นได้กำหนดเพื่อแก้ปัญหาที่ดินในข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เพื่อเป็นหน่วยงานด้านการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของตำบล มีการจัดตั้งคณะทำงานด้านที่ดิน ในการติดต่อประสานงาน หรือการรับข้อร้องเรียนต่างๆด้านที่ดินของตำบล หนองมะค่า โดยคณะกรรมการชุดนี้เป็นผู้นำท้องถิ่นทั้งหมด ที่ต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวระดับตำบล และหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการ กำหนดระเบียบวิธีการของคณะทำงานด้านที่ดิน ตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งมีการประชุมร่วมกันของทุกส่วนงานในตำบลหนองมะค่า ให้เกิดความรับรู้ รับทราบร่วมกัน เป็นการทำงานร่วมกัน”...

การเมืองท้องถิ่นกับปัญหาด้านที่ดินที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน จากการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพของปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์สู่นโยบายลำดับแรกที่ต้องได้รับการแก้ไข ด้วยการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไข

ปัญหาของประชาชน เป็นหน้าที่ของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการเมือง ที่นำมาสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลของงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง หลังจากการกำหนดนโยบาย ถูกกำหนดในแผนพัฒนาท้องถิ่น บัญญัติไว้ในข้อบัญญัติตำบล เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ต้องการแก้ไข ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ของตำบล เป็นการปกป้องสิทธิทำกินให้กับประชาชนในตำบล สร้างความยั่งยืนและมั่นคงในที่ดินทำกิน ให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ และอยู่อาศัย ภายใต้การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายพงษ์ณรินทร์ ใจหาญ (สัมภาษณ์ 28 พฤษภาคม 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “การดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เป็นอีกหนึ่งตำแหน่งที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนตำบลหนองมะค่า และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งติดต่อกัน 4 สมัย และจากประสบการณ์ในการทำงานกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมาก่อนที่จะขออาสาเข้ามารับใช้พื้นที่ นื่องประชาชน ทำให้มีความรู้เรื่องของเอกสารที่ดิน สิทธิการได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และตนเองเป็นลูกหลานของชาวตำบลหนองมะค่ามาตั้งแต่เกิดทำให้ผมเข้าใจความต้องการ และใช้ความรู้ความสามารถที่มีในเรื่องที่ดิน และต่อสู้กับพ่อ แม่ พี่น้องตำบลหนองมะค่ามาตลอด และเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดินของประชาชนตำบลหนองมะค่า ผมกำหนดนโยบายที่ประชาชนตำบลหนองมะค่าต้องมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของตน สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ใช่ ภ.ท.บ.5 อย่างเช่นทุกวันนี้ เพราะเป็นเพียงการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ด้วยความไม่แน่ชัดของพื้นที่ ทำให้ส่วนราชการสูญเสียรายได้ที่จะนำมาพัฒนาท้องถิ่น และขาดโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ เพราะพื้นที่ทั้งหมดทั้งตำบลกว่า 8 หมื่นไร่เป็นพื้นที่ ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา ในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอน ประชาชนทุกคนภายในตำบลหนองมะค่าของ ผมต้องมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และต้องได้โฉนดที่ดิน ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนด้วยชุมชนเอง” ...

นโยบายด้านที่ดินของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย เพื่อการแก้ไขปัญหา ด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้เป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญ ทำให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เป็นระยะเวลาหลายสมัย เพราะประชาชนหวังว่าจะเป็นตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่สานต่อความหวังที่จะได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของประชาชน การเป็นผู้นำที่เป็นนักพัฒนาประกอบกับเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านที่ดิน ทำให้เป็นผู้ที่ได้รับตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ติดต่อกันมาหลายสมัย จากการบอกเล่าของประชาชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่ากล่าวว่า ประชาชนตำบลหนองมะค่ามีผู้นำทางการเมืองที่เป็นนักพัฒนาทุกด้าน การเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ประชาชนทุกคนไว้วางใจและสามารถประสานงานกับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีความรู้ ความสามารถ เป็นนักพัฒนาเป็นตัวแทนได้เป็นอย่างดี การเมืองท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการร่วมต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ทำให้การเมืองท้องถิ่นเป็นที่เชื่อถือของประชาชน ที่สามารถร่วมแก้ไขปัญหาด้านที่ดินได้ ซึ่งด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ที่ร่วมต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่ควรได้รับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมีมาอย่างยาวนานกว่า 40 ปี จากที่มีประชาชนเข้าไปยื่นเอกสารขอให้หน่วยงานออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ มีประชาชนไปยื่นเอกสารสิทธิเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ซึ่งเดิมพื้นที่ของตำบลหนองมะค่า ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การปกครองแบบสภาตำบล มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจากระบบเครือญาติให้เป็นผู้นำของชุมชน ในการดูแลรักษาความสงบ เรียบร้อยในชุมชน และด้วยให้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2539 โดยการปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการด้วยตนเอง มีการจัดเก็บภาษีบำรุง ปัญหาที่ดินมีเอกสารสิทธิประเภทอื่นๆ คือ เอกสารสารสิทธิ์ภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) หรือที่ดินอยู่ในเขตป่าไม้ ทำให้ท้องถิ่นต้องทำหน้าที่หลักในการร่วมแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของตำบล จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน และทำหน้าที่สืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี การกำหนดนโยบายหลักของผู้นำท้องถิ่น ในด้านการเมืองถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ ตระหนักถึงการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่เชื่อว่าบรรพบุรุษของตนเองเป็นเจ้าของ พร้อมกับการสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เรื่องสิทธิของความเป็นมนุษย์ที่เป็นหลักพื้นฐานที่มนุษย์มีมาตั้งแต่กำเนิด เสนอข้อเสนอแนะในการร่วมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวก มีการสนับสนุนให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของตำบล ดำเนินการขับเคลื่อนไปได้ เป็นแหล่งงบประมาณให้กลุ่มผู้เรียกร้องได้ ขับเคลื่อนต่อไปตามเป้าหมายที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ มีองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่นดำเนินการตามหลักของอำนาจหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่นที่กำหนดไว้

การเมืองท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจเรื่องสิทธิ และการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย สร้างความตระหนักรู้และเข้าใจในสิทธิชุมชน รักชุมชน รวมกลุ่มของประชาชนทำการเกษตร ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันแบบมีส่วนร่วม เกิดความสามัคคี และเป็นแรงผลักดันให้ออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เนื่องจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน รวมถึงรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน การสร้างเครือข่ายภายนอกที่ทำให้ประชาชนรับรู้และร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้องในครั้งนี้

2) การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน

ประชาชนในสังคมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดินและน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานในการทำการเกษตร ในพื้นที่ ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นอาหารในครอบครัวและจำหน่าย เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารและมีรายได้จากการทำการเกษตร เมื่อปัญหาด้านที่ดิน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน ปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนาน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว บางชุมชนอยู่ในเขตป่ามาก่อนจะมีการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ บางชุมชนก็ได้รับผลกระทบจากโครงการต่างๆ ของภาครัฐ เกิดความเดือดร้อนและไม่สามารถให้ภาครัฐจัดการหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งๆ ที่ประชาชนอยู่ในพื้นที่มาก่อน จะมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาใด ประชาชนจึงต้องดำเนินการร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่การชุมนุมเรียกร้อง การประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตนเองได้ โดยปัญหาทางกฎหมายจากการประกาศแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนขาดสิทธิในที่ดินของตน ที่ดินจำนวนกว่าร้อยละ 95 ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง

จากการประกาศพื้นที่อุทยานและป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ ให้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปยังลูกหลาน ดังกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ที่บัญญัติไว้ว่าบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยชุมชน รวมทั้งจัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม การตรวจสอบกรรมสิทธิ์ และการถือครองที่ดินทั้งประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบด้วย ทำให้ประชาชนเรียนรู้สิทธิทรัพย์สินที่ดินและชุมชนไม่ได้อยู่ในเขตป่าไม้ ดังเช่นกฎหมายกำหนดไว้

การประกาศพื้นที่ทับซ้อนของที่ดินในพื้นที่ระหว่างกฎหมายกับสิทธิในที่ทำกินของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนถูกลิดรอนสิทธิในที่ดินต่อเนื่องมา โดยประชาชนส่วนมากมีเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) การยื่นขอเอกสารสิทธิในที่ดินของประชาชนได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินได้ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ โดยปัญหาเกิดจากการทับซ้อนของพื้นที่ป่าสงวนกับพื้นที่ทำกินของประชาชน การออกกฎหมายที่ออกโดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมและหน่วยงานภาครัฐดำเนินการโดยไม่คำนึงถึงประชาชนที่อยู่อาศัยและทำกินมาก่อน ประชาชนถูกลิดรอนสิทธิในที่ดิน ที่เกิดจากกฎหมายที่ทำให้ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ หน่วยงานแต่ละหน่วยงานต่างถือกฎหมายคนละตัว ไม่คำนึงถึงประชาชน จากระยะเวลาของการต่อสู้เรียกร้องของกลุ่ม เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนมานานกว่า 40 ปี มีการก่อตัวและทวีความรุนแรงทำให้ประชาชนดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้สิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย แต่ด้วยกฎหมายที่ประชาชนมองว่า หน่วยงานภาครัฐถือกฎหมายกันคนละอย่างนี้เอง กรรมที่ดิน กรรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมทั้ง

กรมป่าไม้ ที่ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายในการรอกการแก้ไขในขั้นตอน วิธีการของภาครัฐ ทำให้ต้องรวมกลุ่มเรียกร้อง

การประกาศซ้อนทับแนวเขตป่า การยกเลิกเพิกถอนแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติก็ต้องใช้เวลา ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานเข้ามาออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยไม่มีการแจ้งให้หน่วยงานในพื้นที่ได้รับทราบเลย ทำให้เป็นเกิดปะทุทวีความรุนแรงของกลุ่มผู้เรียกร้อง ให้หน่วยงานต่างๆ รีบดำเนินการโดยเร็ว จากการประกาศแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติซ้อนทับกับที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก เกิดความเดือดร้อน ประชาชนพยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ โดยที่ประชาชนต่อสู้ทางด้านกฎหมาย ต้องมีการยกเลิกแนวเขตป่า พร้อมมระวางลงในแผนที่ 1:50,000 ของกรมป่าไม้ และหน่วยงานภาครัฐ ทำงานที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมและเกิดความล่าช้า

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 กำหนดให้ป่าสงวนแห่งชาติสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง ตำบลนาเฉลียง ตำบลกองมูล ตำบลบ้านโพน อำเภอนองไผ่ ตำบลหนองแวง ตำบลซับไม้แดง ตำบลซับสมอทอด อำเภอบึงสามพัน ตำบลสามแยก ตำบลซับสมบูรณ์ ตำบลพุเตย ตำบลภูน้ำหยด ตำบล พุขาม อำเภอวิเชียรบุรี และตำบลสระกรวด ตำบลโคกสะอาด ตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายในแนวเขตตามแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงเป็นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ประกาศกระทรวงไม่มีชื่อพื้นที่ตำบลหนองมะค่าระบุว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ทำให้ประชาชนที่ยื่นความประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการเอกสารสิทธิในที่ดิน ตามขั้นตอนการขออนุญาตที่ดิน แต่ไม่สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินได้ มีการประกาศแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นเวลาที่ยาวนานและไม่ได้รับการดำเนินการแก้ไขหรือการแจ้งรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบเลย ทำให้การชุมนุมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนเกิดขึ้น เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในสิ่งที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ นายถนอมพงษ์ สังข์ชูป (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

... “กฎหมายของป่าสงวนแห่งชาติ จำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เนื่องจากจากเป็นกฎหมายที่มีมานาน กับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง พื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวร เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 พื้นที่ป่าจะจัดสรรเพื่อการเกษตรกรรม หรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามขั้นตอนการจำแนกประเภทที่ดิน พื้นที่ใดสมควรสงวนเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่แน่นอน ให้ยกเลิกเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 และประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ถาวร ทั้งหมด 68 จังหวัดเนื้อที่ประมาณ 165 ล้านไร่(รวมพื้นที่ทับซ้อนป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ โดยพื้นที่ยังคงเป็นป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีมีอยู่จำนวน 6

จังหวัด ได้แก่ ลพบุรี ตรัง สุราษฎร์ธานี (บางส่วน) พังงา ภูเก็ต สงขลา (บางส่วน) ทำให้พื้นที่ของตำบลหนองมะค่าเป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรคชเสนีย์ ตามมติคณะรัฐมนตรี และมีกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ.2523) ให้พื้นที่บางส่วนของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ยิ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินได้เลย รวมทั้งพื้นที่ของตำบลหนองมะค่า อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กฎหมายที่ทับซ้อนกันอยู่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชนได้” ...

ข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบว่า พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ถาวรคชเสนีย์ ตามมติคณะรัฐมนตรี 14 พฤศจิกายน พ.ศ.2504 และพื้นที่ใดที่เกิดความเสื่อมโทรมให้มีการจัดสรรและคงเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติต่อไป และที่เสื่อมโทรมให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการออกเอกสารต่อไป

กฎหมายที่บังคับใช้ ส่งผลต่อการสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชน ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกินของตนเองได้อย่างคุ้มค่า เมื่อจะดำเนินการทำการใดๆในพื้นที่ของตน ประชาชนต้องขออนุญาตใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้ ก่อนเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่หรือขออนุญาตสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย เพราะการเดินทางไปติดต่อเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง การต่อสู้เรียกร้องของประชาชนในที่ดิน ที่หวังว่าจะได้รับสิทธิในที่ดินของตนหรือของบรรพบุรุษที่ได้ทำกินและอาศัยอยู่มานาน ประชาชนในพื้นที่เข้าใจการกำหนดแนวเขตป่าไม้และในแผนที่แทบท้ายประกาศไม่มีชื่อตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี อยู่ในประกาศ ทำให้ประชาชนอ้างสิทธิที่ควรได้รับสิทธิในที่ดินของชุมชนว่าไม่ได้ทำกินและอาศัยอยู่ในแนวเขตป่าไม้ หน่วยงานราชการควรดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้ แต่ด้วยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ออกมาดำเนินการในพื้นที่ออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ให้กับประชาชนในพื้นที่และมีการขู่อ้างหลักกฎหมาย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายสุทิพย์ สุขน่วม (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) ได้อธิบายไว้ว่า

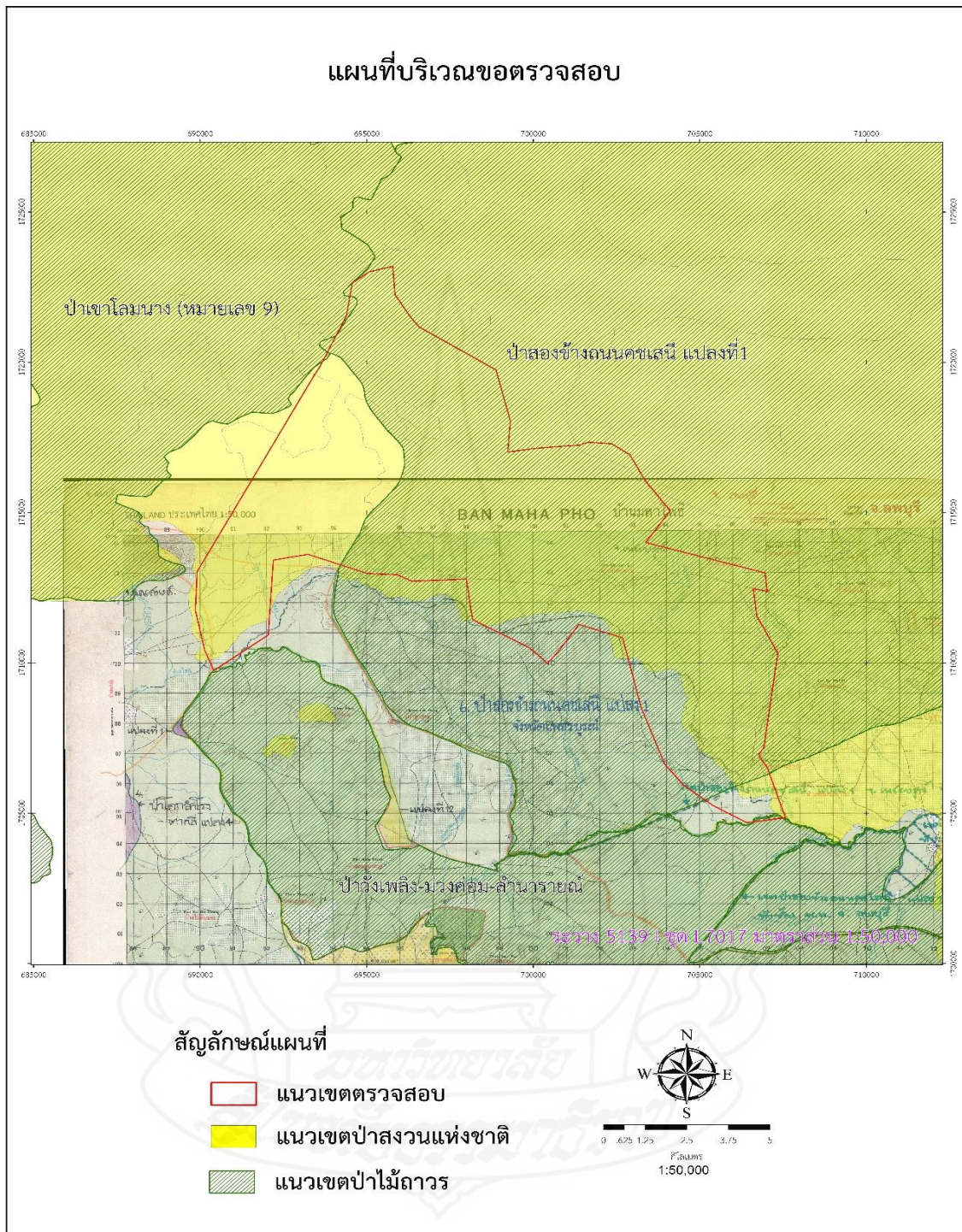
... “ตนเป็นผู้นำชุมชน และเป็นลูกหลาน อาศัยอยู่ในตำบลหนองมะค่ามาแต่กำเนิด พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีป่าไม้แล้ว ส่วนใหญ่เป็นไร่ของประชาชนและพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูก และมีลูกบ้านบางรายที่ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 เพราะว่าจะอย่างน้อยก็ได้มีเอกสารรับรองว่าเป็นพื้นที่ที่ตนได้ทำกินและอาศัยอยู่ โดยไม่ได้ทำผิดหรือรุกรานพื้นที่ป่าไม้ แต่ด้วยตนที่เป็นผู้นำเมื่อมีหนังสือเอกสารให้ดำเนินการจำเป็นที่จะต้องแจ้งและประกาศให้ลูกบ้านได้ทราบ แล้วแต่การตัดสินใจเพราะให้สิทธิประชาชนได้ดำเนินการอย่างเต็มที่ และหน้าที่ของตนทำให้ต้องศึกษาและแจ้งให้กับประชาชนทุกคนได้รับทราบเรื่องแนวเขตพื้นที่ป่าไม้ ที่ประกาศทับซ้อนในที่ดินทำกินและอยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ ถ่ายเอกสารแผนที่แนบท้ายประกาศให้ประชาชนได้รับทราบและเกิดความตระหนักรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ของตน

ในการจะได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้อง ทุกคนต้องร่วมกันจะได้เกิดผลสำเร็จในการต่อสู้ให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไปยังลูกหลานสืบไป” ...

การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนกับที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ใช้เป็นที่พักอาศัยและทำกินในเขตพื้นที่ป่าไม้ โดยที่ไม่รู้เลยว่าจะถูกเอาคืนกลับไปเมื่อไร สร้างบ้านหรือการเข้ามาของนักลงทุนในการสร้างบริษัท สร้างโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ไม่มีผู้ใดกล้าที่จะเข้ามาลงทุน ในที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิและเป็นพื้นที่ของป่าไม้ ถาวรตามกฎหมายที่บังคับไว้ ทำให้เกิดชุมชนขาดโอกาสในการพัฒนา ไม่มีนักลงทุนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ การเก็บภาษีไม่เพียงพอในการส่งเสริมพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าไปสู่สังคมชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีความสุข

ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกว่ามีสิทธิที่มีในที่ดินที่เชื่อได้ว่าบรรพบุรุษของตนได้ทำกินและอาศัยอยู่ถูกกดทับด้วยกฎหมายที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกฎหมายไม่ได้เข้ามารับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ เป็นการดำเนินการร่วมของประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ประสบปัญหาการไม่มีสิทธิในที่ดิน ที่ถือได้มาบรรพบุรุษได้ทำกินมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเมื่อมีการดำเนินการติดต่อ ระบบราชการเกิดความล่าช้า เจ้าหน้าที่ดำเนินการ โยกย้ายตำแหน่งทุกปี ประชาชนในตำบลขาดสิทธิในที่ดินมากมาย เมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจของบ้านเมืองที่เปลี่ยนไป ทำให้ประชาชนต้องลุกขึ้นมาเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ราชการไม่สามารถดำเนินการให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายประสิทธิ์ จุลโพธิ์ (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) ได้อธิบายไว้ว่า

... “ประชาชนทุกคนที่เป็นคนไทยมีสิทธิในการออกมาเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตนเอง และครอบครัว กฎหมายที่กำหนดขึ้นมา ต่างหน่วยงานต่างถือครอง ปฏิบัติติดตามกฎหมายกฎระเบียบของตนเอง ชาวบ้านที่อยู่อาศัยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่ไม่ได้ลงมาตรวจสอบในพื้นที่อย่างเด่นชัด ก่อนที่จะกำหนดเขตของพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ประสบกับปัญหาการทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนเกิดขึ้น สู้การลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม แต่ด้วยการใช้เวลาในการต่อสู้ที่ยาวนาน ทำให้ประชาชนขาดสิทธิในที่ดินตลอดมาเช่นกัน การเป็นผู้นำที่ร่วมลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องกับประชาชนหวังเพียงเพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็นใจเข้ามาช่วยดำเนินการ ให้ประชาชนในตำบลได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องและยังคงมีความหวังว่าสักวัน ที่ดินในตำบลจะมีโฉนดที่ดินที่ถูกต้อง เป็นเจ้าของของที่ดินสักวัน แต่ด้วยการที่ผู้นำและประชาชนได้ดำเนินการเพื่อขอให้ออกเอกสารสิทธิโฉนดที่ดินให้แต่กลับถูกเพิกเฉย ไม่ได้รับการดำเนินการที่ชัดเจน ก็ยังคงประสบกับปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์สืบเนื่องมา ไม่มีการแก้ไขหรือดำเนินการแต่อย่างใด เพื่อสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราอยู่มาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ พวกเราต้องออกมาต่อสู้ เพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนี้ให้ได้” ...

ภาพที่ 4.9 แผนที่แนวเขตป่าไม้ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า, 2563

3) กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน

ที่ดินเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล ถือครองหรือครอบครองอันเป็นสิทธิของคนนั้นๆ ด้วยมีการออกเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่ถือได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และด้วยทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะที่ดินเป็นพื้นฐานปัจจัยการผลิต เป็นที่มาของรายได้ ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค รวมทั้งเป็นปัจจัยที่มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านที่ดิน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ก่อเกิดประโยชน์และรัฐได้ประโยชน์ในที่ดินร่วมกัน เพื่อเป็นศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ด้านกฎหมายที่ดิน เนื่องด้วยว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านที่ดินที่บังคับใช้อยู่ทำให้เกิดสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือสอดคล้องสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์กับสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน หรือกฎหมายที่ส่งผลให้ประชาชนต้องออกมาต่อสู้เรียกร้องกับการจัดการทรัพยากรด้วยชุมชนเอง

การบริหารจัดการที่ดินของหน่วยงานภาครัฐ พบว่าเกิดปัญหามากมาย อาทิเช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐ หรือรัฐกับรัฐ นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย จากการศึกษาทำให้พบว่า นโยบายภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ภาครัฐได้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน และการกระจายการถือครองที่ดินที่มีอยู่อย่างเป็นธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน แนวนโยบายของภาครัฐต่างๆ ต้องมีกระบวนการทางนิติบัญญัติ มาใช้กำหนดแนวทางในการลดปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแย่งชิงทรัพยากรด้านที่ดิน หรือการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มคนต่างๆ การลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดินทำกิน และรวมไปถึงการยกระดับทางเศรษฐกิจของประชาชน ส่งผลให้เกิดผลการบริหารจัดการด้านที่ดินอย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นแบบเด่นชัดในอนาคตนั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 การปฏิรูปประเทศ จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ และการถือครองที่ดินทั้งประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ การให้สิทธิของชุมชนในการจัดการด้านที่ดิน สังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ในสภาพความเป็นอยู่ที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้ถูกเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของประเทศที่เป็นแบบเสรีนิยม รัฐทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้มีการแข่งขัน สังคมที่มีการแข่งขันทำให้ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับทุนนิยม แต่ก็ไม่เป็นทุนนิยมอย่างเต็มตัว เนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศยังยากจน และมีความแตกต่างของคนรวยกับคนจน ด้วยกฎหมายที่แต่ละหน่วยงานยึดถือปฏิบัติเป็นคนละฉบับไม่มีการบูรณาการร่วมกัน

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ยังส่งผลให้มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรจำนวนมาก การครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยมีผู้อื่นใช้ประโยชน์หรือเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ของตน ประชาชนใช้ที่ดินของตนอย่างไม่ประสิทธิภาพ โดยกฎหมายการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านที่ดิน ร่วมกับภาครัฐกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ควบคู่กับการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราที่เป็นธรรม ตามประโยชน์ในการใช้ที่ดิน สามารถนำเงินรายได้จากการจัดเก็บภาษี

นำไปพัฒนาพื้นที่ในทุกๆด้าน ของชุมชนได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ตามหลักแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการครอบครอง และการถือครองที่ดิน ให้ถูกต้องตามกฎหมาย มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องชัดเจน ตามสิทธิที่ควรได้รับในการจัดการด้านที่ดินด้วยชุมชนเอง การบัญญัติเรื่องสิทธิในระบบกฎหมายของประเทศไทย การยึดถือเอาสิทธิตามการครอบครองทำประโยชน์ถือเอาสิทธิการเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นแนวคิดที่รับมาจากทฤษฎีนิยมนตะวันตก กำหนดระบอบกรรมสิทธิในทรัพยากร มาจากรัฐที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของชนชั้นนำ ไม่ใช่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน และไม่มีรากฐานจากสิทธิตามจารีตประเพณี ที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม การจัดการด้านที่ดินมีมาตั้งแต่สุโขทัย ในระบบศักดินา เรื่อยมาสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนรัชกาลที่ 5 ประชาชนยึดถือที่ดิน โดยจับจองที่ดินทำกิน หักล้างถางพงเข้าครอบครอง และใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมพร้อมกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในการดำรงชีวิตและให้สิทธิการทำกินแก่ประชาชน สามารถดำเนินการในพื้นที่ได้ เรื่อยมามีกฎหมายที่ดินที่ต้องบัญญัติขึ้นเพื่อลดปัญหา ความขัดแย้งเรื่องที่ดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการจัดการที่ดินภายในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับวิถีชีวิตเป็นอยู่ของชุมชน และส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนโดยชุมชน เป็นการให้สิทธิในที่ดินแก่ชุมชนในการจัดการที่ดินตามรัฐธรรมนูญ การให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน โดยให้ความสำคัญแก่ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ กระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนทั้งการจัดการกับปัญหาของความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในชุมชนเอง ซึ่งชุมชนมีสิทธิ เสรีภาพในการดำเนินการ แบบบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เสนอความคิดเห็น แนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน เอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ขั้นตอนการออกเอกสารสิทธิ์ที่มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านที่ดินของรัฐ ตามกฎหมายต่างๆ ทำให้เกิดขั้นตอน กระบวนการที่ยุ่งยากในการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ที่ดิน หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลด้านที่ดิน ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ จากการพิจารณาแนวทางการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงต่างๆ มีแนวทางที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

(1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบด้านที่ดิน ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า เกี่ยวข้องกับกฎหมายของกรมป่าไม้ ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่ป่า ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 กำหนดแนวทางการพิจารณาให้ใช้พื้นที่ป่า ต้องมีการดำเนินการยกเลิกแนวเขตป่า และระวางแผนที่สำหรับการออกโฉนดที่ดิน ตามกฎหมาย และมีการเดินสำรวจลงในระวางแผนที่มาตราส่วน

1:4,000 ประกอบแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 894 (พ.ศ. 2523) โดยออกตามความพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 รวมทั้งต้องมีแนวเขตการปกครองท้องที่ ให้ชัดเจน จึงสามารถดำเนินการกำหนดแนวเขตป่าไม้ได้อย่างชัดเจนตามไปด้วย

(2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับที่ดิน ได้แก่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมชลประทาน ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พบว่าสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจ็ด จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่กำหนดประกาศเป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งประชาชนพื้นที่ไม่ยอมรับของเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 และการดำเนินการไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประชาชนควรได้รับสิทธิและถูกจำกัดในการใช้ประโยชน์ในที่ดิน รวมทั้งหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการจัดการด้านที่ดินด้วยชุมชนเอง กฎหมายด้านที่ดินที่จะได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ ระยะเวลา แนวทางเกิดความยุ่งยากในการดำเนินการ

จากการศึกษากฎหมายสิทธิในที่ดิน นั้นการดำเนินงานมีหลายขั้นตอน แต่ละหน่วยงานถือกฎหมายคนละตัวกัน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ใช้เวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน ต้องดำเนินการให้กรมป่าไม้ ทำการยกเลิกแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติก่อนระวางแผนที่ หลังจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือกรมพัฒนาที่ดินเข้ามาเพื่อดำเนินการในพื้นที่ต่อไป โดยประชาชนต้องการออกโฉนดที่ดินไม่ต้องการ ส.ป.ก.4-01 เมื่ออยู่ในขั้นตอนการเสนอให้ป่าไม้ทำการยกเลิกแนวเขตป่าไม้ แต่ด้วยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเข้ามาเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชนในพื้นที่ ทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องเกิดความไม่พอใจในการกระทำของหน่วยงาน นำไปสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของตำบลหนองมะค่าตามมา ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายประสิทธิ์ จุลโพธิ์ (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “การทับซ้อนของเขตป่าสงวนแห่งชาติ กับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน ตำบลหนองมะค่า มีระยะเวลาที่ยาวนานมาแล้ว และเกิดความรู้เรื่องกฎหมายด้านที่ดินมากขึ้น เนื่องจากมีนักวิชาที่เป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดความรู้ นำไปสู่การดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้อง ในฐานะที่ตนเป็นผู้นำท้องที่ ปัญหานี้ได้ดำเนินการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐมาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้รับการแก้ไขหรือดำเนินการใด เนื่องจากแต่ละหน่วยงานก็ถือกฎหมายของตนเอง และกฎหมายด้านที่ดินก็เป็นกฎหมายที่เก่า ส่วนกฎหมายของกรมป่าไม้ก็กำหนดเป็นของตนเอง การจะได้ซึ่งเอกสารสิทธิ์ต้องมีการยกเลิกแนวเขตป่าไม้ มีการกำหนดแนวเขตปกครองที่ถูกต้องชัดเจน เมื่อมีการยกเลิกแนวเขตป่าไม้แล้ว ยังต้องมีขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิ์ ของกรมที่ดิน แต่ละขั้นตอนมีระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่บางรายที่เริ่มต้นยื่นขอเอกสารสิทธิ์ก็เสียชีวิตไปแล้ว ถือได้ว่ากฎหมายไม่ได้รับรองสิทธิในที่ดินทำกินให้ประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของตนและชุมชน กฎหมายมีไว้ให้ทุกคนปฏิบัติ

ร่วมกัน แต่ไม่ควรจำกัดสิทธิการเข้าถึงและควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกฎหมายบ้าง” ...

ดังนั้น กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริง จังหวัดลพบุรี รวมกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เชื่อว่าการร่วมกันออกมาเรียกร้องจะสามารถทำให้ประชาชนได้เอกสารสิทธิ์ และไม่พอใจกับการทำงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ดำเนินการในพื้นที่โดยที่ประชาชนไม่ได้ให้ความร่วมมือ แต่ด้วยกฎหมายที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านที่ดิน ยึดถือกฎหมายคนละส่วน โดยไม่มีกฎหมายที่มีการบูรณาการร่วมของประชาชน ในสังคมเกษตรกรรมหรือชนบท การที่จะศึกษากฎหมายเป็นการยากที่ประชาชนจะเข้าถึง หากไม่มีการสื่อสารทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในกฎหมายของตนที่ยึดถือไว้ ด้วยสาระสำคัญให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกัน ประชาชนสนใจทำการศึกษด้วยตนเองทำให้เป็นอีกแรงผลักดันทำให้ประชาชนรู้สึก ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานไม่รับผิดชอบหน้าที่ ละเลยหน้าที่ เกิดความไม่พอใจขึ้นตามมา ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นางสุวรรณ์ โภภรัตน์ (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2564) ได้อธิบายไว้ว่า

... “กฎหมายมีไว้เพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมไม่ให้เกิดปัญหา เมื่อเกิดปัญหาทำให้ประชาชนคิดว่าประชาชนเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิอันชอบธรรมในการดำรงชีวิต ระยะเวลาที่ยาวนานที่ประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเองให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน แต่การติดต่อประสานกับหน่วยงานต่างๆ ก็ไม่เป็นผล เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดูแลเรื่องปัญหาที่ดินเป็นข้าราชการ โยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อื่น ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการประสานงาน เมื่อเจ้าหน้าที่มารับผิดชอบใหม่ต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวไปปัญหาด้านที่ดินใหม่หรือต้องเริ่มต้นใหม่ ทำให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ต่อเนื่องกัน กฎหมายที่ถือกันคนละอย่างของแต่ละหน่วยงาน ทำให้เกิดความสับสนและขั้นตอนการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานที่ซับซ้อน มากมายหลายขั้นตอน ทำให้ประชาชนที่เป็นคนธรรมดา เกิดความเบื่อหน่ายในการจะเข้าไปติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ และเมื่อภาครัฐเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ โดยไม่มีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนให้กับประชาชนได้ทราบก่อนและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน การเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ...

ประชาชนในพื้นที่ตำบลได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านที่ดิน กฎหมายป่าไม้ รั้วรู้และเข้าใจสิทธิชุมชน เชื่อว่าประชาชนที่มีพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ควรได้รับ การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมานานของประชาชนในชุมชน จากปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง และใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนเองได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยกฎหมายที่ไม่ได้มีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การแก้ไขปัญหาด้านที่ดินอย่างมีส่วนร่วม กฎหมายทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่พอใจ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และเกิดความรู้ด้านกฎหมายที่ดิน ทำให้ชุมชนขาดสิทธิในที่ดินและถูกละเมิดสิทธิในการ

เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของชุมชน ทำให้ออกมาชุมชนมเรียกร้องสิทธิในที่ดินขึ้น เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการไปตามจุดประสงค์ที่ทางกลุ่มต้องการ

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญของการชุมชนของประชาชน สาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เนื่องด้วยจากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ของชุมชน พบว่า ด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ สู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยพื้นฐานของประชาชนตำบลหนองมะค่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเชิงเดี่ยวทำการเพาะปลูกในช่วงฤดูฝน เนื่องจากพื้นที่ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่หรือสายสำคัญไหลผ่าน มีเพียงลำคลองธรรมชาติขนาดเล็กในช่วงหน้าแล้งน้ำก็เหือดแห้ง ไม่สามารถเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ ประชาชนบางรายปลูกพืชผัก ผลไม้ที่ใช้น้ำน้อย เช่น มะขามเทศหวานพันธุ์สายน้ำผึ้ง สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่ปลูกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคมของทุกปี สร้างรายได้ให้กับประชาชนที่ปลูก รวมทั้งสามารถสร้างรายได้ให้กับแรงงานรับจ้างสอยมะขามเทศอีกด้วย

1) การขยายตัวของเศรษฐกิจ

ชุมชนตำบลหนองมะค่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม อาศัยน้ำฝนในการผลิตสินค้าเกษตร ได้มีการพัฒนาสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น จากการสนับสนุน ส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานเพื่อผลิตน้ำตาล โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในอำเภอกอเจริญ ส่งเสริมให้ประชาชนปลูก ส่งผลผลิตเข้าโรงงานอุตสาหกรรม จากพื้นที่เดิมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และข้าวฟ่าง ถูกปรับเปลี่ยนมาปลูกอ้อยเพื่อส่งเข้าโรงงาน รวมถึงข้อผูกพันในงบประมาณในการลงทุนทางบริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในปีแรกที่ปลูก เช่น ค่าพันธุ์ ค่าไถ ทำให้ประชาชนจำนวนมาก พื้นที่เกือบทั้งตำบลหันมาปลูกอ้อยเพื่อส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ภาวะโลกร้อนเกิดฝนแล้ง ทิ้งช่วง อ้อยที่ประชาชนปลูกไว้เสียหาย แห้งตายเนื่องจากไม่มีน้ำ ในช่วงที่ผ่านมาทำให้ประชาชนจำนวนหลายครอบครัวเกิดภาวะหนี้สินขาดทุน เมื่อปลูกอ้อยติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี ดินที่ปลูกเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตที่ได้ลดน้อยลง ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ไม่มีเงินลงทุนในฤดูกาลเพาะปลูก จำเป็นต้องกู้ยืมเงินดอกเบี้ยสูงมาลงทุน เนื่องจากที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ จึงไม่สามารถนำไปกู้เงินจากธนาคารมาลงทุนในช่วงการเพาะปลูกได้ ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการเข้าถึง และการใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนเองได้ไม่เต็มที่ ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าถูกลิดรอนสิทธิในที่ดินของตนและครอบครัว ที่ควรได้รับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้อย่างคุ้มค่า

การผลิตสินค้าเกษตรเพื่อยังชีพสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น มีการจ้างงานในพื้นที่และจ้างงานแรงงานนอกพื้นที่เข้ามาช่วยในฤดูกาลเก็บเกี่ยว เช่น แรงงานตัดอ้อย ผู้ว่าจ้างจะสร้างที่พักอาศัยให้คนงานเหล่านั้นได้พักอาศัยและทำงานในไร่ของตน รวมทั้งรับจ้างของไร่อื่นๆ ในช่วง

หน้าเก็บเกี่ยว หรือหน้าตัดอ้อยจะมีแรงงานเข้ามาตัดเป็นจำนวนมาก และผู้ที่อาชีพค้าขายในชุมชน มีผลกำไรจากการค้าเป็นอย่างมาก มีการจับจ่ายใช้สอยในพื้นที่ ทำให้ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนดี ทำให้ชุมชนมีความมั่นคง ด้วยเศรษฐกิจที่มีการขยายตัว รวมทั้งประชาชนในชุมชนที่มีรายได้จากการจ้างงาน หรือจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตส่งจำหน่ายให้โรงงานอุตสาหกรรม มีเงินในการใช้จ่ายซื้อข้าวของเครื่องใช้ในครอบครัว ซื้อรถไถเพื่อการเกษตรใช้ไถไร่ ซื้อรถยนต์ รถบรรทุก หรือซื้ออุปกรณ์ในการดูแลพืชผลทางการเกษตรมากขึ้นตามไปด้วย การใช้จ่ายกับรายได้ที่ประชาชนได้รับมีความสมดุล ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่มีความสุข ครอบครัวกินดีอยู่ดี ไม่มีภาระหนี้สิน ในการทำการเกษตรในช่วงเริ่มต้นจากการสนับสนุนให้ปลูกอ้อยส่งเข้าโรงงาน

สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไปจากภาวะโลกร้อน ทำให้สภาพอากาศแปรปรวน ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ฝนทิ้งช่วง เกิดภัยแล้ง ทำให้พืชผลทางการเกษตรเสียหาย ประชาชนเดือดร้อน ไม่มีน้ำใช้ในการเกษตร ซึ่งรายได้หลักที่สำคัญของประชาชนมาจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม กู้เงินเพื่อมาลงทุนจากเงินนอกระบบ ผลที่ตามมาคือ ประชาชนเกิดภาระหนี้สินเป็นจำนวนมาก เกิดความเดือดร้อน เมื่อเกิดปัญหาสิ่งที่ตามมาคือประชาชนเป็นหนี้ จากการส่งเสริม สนับสนุนการเพาะปลูกโดยภาคเอกชน โดยที่ภาครัฐไม่สามารถเข้าไปดูแล ควบคุมได้ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการหาแนวทางอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนา ส่งเสริมให้ประชาชนหรือเกษตรกรในพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเกษตรกรรมให้สามารถดำเนินไปได้ ส่งเสริมด้านวิชาการให้ประชาชนในพื้นที่ ให้มีรายได้ที่เกิดขึ้นกับการทำการเกษตรที่มีความหลากหลาย สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการปลูกพืชผลหลากหลายชนิด ในรูปแบบผสมผสาน สร้างรายได้ทุกฤดูกาล รวมทั้งการจัดการแหล่งน้ำ ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร พร้อมทั้งติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ จากการทำการเกษตรในปริมาณมาก ต้องการผลผลิตที่สูง ทำให้เกิดภาระหนี้สินและเดือดร้อน ปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของหน่วยงานราชการได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายมนตรี แสงมี้ม (สัมภาษณ์ 12 สิงหาคม 2564) ได้กล่าวไว้ดังนี้

... “เศรษฐกิจในชุมชน มาจากผลผลิตของเกษตรกร ผลิตได้ต่อไร่สูงก็ได้เงินมาก ถ้าผลิตต่อไร่ต่ำก็ได้เงินน้อย ในช่วงประมาณ 5-6 ปีก่อน เศรษฐกิจดีมาก ตอนทำไร่มันสำปะหลังยังต้องเปลี่ยนมาเป็นอ้อย เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณหรือให้ทุนปลูกจากโรงงาน พุดง่ายเลยก็คือเขาลงทุนให้เรา ก่อน พอเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เขาก็หักไป เหลือบ้างนิดหน่อย แต่เราจะดูแลรักษา เอาต่อในปีต่อไปก็จะเป็นกำไรเรา โดยที่เราไม่ต้องลงทุนค่าพันธุ์ แคะใส่ปุ๋ย ดูแลหญ้า พอถึงช่วงหน้าตัดอ้อยคนงานก็จะเข้ามาตัด ซึ่งเราติดต่อกับนายจ้างที่เอาคนงานเข้ามาพักอาศัย ของก็ขายดี พืชผัก ผลไม้ อาหารการกินขายดีหมดเลย เพราะว่าแรงงานที่เข้ามาตัดอ้อยเยอะมาก สังเกตดูจากห้องพักคนงานแต่ละนายจ้าง เศรษฐกิจตอน

นั่นดีมาก ลูกสาวขายอาหารตามสั่งด้วย ขายวันหนึ่งได้กำไรเกือบ 4-5 พันบาทต่อวัน คนงาน
สั่งข้าว สั่งน้ำไปทานกัน เศรษฐกิจดีมาก แต่ 2-3 ปีก่อนแล้วมาก อ้อยไม่มีตายหมดก็ไม่
แรงงานเข้ามาตัดแล้วเขาก็ใช้รถตัด ห้ามเผาที่ยังไปกันใหญ่เพราะแรงงานไม่มีเข้ามาเลย จาก
ความแห้งแล้งที่ทำให้ไม่ได้ผลผลิต ผลผลิตก็ไม่ได้เท่าที่ ” ...

2) การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเกษตรกรรมของชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเกษตรกรรมให้มีความสมดุล ระบบเศรษฐกิจของชุมชน
จากการทำการเกษตร แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชน คือ สร้างองค์ความรู้ด้าน
การเกษตรให้มากขึ้น รวมกลุ่มประชาชนให้เกิดการทำกิจกรรมแบบกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสามัคคีและแบ่งปัน
ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำการเกษตรแบบมีส่วนร่วม พร้อมกับการพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำให้สามารถทำ
การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล ของงบประมาณในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายกักเก็บน้ำ
รวมถึงการขุดลอกคลองให้สามารถกระจายน้ำส่งไปยังเกษตรกรอย่างทั่วถึง การขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อ
การเกษตร พร้อมการติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อให้ประชาชนลดต้นทุนในการทำ
การเกษตร ไม่สิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิงมีน้ำใช้ในชนบทแห้ง พร้อมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อ
สูบน้ำใต้ดินมาใช้พร้อมกับดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการปลูกป่าไม้ให้
เพิ่มขึ้นในพื้นที่สาธารณะในตำบล รวมทั้งการจัดตั้งเป็นเขตอนุรักษ์และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมถึงโครงการ
ธนาคารน้ำใต้ดินช่วยกักเก็บน้ำ ให้ดินมีความชุ่มชื้น ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักู้ในการรักษา หวงแหน
ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

การพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำ พร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน รวมทั้งการ
ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรภายในตำบลให้สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อการทำ
การเกษตร สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การศึกษา เพิ่มเติมความรู้ด้านการเกษตร แหล่งข้อมูลข่าวสาร
ทางการเกษตร เพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตรให้เพิ่มมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับประชาชนได้อย่าง
มั่นคง มีอาหารบริโภคในครอบครัวอย่างพอเพียง เหลือจากบริโภคสามารถจำหน่ายให้ประชาชนในพื้นที่ได้กิน
พืชผัก ผลไม้ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย สามารถจำหน่ายให้แก่ประชาชนนอกพื้นที่ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึก
รักในอาชีพเกษตรกรรมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่เหมือนอย่างที่ผ่านมา ที่ต่างคนต่างทำ หวังผลผลิตใน
ปริมาณที่สูงโดยไม่ได้อคิดเลยว่าต้องลงทุนสูงตามไปด้วย เพียงเพราะต้องการกำไรในการผลิต

การรวมกลุ่มทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนเริ่มดีขึ้น ประชาชน
เกิดความรู้ความเข้าใจการผลิตแบบผสมผสาน สร้างความหลากหลายของพืชผลทางการเกษตร สร้างรายได้
ให้กับครอบครัว ปลูกผักปลอดสารพิษรับประทานเองในครอบครัว เหลือแบ่งปันให้เพื่อนบ้านและจำหน่ายได้
เนื่องจากเป็นที่ต้องการของคนรักสุขภาพ ทำให้เป็นช่องทางในการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ปลูกผลไม้ เพิ่มเติม
ด้วยการปลูกผักสวนครัวเก็บจำหน่ายได้ทุกวัน ประชาชนที่ปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน
สามารถสร้างรายได้จริง มีรายได้ทุกวันจากการเปลี่ยนแปลงการผลิต การเปลี่ยนแปลงการผลิตแบบยังชีพ ต่าง

คนต่างทำ ทำสินค้าเกษตรประเภทเดียวกัน จำนวนมากๆ ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ ชาตุน ประชาชนมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น เกิดความเดือดร้อน การเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรเพื่อยังชีพสู่การทำเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป เกิดภาระหนี้สิน และที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จะนำมาพัฒนา ปรับปรุงการทำเกษตรของตน และชุมชน การขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ผ่านมา ประชาชนเกิดภาระหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้เกิดความเดือดร้อน และวัยทำงานต้องเดินทางเข้าไปทำงานในเมือง เพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว โดยภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ฝ่ายสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มองค์กรกับภาคีเครือข่าย เช่น กลุ่มแปลงใหญ่มะขามเทศตำบลหนองมะค่า ที่มีสมาชิกจำนวน 38 รายเข้าร่วมโครงการและได้รับการพัฒนาส่งเสริมงานด้านวิชาการ ลดต้นทุน เพิ่มผลกำไร ให้กับกลุ่มเกษตรกร มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ให้กลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม นางสาวรัชยา รสน้ำ (สัมภาษณ์ 19 กรกฎาคม 2564) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า

... “ตนเป็นคนหนองมะค่า และทำงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลในตำแหน่งเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนที่ทำหน้าที่ประสานงานกับประชาชนในพื้นที่มานานตั้งแต่เริ่มจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ครอบครัวเป็นชาวนา ทำไร่อ้อยมาตั้งแต่ที่โรงงานสนับสนุนให้ปลูก ตันมีที่ ๓.๕ ไร่ทำไร่อ้อย 20 ไร่ทำงานมีเงินเดือนแต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ตำบลหนองมะค่าเกิดภัยแล้ง และได้ประกาศเป็นเขตพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง อ้อยที่ปลูกไว้ตายหมดเพราะขาดน้ำ แห้งตาย เนื่องจากฝนไม่ตก ที่ลงทุนไปทำให้ขาดทุนตนได้กู้เงินกองทุนเงินล้านในหมู่บ้านและกู้หน่วยงานต้นสังกัด ทำให้มีหนี้สินจำนวนมาก ด้วยการพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรรวมกลุ่มกับครอบครัว ให้องค์การบริหารส่วนตำบลยื่นของบประมาณในการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร พร้อมระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ทำให้ตนและครอบครัวปลูกพืชได้ทุกช่วงฤดูกาล ทำให้มีรายได้เพิ่ม และจากการจัดตั้งกลุ่มทำการเกษตรในตำบล ตนเป็นสมาชิกในกลุ่มแปลงใหญ่มะขามเทศตำบลหนองมะค่า เข้าร่วมโครงการปลูกจำนวน 2 ไร่ โดยช่วงที่ปลูกได้รับการสนับสนุนพันธุ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า และได้รับการสนับสนุนท่อน้ำจากสำนักงานเกษตรอำเภอในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มมีการประชุมกลุ่มเรื่องการผลิต การตลาด การดูแลบำรุงรักษา เพื่อหวังว่าในอนาคตจะทำให้ครอบครัวมีอาหารเพียงพอกับทุกคนในครอบครัว และมีแบ่งปันเพื่อนบ้านเหลือก็สามารถจำหน่ายได้ เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบวิถีพอเพียงที่ตนรู้สึกรักและจะสร้างอาหารไว้ให้คนในครอบครัว” ...

ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่หรือมีงานประจำ แต่ก็ทำการเกษตรแบบผสมผสานให้เกิดรายได้ที่หลากหลาย เป็นที่ต้องการของตลาด ไม่พึ่งพาพ่อค้าคนกลางอย่างเดียว มีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกัน ปรีกษา ร่วมหาวิธีการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สามัคคีเกิดเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้การรวมกลุ่มมีพลังอำนาจในการต่อรอง การผลิต การตลาด รวมทั้งการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีหน่วยงานส่งเสริมด้านวิชาการให้ความรู้ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น สร้างผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ เข้มแข็งมีศักยภาพมากขึ้น

3) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาชุมชนทุกด้าน ถนน ไฟฟ้า ประปา แหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชในปริมาณมากๆ ใช้พื้นที่ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ทำไร่อ้อยส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล ที่ตั้งโรงงานในพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อทำไปติดต่อกันหลายปี ดินเสื่อมคุณภาพ จำเป็นต้องมีการย้ายแหล่งที่ปลูกหรือมีการปรับปรุงดิน เพื่อให้สามารถปลูกและได้ผลผลิตในปริมาณมากตามที่ต้องการ จำเป็นต้องมีการดูแลใส่ปุ๋ยเคมี ฉีดยาฆ่าหญ้า กำจัดศัตรูพืชต่างๆ ทำให้เกิดสารพิษตกค้างในที่ดิน รวมทั้งการจุดเผาอ้อย เพื่อให้การตัดสะดวกและรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม เป็นมลพิษทางอากาศ มีฝุ่นละอองหมอกควันจากการเผาตัดอ้อย เผาทุกปีทำให้ต้นไม้ที่ถูกเผาทุกปียืนต้นตาย ต้องตัดออกจากพื้นที่ จำนวนต้นไม้ในชุมชนลดลง จากการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่ทำให้ประชาชนในชุมชนและนอกชุมชนได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะที่ดินที่ทำการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรของประชาชน ที่เกิดจากการเพิ่มจำนวนพื้นที่ ต้องการปริมาณผลผลิตที่สูงขึ้น ใช้สารเคมี ปลูกพืชเชิงเดี่ยวติดต่อกันนานหลายปี ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ผลที่ตามมาคือ ปริมาณผลผลิตที่ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมมีปริมาณน้อยลง ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนเอกชนส่งเสริมการปลูกทำให้ประชาชนเพิ่มพื้นที่ในการปลูกจำนวนมาก เพื่อผลผลิตปริมาณมากส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม ผลที่ตามมาประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบเกิดความเดือดร้อน ภาระหนี้สินจากการกู้ยืมมาลงทุนปลูกอ้อยโรงงาน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ประชาชนได้รับผลกระทบจากการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เพิ่มปริมาณการผลิตส่งผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะที่ดิน ที่ไม่ได้รับการปรับปรุงบำรุงดิน ให้มีคุณภาพ ผลผลิตที่ได้ต่ำ รวมทั้งปัญหามลพิษจากการเผาอ้อย ทำให้เกิดเป็นฝุ่นละอองในอากาศ สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนในตำบลและภายนอกตำบล สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายหยวก สุขชาติ (สัมภาษณ์ 12 สิงหาคม 2564) อธิบายว่า

... “พื้นที่ตำบลหนองมะค่า เมื่อก่อนปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่าง จำนวนไร่ไม่เยอะมากพอทำไหว แต่เมื่อมีหน่วยงานฝ่ายไร่ เข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอ้อยในพื้นที่ เขาลงทุนให้ก่อน ประชาชนเกือบทั้งตำบลที่มีที่ก็หันมาปลูกอ้อย ทำอ้อยกันมองไปทางไหนก็มีแต่ไร่อ้อย ทำไปทำมาก็ดี ราคาก็ดี ไร่หนึ่งได้หลายตัน ราคาดีแพง ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เขา

ไม่ให้เผาอ้อยหรือจุดตัด ถึงหน้าตัดอ้อย เมื่อไร่คว้นจากการเผาฟุ้ง กระจายไปหมด เศษผงสี ค้ำลอยเต็มท้องฟ้า เศษฝุ่นผงสีดำ ชาวบ้านบางรายแพ้ฝุ่น หายใจไม่ออกทำลายสุขภาพ ดิน ที่ทำอ้อยติดต่อกันหลายปีเสื่อมโทรม เมื่อมีการรวมกลุ่มมากขึ้นมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความรู้ทำให้เกษตรกร เรียนรู้ที่จะช่วยกัน ทำให้คนในบ้านเราไม่ต้องมีปัญหาสุขภาพ ควรทำแบบพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชน ให้คงอยู่ต่อไป และทุกคนควรรักษาไว้ เพราะเป็นของทุกคน ให้วางแผนสิทธิในการรักษา ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของทุกคนในชุมชน ประชาชนเข้าใจสิทธิในที่ดินมากขึ้น ” ...

ดังนั้น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุหนึ่งนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจในชุมชน ประชาชนมีรายได้จากการผลิตเกษตรกรรมจากเดิมเพื่อยังชีพสู่การผลิตเกษตรกรรมสู่โรงงานอุตสาหกรรมที่รายได้มากขึ้น ระบบการผลิตที่เปลี่ยนไปของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกมาสู่การพัฒนาด้านแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สภาพดินที่เสื่อมโทรมทำให้ความสมบูรณ์น้อยลง เพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูก ใช้สารเคมี มีภาระหนี้สิน จากเศรษฐกิจขยายตัวทำให้ประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ตนและชุมชนอยู่รอด ทำให้ประชาชนของชุมชนต้องออกมาเรียกร้องสิทธิขึ้น

(1) การขยายตัวของเศรษฐกิจ เมื่อการผลิตเพื่อยังชีพ เปลี่ยนแปลงเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการเป็นปัจจัยของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตทำให้จำเป็นต้องเพิ่มพื้นที่การผลิตและเพิ่มต้นทุนในการผลิต หรือการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้นตามไปด้วย และการส่งเสริม สนับสนุนการปลูกอ้อยส่งโรงงานน้ำตาลของเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ประชาชนจำนวนมาก หันมาปลูกอ้อย การลงทุนจำนวนมาก เช่น ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน ค่าตัด ค่าขนส่ง ทำให้ประชาชนจำนวนมากต้องเป็นหนี้กับโรงงาน ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีรายได้มากขึ้น เศรษฐกิจโดยรวมของประชาชนดีขึ้นตามมา มีการลงทุนในพื้นที่ด้วยการเปิดแหล่งรับซื้อมันสำปะหลัง มีกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำหน้าที่ต่อรองราคาหรือมีอาชีพทางเลือกต่างๆ เพิ่มตามมาด้วย ทำให้ประชาชนจำนวนมากหลายครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

(2) การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตทางด้านเกษตรกรรมของชุมชน จากระบบการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม มีการผลิตระบบผสมผสานของพืชผลทางการเกษตร จากการผลิตที่ใช้พื้นที่จำนวนน้อย อาศัยน้ำฝนในการผลิต เปลี่ยนแปลงการผลิตในจำนวนมากและมีความหลากหลายของพืชผลทางการเกษตรมากขึ้น มีการพัฒนาด้านแหล่งน้ำที่เป็นปัจจัยผลิตที่สำคัญที่รองจากที่ดิน เมื่อหน่วยงานในท้องถิ่นได้รับงบประมาณเพื่อพัฒนาด้านแหล่งน้ำของชุมชน ทำให้เกิดการทำการเกษตรกรรมได้ทุกช่วงฤดูกาล โดยมีการขุดเจาะบ่อบาดาลนำน้ำใต้ดินมาใช้เพื่อการเกษตรมากขึ้น มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อจัดหาทุนการผลิตมากขึ้น มีหน่วยงานราชการหลากหลายหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมหลักวิชาการให้กลุ่มเกษตรกร ทำให้

การประกอบอาชีพในตำบลเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีการพัฒนาบริหารจัดการแหล่งน้ำให้กับประชาชน ด้วยการส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเสียหายของการทำการเกษตร

(3) ความเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติภายในตำบล เมื่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมมากขึ้น มีการเพาะปลูกที่ติดต่อกันหลายปี ในการปลูกอ้อย ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย ต้องมีการใช้ปุ๋ยเคมี สารฆ่าหญ้า เพื่อช่วยในการดูแลบำรุงดินให้ผลผลิตที่ได้สูงขึ้น เกิดสารตกค้างในดินสะสม ดินไม่มีคุณภาพ ภาวะฝนทิ้งช่วงเกิดภัยแล้งพืชผลทางการเกษตรเสียหาย เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น ชาตุน เกิดภาวะหนี้สิน เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวประชาชนจำนวนมากต้องอาศัยหลักทรัพย์ในการขอยืมเงินมาลงทุนแต่ด้วยที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้เข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนของรัฐ ทำได้คือกู้ยืมเงินนอกระบบหนี้สินที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่พอใจ และสิทธิของตนและชุมชนถูกลิดรอน ใช้ประโยชน์ในไม่คุ้มค่า

2.3 ด้านสังคม

1) บริบทพื้นที่กับสังคมเกษตรกรรม

พื้นที่ตำบลหนองมะค่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีการเคลื่อนย้ายของประชาชนเข้ามาเพื่ออยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ กับสังคมที่เป็นสังคมเครือญาติ สังคมชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือสุดของจังหวัดลพบุรี แนวเขตติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้เป็นสังคมที่มีความหลากหลายของประเพณีที่สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ที่ได้รับการถ่ายทอดประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น รายได้หลักคือรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สังคมที่เปลี่ยนแปลงสู่สังคมสมัยใหม่ ประชาชนมีความรู้หลักของสิทธิชุมชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายตี กลินนิล (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) กล่าวไว้ว่า

... “ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในปัจจุบัน เราเป็นคนยุคเก่าก็ต้องอาศัยลูกหลานถ้าจะค้นหาข้อมูลต่างๆ และง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในสิ่งที่เราไม่รู้ และต้องการทราบ เมื่อสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไปมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข หรือในทุกๆด้าน เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เป็นสังคมที่ทันสมัย ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ติดต่อกันได้สะดวก มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรรมมากขึ้น ความเจริญของสังคม บ้านเมือง ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ระบบการทำการเกษตรที่เปลี่ยนไป สุวีถีชีวิตของประชาชนของชุมชนก็เปลี่ยนไป เดินทางเข้าทำงานในเมือง ละทิ้งถิ่นฐานเพื่อเข้าไปทำงานเมืองใหญ่ เมื่อไม่มีความแน่ชัดว่าพื้นที่ที่ตนและครอบครัวทำกินอยู่ จะได้รับสิทธิในที่ดินหรือไม่ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน สังคมที่ทันสมัยเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้นนั่นเอง ” ...

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจ็ดเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านสังคมที่สอดคล้องกับการนำไปสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชน จากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมสมัยใหม่ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถค้นหาข้อมูลในส่วนที่ต้องการรู้คำตอบ ทำให้สังคมเป็นสังคมการเรียนรู้ ด้วยอาชีพหลักคือการทำเกษตรด้วยสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป มาสู่การเคลื่อนย้ายของประชาชนเข้าสู่ชุมชนเมือง เพื่อทำงาน แสวงหารายได้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม สังคมที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุนทำการผลิตพืชผลทางการเกษตร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง ทำให้เป็นแรงผลักดัน ขับเคลื่อนของประชาชนในชุมชน เกิดความร่วมมือร่วมกันมากขึ้น เพราะถือว่าชุมชนนี้เป็นชุมชนของทุกคน และควรได้รับสิทธิในที่ดินที่บรรพบุรุษได้อยู่อาศัยและทำกินมาก่อน สิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนและชุมชน ที่พยายามต่อสู้เรียกร้องมาอย่างยาวนาน

2) การมีส่วนร่วม แบบบูรณาการและเชื่อมโยงเครือข่าย

การทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ ตามหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตนเอง ดูแล บำรุง รักษาให้คงอยู่ในชุมชนต่อไป ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานของรัฐ และมีการทำงานกัน ร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน ได้รับประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการ หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ จัดกิจกรรมภายในชุมชนบูรณาการร่วมกัน ด้านการจัดทำแผนเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสารให้กับประชาชนในพื้นที่ที่เกิดความรู้ความเข้าใจกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการ และนำเสนอแนวทางการดำเนินการได้เป็นอย่างดี

การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบล เป็นการดำเนินการและร่วมบูรณาการระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วน เพื่อนำแผนพัฒนาด้านเกษตรกรรมระดับตำบลมาสู่แผนระดับตำบล ที่ได้กำหนดรูปแบบเชิงนโยบาย ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จัดกิจกรรมระดมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ข้อมูลที่ได้จากประชาชน และหนึ่งในการดำเนินการด้านสิทธิในที่ดินของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความต้องการของประชาชนรองลงมาจากการตลาด นับว่าผลจากการทำแผนพัฒนาด้านเกษตรกรรมระดับตำบล ที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของหน่วยงาน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายอำเภอองแก้วประดับ (สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2564) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

... “ในฐานะที่ทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพื้นที่ ถือได้ว่าตำบลหนองมะค่า มีการดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทางสำนักงานเป็นพี่เลี้ยงในการจัดเก็บข้อมูลในแบบประเมิน ตรวจสอบและทำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ รวมทั้งได้ทราบถึงความต้องการในเรื่องสิทธิในที่ดินทำกิน ก่อนอื่นประชาชนต้องเกิดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่ดิน หรือพื้นที่ที่อยู่ในแนวเขตป่า ว่าสิทธิชุมชนที่อยู่ใน

แนวเขตป่าสามารถดำเนินการอย่างไรได้บ้าง เราในฐานะที่เป็นนักวิชาการต้องร่วมกัน ให้ความรู้เรื่องกฎหมายให้ประชาชนรับทราบและเข้าใจให้ถูกต้องที่สุด ก่อนที่ ต้องเข้าใจสิทธิ และการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินในเขตป่าเสียก่อน” ...

ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการบูรณาการและการเชื่อมโยงเครือข่าย นำไปสู่การเรียนรู้ของชุมชน มีความเข้าใจหลักของกฎหมายที่ถูกบังคับใช้ ที่ไม่สามารถออกเอกสารตามกฎหมายที่ดินได้ การเชื่อมโยง ประสานหน่วยงานทำให้ชุมชนมีศักยภาพการรวมกลุ่มมากขึ้นให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง แสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมต่างๆที่ได้จัดขึ้น ทำให้การทำงานเชื่อมโยง ภาคีเครือข่าย ประชาชนเกิดความเข้าใจกฎหมายที่ดิน กฎหมายของป่าไม้ รวมทั้งเข้าใจสิทธิของชุมชนในการดูแลรักษา ปกป้อง ทรัพยากรในชุมชนของตนให้สามารถคุ้มครอง รับรองสิทธิในทรัพย์สินของตนและครอบครัวได้

3) ศักยภาพในการพัฒนาและการรวมกลุ่มของเกษตรกร

การรวมกลุ่มทางการเกษตร จากการสนับสนุนการรวมกลุ่มกับหน่วยงาน ในด้านงาน ส่งเสริมด้านวิชาการ ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันของทุกภาคส่วน เช่น กลุ่มแปลงใหญ่มะขามเทศตำบลหนองมะค่า มีหน่วยงานสำนักงานเกษตรอำเภอโคกเจริญ ร่วมกับกลุ่มประชาชนในตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และหน่วยงานอีกหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนารวมกลุ่มเกษตรกร สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดระเบียบการจัดการกลุ่ม มีรูปแบบการรวมตัวเป็นกลุ่ม เพิ่มความเข้มแข็งการทำงานของกลุ่ม มีรูปแบบโครงสร้างของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มทำหน้าที่ตามหน้าที่ที่ได้รับบุไว้ กลุ่มมีความเข้มแข็ง ประกอบกับการส่งเสริมด้านวิชาการ กฎหมาย ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ดังผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ของประชาชนภายในตำบล ที่เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่มะขามเทศตำบลหนองมะค่า นายพะยอม ม่วงไข (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2564) ดังนี้

... “ผมเป็นสมาชิกกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ตำบลหนองมะค่า เข้าใจกระบวนการทำงานของกลุ่มมากขึ้น เพราะการทำงาน เมื่อก่อนมีวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน เป้าหมายเดียวกัน เกิดความเข้มแข็งของกลุ่ม พร้อมกับมีหน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนทั้งวิชาความรู้ การจัดกิจกรรม ให้เกิดขึ้นในกลุ่มในชุมชน ประชาชนได้มีส่วนร่วม กำหนดรูปแบบของกลุ่มเอง มีการดำเนินการติดต่อ ประสานกัน เป็นเครือข่าย กลุ่มมีความเข้มแข็งเป็นต้นแบบให้กลุ่มเกษตรกรอื่นๆ มากขึ้น ทำให้กฎหมายด้านที่ดินเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย เมื่อก่อนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น สิ่งก็ตามมาคือสิทธิที่ดินที่ประชาชนในชุมชน ควรได้รับ เพราะปัญหาด้านกฎหมายทำให้ ไม่ได้รับเอกสารสิทธิ ส่งผลให้กลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินขึ้น ” ...

กลุ่มเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการต่อรองอำนาจของตลาดมากขึ้น ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง หน่วยงานต่างๆ ภายนอกได้เล็งเห็นถึงความเข้มแข็งของกลุ่ม เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มมีศักยภาพ มีการจัดการกลุ่มที่ดี เพิ่มช่องทางการตลาด รวมทั้งระบบบัญชีกลุ่ม และอีกหลายกิจกรรม ที่เป็นการพัฒนากลุ่มให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น สร้างความเชื่อถือของสถาบันการเงินต่างๆ เป็นที่ยอมรับของชุมชนภายนอก มีการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรมในตำบล จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นำมาสู่การเรียกร้อง ประชาชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรทางเกษตร เข้าใจกฎหมาย สิทธิของชุมชนที่ควรได้รับเอกสารสิทธิ ในที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของตน โดยได้รับเอกสารกรรมสิทธิในที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แสดงออกในรูปแบบ และวิธีการของกลุ่ม ผลึกกำลังที่สำคัญที่นำมาสู่การเรียกร้องขึ้น เกิดมาจากศักยภาพของการรวมกลุ่มของประชาชนในตำบลที่มีพื้นฐานการเรียนรู้มาจากการรวมกลุ่มทางการเกษตร

4) การเรียนรู้ของชุมชนหรือสังคม

การเรียนรู้ของชุมชนหรือสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี มีวิวัฒนาการที่ทันสมัย ผู้คนไม่อาจอยู่คนเดียวได้ ต้องอาศัยในชุมชนหรือสังคม และมีการเรียนรู้ตลอดเวลา จากข้อมูลเครือข่ายด้านการเรียนรู้ของสังคม การเรียนรู้วิถีชีวิต วิถีชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม จากสังคมของชุมชนตำบลหนองมะค่า เป็นชุมชนเกษตรกรรมมาแต่เดิม ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนก็เปลี่ยนตามไปด้วย แต่ยังคงแนบแน่นไปด้วยประเพณีที่ยึดถือสืบเนื่องกันมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ที่เพื่อบูชาให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เมื่อประเพณีนี้เป็นประเพณีของชุมชน การเรียนรู้ในการสานต่อของประเพณีงานบุญบั้งไฟก็ถูกถ่ายทอดให้ดำรงอยู่ต่อไป การศึกษาก่อให้เกิดความรู้ของประชาชน บ้าน วัด โรงเรียน ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่ให้เรียนรู้ได้ตลอดเวลา สิ่งหล่อหลอมการเป็นชุมชนมีวิถีการดำรงชีวิต สังคมที่มีความทันสมัยของเทคโนโลยี การสื่อสารที่ทันสมัย ส่งผลให้การเรียนรู้ของสังคมไร้พรมแดน ไม่มีขีดจำกัดด้านระยะเวลา เข้าถึงได้ทุกเวลา ทุกที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุหนึ่งของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ที่เกิดจากการเรียนรู้ของชุมชนหรือของสังคม ที่ไร้ขอบเขต ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรู้ เกิดความคิดเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนหรือของชุมชนของตน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายทวี อ่อนเฉย (สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “พ่อ แม่ พี่ น้อง เป็นเกษตรกร ทำการเกษตรแบบเดิมอาศัยน้ำฝน ไร่ปุ๋ยเยอะๆ ดินเสีย เกิดโรคในพืชผัก ผลไม้ที่ปลูก ได้เริ่มเรียนรู้ เข้าร่วมอบรม เรียนรู้ตลอดเวลา ทำหมักปุ๋ย ต่อกิ่ง ตัดตา พอมือโทรศัพท์ มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ผมเรียนรู้ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น อยากรู้อะไรก็เข้าไปดู เข้าไปศึกษา เขามีอะไรใหม่ๆ ทางการเกษตรที่เราคิดว่าจะสามารถนำมาใช้ในสวน ในไร่ของเรา ก็เอามาทำ ใช้ปุ๋ยเคมีเยอะ ผลผลิตทำไม่น้อยลง ดินทำไมเสีย ทั้งๆ ที่ใส่ปุ๋ย ก็เข้าไปศึกษาลองทำสูตรปุ๋ยหมักใช้เองดู ลองสิว่าถ้าเราใช้ไปแล้วดินจะดี

ศึกษา รู้ค่าของดิน เราต้องเอาดินไปตรวจที่ไหน มันง่ายแค่อยากรู้อะไรก็เข้าไปดู นี่ละมันเป็นเกษตรกรรมแบบเทคโนโลยีทันสมัย ที่เกิดจากการเรียนรู้ คนเราถ้าได้เรียนรู้มองเราก็ได้คิดตลอดเวลา สิ่งที่เราไม่รู้ อยากได้คำตอบก็เข้าไปศึกษาได้ แม้กระทั่งเรื่องของที่ดิน ผมก็เข้าไปศึกษากฎหมายที่ดินเพราะผมไม่ได้เรียนมา ผมไม่รู้ แต่ก็สามารถเรียนรู้ได้ง่าย” ...

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ด้านสังคม การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่พบว่า ทำให้ประชาชนเกิดความต้องการเรียนรู้ด้านสิทธิในที่ดิน การออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ส่งผลให้กลุ่มผู้เรียกร้องออกมารวมกันชุมชนเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เนื่องจากการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา เทคโนโลยีที่ทันสมัย ประชาชนทุกคนเข้าถึงได้ ไม่จำกัดเวลา รับรู้ข้อมูลอย่างรวดเร็ว เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แสวงหาคำตอบที่เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและสังคมได้

3. โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี รวมตัวกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของตนและของชุมชน เนื่องด้วยที่ดินร้อยละ 95 ของพื้นที่เป็นเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.ท.บ.5 เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่า ครอบคลุมด้วยเขตป่าไม้ถาวร มีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมายาวนาน 40 กว่าปี ที่ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการยื่นเอกสารเพื่อหวังให้ภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ แต่ไม่ได้รับการดำเนินการใด และประชาชนในพื้นที่ได้รับหนังสือให้ดำเนินการออกเอกสารของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ และมีหนังสือถ้าประชาชนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดทางกฎหมาย และเข้ามาดำเนินการในพื้นที่โดยไม่ได้แจ้งกับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ทำให้เกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ และมีหนังสือ ให้ชะลอการดำเนินการในพื้นที่ก่อน แต่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมยังเข้ามาดำเนินการ ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่พอใจ จึงรวมตัวออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในที่ดิน การศึกษากลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน อธิบายได้ดังนี้

โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง
กับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 4.10 ตารางแสดงการศึกษา โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี

3.1 โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน

จากการศึกษาโครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงสร้างของกลุ่มมากยิ่งขึ้นในครั้งเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ประชาชนจำนวนมากมารวมชุมนุมเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐรับดำเนินการให้เอกสารสิทธิในที่ดิน เป็นการรวมกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มที่เป็นประเภทกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่เคว้งคว้างไร้บรรทัดฐาน เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นหรือปะทุขึ้นแบบกะทันหัน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งอยู่ในชุมชน เป็นกลุ่มประชาชนภายในตำบลและประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเดียวกัน คือ ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้อง เกิดจากความไม่พึงพอใจที่ถูกกดทับไว้ เมื่อมีเหตุการณ์ที่เอื้ออำนวยหรือมีแรงผลักดันให้ปะทุขึ้นมา ด้วยการออกมาเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดิน เพื่อให้ได้รับสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย

การรวมกลุ่มของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่เกิดขึ้นมาจากมีปัญหาด้านที่ดินเช่นเดียวกัน และหวังให้ภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของตนให้ได้รับเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีประชาชนจำนวนหนึ่งเข้ายื่นเอกสารเพื่อให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิให้ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ สืบเนื่องมาเป็นระยะเวลาหลายปี บางรายเดินทางไปติดต่อสอบถามแต่ไม่ได้รับคำตอบ และไม่มี การดำเนินการอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานราชการ ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความโดดเดี่ยวต้องพึ่งพา หน่วยงานใน พื้นที่ที่หวังเป็นหน่วยงานที่สามารถพึ่งพาและอาศัยได้ให้ช่วยติดตาม และหาวิธีการการแก้ไขปัญหาที่ดิน ไม่มี เอกสารสิทธิให้ประชาชนได้รับเอกสารสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น เป็นการชุมนุมเป็นครั้ง แรกที่เกิดขึ้นโดยประชาชนจำนวนมากชุมนุมถือป้าย ด้วยอักษรที่แสดงถึงเป้าหมายที่ทางกลุ่มต้องการ เพื่อเป็น การผลักดันให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ในส่วนของการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้อย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งชี้แจงปัญหาให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการไปถึงไหน พร้อมทั้งการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนว่าต้องการเอกสารสิทธิในการรับรองในที่ดินของตนและชุมชน ให้ สามารถเข้าทำประโยชน์ในที่ดินได้อย่างเต็มที่

ประเภทของกลุ่มผู้เรียกร้องคือ กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวชั่วคราว เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น หรือ ปะทุขึ้นแบบกะทันหัน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งอยู่ในชุมชน เป็นกลุ่มประชาชนภายในตำบล และประชาชนใน พื้นที่ใกล้เคียง ที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันเพื่อรักษาประโยชน์ของกลุ่ม เนื่องจากได้รับผลกระทบจาก ปัญหาเดียวกัน คือ ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้อง และเมื่อได้รับฟังข้อเรียกร้องแล้วก็ สลาย โดยการชุมนุมไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรง เป็นการรวมตัวของประชาชนทั้งในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า และ พื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ อยู่อาศัยและทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่า มีเพียงเอกสาร อื่นๆ หรือการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) เนื่องจากไม่มีการวางวัด พิกัดตำแหน่งที่ชัดเจน เพื่อเป็นการ เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดิน

โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เป็นโครงสร้างที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมือง มีการรวมกลุ่มออกมาเพื่อดำเนินการหรือกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์แบบชั่วคราว จากการ ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี นั้น เมื่อผลที่ได้จาก การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กลุ่มต้องการกลุ่มผู้ชุมนุมก็สลายตัว ไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรง ดังผู้ให้ข้อมูล สำคัญ นายพงษ์ณรินทร์ ใจหาญ (สัมภาษณ์ 28 พฤษภาคม 2564) ได้กล่าวไว้ดังนี้

... “จากการการชุมนุมออกมาเรียกร้องสิทธิในครั้งที่ผ่านมา สืบเนื่องมาจากจะมี การประชุมของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาแนวเขตปฏิรูปที่ดิน ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าไม้ ถาวรในท้องที่อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ได้มีการประชุมชี้แจงการแก้ไขปัญหาด้าน ที่ดินของพื้นที่อำเภอโคกเจริญ มีประชาชนจำนวนมากทั้งในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าและนอก พื้นที่ตำบล หนองมะค่า รวมกลุ่มเพื่อร้องเรียนและสอบถามความคืบหน้าผลการแก้ไข

ปัญหาแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีท่านนายอำเภอเป็นประธาน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้แทนป่าไม้ได้ร่วมประชุมรวมทั้งมีการชี้แจงกับกลุ่มประชาชนที่เรียกร้อง โดยที่ผลการประชุมมีมติ ดังนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมโดยมีการทำงานแบบบูรณาการระหว่างส่วนงานและร่วมพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา เร่งรัดให้กรมป่าไม้พิจารณาแก้ไข กรณีแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ จังหวัดเพชรบูรณ์คาบเกี่ยวกับเขตจังหวัดลพบุรี ภายในเขตตำบลหนองมะค่า ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมชะลอการดำเนินการในพื้นที่ที่พิพาทชั่วคราว จนกว่าจะได้รับการแก้ไข และวันนั้นเองประชาชนที่ได้รับฟังว่าจะมีการจัดประชุมที่อำเภอ ผมโทรไปหาญาติ ที่อยู่ตำบลยางรากให้เข้าไปรับฟังด้วยในวันนั้น และผมเองก็ติดต่อกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ให้เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงจากจังหวัด ผมไม่คิดว่าวันนั้นจะมีประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมการรับฟัง รวมทั้งมีป้ายข้อความ แต่ผมก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ประชาชนทุกคนที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ควรจะได้รับฟังด้วยตนเอง ไม่เป็นการบอกกล่าวต่อๆกันไป เป็นสิทธิของทุกคนที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ควรแสดงสิทธิของตนเอง ในการปกป้องสิทธิในที่ดินของตนและชุมชนให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินอย่างถูกต้อง” ...

โครงสร้างของกลุ่มที่เกิดขึ้นเป็นการรวมตัวแบบชั่วคราวของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ทุกคนควรมีสิทธิในการออกมาเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้และพร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการทำงานแบบมีส่วนร่วม เมื่อเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ รวมกลุ่มที่เข้มแข็งเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในวัตถุประสงค์ของกลุ่มต้องการ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มต่างๆ มากมาย สร้างพลัง ศักยภาพของกลุ่ม

ประชาชนภายในตำบลได้รวมกลุ่มออกมาเรียกร้อง เพื่อปกป้องสิทธิในที่ดินที่ถือว่าควรได้รับกรรมสิทธิ์การครอบครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถทำประโยชน์ในพื้นที่ของตนได้อย่างเต็มที่ และเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ ในอนาคตจะไม่ถูกดำเนินคดี ในฐานะเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ป่า การต่อสู้เรียกร้องของประชาชนที่รวมกลุ่มกันนี้ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เรียกร้อง ในการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของประชาชนในตำบล รวมทั้งเกิดรายได้ในการจัดเก็บขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปสู่รายได้ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม ในด้านการบริหารจัดการในระดับชุมชนให้สามารถดำเนินการในทุกๆ ด้านด้วยชุมชนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่ม ความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนในตำบลและประชาชนพื้นที่ใกล้เคียง เป็นแบบเครือญาติมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนเป็นสังคมเครือญาติ ทำอาชีพเกษตรกรรม มีวัด โรงเรียนที่เป็นสถาบันการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก

ทางสังคมภายในตำบลที่สร้างค่านิยม คุณค่าที่ดี ควบคุมพฤติกรรม สร้างกฎ กติกา แบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยโครงสร้างของกลุ่มนั้น มีพื้นฐานจากการเป็นผู้นำในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่มาตลอด และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาหารือกัน จึงได้ดำเนินการรวมกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ กลุ่มเกษตรกร ประชาชนภายในตำบล ให้เกิดพลังความเข้มแข็งเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาที่ดิน มีการประชุมวางแผนการดำเนินการในขั้นตอนในระดับท้องที่ โดยคณะกรรมการระดับตำบล มีอำนาจและหน้าที่ ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดิน ร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนในพื้นที่ ร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารปัญหาด้านที่ดินอย่างถูกต้อง ชัดเจน รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากคณะกรรมการเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือน ถูกต้องชัดเจนของข้อมูลที่ประชาชนได้รับ

ประชาชนภายในตำบลมีโครงสร้างของกลุ่มที่มีระดับผู้นำในพื้นที่ กลุ่มเกษตรกรภายในตำบล ประชาชนที่เป็นคณะกรรมการการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล สืบเนื่องมาจากการดำเนินการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของตำบลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง และนำมาสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตำบลในทุกๆด้าน รวมถึงด้านที่ดินด้วย ทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มมากยิ่งขึ้น มีหน่วยงานราชการที่เป็นหน่วยงานเสริม เพิ่มเติมความรู้ทางวิชาการให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าใจ สิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ตนมีอยู่อย่างคุ้มค่า มีความรู้ทางด้านกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้ และเข้าใจเนื่องจากประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎหมายสูงสุด สิทธิส่วนบุคคลและสิทธิที่ไม่มีผู้ใดสามารถละเมิดสิทธิที่มีมาโดยธรรมชาติได้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีอยู่ตลอดเวลาและพัฒนาได้ตลอดเวลาเช่นกัน โครงสร้างที่เป็นลักษณะแบบชั่วคราวที่เกิดขึ้นด้วยแรงกระตุ้น ที่อัดอั้นตันใจของประชาชนที่ถูกกดไว้ มานานทำให้ประชาชนจำนวนมากที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น

ชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจ็ดเจริญ จังหวัดลพบุรี มีกลุ่มคณะกรรมการที่แสดงถึงศักยภาพของความเข้มแข็ง เชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกตำบล ทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น มีการทำงานร่วมกันร่วมกับนักวิชาการเข้ามาหนุนเสริมความรู้ ทำให้ผู้นำท้องถิ่นและท้องที่เกิดความรู้มากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินระดับตำบล เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ชุมนุมนั้น เหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการทำงานของหน่วยงานราชการที่ประชาชนคิดว่า ถูกละเมิดสิทธิของความเป็นชุมชน เนื่องจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ลงพื้นที่เข้ามาเพื่อทำการรังวัดพื้นที่ของประชาชนเพื่อออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขับไล่ไม่ให้เข้ามาทำการใดๆ ในพื้นที่ ด้วยการปิดถนน มีประชาชนบางรายได้ดำเนินการให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเข้าทำการในพื้นที่ และในเวลาต่อมาเมื่อมีการดำเนินการพัฒนาระบบน้ำในพื้นที่ ประชาชนเกิดความยากลำบากเดินทางไปติดต่อ เพื่อขออนุญาตเข้าดำเนินการในพื้นที่กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด ประชาชน

เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 จึงไม่ต้องการได้เอกสารดังกล่าว ที่ดินควรได้รับสิทธิคือโฉนดที่ดินเท่านั้นเพราะว่าประชาชนเชื่อว่าควรได้รับสิทธิในที่ดิน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายธนากร จุลโพธิ์ (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2564) กล่าวว่า

... “พื้นที่บางส่วนที่ตนและครอบครัวได้ใช้เป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ได้ดำเนินการให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์ออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ให้เนื่องจากครั้งแรกที่ดำเนินการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดลพบุรี ลงพื้นที่เพื่อทำการเอกสารสิทธิให้ พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ทำให้ตนและครอบครัวต้องเดินทางไปติดต่อที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์ และได้เอกสาร ส.ป.ก.4-01 มาแสดงสิทธิ แต่ทราบภายหลังต่อมาทางกฎหมายว่า หรือซื้อขาย เปลี่ยนมือได้ ใช้ทำเพียงเกษตรกรรมเท่านั้น และด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้พี่น้องใกล้ชิด ที่ยังไม่ได้เอกสาร ส.ป.ก.4-01 จึงไม่ยอมยกให้ออกเป็นเอกสารดังกล่าว ยากให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องและสามารถทำประโยชน์ในพื้นที่ของเราได้อย่างเต็มที่ เมื่อมีโครงการพัฒนาของราชการเข้ามาในการพัฒนาในพื้นที่ การจะดำเนินการใดๆ เช่นขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตร การขออนุญาตต้องเดินทางไปและยื่นเรื่องที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดให้เกิดความยากลำบาก ได้เข้าไปสอบถามและผู้นำได้อธิบายถึงคณะกรรมการระดับตำบล ไม่ได้นิ่งดูค้ายที่จะปล่อยให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเพียงฝ่ายเดียว ต้องช่วยกันและร่วมมือร่วมใจกันในการต่อสู้เพื่อให้ได้รับสิทธิในที่ดินนี้ด้วย มีความสับสนเนื่องมาจากการชุมนุม ผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ ต่างเข้ามาร่วมมือพนักงานในการบริหารจัดการด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในพื้นที่ของชุมชนตำบลหนองมะค่า และมีการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้เรียกร้อง เสนอข้อชี้แนะ แก้ไขปัญหาพร้อมกันได้ ” ...

ประชาชนที่เกิดการรับรู้และเข้าใจ กฎหมาย ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความลำบาก ถูกจำกัดสิทธิในที่ดินที่ถือได้ว่าเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ทำกินของครอบครัวตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงทำให้ประชาชนจำนวนมากในพื้นที่ไม่ยอมรับเอกสารสิทธิของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จึงมีการต่อต้านไม่ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาทำการในพื้นที่ รวมถึงในเวลาต่อมาเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมก็ไม่ลดละความพยายามมีหนังสือมายังประชาชนให้เข้าไปดำเนินการยื่นเอกสารเพื่อออกเอกสาร ในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเพิกเฉย ไม่เอาเอกสาร ส.ป.ก.4-01 และไม่เดินทางไปติดต่อขอยื่นเอกสาร ประชาชนที่ได้รับหนังสือดังกล่าวได้นำหนังสือมายื่นต่อคณะกรรมการระดับตำบล และได้มีการประชุมปรึกษาหารือของคณะกรรมการระดับตำบลในเวลาต่อมา พร้อมสรุปให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกหนังสือให้ทางสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมชะลอการดำเนินการใดๆ ไว้ก่อน เนื่องจากทางคณะกรรมการระดับตำบลและระดับอำเภอได้ดำเนินการอยู่ระหว่างการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แต่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ส่งให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินอีก ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ เป็นแรงปะทุที่เกิดขึ้นรุนแรง ผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องได้เดินทางไปยังสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัด เพื่อให้เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็น และรับหนังสือการชะลอทำหน้าที่ยื่นออกไปก่อน

เหตุการณ์ไม่เป็นไปตามที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ ทำให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน โดยปิดที่ว่าการอำเภอ รวมทั้งประสานสื่อมวลชนเข้ามาทำข่าว เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และชี้แจงการดำเนินงานให้รับทราบ โดยมีประชาชนจำนวนมากทั้งในตำบลและประชาชนภายนอกตำบลที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่เอกสารสิทธิมาร่วมจำนวนมาก พื้นที่ภายนอกหอบประชุมมีประชาชน ส่งเสียงเรียกร้องพร้อมทั้งชูป้าย ไม่เอาเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ขอเป็นโฉนดที่ดิน เพราะยืนยันว่ากลุ่มของตน ได้ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อนมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่า ประชาชนบางส่วน รวมทั้งคณะกรรมการระดับตำบลอยู่ที่หอบประชุมอำเภอ เพื่อรอฟังคำชี้แจงจากกรมป่าไม้ มีเจ้าหน้าที่เข้ามาอธิบายถึงสาเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการได้ ติดกับปัญหาทางกฎหมาย และแนะแนวทางในการดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ดำเนินการออกหนังสือ และยื่นหนังสือให้ยกเลิกแนวเขตป่าไม้ โดยกรมป่าไม้ต้องมีแนวระวางแนวเขตที่ชัดเจน รวมทั้งแนวเขตปกครองท้องที่ที่ต้องเกิดความชัดเจน

ดังนั้น การศึกษาโครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องที่นำโดยผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ในตำบลที่เป็นบุคคลที่ประชาชนเชื่อมั่น ให้เข้ามาทำงานเป็นผู้นำ เมื่อประชาชนประสบปัญหาความเดือดร้อน จึงเป็นหน้าที่หลักและหน้าที่ที่สำคัญของผู้นำที่ต้องสร้างศักยภาพการทำงานที่เป็นกลุ่ม ร่วมมือร่วมใจ ปกป้องหรือวิธีการ แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ไม่ทิ้งภาระหน้าที่ให้เป็นหน้าที่ของผู้อื่นหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชน การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน มีวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน ให้ประชาชนได้รับทราบและสามารถติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับตำบล ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ตรงประเด็น ชัดเจน การทำงานเป็นกลุ่มมีส่วนร่วม

3.2 กระบวนการ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน

การต่อสู้เรียกร้องของประชาชนในตำบลกับปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ มีกระบวนการดำเนินการ ตามวิธีและขั้นตอน เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามต้องการ เมื่อปัญหาด้านที่ดิน ที่ประชาชนขาดสิทธิในที่ดิน ไม่สามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้อย่างเต็มที่และสืบทอดเป็นมรดกสู่รุ่นต่อไปได้ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่อาศัยน้ำฝนในการทำเกษตร เมื่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล จากภาวะโลกร้อน ส่งผลให้สภาพอากาศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยมีความแปรปรวน ในช่วงฤดูฝน ฝนตกไม่ตามฤดูกาล ฝนทิ้งช่วง เกิดภัยแล้ง พืชผลทางการเกษตรของประชาชนเกิดความเสียหาย บางปีฝนตกหนักเกิดน้ำท่วมขัง ทำให้พืชผลทางการเกษตรของประชาชนเสียหาย เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ และอ่างกักเก็บน้ำไว้ใช้หรือมีการจัดการแหล่งน้ำที่ดี ทำให้ประชาชนเกิดความ

ยากลำบาก เกิดความเดือดร้อน ดำเนินการให้ประชาชนเกิดความตระหนักในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตร สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลให้ดำรงอยู่และส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานต่อไป

การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในหน่วยงานภายนอกเข้ามาเพื่อพัฒนาระบบการผลิตเกษตรกรรมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ร่วมกับปราชญ์ชุมชนด้านการเกษตรทำให้การเกษตรในตำบลมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น มีโครงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเข้ามาดำเนินการในพื้นที่มากมาย อาทิเช่น โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมการติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อขุดเจาะและใช้น้ำร่วมกัน เป็นการสร้างกลุ่มเพื่อดำเนินการจำนวนหลายกลุ่ม ผลที่ตามมาคือ การขุดเจาะต้องขออนุญาตกรมป่าไม้ เนื่องจากในพื้นที่ของตำบลเป็นพื้นที่ป่าสงวน จะดำเนินการใดโดยไม่ได้รับการอนุญาต ไม่สามารถดำเนินการได้ ถือได้ว่ากลุ่มเกษตรกรเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย การยื่นขออนุญาตขุดเจาะ หรือใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ใช้เวลาในการดำเนินการ ทำให้บางโครงการตกไปไม่สามารถดำเนินการได้ การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชนที่ประชาชนได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการขาดสิทธิในที่ดิน

กระบวนการของการรวมกลุ่มในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริง จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในเชิงปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินภายในตำบลและภายนอกตำบล มีกระบวนการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องที่นำมาสู่การรวมกลุ่ม ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการออกมาเป็นครั้งแรก แต่สามารถทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้การชุมนุมครั้งนี้เป็นไปด้วยความสงบ เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ที่มีผลในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการ ในการเรียกร้องของกลุ่มที่ต้องการ ประสานงานกันด้วยความรวดเร็ว ด้วยกระบวนการที่ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการติดต่อประสานงานของกลุ่มผู้เรียกร้องกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งกลุ่มผู้เรียกร้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สื่อมวลชนนักข่าวท้องถิ่น หรือสื่อที่กลุ่มผู้เรียกร้องใช้ทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล

1) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในตำบลของกลุ่มผู้เรียกร้องที่เกิดขึ้น ผู้นำกลุ่มได้ใช้การสื่อสารที่ทันสมัยโทรติดต่อประสานกับเครือข่ายและประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชน ร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อต้องการให้หน่วยงานดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ที่ถือว่าตนควรได้รับและมีสิทธิในการเข้าใช้ทำประโยชน์ในที่ดินที่อย่างถูกต้องและเกิดความคุ้มค่า โดยผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ในทางกฎหมายและเป็นแกนนำที่สามารถนำพาประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เสนอความเดือดร้อนที่ประชาชนทุกคนได้รับ จากการไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในตำบล ใช้การติดต่อสื่อสารเข้ามาช่วย ในการติดต่อกันภายในกลุ่มผู้เรียกร้องที่ประสบปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ให้รวมกลุ่มกันในวัน เวลาดังกล่าว สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายพงษ์ณรินทร์ ใจหาญ (สัมภาษณ์ 28 พฤษภาคม 2564) ได้กล่าวไว้ดังนี้

... “ กระทบเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และทำหน้าที่เป็นผู้นำของชุมชน
หน้าที่ของผมคือให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการรับรู้
สิทธิ และชุมชนที่เป็นประชาธิปไตย ที่ทุกคนต้องสามารถแสดงความคิดเห็นได้ รวมทั้ง
สามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และทุกคนในชุมชนประสบปัญหาาร่วมกัน
ปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองเป็นปัญหายาวนานตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา
ยาย แต่เมื่อก่อนการศึกษาหาข้อมูลไม่ทันสมัยเท่าทุกวันนี้ คนรุ่นเก่าไม่มีการออกมา
เรียกร้อง รวมกลุ่มเหมือนเช่นทุกวันนี้ เพราะการเกิดขึ้นของการชุมนุมของกลุ่มผลประโยชน์
ใช้การสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว กระบวนการที่ใช้ภายในชุมชน คือ การโทรไปแจ้งกับผู้นำ
ท้องถิ่น และทำหน้าที่แจ้งให้ลูกบ้านทราบว่าจะมีการประชุม ประชาชนที่ได้รับความ
เดือดร้อนในที่ดินให้ร่วมรับฟังคำชี้แจงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ สำนักงานการ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมพัฒนาที่ดิน และเจ้าหน้าที่ปกครองที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทำ
ให้ประชาชนที่รู้สึกอึดอัดที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเข้ามาทำการรังวัดออก
เอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ในพื้นที่ ในขณะที่พื้นที่อยู่ในข้อพิพาท อยู่ระหว่างการดำเนินการ
ตามขั้นตอนทางกฎหมาย ทำให้เกิดเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนภายในชุมชน ต้องการรับรู้
ข้อเท็จจริงจากเจ้าหน้าที่โดยตรง ว่าเกิดจากสาเหตุใดจึงไม่เห็นใจประชาชนที่มีความทุกข์
ในความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดขึ้นนี้ และยอมชะลอการดำเนินการในพื้นที่ดังที่มี
หนังสือจากองค์การบริหารส่วนตำบลส่งไปให้ ยิ่งทำให้ประชาชนที่เป็นสังคมแบบเครือญาติ
ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ สื่อสารกันให้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ จึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ที่
เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียกร้องที่เป็นแบบเครือญาติ รวมตัวกันมาชุมนุมและรับฟังคำชี้แจงของ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เหตุการณ์ก็ไม่มี ความรุนแรง เพื่อให้หน่วยงานดำเนินการข้อ
เรียกร้องทางกลุ่มต้องการ เพราะทุกคนเข้าใจดีว่า ความรุนแรงไม่ทำให้เราประสบผลสำเร็จ
ในการออกมาเรียกร้อง ทุกคนที่มาต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น ” ...

ปฏิสัมพันธ์ภายในตำบล ที่ชุมชนเป็นระบบแบบเครือญาติ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มได้ง่าย
จากประชาชนที่เชื่อผู้นำและต้องการรับฟังคำชี้แจง เกี่ยวกับการดำเนินการด้านที่ดิน ของหน่วยงานทุก
หน่วยงานที่รับผิดชอบว่าอยู่ในขั้นตอนใด โดยอาศัยการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โทรศัพท์มือถือเข้ามา
ใช้ในการสื่อสารภายในกลุ่มผู้เรียกร้องและยังใช้เป็นสื่อ เพื่อสื่อสารเหตุการณ์ไปยังประชาชนโดยทั่วไป ให้ได้
รับทราบข้อมูล ข่าวสาร ให้ทุกหน่วยงานมาช่วยแก้ไขปัญหาที่ดิน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นกระบวนการ
การดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน สามารถดำเนินการต่อไป
ได้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการระดับตำบล เป็นผู้นำความรู้ ให้
ประชาชนได้เข้าใจในกฎหมายของที่ดิน กฎหมายป่าไม้ เพื่อนำไปสู่การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นเอกสาร
แสดงให้เห็นว่า เป็นเจ้าของที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จากการศึกษาการดำเนินการของประชาชนที่

ต้องการได้เอกสารสิทธิที่ดิน ยื่นเอกสารเพื่อขออนุญาตที่ดิน เป็นระยะเวลายาวนานกว่า 40 ปี ประชาชนในพื้นที่ได้ทำการต่อสู้เรียกร้อง ขั้นตอนวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในตำบลแล้ว การศึกษาความสัมพันธ์ภายในชุมชนของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิที่ดิน ที่ทุกคนภายในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายพงษ์ณรินทร์ ใจหาญ (สัมภาษณ์ 28 พฤษภาคม 2564) ได้กล่าวไว้ดังนี้

... “ผู้นำชุมชนทุกคน ที่เข้ามาเป็นผู้นำเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในครั้ง นี้ เป็นผู้ที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ มีญาติพี่น้อง และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำของชุมชนทุกคน และหนุนเสริมการทำงานด้วยเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในชุมชน ทำให้การปฏิสัมพันธ์ฉันทันทีภายในชุมชนมาจากพื้นฐานการที่เป็นเครือญาติกัน เกิดความใกล้ชิดซึ้งกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรักสมัครสมาน สามัคคีกัน ภายในชุมชน ทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องสามารถออกมารวมตัวกันเรียกร้องสิทธิของชุมชนได้ง่ายขึ้น การเชื่อฟังผู้นำ และผู้นำมีภาวะความเป็นผู้นำ ทำให้การนำพากลุ่มผู้เรียกร้องออกมาร่วมกันชุมนุมได้ง่ายขึ้น ด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติทำให้ชุมชนเกิดความรัก เข้าใจ ร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างร่วมมือร่วมใจกันในเช่นที่ผ่านมา ” ...

กระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้เรียกร้องเป็นแบบเครือญาติ เชื่อฟังผู้นำชุมชน เนื่องจากเป็นลูกหลานในชุมชนมาตั้งแต่เกิด รับรู้และเข้าใจปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ประชาชนเกิดความยากลำบาก ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ตนอาศัยอยู่และทำกินในที่ดินได้อย่างเต็มที่ เอกสารแสดงสิทธิไม่มี ถูกฉ้อโกงสิทธิจากกฎหมายที่บังคับ กดทับสิทธิของประชาชนภายใต้อำนาจของกฎหมายที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมกันการแสดงความเห็น ทำให้กระบวนการที่เกิดขึ้นของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินเกิดเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มในรูปแบบที่มีความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและสะสมมาอย่างยาวนาน ประกอบกับความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกันในยามที่เกิดความทุกข์ยากและเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน

ภาพที่ 4.11 ประชุมปัญหาด้านที่ดินของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่, ผู้ศึกษา, 2563

2) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายนอกตำบลของกลุ่มผู้เรียกร้องที่เกิดขึ้น โดยการจัดการร่วม ทั้งพื้นที่ตำบลใกล้เคียง และหนุนเสริมด้วยภาคีเครือข่าย ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่มากขึ้น มุ่งสู่จุดมุ่งหมายกับการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน เมื่อปัญหาด้านที่ดินไม่มี เอกสารสิทธิ์มีเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ในการเข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่เขตป่าไม้ ทำให้ประชาชน ต้องออกมาปกป้องสิทธิของตนเองและของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรที่ถือว่าตนและชุมชนได้อยู่อาศัยและ เป็นที่ทำกินมาก่อน รวมทั้งในอนาคตที่ต้องศึกษาเชิงลึกหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่ดิน และมีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุ่มค่ามากที่สุด โดยมีการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนโดยชุมชนเอง สร้างจิตสำนึกให้รักษา ดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปยังรุ่น ลูกหลาน ภายใต้แผนการพัฒนาระดับตำบลและพื้นที่ใกล้เคียง พัฒนาพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันของคนในชุมชน ให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีกระบวนการร่วมในชุมชน ที่ทุกคน ต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ในการดูแล รักษา พื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ ให้ประชาชนในชุมชน เข้ามาดำเนินการและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทั้งในตำบลและนอกตำบล แสดงศักยภาพชุมชนที่เข้มแข็งในการจัดการปัญหาด้านที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ด้วยชุมชนเอง

ปฏิสัมพันธ์ภายนอกตำบลหรือนอกกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีการร่วมประชุม ปัญหา ด้านที่ดินกับพื้นที่ตำบลใกล้เคียง องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ได้รับ ผลกระทบจากปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ และปัญหาแนวเขตพื้นที่ปกครองที่ไม่ชัดเจน ทำให้ในพื้นที่ไม่มี สิทธิในที่ดิน การใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องจากแนวเขตไม่มีความชัดเจน เอกชนไม่กล้าลงทุน มีการจัด ประชุม เพื่อหา แนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของพื้นที่ในบริเวณตำบลใกล้เคียง ทุกฝ่ายทุกส่วนในตำบล พื้นที่ใกล้เคียง ดำเนินการทำข้อตกลงร่วมกัน ดำเนินการกำหนดแนวเขตปกครองท้องที่ให้เกิดความชัดเจน มี การดำเนินการร่วมในการแก้ไขปัญหา

กระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายนอก กับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบล หนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี นอกจากในการกำหนดแนวเขตปกครองให้เกิดความชัดเจนแล้ว การ กำหนดแนวเขตป่าของกรมป่าไม้ต้องชัดเจนด้วย การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ช่วย ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน และชี้แจงผลการดำเนินการให้ผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องให้ รับทราบ โดยผ่านผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนระดับตำบล ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนตามกระบวนการของกฎระเบียบ รวมทั้งการเข้ามาหนุนเสริม เพิ่ม ศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชนด้านกฎหมายที่ดิน สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิของชุมชน ด้วยนักวิชาการที่มี ความรู้ความเข้าใจกฎหมายด้านที่ดิน และสามารถถ่ายทอดให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ อาทิเช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ที่ช่วยหนุนเสริมของการรวมกลุ่มพัฒนาด้านการผลิตเกษตรให้มีความยั่งยืน ด้วยหลัก วิชาการ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างการเรียนรู้ ให้กับประชาชนภายใต้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ร่วมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดินร่วมกันให้เกิดความ

ชัดเจน ด้วยพลังอำนาจของประชาชนภายในตำบล ปกป้องสิทธิอันชอบธรรม เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

การเข้ามาหนุนเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ประชาชนต้องเกิดความรู้และความเข้าใจหลักของสิทธิของตนเอง รวมทั้งกฎหมายต่างๆ ที่ต้องมีการศึกษาเรียนรู้ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเรื่องกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายนอก นายสาออง แก้วประดับ (สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “ตามหลักของทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของชุมชนกับหน่วยงานเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องคำนึงถึง ปัญหาที่ภาครัฐหรือหน่วยงานทุกหน่วยงานประสบมา คือประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือสามารถเสนอความคิดเห็นได้เลย ทำให้ภาครัฐยึดติดกับการทำงานแบบบนสู่ล่าง กำหนดกฎระเบียบแล้วลงไปสู่ล่างคือประชาชนปฏิบัติตาม กฎระเบียบเหล่านั้นทำให้ประชาชนขาดสิทธิ อย่างเช่น สิทธิในที่ดินทำกินที่ถูกยึดครอง ด้วยอำนาจและหน้าที่ของสภาเกษตรกรสิ่งที่สำคัญเราต้องทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจกฎหมายเบื้องต้นที่รับรองคุ้มครองสิทธิอันเป็นทรัพย์สินหรือมรดก กฎหมายที่ดิน กฎหมายของป่าไม้ สิทธิของชุมชนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เราต้องทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในประชาชนให้เข้าใจอย่างแท้จริง เนื่องจากพวกเขาเองประสบปัญหาอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ที่มีการกำหนดพื้นที่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ กระบวนการและขั้นตอนของการดำเนินการของทุกฝ่ายใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ระหว่างที่ทางกลุ่มดำเนินการอยู่นี้เอง เราต้องสร้างองค์ความรู้ให้เข้าใจกฎหมายต่างๆ พร้อมๆกับการสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรกรมให้เขาสามารถดำรงอยู่ได้ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกันให้กับประชาชน ” ...

การส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มผู้เรียกร้องให้มีการติดต่อประสานงาน เกิดปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกกลุ่ม เป็นการสร้างเครือข่ายให้กับกลุ่ม ให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจกระบวนการ ขั้นตอนในทุกฝ่าย ดำเนินการ พร้อมกับการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม สนับสนุนกิจกรรมให้เกิดในชุมชน กลุ่มผู้เรียกร้องเกิดการเรียนรู้พร้อมกับการดำเนินการ

ภาพที่ 4.12 ประชุมแนวเขตปกครองตำบลใกล้เคียง, ผู้ศึกษา, 2563

3.3 รูปแบบ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน

การชุมนุมเป็นการเคลื่อนไหวรูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้มีการดำเนินการที่กลุ่มผู้ชุมนุมต้องการ เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ ในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แรงกระตุ้นให้กลุ่มประชาชนเกิดความไม่พอใจกับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ที่ประชาชนไม่ต้องการ และได้มีหนังสือส่งไปยังหน่วยงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแล้ว เพื่อให้ชะลอการปฏิบัติงานไปก่อน แต่สิ่งที่หน่วยงานดังกล่าวกระทำคือไม่รับฟังเสียงของประชาชน เข้ามาดำเนินการในพื้นที่และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ รวมกลุ่มออกมาเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน และประชาชนเชื่อว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่รับฟังเสียงของประชาชน ใช้อำนาจหน้าที่โดยละเมิดสิทธิของประชาชน ไม่มีการชี้แจงข้อมูล รายละเอียดใดๆ ให้ประชาชนรับทราบ ถ้าประชาชนไม่ปฏิบัติตามอาจจะถือว่ามีความผิด

1) รูปแบบเป็นทางการ ของการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ชุมนุม ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นอีกเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึง การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ โดยการชุมนุมไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรงหรือเกิดความเสียหายใด เพียงเพื่อแสดงให้หน่วยงานได้รับฟังความเดือดร้อนของประชาชนและดำเนินการในสิ่งที่ประชาชนต้องการ และเหตุผลสามารถชี้แจงให้ประชาชนรับทราบได้ ไม่ดำเนินการตามหนังสือ หรือใช้กฎหมายบีบบังคับประชาชนให้ปฏิบัติตาม ประชาชนไม่มีสิทธิเรียกร้องในความชอบธรรมของตนได้เลย ปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในพื้นที่นั้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลเป็นอย่างมาก ประชาชนเกิดความเดือดร้อน ประชาชนในพื้นที่พยายามต่อสู้เรียกร้อง ทหาวิธีการในด้านต่างๆ เพื่อนำมาสู่การแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนจากปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ หลังจากมีการชุมนุมเรียกร้อง ประชาชนในตำบลได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มคณะกรรมการระดับตำบลในการช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยหลักของสิทธิชุมชน เป็น

แนวทางในการจัดการและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดูแล รักษา ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะปัญหาด้านที่ดิน ยึดหลักการทำงานด้วยชุมชน

จากปัญหาด้านที่ดิน ที่ทำให้ประชาชนขาดสิทธิในการทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน ประชาชนจึงรวมกันออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อต้องการให้ภาครัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนสามารถได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีความคาดหวังว่าในอนาคตประชาชนจะไม่ถูกดำเนินคดี กรณีเป็นผู้บุกรุกป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ และการรอคอยการแก้ไขปัญหาที่ดิน จากแนวคิดและนโยบายต่างๆ ของภาครัฐที่นำมาแก้ไขปัญหาในการจัดการปัญหาด้านที่ดิน ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายที่ต่างฝ่ายต่างยึดถือกฎหมายกันคนละตัว ส่งผลทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชน รวมไปถึงทำให้ประชาชนหมดความเชื่อมั่น เชื่อถือ หมดความศรัทธา และสิ้นหวังกับการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ เพราะเวลาที่ยาวนานกว่า 40 ปีมาแล้ว ที่ประชาชนได้พยายามต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน แต่ก็ไม่ได้รับการแก้ไข หรือรายงานการดำเนินการให้ประชาชนได้รับทราบ ไม่เกิดแนวทางการแก้ไขเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องของระบบราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาทำงานในหน่วยงาน ทำให้ประชาชนมีแนวคิดที่จะดำเนินการในรูปแบบ รูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินได้ดำเนินการในรูปแบบที่เป็นทางการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ข้อมูลจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 ของผู้ศึกษา อธิบายรูปแบบการชุมนุมแบบเป็นทางการ ดังนี้

(1) การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มผู้ชุมนุมได้ทำหนังสือเพื่อยื่นให้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในวันที่เกิดเหตุการณ์การชุมนุม เพื่อให้ชะลอการเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ก่อน เพื่อป้องกันความสับสนของประชาชนในพื้นที่ ในการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ และได้ทำหนังสือไปยังนายอำเภอกอเจริญ ให้ช่วยเหลือปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ รวมถึงให้กำหนดแนวเขตปกครองท้องที่ให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดจุดพิกัดของแนวเขตพื้นที่ของตำบล และขอให้ชี้แจงผลการดำเนินการในการกำหนดแนวเขตให้กลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่าได้รับทราบต่อไป รูปแบบของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีรูปแบบของการรวมตัวของประชาชนเป็นการชุมนุมแบบชั่วคราว ที่ไม่มีความรุนแรง เป็นรูปแบบที่สันติวิธี โดยมีการรับฟังคำชี้แจง ขั้นตอนการทำงานของแต่ละหน่วยงาน แต่ได้ดำเนินการร่วมกันโดยการยื่นข้อเรียกร้องให้คณะกรรมการระดับจังหวัดรับทราบและรีบดำเนินการเร่งด่วนต่อไป

(2) กลุ่มผู้เรียกร้องต้องดำเนินการส่งหนังสือและเอกสารไปยังกรมป่าไม้ ให้ดำเนินการยกเลิกแนวเขตป่าไม้ของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ว่าในพื้นที่ไม่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ถาวร ตามขั้นตอนของการดำเนินการที่คณะกรรมการได้ชี้แจง เพื่อเป็นการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนทางราชการ ให้กลุ่มผู้นำได้ทำการบันทึกรายงานการประชุมเพื่อแนบหนังสือ เอกสารหลักฐานในการประชุม ส่งพร้อมกับเอกสารขอให้กรมป่าไม้ทำการยกเลิกแนวเขตป่าไม้ถาวร ในเขตพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัด

ลพบุรีให้อยู่นอกเขตป่า รูปแบบเป็นทางการคือการบันทึกรายงานการประชุมเพื่อแนบหนังสือและเอกสารไปยังกรมป่าไม้

2) รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี คือการรวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ในพื้นที่สาธารณะ โดยกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินออกมารวมกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ถือว่าตนและครอบครัวควรได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ถูกต้องชอบธรรมและสามารถดำเนินการในที่ดินของตนได้อย่างเกิดประโยชน์คุ้มค่า เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่มีเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ รวมตัวกันออกชุมนุมมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยมีประชาชนจำนวนมาก ดำเนินการที่เห็นว่า การอำเภอกอเจริญ เพื่อส่งเอกสารให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมชะลอการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ในพื้นที่ที่มีข้อพิพาทก่อน สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ นายทวี อ่อนเฉย (สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “รูปแบบการเรียกร้อง ส่วนตัวผมอาจจะเรียกว่าเป็นการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินนะ การที่ประชาชนจำนวนมากไม่ยอมออกมารวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนที่เกิดจากปัญหาเดียวกัน คือสิทธิในที่ดินที่ทุกคน ทุกครอบครัวต้องการได้รับ โดยที่ไม่เป็นผู้กระทำผิดกฎหมายที่ทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่า ผมก็ถือว่ามียุคมากแล้ว แต่ด้วยการต่อสู้ร่วมกับประชาชนมาหลายครั้งแล้ว จากการไปยื่นหนังสือที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่สำนักงานที่จังหวัด ก็พากันไปหวังให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานได้เห็นใจบ้าง เพราะเราไม่ได้อยู่ในเขตป่าไม้ เป็นเพราะว่าการออกประกาศเขตป่ามีความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ในการออกเอกสาร จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการที่เป็นขั้นตอน ผมว่าเหตุการณ์วันนั้นอาจจะไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่และอ้างกฎหมายที่ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการทำงาน โดยไม่มีความเห็นใจหรือเข้าใจมารับฟังหรือแม้กระทั่งชี้แจงเหตุผลให้ประชาชนในพื้นที่หรือประชาชนที่มีปัญหาเดียวกันได้รับฟังเลย พวกเรามีรูปแบบการดำเนินการตั้งแต่การยื่นหนังสือ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดก็ไป แต่เมื่อระบบราชการมีการโยกย้าย คนเก่าไปคนใหม่มาก็ต้องประติดประต่องานใหม่ก็ทำให้เรื่องล่าช้าออกไปอีก มีการประชุมขึ้น ประชาชนก็ต้องการเข้ามารับฟังคำชี้แจงด้วยตนเอง เพราะถือว่าทุกคนควรได้รับสิทธิที่ควรรู้ เช่นเดียวกับผมและครอบครัวก็มาด้วยในวันนั้น เพียงเพื่อที่จะได้รับฟังคำชี้แจง ขั้นตอนถึงไหนแล้ว ที่พวกเราได้ดำเนินการทั้งเอกสารไปแต่กลับไม่มีการตอบอะไรกลับมาเลย ” ...

ปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่นั้น และอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการของคณะกรรมการระดับตำบล และทุกหน่วยงานภาครัฐต่างพยายามดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ มาเป็นเวลาที่ยาวนานไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการ

ชุมนุม เคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่กลุ่มประชาชนผู้ออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ณ ที่ว่าการอำเภอกอเจริญนั้น รูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินได้ดำเนินการในรูปแบบ ข้อมูลจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ของผู้ศึกษา อธิบายรูปแบบการชุมนุมดังนี้

1) การถือป้าย ชูป้าย ด้วยการเขียนลงบนกระดาษ พร้อมส่งเสียงของกลุ่มผู้ชุมนุม ขอให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือปัญหาความเดือดร้อนด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง ไม่เอาเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ประชาชนไม่ได้อยู่ในเขตป่า และข้อความที่เขียนลงกระดาษยังระบุถึง กรณีที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ ประชาชนจะเดินทางเข้าไปเรียกร้องที่รัฐสภา การชุมนุมถือป้าย ชูป้ายอยู่ด้านนอกหอประชุมของที่ทำว่าการอำเภอกอเจริญ ด้วยประชาชนจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าและพื้นที่ตำบลใกล้เคียงเข้าร่วมกับการชุมนุมในครั้งนี้ ไม่เกิดเหตุการณ์รุนแรงใดๆ มีเพียงการชูป้ายและส่งเสียงจากประชาชน ขอความช่วยเหลือให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ เป็นแรงผลักดันให้ดำเนินการ รวมทั้งให้ชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดว่าเหตุใด ไม่ชะลอการปฏิบัติหน้าที่ไว้ก่อน มีผู้สื่อข่าวเข้ามาทำข่าว การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

2) การประชุมร่วมกันของคณะกรรมการระดับอำเภอ ในห้องประชุมที่ว่าการอำเภอกอเจริญ มีผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้อง มีการจัดตั้งโต๊ะให้คณะกรรมการระดับอำเภอ และประชาชนจำนวนมากนั่งอยู่รอบๆ ในที่ประชุมเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมพัฒนาที่ดิน กรมที่ดิน รวมทั้งนายอำเภอกอเจริญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในที่ประชุม เมื่อเริ่มประชุมรับฟังคำชี้แจง ผู้นำกลุ่มได้ซักถามการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการทำงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินได้รับหนังสือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ ที่ส่งไปเพื่อให้ชะลอการดำเนินการในพื้นที่ เหตุใดจึงไม่ชะลอไปก่อน ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมช่วยชี้แจง ซึ่งคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่แจ้งว่า การดำเนินการต้องดำเนินการไปตามหนังสือสั่งการ ให้เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ ผู้ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการ เพื่อไม่ให้เกิดการละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ของทางราชการ เสี่ยงประชาชนในห้องประชุมโห่ร้อง ส่งเสียงดัง พร้อมทั้งผู้นำกลุ่มได้ใช้ไมโครโฟนพูดขึ้นว่า การปฏิบัติหน้าที่ของราชการ ไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชน ใช้แต่อำนาจทางกฎหมายมาบีบบังคับประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน และประชาชนส่งเสียงสนับสนุน เห็นด้วยกับผู้นำกลุ่ม ตลอดระยะเวลาการประชุมชี้แจงประชาชนส่งเสียงโห่ร้องไม่พอใจกับคำตอบของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน และถามคำถามจากผู้นำตลอดเวลาการประชุมชี้แจง ช่วงสุดท้ายของการประชุม ประธานในที่ประชุมได้ขอให้ประชาชนในห้องประชุมออกจากห้องประชุม เพื่อให้คณะกรรมการระดับอำเภอได้ทำการประชุมให้เรียบร้อย

3) หลังจากสิ้นสุดการประชุมของคณะกรรมการระดับอำเภอ ผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องได้ออกมาชี้แจงให้กับประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุม ณ ที่ว่าการอำเภอกอเจริญในครั้งนั้น ในการดำเนินการของคณะกรรมการระดับอำเภอและผู้นำได้ชี้แจงว่า สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจะทำหนังสือส่งต่อไป

ยังต้นสังกัด ชะลอไม่ลงพื้นที่เพื่อออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ในพื้นที่ รวมทั้งต้องทำหนังสือส่งไปที่กระทรวง พยายามลดผลกระทบในการยกเลิกแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเพื่อผลการดำเนินการถึงขั้นตอนใด จะแจ้งให้ ทราบอีกครั้ง แต่ถ้าหน่วยงานภาครัฐเพิกเฉยไม่ดำเนินการ หรือประสานงานให้ จะมีชุมนุมใหญ่ที่รัฐสภาต่อไป หลังจากนั้นประชาชนเริ่มเดินทางกลับ

การมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายทำให้พบว่าปัญหาการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินเป็นปัญหา ระดับต้นๆ ที่ประชาชนต้องการให้แก้ไข และต้องมีหน่วยงานเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย ร่วมแก้ไขปัญหา ดังกล่าว แต่เมื่อไม่มีความคืบหน้า ล่าช้า ทำให้จำเป็นต้องออกมาต่อสู้เรียกร้องด้วยวิธีการชุมนุม และเป็น การชุมนุมแบบสันติวิธี คือ สามารถแสดงออกทางความคิด พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ หาวิธี ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ใช้พลังของชุมชนเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐดำเนินการใน ช่วงเวลาที่ได้กำหนดร่วมกัน ในส่วนของการเคลื่อนไหวออกมาต่อสู้เรียกร้องขอให้ดำเนินการ ให้ภาครัฐ ดำเนินการและออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ ซึ่งการชุมนุมที่ผ่านมา ผลของการชุมนุมที่เกิดขึ้นตามมา ประชาชน มองว่าปัญหาที่ประชาชนเดือดร้อนปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิได้รับการชี้แจงและดำเนินการเบื้องต้นให้ รับทราบบ้าง แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการอย่างเต็มที่ จึงต้องมีการ รวมกลุ่มทำงานในระดับชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนเป็นหลักในการขับเคลื่อน หาวิธีหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ด้านที่ดิน โดยไม่พึ่งภาครัฐอย่างเดียวดังที่เป็นมา

ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม การเพาะปลูก มีกิน มีรายได้จากการ จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ทำให้คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยจิตสำนึกรักถิ่นฐาน พยายามลดผลกระทบ ทำให้มีกินมีใช้ เมื่อใช้แล้วก็ต้องรักษาและหวงแหน มีการจัดการร่วมในชุมชน มีนโยบาย ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยชุมชน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง เพื่อรักษา พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้อยู่ต่อไปยังลูกหลาน และ ร่วมร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการดำเนินการ ให้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินที่ถูกต้อง

3.4 ลักษณะของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เพื่อให้ได้สิทธิในที่ดินทั้งที่อยู่อาศัยและที่ดินทำ กิน การออกมาต่อสู้เรียกร้องในสิ่งที่ประชาชนได้รับผลกระทบ เกิดความเดือดร้อน จากปัญหาที่ดินไม่มีเอกสาร สิทธิมีเพียงเอกสารเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) เอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่เท่านั้น ไม่ใช่เอกสารสำคัญที่ แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวได้ว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ทำกินและเป็นที่อยู่ อาศัยในเขตพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีเอกสารดังกล่าว ต้องการให้ตนและครอบครัวได้รับเอกสาร สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำกินและอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ด้วยภาครัฐปฏิบัติตามที่ ไม่ รับฟังความเดือดร้อนของประชาชน จึงเป็นการกระตุ้นของผู้เดือดร้อนให้ลุกขึ้นมาต่อสู้ตามสิทธิของความเป็น มนุษย์ และการออกมาต่อสู้เรียกร้องในครั้งนี้ ประชาชนออกมาในลักษณะของการเรียกร้องเป็นกลุ่มประชาชน

ที่ประสบปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพราะเป็นการออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิที่ดินของคนในชุมชนและขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในการขอให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

ลักษณะของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง เป็นลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เป็นสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ มีการชุมนุมในสถานที่ราชการ เนื่องจากเป็นพื้นที่ราชการ เป็นปัญหาที่ทุกส่วนของอำเภอต้องรับรู้และรับทราบ ในการดำเนินการให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับสิทธิ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการทุกส่วนที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่เดือดร้อน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายชาติชาย เมืองหลัก (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) กล่าวไว้ดังนี้

... “วันที่กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน รวมกันชุมนุมหน้าที่ว่าอำเภอโคกเจริญ กระผมก็อยู่ในเหตุการณ์คอยดูแลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ห่างๆ เพราะผมคิดว่าประชาชนเขามีสิทธิที่จะรวมตัวกันออกมาชุมนุมปกป้องสิทธิในที่ดินของเขา รวมทั้งผมเองก็เป็นเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น ด้วยปัญหาเกี่ยวกับที่ดินของตำบลมีเรื่อยมาตลอด การที่ประชาชนเขาจะออกมาเรียกร้องก็เป็นสิทธิของเขาที่พึงมี และทำได้ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นวันนั้น สถานการณ์ไม่น่าเป็นห่วง เนื่องจากไม่มีความรุนแรงมากนัก มีการถือป้าย ชูป้ายด้วยอักษรที่เขียนเกี่ยวกับเป้าหมายที่ทางกลุ่มต้องการ และมีบ้างที่มีการส่งเสียงจากกลุ่มผู้เรียกร้อง นอกห้องประชุมที่ว่าการอำเภอ เราไม่เอา ส.ป.ก. และเราไม่ได้อยู่ในพื้นที่ป่า ชูป้าย และมีการประชุมในหอประชุมอำเภอ ผมเองก็ได้ไปนั่งฟังร่วมกับประชาชน ก็มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานชี้แจงข้อมูลและตอบข้อซักถามของประชาชน บางช่วงเวลาไม่พอใจในคำตอบ ประชาชนก็ส่งเสียงอื้ออึง ในห้องประชุม แต่ด้วยประชาชนส่วนใหญ่รับฟัง และมีความคิดตรงกันของในที่ประชุมที่จะรีบดำเนินการที่เสนอให้เร็วที่สุด การตอบข้อซักถามของประชาชนในห้องประชุม สามารถจุประชาชนได้ประมาณ 300 กว่าคน ทำให้ประชาชนอีกจำนวนมากรอฟังอยู่ข้างนอกพร้อมถือป้าย ประชาชนข้างนอกหอประชุมไม่ได้ยินเสียงข้างในหอประชุมว่าเขาคุยกันอะไรบ้าง จึงทำให้เหตุการณ์ครั้งนั้นไม่รุนแรง เป็นการชุมนุมแบบชั่วคราว ” ...

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลักษณะของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น ไม่มีความรุนแรง ที่จะทำให้สถานที่ส่วนราชการได้รับความเสียหาย เป็นการชุมนุมแบบสันติวิธี ใช้แผ่นกระดาษเขียนเป็นข้อความแสดงถึงเป้าหมายและสิ่งที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ และจะดำเนินการต่อไป หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามที่ได้ชี้แจงในที่ประชุม และถ้ามีเหตุหรือปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้น ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณลิดรอนสิทธิอีก การชุมนุมอาจกลายเป็นความรุนแรงได้ ด้วยลักษณะของการดำเนินการในพื้นที่หลังจากประชาชนรวมกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนั้น ทำให้ลักษณะของการรวมกลุ่มมีเพิ่มมากขึ้นของกลุ่มเกษตรกร กบองค์กรหรือสถาบันต่างๆ มากขึ้น ยังจะส่งให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจในการปกป้องสิทธิ

และปัจจัยเสริมที่ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมมีพลังอำนาจในการต่อรองมากขึ้นตามไปด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาลักษณะการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนดังนี้

1) ประชาชนในชุมชน มีการรวมตัวกันออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยมีคณะกรรมการระดับตำบลเป็นหลักที่สำคัญในการดำเนินการให้กลุ่มผู้เรียกร้องและประชาชนในพื้นที่ ช่วยกันในการขับเคลื่อนเพื่อถามถึงสิทธิอันชอบธรรมในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่เอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ในการดำเนินการที่ผ่านมาด้วยการขาดความรู้ของประชาชน ได้เดินทางเข้าไปติดต่อเพื่อยื่นขอให้หน่วยงานภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้ แต่ไม่ได้รับการติดต่อหรือดำเนินการใดๆ เนื่องจากประชาชนจำนวนไม่กี่ครอบครัว ที่เดินทางเข้าไปติดต่อขอออกโฉนดที่ดิน ต่อมาได้มีประชาชนเดินทางเข้าไปติดต่อยื่นขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดินอีก ผลที่ตามมาคือไม่ได้รับการติดต่อหรือประสานกลับมาแต่อย่างใด ทำให้ประชาชนดังกล่าวต้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการติดตาม เรื่องการยื่นขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ได้ยื่นขอไว้ จนเวลาล่วงเลยมาหลายปี ยังไม่ได้รับการดำเนินการขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานแทนประชาชน

2) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินครั้งนี้ มีประชาชนจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเช่นเดียวกันกับประชาชนในตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การดำเนินการในการชุมนุมโดยประชาชนถือป้าย ส่งเสียงในสิ่งที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือให้ได้สิทธิในที่ดิน จากการสอบถามคุยกับประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมในเหตุการณ์ ณ ที่ว่าการอำเภอกอเจริญ ประชาชนที่เข้าร่วมรับรู้ข่าวจากผู้นำหมู่บ้านและประชาชนในตำบลด้วยตนเอง บอกว่าจะมีการประชุมหารือและตอบข้อซักถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำเอกสารสิทธิ์ในที่ดินมาประชุมปรึกษาหารือกัน ในแนวทางการแก้ไขปัญหา จึงได้เข้าร่วม เนื่องจากตนและครอบครัวก็ประสบกับปัญหาด้านที่ดิน และอยากได้สิทธิในที่ดินทำกิน ให้ได้โฉนดที่ดินและไม่ต้องการเอกสาร ส.ป.ก.4-01 และได้ขวนขวายพี่น้องทั้งในหมู่บ้าน ในตำบลและญาติในตำบลใกล้เคียงที่มีปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์เช่นเดียวกันออกมารับฟังแนวทาง คำชี้แจงของภาครัฐครั้งนี้ และการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ประชาชนในชุมชนต้องการให้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสำเร็จ ให้มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน สามารถทำประโยชน์ในที่ดินอย่างคุ้มค่าที่สุด การชุมนุมเรียกร้องลักษณะแบบกลุ่มผลประโยชน์แบบง่าย มีลักษณะที่ไม่เป็นระบบ มีการชุมนุมแบบชั่วคราวของกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดิน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานได้เข้ามาช่วยในการดำเนินการตามขั้นตอนของแต่ละหน่วยงาน โดยที่ไม่นิ่งเฉย ทั้งระยะเวลาที่ยาวนานมาเช่นเดิม

3) การชุมนุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดความรุนแรง เนื่องจากเป็นข้อกำหนดร่วมกันของประชาชนกับคณะกรรมการระดับตำบล ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ รับทราบขั้นตอนการดำเนินการร่วมกันของคณะกรรมการระดับอำเภอและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ในห้องประชุมที่มีการชี้แจงหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน ในการตอบข้อซักถามและอธิบายหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้

คณะกรรมการระดับอำเภอรับทราบ และบางช่วงกับคำตอบที่ไม่ชัดเจน และประชาชนมีข้อสงสัยก็ส่งเสียงโห่ร้อง แสดงความไม่พอใจ รวมทั้งผู้นำได้ถามคำถามต่อเจ้าหน้าที่และที่น่าพอใจกับคำถามนั้นก็ส่งเสียงตบมือ ทำให้ลักษณะการชี้แจง รับฟังข้อเสนอของประชาชนในวันที่เกิดเหตุการณ์ชุมนุมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่ดินไม่เกิดความรุนแรง ทั้งภายในห้องประชุมและภายนอกห้องประชุม แต่ด้วยการชุมนุมที่มีลักษณะที่เป็น การเข้ามารับฟังคำชี้แจงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในที่ดินได้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นก้าวแรก ของประชาชนที่ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดิน ที่เกิดจากภาครัฐทำงานไม่คิดถึงประชาชนที่ ทำกินและอาศัยอยู่มาก่อน

4) ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักรู้ และรวมตัวกันออกมาต่อสู้เรียกร้อง เพื่อให้การ แก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ลักษณะของการชุมนุมจากประชาชนในพื้นที่และนอก พื้นที่ มีการรวมตัวกัน และใช้หลักการของสิทธิชุมชนมีการรวมกลุ่มในแต่ละชุมชนโดยมีผู้นำเป็นกลไก ขับเคลื่อนหลักและประชาชนในตำบล รวมกำหนดแนวทางและการรวมกลุ่มของภาคเกษตรกรในตำบลจำนวน หลายกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการรวมกลุ่มให้สามารถสร้างพลังอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐและ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันแบบระบบการจัดการร่วม

5) ลักษณะการชุมนุมเรียกร้องที่เกิดจากภาครัฐไม่ให้อำนาจแก่ประชาชนในการบริหาร จัดการทรัพยากรทางธรรมชาติตามแนวคิดสิทธิชุมชน แม้หลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 43 ที่กล่าวไว้ว่าบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมาย บัญญัติ รวมทั้งการจัดให้มีการกระจายถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือ ครองที่ดินทั้งประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบแต่ด้วยหลักการของ ภาครัฐ ทำให้ประชาชนขาดสิทธิในที่ดิน ไม่ดำเนินการ ระยะเวลาที่ยาวนานทำให้ประชาชนต้องลุกขึ้นมาชุมนุม เรียกร้องสิทธิ แม้จะไม่ได้รับการรับรองว่าจะสามารถเกิดผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ด้วยการปกป้องสิทธิในที่ดิน สิทธิของความเป็นมนุษย์ที่ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ ประชาชนก็พร้อมที่จะดำเนินการให้ ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์นั้น

ลักษณะของการชุมนุมที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ประชาชนรวมตัวกันไปชุมนุมในสถานที่ ราชการนั้น เพียงเพื่อให้ภาครัฐรับทราบถึงความเดือดร้อนที่ประชาชนประสบอยู่ และขอความช่วยเหลือให้ ได้รับสิทธิในที่ดินที่ บรรพบุรุษได้อาศัยอยู่และทำกินมาช้านาน ที่ผ่านมามีประชาชนจะรวมตัวกันชุมนุม เรียกร้อง ยังส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันในระดับตำบลเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระดับตำบล เพื่อเป็นพลังอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐ ตลอดจนการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา มีการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งในตำบลและนอกตำบล เป็นการร่วมแรงร่วมใจของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งลองผิดลองถูกและรวมพลังกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในตำบล ส่งผลต่อการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อ แก้ไขปัญหาร่วมกันของคนในชุมชนมากขึ้น เกิดความรักความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย มีการนำหลัก

ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำการเกษตร มีกิจกรรมรวมกลุ่มทางการเกษตร เพื่อแสวงหาโอกาสในการเข้าไปเสนอปัญหาให้หน่วยงานภายนอกตำบลได้รับรู้ถึงปัญหา และช่วยเหลือแนะนำแนวทางในการจัดการปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์

การแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในลักษณะของการรวมกลุ่มหลังจากเกิดเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องทำให้ประชาชนเข้าใจ ร่วมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน โดยยึดแนวทางในการดำเนินการตามวิถีชุมชน ซึ่งหากชุมชนตระหนักและเกิดความเข้าใจในสิทธิชุมชน การร่วมกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ด้วยชุมชนเอง และนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน และแสดงศักยภาพของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยที่กระบวนการ วิธีการในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ขั้นตอนที่ซับซ้อนต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการสร้างพลังอำนาจของชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้มากที่สุด

ลักษณะของการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างขวางของประชาชนในตำบลหนองมะค่า ประชาชนสามารถรวมกลุ่มออกมาเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินได้ เนื่องจากประชาชนเกิดการเรียนรู้และเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมโดยอาศัยเพียงน้ำฝน แต่สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไปที่เกิดจากภาวะโลกร้อน ทำให้ฝนฟ้าไม่เป็นไปตามฤดูกาล บางปีเกิดฝนทิ้งช่วงผลผลิตทางการเกษตรเกิดความเสียหาย เกษตรกรหรือประชาชนเกิดความเดือดร้อน มีภาระหนี้สิน ไม่มีต้นทุนในการเพาะปลูกในฤดูกาลเพาะปลูก และความรู้สึกรู้สึกที่ทำให้ประชาชนเกิดความอัดอั้น ความเดือดร้อนที่ประชาชนประสบอยู่ ตอกย้ำความรู้สึกด้วยปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของตน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ไม่สามารถดำเนินการใดในพื้นที่ได้ เช่น การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร หรือกระทั่งโครงการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ การขุดเจาะ หรือกระทำการใดๆ ในพื้นที่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐ ถ้าไม่มีเอกสารใบอนุญาตในการดำเนินการ ประชาชนมีความผิดทางกฎหมายอาจถูกดำเนินคดีได้

การออกมาร่วมชุมนุมของประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ลักษณะการชุมนุมยังไม่มี ความรุนแรง เกิดความเสียหายกับสาธารณชนมาก ดังนั้นการศึกษาลักษณะการออกมาร่วมชุมนุม เป็นการศึกษาเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากมีการชุมนุมของประชาชน ประชาชนร่วมกันออกมาร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือในการร่วมกันคิดและหาวิธีการ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยกัน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในชุมชน แม้ผลที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ทางกลุ่มต้องการ แต่การออกมาร่วมกันต่อสู้ในการปกป้องสิทธิของตนและชุมชนก็เป็นเป้าหมายที่สำคัญ ที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐเห็นถึงศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ที่มีการจัดการด้วยตนเอง การชุมนุมของกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์นี้ ประชาชนได้เข้าใจและพร้อมที่จะดำเนินการเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของชุมชน ที่ควรได้รับตามกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในการปกป้องสิทธิอันชอบธรรมในการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ซึ่งประชาชนเกิดความเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่ดินนี้อย่างยาวนาน

3.5 วิธีการ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน

ปัญหาด้านที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี เป็นปัญหาที่ประชาชนเดือดร้อนไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน เนื่องจากพื้นที่ไม่มีแนวเขตการปกครองที่ชัดเจน และป่าไม้ไม่มีแผนที่ในการกำหนดเขตป่าไม้ที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่ ประชาชนทำไร่ทำสวน มีอาชีพเกษตรกรรมและมีพื้นที่ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเทือกเขาโลมนางทางทิศเหนือของตำบล เป็นเขตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของตำบล มีโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง เพื่อกักเก็บน้ำ สร้างระบบนิเวศน์ให้เกิดขึ้นในชุมชน และสร้างระบบการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่มีความยั่งยืน ดูแล บริหารจัดการด้วยตนเอง ด้วยโครงการที่เข้ามาสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานในเรื่องของแหล่งน้ำ ได้รับงบประมาณจากหลายๆหน่วยงาน ทำให้พื้นที่ตำบลหนองมะค่า พัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล ไม่ร่อเพียงน้ำฝนในการผลิตเท่านั้น สามารถเพาะปลูกได้ทุกช่วงฤดูกาล ทำให้ประชาชนรวมกลุ่มก่อตั้งกลุ่มในเครือข่ายเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัดของข้อกฎหมาย บางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิของที่ดิน ประชาชนในชุมชนไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ ในการเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน เรื่องการขาดเอกสารสิทธิในที่ดิน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนาน และมีประชาชนจำนวนหนึ่ง เดินทางเข้าไปเพื่อยื่นขอให้ออกเอกสารสิทธิให้ แต่กลับเพิกเฉย ไม่ได้รับการช่วยเหลือ รวมทั้งภาครัฐเข้ามาในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ยิ่งทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ รวมกันออกมาชุมนุมเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐดำเนินการในสิ่งที่ประชาชนเรียกร้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายทองลี สังข์ดี (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2564) กล่าวโดยสรุปไว้ว่า

... “ การออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อยื่นคำขอเช่าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัด ให้มีการติดประกาศให้กับประชาชนทราบ การยื่นคำขอเช่าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้ได้สิทธิในที่ดินเป็นโฉนดที่ดิน การออกมาต่อสู้เริ่มตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ที่เดินทางไปยื่นคำขอให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดิน แต่ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ พร้อมกับสิทธิของชุมชนทำให้รับรู้และเข้าใจวิธีการดำเนินการของกลุ่มตลอดมา เมื่อมีการชุมนุม เรียกร้องสิทธิในที่ดิน หวังเพื่อร่วมออกมาแสดงสิทธิของตน ปกป้องสิทธิในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ถือว่าเป็นผู้ที่ได้ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อน การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในครั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือและทำหน้าที่ให้ ประชาชนมีสิทธิในที่ดิน อันเป็นที่ดินทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย ไม่ใช่อาศัยอยู่และทำกินในพื้นที่ป่า ถ้าในวันข้างหน้าที่ดินเป็นเหล่านี้ รัฐเอาคืน รัฐก็สามารถทำได้ โดยที่ประชาชนถ้าไม่เริ่มออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินดังเช่นครั้งนี้แล้ว

ต่อไปรุ่นลูกหลานเราจะลำบาก และการออกมาต่อสู้เรียกร้อง เป็นวิธีที่กลุ่มถือว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด สามารถเกิดแรงกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐเร่งดำเนินการได้และตนในฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่นด้วย” ...

วิธีการของการของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีวิธีการที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เนื่องจากปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อความรู้สึกว่าประชาชนไม่มีสิทธิในที่ดินทำกินของตน และบรรพบุรุษของตนได้อาศัยอยู่มาก่อนจะมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นการต่อสู้เรียกร้องของประชาชนเพื่อเป็นการแสดงสิทธิและการปกป้องสิทธิ ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และมีการรวมกลุ่มประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิ เป็นแรงกดดันมาเนิ่นนาน พร้อมๆกับการยื่นขอให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ ณ ปัจจุบัน ผู้ที่ยื่นขอเอกสารสิทธิในที่ดินได้เสียชีวิตไปแล้วบ้างบางส่วน จึงทำให้บุคคลในครอบครัวเกิดความรู้สึกว่าการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นสิ่งที่ยาก และประชาชนคนธรรมดาไม่มีสิทธิไปต่อรองกับอำนาจกฎหมายที่ถือครองโดยภาครัฐ และภาครัฐไม่ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชน เหตุการณ์หน่วยภาครัฐออกมาดำเนินการออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ทำให้เป็นแรงกระตุ้นที่อัดอั้นมานานเกิดปะทุขึ้น ประชาชนจำนวนมากที่ได้รับความเดือดร้อน รวมตัวกันมาเพื่อเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ แต่ภาครัฐกลับไม่ชะลอการดำเนินการทำให้เกิดความขัดแย้งกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การนัดหมายรวมตัวจึงเกิดขึ้น โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นตัวเชื่อมประสานงานให้กับประชาชนทั่วทั้งตำบล มีการนัดหมายการเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้อง และขอความช่วยเหลือกับนายอำเภอกอเจริญ ให้ช่วยดำเนินการในเรื่องความชัดเจนของแนวเขตปกครองท้องที่ รวมทั้งขอให้ช่วยประสานงานให้หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่อย่างรวดเร็ว และให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการ จากที่กล่าวมา การชุมนุมไม่มีความรุนแรงมากนัก มีเพียงการถือป้าย ชูป้าย ส่งเสียงตะโกนเพื่อเรียกร้องในความต้องการของกลุ่มผู้เรียกร้อง และรับฟังคำชี้แจงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการร่วมกันของทุกฝ่าย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคความไม่มีเอกสารสิทธิ

วิธีการการเรียกร้องของกลุ่มผู้เรียกร้องในการดำเนินการโดยการชุมนุมเรียกร้อง ประชาชนจำนวนมากที่เข้าร่วมชุมนุม เรียกร้องสิทธิในที่ดินครั้งนั้น สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นางสาวเพียง ศักดิ์ศรี (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2564) ที่กล่าวไว้ว่า

... “ในวันที่ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่หน้าว่าการอำเภอครั้งนั้น ตนก็ได้เข้าร่วมการชุมนุมด้วย และญาติพี่น้องตนก็ไปร่วมตัวไปด้วยกันเกือบ 20 คน เราเหมือนไม่ได้ทำกินในที่ดินที่พ่อ แม่สร้างไว้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีเพียง ภ.ท.บ.5 ที่ป่า เขาจะมาเอาคืนเมื่อไรก็ไม่รู้ และพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง บางส่วนเป็นพื้นที่ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งการไปเสียภาษีต้องเดินทางไปจังหวัดเพชรบูรณ์แต่โดยแท้จริงตามปกติเป็นเขตจังหวัดลพบุรี เกิดความสับสนกันไปหมด โครงการต่างๆ ไม่สามารถ

ดำเนินการได้ทำให้พื้นที่ของตนไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนา ลุง ป่า น้า อาของตนมาร่วม การชุมนุมในครั้งนี้ด้วยและเขียนป้ายไปเอง ร่วมือป้าย ชูป้ายไม่เอา ส.ป.ก. พื้นที่เราไม่ได้ อยู่ในป่า ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมชุมนุม” ...

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการชุมนุมประชาชนตำบลหนองมะค่า ร่วมวางแผนการ ดำเนินการต่อ โดยคณะกรรมการระดับตำบลวางแผนคิดร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน จากที่ผ่านมามีการดำเนินการเป็นเพียงการทำงานที่ไม่มีจุดหมายที่ชัดเจน และให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล ที่ ทำหน้าที่ดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปถึงรุ่นลูกหลานต่อไป และเกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจกฎหมายที่ดิน กฎหมายป่าไม้ ซึ่ง ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้ว จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่กับปัญหาที่ประสบอยู่ได้ และร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน อย่างค่อยเป็นค่อยไป

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำเนินการจัดการร่วมใน ชุมชน หรือการจัดการชุมชนอย่างบูรณาการ ซึ่งจากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินไม่มี เอกสารสิทธิในการครอบครอง การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไม่เกิดผลสำเร็จ การแก้ไขปัญหาก็ไม่ได้รับแก้ไข และ ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากสาเหตุที่แท้จริง ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหามีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันกับ สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชน ส่งผลทำให้เกิดปัจจัยที่นำมาสู่สาเหตุของปัญหาของที่ดิน ไม่ได้รับเอกสารสิทธิ ดังนั้น เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต การดำรงชีวิตตามแบบภูมิปัญญาของคนใน ท้องถิ่น มีความสำคัญสำหรับการกำหนดแนวทางและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นด้วย ตนเอง แต่ด้วยภาครัฐให้ความสำคัญกับกฎหมายมากกว่าจะให้ความสำคัญในการศึกษาและให้ความสำคัญใน ด้านวิถีชีวิต วิถีชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นเอง ประชาชนในพื้นที่ที่ประสบ ปัญหาจึงร่วมกันหาวิธีการดำเนินการให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการด้านที่ดิน โดยมีการขับเคลื่อนด้าน บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยชุมชน เป็นวิธีที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องดำเนินการ เนื่องจากเพียง แค่จะรอให้หน่วยงานภาครัฐจัดการเพียงฝ่ายเดียว ชุมชนต้องศึกษาวิธีการในการดำเนินการหลังจากเหตุการณ์ การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เป็นการสร้างพลังชุมชน ในการต่อรองให้เป้าหมายของกลุ่มผู้เรียกร้อง หรือ ประชาชนต้องการ ให้ดำเนินการควบคู่กันไปพร้อมกับกระบวนการการยื่นหนังสือให้มีการยกเลิกแนวเขตป่า การกำหนดแนวเขตปกครองที่ชัดเจน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมบูรณาการการทำงาน ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนด้วยชุมชนเอง ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไป

วิธีการและแบบแผนการดำเนินการแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ หรือปัญหาของ แต่ละพื้นที่ โดยกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ได้มีรูปแบบเป็นทางการและไม่ เป็นทางการของการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้อง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ ที่ต้องการให้กลุ่มได้รับ ผลประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ อาศัยความสัมพันธ์ภายในตำบล เครือญาติในการ

ติดต่อกัน และให้ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนเรียกร้องต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยรูปแบบวิธีการดำเนินการของกลุ่มใช้เพื่อเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน ที่ได้รับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยที่กลุ่มดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอนของหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน ให้การขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิได้รับเอกสารกรรมสิทธิในที่ดินตามกฎหมายที่ดินได้กำหนดไว้ และเกิดผลอย่างชัดเจน วิธีการกลุ่มดำเนินการดังนี้

1) จัดทำหนังสือยกเลิกแนวเขตป่า เนื่องด้วยเขตพื้นที่ของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กระบวนการดำเนินการของคณะกรรมการ คือยื่นหนังสือให้กรมป่าไม้ดำเนินการยกเลิกแนวเขตป่า โดยคณะกรรมการ ผู้นำของแต่ละหมู่บ้านได้รวบรวมเอกสาร และส่งหนังสือพร้อมเอกสารไปยังกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำเนินการต่อไป

2) กำหนดแนวเขตปกครองที่มีความชัดเจน พื้นที่ของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นตำบลที่อยู่ติดกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อ พื้นที่ตามแนบท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยไม่ตรงกัน พื้นที่บางส่วนตามแนบท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยตามพิกัด ขึ้นอยู่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ที่ประชาชนมีทะเบียนบ้านอยู่จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้เป็นข้อจำกัดของการดำเนินการ มีแนวเขตการปกครองที่ไม่ชัดเจน จำเป็นที่คณะกรรมการระดับอำเภอ พิจารณาและดำเนินการ กำหนดแนวเขตพื้นที่ให้ชัดเจน นอกจากตำบลหนองมะค่าแล้ว พื้นที่บางส่วนของตำบลโคกเจริญ อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาเรื่องแนวเขตปกครองเช่นกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนในการกำหนดแนวเขตที่ชัดเจน

3) จัดการร่วมในระดับชุมชน เมื่อเกิดเหตุการณ์การชุมนุมถือป้ายประท้วง ต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนมาแล้ว กระบวนการที่ตามมาคือประชาชนส่วนใหญ่เห็นถึงการทำงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กับการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน จึงมีการจัดการร่วมในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง จัดการประชุม รับฟังความคิดเห็น สร้างความเข้าใจถึงปัญหาด้านที่ดินที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมากยิ่งขึ้น สร้างโอกาสในการเรียนรู้ของชุมชน สิทธิของชุมชน พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินการ ทุกขั้นตอนของคณะกรรมการที่ดำเนินการแบบจัดการร่วม

ภาพที่ 4.13 การประชุมผู้นำชุมชนการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน, ผู้ศึกษา, 2563

3.6 บทบาท ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน

เหตุการณ์การชุมนุมที่เกิดขึ้น ของประชาชนที่ออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เพื่อให้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย ตรงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เรียกร้อง ต้องการ งานด้านเอกสารและหนังสือมีความสำคัญมากในการประสานงาน เชื่อมโยงข้อมูลและประสานกับหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้เรียกร้องดำเนินการประสานงานให้หน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เรียกร้องในงานด้านเอกสาร หนังสือราชการต่างๆ ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการแต่งตั้งและจัดหาเจ้าหน้าที่ดำเนินการดูแลงานด้านเอกสาร หนังสือ รวมทั้งจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านที่ดิน รวมถึงการจัดหาเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาช่วยในการดำเนินการติดต่อประสานงานด้านเอกสารที่ดินของตำบล ให้งานด้านเอกสารเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของหนังสือราชการ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นหน่วยงานราชการในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมอบบทบาท หน้าที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลในการประสานงานด้านเอกสาร รวบรวม จัดเก็บข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านที่ดินของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ให้ได้รับความสะดวกในการติดต่อหรือประสานงานกับหน่วยงานราชการ ทั้งภายนอกตำบลและภายในตำบล เป็นศูนย์ประสานงานเรื่องปัญหาด้านที่ดินของประชาชนโดยตรง

1) บทบาทในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า รายได้ที่เกิดจากการจัดเก็บภาษีในพื้นที่ หนึ่งในภาษีที่สำคัญ คือจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เพื่อนำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน แต่เมื่อเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินเป็นเพียงเอกสารที่ใช้เสียภาษีบำรุงท้องที่ ไม่มีความชัดเจนเรื่องแนวเขตพื้นที่ปกครองและประชาชนที่ทำกิน อยู่อาศัยในพื้นที่ไม่มีเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จากปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารกรรมสิทธิ์นี้เอง หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องทำหน้าที่หนุนเสริมให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อถือ เข้าใจการทำงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปด้วย ว่าอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เมื่อประชาชนขอความช่วยเหลือ องค์กรการบริหารส่วนตำบลต้องช่วยเหลือประชาชนให้เต็มที่ และเต็มกำลังความสามารถ เป็นนโยบายแนวทางของผู้บริหารท้องถิ่น ที่สร้างแนวคิดและให้พนักงาน ข้าราชการทุกคนตระหนักและพึงระลึกอยู่ในใจเสมอมา พร้อมในการให้บริการและช่วยเหลืออย่างเต็มที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ที่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชน และเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ทำให้การดำเนินการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่เข้าใจบทบาทของตนเอง ในการจัดการและดูแล รับฟังปัญหาให้กับประชาชน โดยมีการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีอำนาจในการดูแล รักษา

ปกป้องสิทธิ ประโยชน์ของประชาชน และยังทำหน้าที่ประสานงาน นำข้อเสนอส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการร่วมแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของประชาชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อประชาชนในพื้นที่เกิดความเดือดร้อน ประสบกับปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง เดินทางเข้ามาขอความช่วยเหลือ เพื่อหวังพึ่งพาหน่วยงานในพื้นที่ให้ช่วยดำเนินการ แทน ซึ่งระยะเวลาที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถดำเนินการให้เห็นเชิงประจักษ์ในสายตาประชาชนในพื้นที่และประชาชนนอกพื้นที่ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเกษตรกรท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการเกษตร และอาศัยอยู่นอกตำบล นายทวี อ่อนเฉย (สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “ผมก็เป็นชาวบ้านธรรมดา อาศัยอยู่มาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย เรียนจบ ประถมศึกษา อาศัยการแสวงหาความรู้ ได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์เกษตรกรของตำบลยาง ราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ผมทำสวนส้มแข็ง ทำเกษตรผสมผสาน ตำบลยางรากกับ ตำบลหนองมะค่า ส่วนมากก็รู้จักกันมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เพราะเมื่อก่อนแบ่ง การปกครองให้ส่วนราชการสามารถเข้ามาดูแลได้อย่างทั่วถึง ตำบลผมก็มีปัญหาการขออก โฉนดที่ดินเหมือนกัน แต่บางครั้งติดต่อกับทางญาติ ว่าดำเนินการของเจ้าหน้าที่องค์การ บริหารส่วนตำบล โดยการนำของท่านนายก ได้รวบรวมเอกสารของประชาชน เพื่อขอยื่นให้ ทางป่าไม้ยกเลิก เพิกถอนแนวเขตป่า และอีกทั้งยังมีหนังสือส่งไปที่ สำนักงานการปฏิรูป ที่ดินเพื่อเกษตรกรกรมให้หยุดดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ก่อน เพราะเป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในข้อ พิพาท การที่ชาวบ้านความรู้้น้อยๆ อาศัยเพียงประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต เราก็อยากได้ เอกสารสิทธิ์เช่นกัน แต่เมื่อไม่มีหน่วยงานใดในพื้นที่ที่สามารถประสานงานได้ ก็ทำได้เพียง สอบถามญาติและขั้นตอนการดำเนินการของตำบลที่มีการขับเคลื่อนดำเนินการปัญหาด้าน ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์อยากให้หน่วยงานในพื้นที่มาดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ เดือดร้อนกับที่ดินเช่นเดียวกับพื้นที่ตำบลหนองมะค่าบ้าง ” ...

ประชาชนและเป็นคนบุคคลที่ได้เข้าร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินนั้น ทำให้บทบาท ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการ ประสานงาน ติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปตามหลักกฎระเบียบและข้อกำหนด เพื่อก่อให้เกิดหลักการแก้ไข ปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ของประชาชนได้ถูกต้อง บทบาทของการเป็นองค์กรภายในตำบลที่สร้างความ เชื่อมั่น และให้ดำเนินงานด้านเอกสาร ข้อมูล ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักที่ประชาชน เข้าถึงและเชื่อมั่นในการร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และให้บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เป็นศูนย์ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ กับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินให้มาประชุมปรึกษาหารือกัน ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินที่ อยู่ในแนวเขตป่าไม้ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้คอยช่วยเหลือกลุ่มผู้เรียกร้องได้เป็นอย่างดี

องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทที่สำคัญของงานด้านเอกสารและเจ้าหน้าที่ ช่วยดำเนินการในงานเอกสาร ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นศูนย์กลางของการดำเนินการด้านที่ดินของตำบล โดยเป็นที่รวบรวมเอกสารและการออกเอกสาร ส่งเอกสารไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในงานเอกสารอยู่แล้ว โดยมีการฝึกอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในงานด้านที่ดิน โดยเฉพาะให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานด้านเอกสาร ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การในการประชุมคณะกรรมการโดยมีผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมประชุมกัน ณ ที่หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า สอดคล้องกับข้อมูลสำคัญที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายพงษ์ณรินทร์ ใจหาญ (สัมภาษณ์ 28 พฤษภาคม 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “การดำเนินการขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ต้องการให้ออกเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน ต้องมีการดำเนินการยกเลิกแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์นี้ก่อน และเข้าสู่กระบวนการการพิสูจน์สิทธิ์ ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องดูแล ช่วยเหลือประชาชน และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในปัญหาด้านที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดำเนินการด้านงานเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กับประชาชน ติดตามตรวจสอบและแจ้งรายละเอียดของผลการดำเนินการให้ ประชาชนได้รับทราบตลอดเวลา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ขอความร่วมมือกับทุกท่านที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ช่วยเหลือเมื่อเจ้าหน้าที่ติดต่อประสานไปยังพื้นที่ หรือขอให้ดำเนินการใดๆ ให้ ในพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบให้ช่วยดำเนินการอย่างเร่งด่วน และสามารถติดต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่าได้ตลอดเวลา มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านดินโดยเฉพาะ” ...

จากการให้ข้อมูลที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทหน้าที่ ที่สำคัญเป็นองค์กรท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน ทำหน้าที่ประสานงาน เป็นหน่วยงานที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองหรือการถือครองของประชาชนในตำบลสามารถทำงานในเชิงประจักษ์ในสายตาของประชาชนโดยทั่วไป หน่วยงานที่มีศักยภาพในการดำเนินการอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล มีเจ้าหน้าที่ มีงบประมาณในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อช่วยเหลือประชาชน มีสถานที่จัดเก็บเอกสารสำคัญของปัญหาด้านที่ดิน หรือทำหน้าที่รวบรวมเอกสาร ทำหนังสือส่งไปยังหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องใช้วิธีการในการดำเนินการของกลุ่ม อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ เพื่อผลของการเรียกร้องจะทำให้เกิดผลที่ชัดเจน

องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีอำนาจในการจัดการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ทำได้เพียงช่วยเหลือประสานงานแก้ไขปัญหาที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ให้กับประชาชนและออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้กับประชาชนได้ การแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ให้กับประชาชน ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ คຸ້ມครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่ การจัดการ การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ที่สำคัญอีกด้วย

บทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน กับการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล

(1) องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานที่สำคัญที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านเอกสาร หนังสือราชการ ทำหน้าที่ เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงาน บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่และมีบทบาทที่สำคัญเป็นหน่วยงานภายในตำบล ประสานงานระหว่างกลุ่มผู้เรียกร้องกับหน่วยงานภายในตำบล และกลุ่มผู้เรียกร้องกับหน่วยงานภายนอกตำบล ดำเนินการด้านปัญหาด้านที่ดิน มอบหมายเจ้าหน้าที่ธุรการทำหน้าที่งานด้านเอกสาร เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถด้านที่ดินเป็นผู้ประสานงานด้านกฎหมาย ตามระเบียบวิธีการทางกฎหมาย ทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องของชุมชนเกิดความมั่นใจ เข้าใจบทบาทที่สำคัญขององค์กรหลักที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานให้ และพร้อมดำเนินการทุกอย่างด้านเอกสารที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการ

(2) กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินกับการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นสถานที่ เพิ่มความสะดวกในการร่วมแก้ไขปัญหาที่ดิน ที่ดินได้รับเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองของสังคม ชุมชนที่ทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีการเรียนรู้ กฎหมายที่ดิน และการทำประโยชน์ในพื้นที่ป่า รวมถึงการประโยชน์ในที่ดินที่เป็นเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 จากสังคมเป็นสังคมชุมชนที่ก้าวหน้าด้วยระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่หนุนเสริมในทุกๆ ด้าน ที่ทางกลุ่มต้องการ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานด้านที่ดินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

(3) หน่วยงานมีความสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินและมีบทบาทที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนหรือกลุ่มผู้เรียกร้องมีการพัฒนารวมกลุ่ม เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยการทำแผนพัฒนาระบบเกษตรกรรมระดับตำบลที่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มีการรวมกลุ่ม เพิ่มอำนาจของกลุ่มให้มีศักยภาพในการทำการเกษตร ทำให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็น เสนอความคิดเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำการเกษตร กลุ่มผู้เรียกร้องเข้าใจบทบาทมากขึ้นเป็น

หน่วยงานภายนอกกับกลุ่มผู้เรียกร้องที่หนุนเสริมด้านวิชาการให้กลุ่มผู้เรียกร้องเข้าใจและดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม

2) *บทบาทในประสานงานกับผู้นำชุมชน* การเรียกร้องกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน บทบาทที่เป็นผู้นำท้องถิ่นของผู้บริหารท้องถิ่น ที่ได้กำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาที่ดิน ให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านที่ดินเฉพาะให้กับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารสำคัญด้านที่ดิน ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิ ให้ทำหน้างานด้านเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารายละเอียดของบทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี กับหน่วยงานภายในตำบลและหน่วยงานภายนอกตำบล ให้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาระดับตำบลในการปกป้องสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนให้ได้รับสิทธิอันชอบธรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดำเนินการบัญญัติไว้ในข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดสรรงบประมาณมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ดินด้วย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

บทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน กับการประสานงานกับผู้นำชุมชน

(1) ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชนภายในตำบล เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่ทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินเชื่อมั่น เพราะผู้นำเป็นลูกหลานของชุมชน ที่เข้าใจปัญหาด้านที่ดินมาตั้งแต่เริ่มต้น และอยู่กับปัญหาดังกล่าวมานาน บทบาทที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนในการดำเนินการทุกอย่าง ที่สามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะการร่วมออกมาชุมนุมเรียกร้องกับพี่น้องประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการเป็นผู้นำในระดับตำบลที่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง ให้ประชาชนดำเนินชีวิตไปได้ด้วยการทำงานร่วมกันมากขึ้น สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนมีพลังอำนาจในการต่อรองต่อปัญหาด้านที่ดินที่ชุมชนประสบอยู่

(2) กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินกับผู้นำชุมชน เชื่อมต่อประสานหน่วยงานเครือข่ายได้ เนื่องด้วยพื้นที่ภายในตำบลที่มีการดำเนินการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ และมีหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามาหนุนเสริมทำให้กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิหรือประชาชนในพื้นที่เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ประชาชนในพื้นที่ได้อยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และประชาชนภายนอกชุมชนเอง เป็นเครือข่ายของกลุ่มผู้เรียกร้องที่ต้องการให้ญาติพี่น้องของตนได้สิทธิในที่ดินเช่นเดียวกับประชาชนภายในตำบลที่ประสบปัญหาด้านที่ดิน ข้อมูลที่กลุ่มผู้เรียกร้องสื่อสารให้กับญาติพี่น้องแสดงให้เห็นว่า บทบาทของกลุ่มผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจหลักการดำเนินการ สามารถนำไปสู่เครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย ประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานได้กว้างขวางขึ้น เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน ทั้งท้องถิ่นและท้องที่เข้ามาร่วมดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานภายในชุมชนให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้น เนื่องจากความเชื่อใจของผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน

(3) บทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนกับผู้นำชุมชน ที่แสดงให้เห็นกลุ่มองค์กรภายนอกเข้ามาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียกร้องหรือประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ได้รวมกลุ่มพัฒนาศักยภาพกลุ่ม มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ สร้างความเข้มแข็งของการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ให้ความหลากหลายของพืชผลทางการเกษตรในตำบล เป็นการเพิ่มเครือข่ายการทำการเกษตรให้กับกลุ่มผู้เรียกร้องได้ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิกับหน่วยงานภายนอกตำบล เกิดความรู้เกิดการพัฒนาส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้ แบบยั่งยืนโดยไม่รบกวนหน่วยงานเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายชาติชาย เมืองหลัก (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) กล่าวไว้ดังนี้

... “การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ผมในฐานะข้าราชการที่ทำหน้าที่อยู่ที่ตำบลหนองมะค่า บทบาทของกลุ่มผู้นำการเรียกร้องสิทธิในที่ดินกับผู้นำชุมชน ทั้งท้องถิ่นและท้องที่ ต่างให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้เรียกร้องได้เป็นอย่างดี เพราะผู้นำทุกท่านก็เป็นผู้ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์เช่นเดียวกัน เป็นบุคคลที่อาศัยและทำกินอยู่ในตำบลหนองมะค่าทั้งหมด ผู้นำกลุ่มเรียกร้องก็เป็นทั้งผู้นำ และเป็นผู้ประสบปัญหาด้วย ทำให้บทบาท อำนาจ หน้าที่ของกลุ่มสอดคล้องประสานงานกันไปได้ไม่ยาก สิทธิของชุมชนที่จะได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ที่ประชาชนทุกคนต่างมีความคาดหวังว่าสักวัน การต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการจะประสบผลสำเร็จ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชนในตำบล ที่มีความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน และกลุ่มผู้เรียกร้องได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินตามที่ต้องการ แม้จะใช้เวลานานทุกคนต่างก็มีความหวัง” ...

จากการศึกษาบทบาทของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน พบว่าหน่วยงานภายในชุมชนที่มีบทบาทในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน งานด้านเอกสารคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่แทนกลุ่มผู้เรียกร้อง ผู้นำในตำบล ประชาชนทุกคนที่มีบทบาทร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน และหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่หนุนเสริมด้านวิชาการ เข้าใจหลักการรวมกลุ่มสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนที่ทำให้ประชาชน เกิดความสามัคคีกันภายในชุมชนมากขึ้นตามไปด้วย ทุกฝ่ายต่างเข้าใจบทบาท อำนาจ หน้าที่ของตนและช่วยกันดำเนินการเพื่อให้ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินต่อไป

3.7 พฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชน ที่ร่วมกันชูป้าย ด้วยข้อความที่แสดงความต้องการของกลุ่มผู้เรียกร้อง สามารถศึกษาได้จากพฤติกรรมของตัวแสดงคือผู้นำและประชาชนผู้เข้าร่วมการชุมนุม เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าไม่เป็นไปตามที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ การชุมนุมเรียกร้องอาจดำเนินการ

ต่อไปและยกระดับความรุนแรงได้ การศึกษาพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมนั้น ก่อให้เกิดการ แสดงออกของการชุมนุมเคลื่อนไหว ที่ไม่มีสถานการณ์ที่รุนแรง มีเพียงการชูป้าย ข้อความที่เป็นตัวหนังสือ และใช้การสื่อสารโดยการถ่ายรูป คลิปวิดีโอ และนักข่าวจากสำนักต่างๆ ทำข่าวทั้งภายนอกอาคาร และภายใน อาคาร มีประชาชนร่วมเข้ารับฟังคำชี้แจง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรมป่าไม้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม กรมพัฒนาที่ดิน ตอบข้อซักถามและชี้แจงการดำเนินการให้ที่ประชุมรับทราบ เพื่อให้เกิดความ ชัดเจนของการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

1) **ผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้อง** ได้แก่ ผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะและมีลักษณะเด่นคือ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำของการรวมกลุ่มประชาชนในการออกมาชุมนุมเรียกร้องในครั้งนี้ โดย เป็นผู้นำที่แสดงออกและมีความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย และร่วมกันต่อสู้จัดการปัญหาด้านที่ดินของชุมชน มาโดยตลอด เพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน ให้ได้มาซึ่งสิทธิในการทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในตำบล พร้อมทั้งการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้ทันสมัย สามารถจัดเก็บ รายได้เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนต่อไป ประกอบกับผู้นำชุมชนเป็นคนในพื้นที่ เข้าใจปัญหาความเดือดร้อนของ ประชาชนตลอดมา โดยไม่เพิกเฉยกับปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ดำเนินการร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่เรียกร้องสิทธิ ในที่ดิน ที่เชื่อว่าทุกคนในชุมชนควรได้รับสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อได้รับหนังสือร้องทุกข์จากประชาชน และหนังสือจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถึงองค์การบริหารส่วนตำบล และให้ช่วยทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน เกี่ยวกับปัญหาด้านที่ดินให้กับประชาชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนและดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตลอดมา

(1) การกำหนดนโยบายการบริหารงานท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนและ ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย งานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า เนื่องจาก การดำเนินการให้ถูกต้อง ประชาชนในตำบลได้รับสิทธิในที่ดิน มีเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องตาม กฎหมายนั้น สิ่งสำคัญคือ งบประมาณในการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านเอกสาร หนังสือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับทางราชการจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้เรื่องกฎหมายเข้ามาช่วย ดำเนินการ และการจัดสถานที่เพื่อใช้ในงานด้านที่ดิน มีวัสดุ อุปกรณ์สำนักงานให้เจ้าหน้าที่ได้ใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่และกำลังความสามารถ

(2) ผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจ หลักประมวลกฎหมายด้านที่ดิน เนื่องจากนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ได้เคยเข้าทำงานที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมาก่อน กฎหมาย และการได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมาก่อน จึงเป็นที่ ไว้วางใจของประชาชนในตำบลหนองมะค่า ที่ให้ดำเนินการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ของประชาชน ให้เกิดผลสำเร็จ ผู้นำที่มีเทคนิคการพูดจาต่อรอง นำเสนอปัญหาด้านที่ดินต่อหน่วยงานต่างๆ เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายที่ดินโดยตรง พฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการ เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการต่อสู้เรียกร้องมานาน

เป็นเวลายาวนานกว่า 40 ปี และมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามาดำเนินการปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ด้วยอำนาจและหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น ได้ดำเนินการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสืบเนื่องมา และมีการนำปัญหาที่ดินไปนำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐหลายๆที่ จึงทำให้เป็นที่สนใจของหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ สามารถเชื่อมโยงภาคี เครือข่ายทางด้านกฎหมายและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ตามมา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายสมาน นาคตระกูล (สัมภาษณ์ 15 พฤษภาคม 2564) อธิบายไว้ว่า

...“ผมเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า และชื่นชมท่านนายกที่ท่านมีความรู้ความสามารถ กล้าคิดและกล้าทำ เพื่อให้ประชาชนในตำบลได้รับสิทธิในที่ดิน ที่มีการต่อสู้เรียกร้องกันมาตั้งแต่ พ.ศ.2520 แต่ด้วยผู้นำที่ไม่เข้าใจกฎหมายในสมัยที่เป็นสภาตำบล ต่อมาได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่าช่วงแรกประธานสภาตำบลเป็นนายกตามกฎหมาย ต่อมาเมื่อปัญหาที่ประชาชนเข้ามาร้องเรียนในช่วงที่ท่านนายกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ทำหน้าที่ด้านที่ดินได้อย่างชัดเจน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายที่ดิน นำประชาชนจำนวนเกือบ 50 คนไปที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่จังหวัด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ช่วยชี้แจงการดำเนินการ เนื่องจากมีหนังสือมายังประชาชนให้ยอมรับ ส.ป.ก.4-01 ถ้าไม่ยอมรับจะมีความผิด ท่านนายกเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประชาชนได้เสนอปัญหา รับฟังปัญหาด้วย ”...

2) ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ที่ประสบปัญหาพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ที่เกิดความรู้สึกอัดอั้นตันใจ ที่มีการดำเนินการในการยื่นขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่กรมที่ดินมาก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 ที่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ได้เดินทางเข้าไป เพื่อหวังจะให้หน่วยงานราชการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้ถูกต้องตามกฎหมายแต่ระยะเวลาล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์โฉนดที่ดินได้ และติดเงื่อนไขทางกฎหมายว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่าเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีการประกาศซ้อนทับด้วยกฎหมายพื้นที่อยู่ในเขากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยที่ไม่รู้เลยว่าในอนาคตของตนและครอบครัวหรือชุมชนนี้จะถูกดำเนินคดีเมื่อไร ว่าเป็นผู้บุกรุกป่า ซึ่งการทำงานของภาครัฐที่มีกฎหมายเป็นแนวทางในการดำเนินการโดยไม่ได้ทำการศึกษาวิถีชุมชนที่เกิดขึ้น ก่อนจะมีการใช้กฎหมายบังคับให้ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามที่หน่วยงานภาครัฐต้องการ แต่เมื่อความทันสมัยของการสืบค้นหาข้อมูลที่ทันสมัยเกิดขึ้น สิ่งก็ตามมาคือประชาชนเกิดการเรียนรู้ หากคำตอบในสิ่งที่ตนสงสัยและเกิดคำถามกับปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้การไม่ยอมรับเอกสารสิทธิ์ที่ออกโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมออกให้ มีเงื่อนไขที่จำกัดสิทธิการเข้าทำประโยชน์ของประชาชนในการดำเนินการในพื้นที่ ทำให้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการชุมนุมขึ้น

จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชาชนภายนอกตำบล อาศัยอยู่นอกตำบลและประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีพื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า นางศรีทอง คงสำนึก (สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ด้วยแต่เดิมนั้น ก็เป็นคนที่นี่หนองมะค่า แต่ด้วยมีครอบครัวย้ายมาอยู่กับครอบครัว ที่ดินใช้ทำกิน ทำไร่อ้อย ทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และบางส่วนพอมีเงินก็ซื้อต่อ ถ้าที่นั่นติดกับของเรา เพราะว่ารู้อยู่แล้วว่าพื้นที่ทั้งตำบลไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินและด้วยหวังว่าสักวัน ผู้นำที่มีความสามารถ มีความรู้จะสามารถนำพาประชาชนในพื้นที่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน พื้นที่ที่ทำกินก็ไม่ได้ไปบุกกรุกป่าไม้ ตอนนี้อยู่ดินและครอบครัวมีที่ทำกินในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า และถ้าตามแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย พื้นที่บ้านของเป็นพื้นที่ตำบลหนองมะค่า แต่ทะเบียนบ้านเป็นเขตจังหวัดนครสวรรค์ แต่ด้วยท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลงพื้นที่ประชุมหรือลงพื้นที่พบปะประชาชน ท่านก็เคยมาพูดเรื่องกฎหมายที่ดินให้ประชาชนเกิดความเข้าใจบ้าง ถึงมีความรู้ไม่มาก แต่ทุกวันนี้สามารถเข้าไปศึกษาข้อกฎหมายในมือถือได้ เราก็พยายามเรียนรู้ไปพร้อมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อจะได้ร่วมเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันให้เกิดผลอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม โดยที่มีความเชื่อมั่น เชื่อถือผู้นำของคนของตำบลหนองมะค่า ว่าเขามีความรู้ความสามารถ ” ...

พฤติกรรม คือการแสดงออกของผู้นำในการเป็นตัวแสดงของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีความเป็นผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ กล้าเผชิญและมีวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน ในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนด้านที่ดิน ผู้นำที่เป็นคนในพื้นที่จะมีความเข้าใจปัญหาในพื้นที่ได้ดีที่สุด จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ผ่านมาของกลุ่มประชาชนจำนวนมากที่เข้าร่วมวันนั้น เป็นก้าวแรกของการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่ม ที่ทนกับปัญหาและพยายามต่อสู้ด้วยตนเอง แต่เมื่อแรงผลักดันให้ทุกกลุ่ม ทุกคนออกมาต่อสู้เรียกร้อง เป็นการออกมาสร้างแรงกระตุ้นให้ภาครัฐต้องกลับไปทบทวนแนวทางการดำเนินการที่ต้องได้รับการแก้ไข และปฏิบัติให้เกิดขึ้นให้ชัดเจน และพฤติกรรมของประชาชนจากเหตุการณ์การชุมนุม ณ ที่ว่าการอำเภอ ด้วยการถือป้าย พร้อมส่งเสียงความต้องการของกลุ่ม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือและพร้อมที่จะดำเนินการต่อไป เมื่อไม่เป็นที่พอใจที่ต้องการ และมีการถามคำถามกับหน่วยงานที่เข้ามารับเรื่อง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม แสดงให้เห็นว่าหลักการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของประเทศไทยที่มีการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่กระทำการใดที่รุนแรงอันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน และสถานที่ราชการเกิดความเสียหาย เป็นการชุมนุมที่แสดงออกไม่รุนแรง หลังจาก

เหตุการณ์ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ของประชาชนทุกคนในชุมชน เพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนที่ควรได้รับ

พฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ของการชุมนุมเรียกร้องในครั้ง นี้ ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรม ข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ครั้งนี้ พฤติกรรมของตัวแสดงของกลุ่มผู้เรียกร้อง การแสดงออกจากการชุมนุมเรียกร้องเป็นไปด้วยความสงบ เจียมร้อย จากการสัมภาษณ์ประชาชนภายในตำบลที่เข้าร่วมการชุมนุมในครั้งนั้น โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายพะยอม ม่วงไข (สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

... “เหตุการณ์วันที่มีการชุมนุมออกไปเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนหนองมะค่านั้น ผมเองเป็นคนถือป้ายครับ เพราะผมรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของเราที่ต้องมาแสดงออกเพื่อเรียกร้องสิทธิ และเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของเราด้วย และผมเองเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน ก็มีแค่ ภ.ท.บ.5 ละครับ ผมทำอาชีพเกษตรกรรมแบบผสมผสานครับ ปลูกมะขามเทศ ใต้ต้นมะขามเทศผมก็ปลูกผักหวานป่า ตอนนี่ก็มีการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ของนักพัฒนาชุมชนที่มาส่งเสริมให้ปลูกกระชายใต้ต้นมะขามเทศ แต่ติดปัญหาตรงที่สวนผมไม่มีน้ำเพื่อทำการเกษตรละครับ เนื่องจากพิกัดบ้านผมอยู่ในพื้นที่เพชรบูรณ์ แต่ทะเบียนบ้านเป็นคนลพบุรี ทั้ง ที่ก็อยู่อาศัยอยู่ที่นี้มาตลอดรุ่นพ่อ แม่ผมละครับ ผมรู้สึกไม่พอใจในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ทำให้พวกเราถูกกลืนสิทธิ ไม่มีสิทธิในที่ดิน อยากจะขุดเจาะบ่อบาดาลทำไม่ได้ จะเอาน้ำที่ไหนมาทำการเกษตรละครับ” ...

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา พบว่าพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือของตัวผู้นำ ที่เป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับที่ดิน กับภาวะของความเป็นผู้นำที่ ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ให้เกิดการจัดสรรอย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์สูงสุด พฤติกรรมของประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุม ประชาชนมีความรู้สึกอัดอั้นตันใจ ไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นทุนอยู่แล้วปกป้องสิทธิของตนเองและของชุมชน รวมถึงออกมาแสดงออกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับรู้ และให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ มีการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของทุกส่วน

4. ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

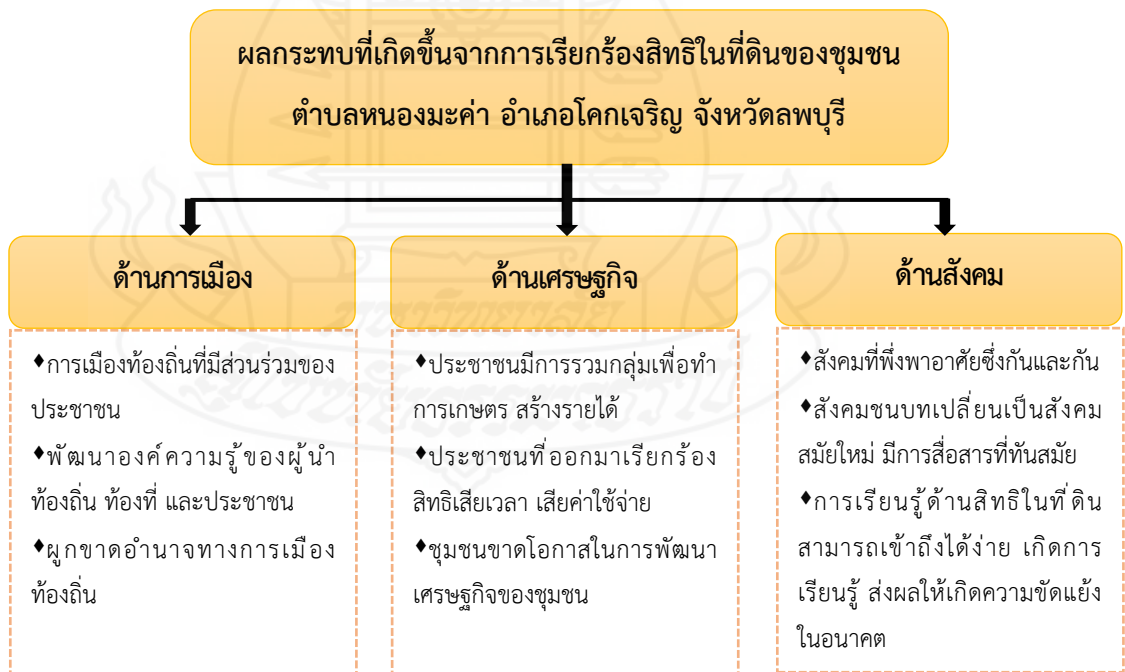
เหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น ประชาชนจำนวนมากเดินทางเข้าไปร่วมชุมนุม ณ ที่ว่าการอำเภอ เพื่อชุมนุมเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ซึ่งพื้นที่ตำบลหนองมะค่านั้น เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีพื้นที่ประมาณ 83,750 ไร่ ประชาชนจำนวน 1,315 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 3,298 คน มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 95 เป็นเอกสารสิทธิ์อื่น ๆ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ได้ทำกินและอยู่อาศัยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีเพียงแต่การเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.ท.บ.5 และพื้นที่บางส่วนเป็นเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 จากปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์เป็นปัญหาที่สำคัญ เป็นการแสดงสิทธิในที่ดินที่ได้ทำกินและอยู่อาศัยมาอย่างยาวนานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างคุ้มค่า พัฒนาพื้นที่อย่างเช่นพื้นที่อื่นๆ ที่มีเอกสารสิทธิ์ รวมทั้งสามารถรับการสนับสนุน ส่งเสริมในด้านต่างๆ ได้ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและคุณภาพของสังคมที่ดีต่อไปในอนาคต

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่นำมาสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน การต่อสู้เรียกร้องให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้ แต่ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินได้ เนื่องจากพื้นที่ตำบลหนองมะค่าเป็นพื้นที่เขตป่าไม้ถาวร ตามมติคณะรัฐมนตรี และมีการจำแนกออกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ตามด้วยกฎหมายเมื่อป่าเสื่อมโทรม การดำเนินการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประกาศให้พื้นที่ตำบลหนองมะค่าเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน เช่นเดียวกับหลายๆ พื้นที่ ที่ประสบปัญหาด้านที่ดิน และไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ที่ถือได้ว่าบรรพบุรุษของตนเป็นผู้ที่ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อน ที่จะมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ การสำรวจและกำหนดแนวเขตป่า ไม่มีความชัดเจนทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน ถูกไล่ออกจากสิทธิ ไม่มีสิทธิในที่ดินของตน รวมทั้งไม่สามารถทำประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างเต็มที่

การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การศึกษาถูกต้อง ตามกรอบแนวทางการศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้ การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาจากเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มผู้เรียกร้องที่ต้องการได้สิทธิในที่ดิน พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสองทางสายชัยวิบูลย์ และป่าไม้ถาวรคชเสนีย์ โดยพื้นที่ดังกล่าวจากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ป่าในหมู่ 10 และหมู่ 12 เป็นภูเขา มีพืชพรรณไม้ เป็นป่าไม้เบญจพรรณ ต้นไม้พื้นถิ่น เช่น ต้นสัก ต้นยูคาลิปตัส ต้นมะค่า เป็นต้น แต่ยังคงอนุรักษ์ไว้ไม่มีการบุกรุกเข้าไปแผ้วถางทำไร่ของเกษตรกร พร้อมกับมีการสร้างระบบการอนุรักษ์ด้วยพลังของชุมชนใกล้พื้นที่บริเวณดังกล่าว ให้เขตอนุรักษ์ของชุมชน และมีการสร้างเสริมระบบ

นิเวศด้วยการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง เพื่อกักเก็บน้ำใช้ในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเทือกเขาโลมนาง สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักรู้ เป็นนโยบายของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล ที่ต่อสู้อย่างจริงจัง ด้านที่ดินไปพร้อมๆ กับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการพึ่งพาตนเอง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน

การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนนั้น ใช้วิธีการชุมนุมเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ชุมชน ประชาชนได้รับความเดือดร้อน และถูกกีดรอนสิทธิ และคิดว่าตนไม่สามารถพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินการในสิ่งที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการได้ ประกอบกับแรงกระตุ้นทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มออกมาชุมนุมเรียกร้อง ด้วยรูปแบบการชุมนุมที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้ชุมนุม การชุมนุมมีประชาชนจำนวนมากเข้าร่วม ถือป้าย ด้วยข้อความที่แสดงวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการ และจะดำเนินการต่อไป ถ้าภาครัฐไม่ดำเนินการตามข้อเรียกร้อง จากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงในการออกมาเรียกร้องสิทธิในครั้งนี้แล้วนั้น การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน มีทั้งข้อดี และข้อเสีย ที่เกิดขึ้นทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนตำบลหนองมะค่า ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.14 ตารางแสดงการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

4.1 ผลกระทบด้านการเมือง

4.1.1 ผลกระทบภายในด้านการเมือง

การเมืองมีความสำคัญในการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรีเป็นอย่างมาก การเมืองการปกครองของประเทศไทยที่ยึดถือปฏิบัติตามกฎหมายโดยกฎหมายสูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทยให้อำนาจหน้าที่ของสิทธิชุมชนในการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เพื่อส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลาน ให้สิทธิชุมชนในการรวมกลุ่มและดำเนินการใดๆได้ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย สามารถแสดงออกทางการเมืองการปกครองได้ ตามสิทธิความเป็นมนุษย์และยึดถือปฏิบัติไม่ควรละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อขอเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จากการศึกษาข้อมูลในประเทศไทยมีจำนวนหลายพื้นที่ที่ต้องประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับชุมชนตำบลหนองมะค่าและพื้นที่ใกล้เคียง ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่สามารถดำเนินการไปอย่างไร การออกมาเรียกร้องที่เกิดความรุนแรง ส่งผลกระทบเสียหายต่อสถานที่ที่มีการชุมนุม หรือผลกระทบต่อร่างกายและทรัพย์สิน ล้วนนำมาซึ่งความเสียหาย แต่กลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งเป้าหมายทางกลุ่มต้องการ แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และปัญหาด้านที่ดินที่เกิดขึ้น บางพื้นที่มีโครงการขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนประชาชนก็ออกมาเรียกร้องไม่ให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการ หรือการบุกรุกไล่ที่ประชาชนที่เข้าไปทำกินหรืออยู่อาศัยในเขตป่าโดยรัฐไม่ได้อนุญาต มีการศึกษาไว้มากมายหลายท่าน เพื่อเป็นการศึกษาให้ครบทุกด้าน ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผลกระทบทางการเมือง ในชุมชนที่ออกมาต่อสู้เรียกร้องในที่ดิน

การศึกษาผลกระทบทางการเมือง ที่สำคัญประชาชนภายในตำบลร่วมออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่เกิดจากการเรียนรู้ สะสมความรู้สีกมานาน จากการถูกลิดรอนสิทธิของชุมชนภายใต้การกำหนดกฎหมายทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่อาศัยและทำกิน ไม่มีเอกสารสิทธิมานานกว่า 40 ปี การเมืองของชุมชนมีการพัฒนา โดยเฉพาะการเมืองท้องถิ่น สืบเนื่องมาจากการต่อสู้ของผู้ในกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ได้รับการยอมรับและให้ดำเนินการด้านที่ดิน รับใช้ประชาชนด้วยตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาติดต่อกันหลายสมัย เนื่องจากการเป็นผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ มีภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำ นักพัฒนา จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนครั้งนี้ ผลกระทบด้านการเมือง สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การรวมตัวกันของประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น ประชาชนมีการทำงานร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล การกำหนดนโยบายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในตำบลอย่างทั่วถึง รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของคณะกรรมการและประชาชนในพื้นที่ ประสานภาคีเครือข่ายภายในตำบล ให้ดำเนินการที่มีรูปแบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากขึ้น แสดงความคิดเห็น เสนอ

แนวทางการแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างกลุ่มองค์กรที่ภาคเกษตรกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของเกษตรกรภายในตำบล

2) ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ กู้การพัฒนาความสามารถและเกิดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย แสดงสถานะผู้นำในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม มองเป้าหมายในการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมปรึกษาหารือ วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน และได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาที่เกิดขึ้น นำมาสู่การเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ปัญหาสู่การกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนสังคมสร้างกลไกที่ทำหน้าที่ของชุมชน โดยมีการคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่ทำหน้าที่ในพื้นที่โดยตรง ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ชัดเจนและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด เกิดการทำงานจากพื้นฐานของชุมชนที่มีความเข้มแข็งจากผู้นำที่ได้รับพัฒนาและฝึกทักษะการเรียนรู้ ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อเป็นผู้นำที่จะทำให้การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ร่วมกับประชาชนในการปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของความเป็นมนุษย์ และร่วมกันต่อสู้กับอำนาจรัฐที่ถือครองกฎหมาย เหตุการณ์ชุมชนเรียกร้องจึงเป็นการสร้างผู้นำที่มีความรู้ความสามารถทางการเมือง

3) การเมืองอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบล มีการดำเนินจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมกำหนด เสนอแผนร่วมกัน เข้าใจหน้าที่ของการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดแผนหมู่บ้าน ให้มีการส่งต่อเป็นการกำหนดแผนระดับตำบล แสดงให้เห็นถึงการร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น ทำให้การเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นการกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินการของตำบล มาจากปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง ไม่เพียงเป็นการกำหนดแผนการพัฒนาระดับตำบลเป็นเพียงหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผนเท่านั้น ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนของตน เป็นชุมชนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการด้วยประชาชนในชุมชน เป็นการพัฒนากองเมืองท้องถิ่นที่เป็นรากฐานที่สำคัญของการเมืองระดับชาติ

4) นักการเมืองท้องถิ่นไม่แสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน ไม่มีการเรียกเก็บเงินเพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ในการก่อสร้าง หรือขุดเจาะบ่อบาดาล พร้อมติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์หรือหลายๆโครงการ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นักการเมืองท้องถิ่นไม่มีการเรียกเก็บเงินเนื่องจากสภาพทางสังคมที่เป็นระบบเครือญาติเป็นพี่น้อง การได้รับเลือกเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อให้มาเป็นผู้นำ ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในพื้นที่เมื่อเกิดความเดือดร้อน โดยไม่มองว่าเป็นฐานเสียงของใคร นักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปช่วย รวมถึงการกระจายความช่วยเหลือได้ทุกครัวเรือน ทำให้เป็นการเมืองท้องถิ่นเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในพื้นที่เป็นอย่างดี และกล้านำกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมที่ชุมชนควรได้รับเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย

5) ผู้นำท้องถิ่นกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินเป็นลำดับความสำคัญระดับต้นๆ ทำให้อยู่ในอำนาจติดต่อกันมาหลายสมัย เพื่อสร้างความหวังให้กับประชาชนในการได้มาซึ่งเอกสาร

สิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของตนได้อย่างคุ้มค่า ผู้นำมีศักยภาพในการดำเนินการร่วมกันในการต่อสู้เรียกร้องและเห็นเป็นรูปธรรม เป็นฐานคะแนนเสียงที่ยังคงให้อยู่ในอำนาจต่อไป หรือเป็นการผูกขาดอำนาจของการเมืองในระดับท้องถิ่น ให้ดำรงตำแหน่งติดต่อกันหลายสมัย

4.1.2 ผลกระทบภายนอกด้านการเมือง

1) การเมืองระดับประเทศ การเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ ทำให้การแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีความต่อเนื่อง จากสภาพการเมืองไทยขาดเสถียรภาพมาหลายปี ทำให้การแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ไม่มีความต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่มีการทำรัฐประหาร หรือปฏิวัติที่ต่อเนื่องมา ทำให้การเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพ มีการควบคุมอำนาจโดยรัฐ มีการกำหนดนโยบายด้านที่ดินไม่ต่อเนื่อง มีการชุมนุมประท้วงของกลุ่มต่างๆ เรื่อยมา ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขและดำเนินการนโยบายในการจัดการที่ดินให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน ล่าช้า ยาวนาน

2) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นถึงการเมืองระดับประเทศ ที่ต้องนำข้อเรียกร้องของประชาชนเข้าไปเสนอต่อรัฐสภา เพื่อนำเข้าเสนอเรื่องราวความเดือดร้อนของประชาชน แต่ด้วยความไม่เข้าใจบริบทในพื้นที่โดยแท้จริง ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ถูกต้องตรงประเด็น และทำให้การดำเนินการล่าช้า ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเมืองระดับประเทศ เนื่องจากรู้สึกว่าไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ประเด็นปัญหาด้านที่ดิน การแก้ไขจากกลางสู่ข้างบน ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงการเมืองระดับประเทศ เนื่องจากตัวแทนที่เข้าไปเสนอปัญหาในสภา เป็นบุคคลภายนอกตำบล อาจรับรู้เรื่องราวที่ถูกต้อง ชัดเจน หรือมีการเปลี่ยนแปลงนักรบการเมือง ทำให้การสานต่อเรื่องราวปัญหาด้านที่ดินไม่ถูกต้อง ตรงประเด็นและไม่ชัดเจน ทำให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง

ผลกระทบทางด้านการเมืองทั้งภายนอกและภายในชุมชน จากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนที่เกิดขึ้น สร้างการมีส่วนร่วม ยึดถือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ต้องมีการเมืองบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ให้ได้รับเอกสารสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย และต้องเกิดจากหน่วยงานภาครัฐทุกฝ่ายทุกหน่วยงานที่ต้องช่วยแก้ไขปัญหามาของประชาชนให้ได้รับสิทธิในที่ดินตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายกิมซัง แพรศรีทอง (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2564) ได้กล่าวไว้ว่า

...“ผมทำงานเป็นผู้บริหารท้องถิ่น เมื่อก่อนเคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน การสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ นับว่าเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องการและหวังได้มา เพื่อที่จะมาทำประโยชน์ในที่ของตนได้เต็มที่ นักรบการเมืองท้องถิ่นเราอย่างเช่น ท่านนายก ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และเก่ง เป็น

นักพัฒนา หากคนเก่งคนดีแบบนี้ได้ยาก เมื่อเข้ามาทำหน้าที่ผู้นำทางการเมืองแล้ว ประชาชนก็ไม่ได้ผิดหวัง ทำงานทุกอย่างเพื่อประชาชนในตำบลอย่างจริงจังและจริงจัง ไม่ว่าจะการเลือกตั้งท้องถิ่นก็ครั้ง ประชาชนก็ยังคงเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำ เพราะการเข้าใจในพื้นที่ของท่านเองและกลุ่มผู้นำเอง ที่เป็นลูกหลานคนหนองมะค่า เดิบทมา ตั้งแต่รุ่นสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ท่านนายก ได้รับการเลือกให้เป็นผู้เป็นผู้นำ ในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน พอได้ท่านนายก มาเป็นผู้นำ ประชาชนก็เลือกท่านเพราะมีความรู้ ความสามารถ”...

4.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

4.2.1 ผลกระทบภายในด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน ที่ทันสมัยมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จากสภาพปัญหาของชุมชนที่มีระบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบดั้งเดิม อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรทำเพื่อยังชีพหรือสร้างรายได้ต่อครอบครัวไม่มากนัก เปลี่ยนเป็นรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ผลิตเพื่อนำส่งเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ถนน แหล่งน้ำ ประชาชนสามารถเดินทางส่งผลผลิตเข้าสู่โรงงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ไม่เกิดความเสียหาย สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาลแม้หน้าแล้ง ฝนทิ้งช่วง ประชาชนก็สามารถทำการเพาะปลูกได้ เช่น ปลูกมันสำปะหลังได้โดยใช้ระบบน้ำหยด ปลูกพืชผักเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว คุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ประชาชนภายในตำบลส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และจากการสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มทำอาชีพทำเกษตรผสมผสาน และสร้างอาหารปลอดภัยในตำบล ทำให้ประชาชนจำนวนมากที่ปลูกพืชผัก ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ปลูกพริก มะขามเทศ ผักหวานป่า พืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครอบครัวและจำหน่ายสร้างรายได้อีกหนึ่ง ทางหนึ่ง นอกเหนือจากการทำไร่ รวมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงจิ้งจิ้งจอร์ง แมลงโปรตีนสูง เลี้ยง หนูนา วัวเนื้อ แพะ เพื่อเป็นอาชีพเสริมในช่วงรอเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร การสนับสนุนกลุ่ม เกษตรกรหรือประชาชนในพื้นที่ ด้านการเกษตรนับว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีเกษตรกรจำนวนมาก เข้าร่วมกลุ่มในการส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ และวิชาการให้ประชาชน ที่สนใจเข้าร่วมโครงการและ ขับเคลื่อนงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภายนอกและภายในตำบล ซึ่งได้แก่ เครือข่ายภายนอกตำบล มีสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงาน เกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาและฟื้นฟูเกษตรกรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น และเครือข่าย ภายในชุมชน มีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานสนับสนุนหลักในการดำเนินการ โรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด สภาเด็กและเยาวชน กลุ่มเกษตรกร ร่วมดำเนินการการขับเคลื่อนและดำเนินงานด้านเกษตรกรรม เป็นการพัฒนากระบวนการเกษตรกรรมอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การพัฒนาและการเชื่อมโยงเครือข่ายของการทำการเกษตร มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้พื้นที่ตำบลหนองมะค่า มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในด้านการเกษตร นโยบายการสร้างแหล่งน้ำโดยการขุดเจาะบ่อบาดาล พร้อมติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ และการทำการเกษตรที่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมี ทำให้ประชาชนในตำบลเกิดความภาคภูมิใจ เรียนรู้ ฝึกฝนทักษะในการทำการเกษตรในกลุ่มของตนได้อย่างเข้มแข็ง สร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัวได้อย่างต่อเนื่อง และมีผลผลิตที่หลากหลาย ไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณผลผลิตที่ล้นตลาด ราคาตกต่ำ ซึ่งการทำการเกษตรมีการส่งเสริม กระบวนการคิดวิเคราะห์จากนักวิชาการที่เข้ามาเพิ่มความรู้ กระบวนการผลิตสินค้าเกษตร ทำให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถมากขึ้น ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งการหาแหล่งตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรให้มากมายหลายช่องทาง ทำให้โอกาสของประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ จากการทำการเกษตรแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายที่เห็นศักยภาพของเกษตรกร และสามารถพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนตำบลหนองมะค่า มีรายได้ สร้างเศรษฐกิจของชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพอเพียงได้

เศรษฐกิจในตำบลมีการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ของประชาชนในการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ตามมาคือการเกิดความรู้ความเข้าใจ สิทธิในที่ดินของชุมชน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เอกสารที่มีอยู่ไม่สามารถใช้ดำเนินการได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในแนวเขตป่า ทำให้เศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาชะงักเนื่องจากประชาชนที่มีที่ดินไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนที่เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ดินทำกินได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับปัญหาการเข้าไปยื่นขอเอกสารสิทธิ์กับหน่วยงานภาครัฐ ใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ในการต่อสู้ส่งต่อมารุ่นลูกหลาน การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ที่อัดอั้นมานานได้รวมกลุ่มออกมาชุมนุมที่ว่าการอำเภอ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือ และดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ เพื่อให้ประชาชนมีที่ทำกินและอยู่อาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นกรรมสิทธิ์ที่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ กับระบบเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาและปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ไม่ได้รับการแก้ไข จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม เกิดการต่อรองสิทธิในการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตและจำหน่าย สร้างความหลากหลายของสินค้าเกษตรกรรม สินค้ามีจำหน่ายในทุกช่วงฤดูกาล เนื่องจากทำเกษตรผสมผสานตลอดทั้งปี ไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการทำการเกษตรแบบบูรณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น ขายสินค้าเกษตร สร้างคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐาน มีมาตรฐานรับรองกลุ่ม เพื่อขยายกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้นตามไปด้วยทำให้มีช่องทางการจำหน่ายที่มากขึ้น สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกร ทำให้ประชาชนในตำบลมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย

2) พื้นที่ตำบลมีระบบเศรษฐกิจที่ดี มีการสร้างงานให้กับประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จ้างงานทำอะไรทำสวน มีเงินหมุนเวียนในตำบล มีการจับจ่ายใช้สอย ซื้อข้าวของเครื่องใช้ เนื่องจากมีการจ้างงานภาคการเกษตร จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดทั้งปี ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่เดินทางเข้ามาอยู่กับนายจ้างและรับจ้างทำงานนานหลายปี มีการจ้างงานในพื้นที่แรงงานภาคเกษตรกรรม จากการส่งเสริมให้เกษตรกรมีผลผลิตที่หลากหลาย สามารถเก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล หมุนเวียนสลับกันไปตลอดทั้งปี สร้างรายได้ตลอดทั้งปี การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมมีการทำโดยปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปลูกอ้อยส่งโรงงานน้ำตาล เมื่อประชาชนทำติดต่อกันหลายปี พื้นที่นั้นก็เสื่อมคุณภาพไป และมีการซื้อปุ๋ยเคมี สารบำรุงดินจากพ่อค้าภายในตำบลก็เป็นการสร้างรายได้กับพ่อค้าแม่ค้าภายในตำบลให้มีรายได้ มีการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อความปลอดภัยเกษตรกรหันมาปลูกพืชผัก ผลไม้ ผสมผสานในพื้นที่ มีความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดนัดชุมชน ที่เกษตรกรนำสินค้าเกษตรที่ปลูกมาจำหน่ายสร้างรายได้ให้ครอบครัว

3) การออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวของชุมชนที่ต้องการเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตนในพื้นที่ป่าไม้ ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจกฎหมายกับปัญหาที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน เนื่องจากการใช้ทำประโยชน์ในที่ดินได้ไม่เต็มที่ หลังจากเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจกฎหมาย รวมทั้งการทำการเกษตรในพื้นที่ ที่ไม่มีเอกสารสิทธิและร่วมปรึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เกิดการรวมกลุ่มในด้านการเกษตรมีการติดต่อประสานกัน เรียนรู้ระบบการผลิตสินค้าเกษตรและระบบการตลาดร่วมกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจที่แบบพึ่งพาอาศัยกลไกของชุมชนที่ทำให้เกิดความความสามัคคี สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พัฒนาสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน มีการรับรองคุณภาพสินค้าเกษตร เพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้า

4) การเรียนรู้ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรมอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์ในการชุมนุมเรียกร้องทำให้ประชาชนให้ความสนใจเรื่องของสิทธิชุมชน และการเรียนรู้ของสังคมที่อยู่ร่วมกันมากยิ่งขึ้น การออกมาชุมนุม ทำให้เป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการให้อย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งมีการประสานงานติดตามผลการดำเนินการให้คณะกรรมการระดับตำบลหรือประชาชนได้รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ของประชาชนที่จะแสวงหาช่องทางในการสื่อสารมีการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สืบค้นข้อมูลที่ตนอยากรู้ เป็นการเรียนรู้ของประชาชนได้เป็นอย่างดี

5) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน การออกมาชุมนุม ทำให้ประชาชนเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาร่วมชุมนุม เพราะไม่มีฝ่ายสนับสนุนงบในการชุมนุมครั้งนี้ การเดินทางเข้ามาร่วมชุมนุมพื้นที่หมู่บ้านห่างจากที่ว่าการอำเภอ เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาร่วมชุมนุม เสียเวลาในการประกอบอาชีพ สูญเสียรายได้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรของประชาชน

6) การออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ไม่มีความแน่นอนว่าจะเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทางกลุ่มต้องการหรือไม่ ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนานสืบเนื่องไป ประชาชนในพื้นที่ยังคงได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อเนื่อง และในอนาคตอาจมีเหตุการณ์ที่กระตุ้น ผลักดันให้ประชาชนออกมาร่วมกันชุมนุมอีกครั้ง หรือเกิดขยายวงกว้างของการชุมนุมไปอีกในอนาคตที่ไม่สามารถคาดเดาได้ เมื่อการชุมนุมเคลื่อนไหวของประชาชนในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน มีการสนับสนุนงบประมาณจากฝ่ายต่างๆทำให้การเดินทางที่เกิดความรุนแรงได้ในอนาคตของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน

7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน แห่ลงน้ำ ทำให้ภาคการเกษตรมีความเจริญก้าวหน้า เชื่อมโยงตลาดที่มีปริมาณความต้องการที่มาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจของตำบลดีขึ้น เกิดการช่วงชิง หรือขัดแย้งทรัพยากรธรรมชาติของระดับตำบลได้ เพราะต่างคนต่างทำเพื่อหวังผลผลิตในปริมาณมากขึ้น มีการร้องเรียนของประชาชนที่ไม่ได้รับการจัดสรรหรือการกระจายทรัพยากรธรรมชาติไม่ทั่วถึงและความเห็นแก่ตัวของประชาชนที่ทำการเกษตรระบบเชิงพาณิชย์

4.2.2 ผลกระทบภายนอกด้านเศรษฐกิจ

1) การชุมนุมทำให้เป็นแหล่งสนใจของหน่วยงานภายนอก เป็นที่น่าสนใจของประชาชนภายนอกตำบลหรือหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากการทำงานที่ทุกฝ่ายต้องก้าวผ่านปัญหาต่างๆ ไปด้วยกันและพร้อมที่จะเดินต่อไป ไม่รอคอยความหวังที่จะได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายดังที่ต้องการ เพราะชีวิตต้องดำเนินต่อไป ต้องกินต้องใช้จ่าย การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยไม่ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ไปกับปัญหาที่ไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน ยังส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ไม่มีหนี้สิน และไม่ต้องเดินทางเข้าไปทำงานในเมือง หรือละทิ้งถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ที่อื่น

2) ทำให้ประชาชนสูญเสียโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งก่อนและหลังการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการไม่มีเอกสารสิทธิ เอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ไม่สามารถนำไปยื่นกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนได้ หรือไม่สามารถเป็นสินเชื่อกำประกันในการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตรได้ ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีการพัฒนา ไม่มีเอกชนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ไม่มีรายได้จากการจัดเก็บภาษี ทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการพัฒนา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นชุมชนเกษตรกรรม อาศัยพืชผลทางการเกษตรสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว การขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินในด้านเศรษฐกิจนั้น เมื่อหน่วยงานอื่นได้รับรู้เรื่องการถือครองที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ชุมชนก็ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและมีการยื่นขอขออนุญาตในการผลิตแบบกลุ่มที่ไม่ต้องใช้

หลักทรัพย์ในการค้าประกัน ทำให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการผลิตสินค้าเกษตร สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นางสาวเพียง ศักดิ์ศรี (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2564) ที่กล่าวไว้ว่า

... “ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่าเรา มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากเราร่วมกันออกไป แสดงออกในสิ่งที่ทุกคนควรรับรู้ ว่าเราถูกลิดรอนสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจของตนและครอบครัวเมื่อก่อนเราอยู่ง่ายๆ ไม่ได้ต้องการเงินทองมาลงทุนมากมาย เพราะทำจำนวนไม่มาก อาศัยน้ำฝนเพาะปลูก แต่เมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป มีการส่งเสริมให้ปลูกอ้อย ตนและครอบครัวก็หันมาปลูก คราวนี้ทำอะไรก็หวังผลผลิตที่สูงขึ้นแต่ที่เราไม่มีเอกสารสิทธิ์ การจะไปขอกู้ยืมให้ดอกเบี้ยยูกๆก็ไม่มีใครเขาให้ เงินนอกระบบดอกเบี้ยก็แพง ก็จากองค์การบริหารส่วนตำบลในการทำการเกษตรให้มีความหลากหลาย สร้างรายได้ทุกวันตอนนี้ก็ดีขึ้นแล้ว หนี้ลดลง ” ...

4.3 ผลกระทบทางด้านสังคม

4.3.1 ผลกระทบภายในด้านสังคม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี สังคมชนบทแบบเครือญาติ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่อยู่กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม อาศัยน้ำฝนในการประกอบอาชีพ กับประเพณีงานบุญบั้งไฟของชุมชนที่มีการจัดขึ้นทุกปี ในการขอฝนในฤดูกาลเพาะปลูกทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ เป็นประเพณีวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ด้วยการขยายพื้นที่ของประชากรในอดีต ที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นครอบครัวสังคมชนบทที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สังคมที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความอบอุ่น ความรักความสามัคคี อาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เนื่องจากสังคมที่มีความใกล้ชิด รู้จักสนิทสนมกัน ชุมชนที่ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา วัด เป็นสถานที่ที่สำคัญในการขัดเกลาจิตใจของประชาชน ให้ยึดถือประเพณีปฏิบัติ สร้างคุณงามความดี ทำให้สังคมเกิดความรัก ความสามัคคี และมีโรงเรียนที่เสริมสร้างความรู้ ความคิดที่เป็นวิชาการ เกิดการเรียนรู้ของผู้คนในสังคม

สังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมายาวนาน มีการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำการเกษตร มีการพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เป็นการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม พึ่งพาปัจจัยการผลิตมากขึ้น เช่น เครื่องมือเครื่องจักร ปุ๋ย สารเคมี แรงงาน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยเข้ามาผลิตสินค้าเกษตรของประชาชนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกษตรกรหรือประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมจำเป็นต้องดิ้นรน หาแหล่งเงินทุนในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก เพื่อทำการเกษตร เมื่อสภาพอากาศ

เปลี่ยนแปลงไป ฝนไม่ตกตามฤดูกาล พืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้เกิดความเสียหาย ทำให้ประชาชนเกิดภาระหนี้สิน ความต้องการที่จะได้รับสิทธิในที่ดินจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่ประชาชนสามารถเป็นหลักฐานในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการเกษตรได้

สังคมเปลี่ยนแปลงไป เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเป็นสังคมการผลิตสินค้าเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมต้องทำการปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร จากสังคมแบบดั้งเดิมเป็นสังคมสมัยใหม่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการทำการเกษตรของประชาชน กับวิธีการทำการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในระบบการผลิตด้านเกษตรกรรม ทำให้สังคมชนบท ระบบการทำเกษตรเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน เกิดจากการเรียนรู้สิทธิของชุมชน ทำให้สังคมมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการดำเนินการตามสภาวการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการพัฒนาของสังคมที่มีความทันสมัย และสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้เพื่อประกอบการดำเนินการที่รวดเร็ว ติดต่อประสานงานได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิได้อย่างทั่วถึง การดำเนินการของการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่บรรพบุรุษได้ทำกินและอาศัยอยู่มาโดยภาคีรัฐต้องเข้าถึงปัญหา และร่วมเสนอแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชน สังคมที่มีการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมสู่การผลิตเกษตรกรรมเชิงอุตสาหกรรมเชิงบูรณาการร่วมของทุกหน่วยงานของภาครัฐและประชาชน

ผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน จากการเรียนรู้ทางสังคมที่ประชาชน มีการเรียนรู้เข้าใจในสิทธิชุมชน มีการพัฒนาอย่างบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชน จัดกิจกรรมส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้าร่วมทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน สังคมเกิดความสามัคคี ร่วมแก้ไขปัญหามาของชุมชนร่วมกัน ช่วยเหลือ ดูแล ประชาชนในสังคมร่วมกัน โดยคำนึงถึงหน่วยย่อยที่สุดของสังคม คือครอบครัวที่ต้องสร้างเสริมความรัก ความสามัคคี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ประชาชนในชุมชนต้องมีความรักความสามัคคีกันมากขึ้นทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง เป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมที่มีศักยภาพ เมื่อเกิดเหตุการณ์การต่อสู้เรียกร้องของประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าใจการทำงานแบบมีส่วนร่วม อธิบายได้ดังนี้

1) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ทำให้เกิดการรวมตัวของประชาชน และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถดำเนินอยู่ได้ด้วยการพัฒนาไปพร้อมกัน หลังจากการเหตุการณ์การรวมกลุ่มของประชาชนเข้ามาร่วมชุมนุมของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ประชาชนเกิดความ

สนใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรม ร่วมเสนอแนะ ร่วมปรึกษาหารือ รวมถึงเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

2) สังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่อาศัยพึ่งพาธรรมชาติ อาศัยน้ำฝนเป็นปัจจัยการผลิตเกษตรกรรมที่สำคัญ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมาเป็นแนวทางในการจัดหาแหล่งน้ำอื่น มาใช้ในระบบการผลิตด้านเกษตรกรรม ด้วยการส่งเสริมพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการผลิตในโครงการพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในตำบล สนับสนุนการกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการลักษณะเป็นกลุ่มเกษตรกรรมมากขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิชาการให้กับกลุ่มเกษตรกร ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจการทำงานที่เป็นขั้นตอน ได้รับโอกาสในการประสานงานติดต่อ มีกระบวนการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน

3) มีการกำหนดข้อบังคับ กติการ่วมกันของประชาชนในสังคมมาจากปัญหาที่แท้จริงของประชาชน เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ประชาชนมีโอกาสดูแลแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ กำหนดการวางแผนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ เกิดความเสมอภาคในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ ทุกคนสามารถเข้าถึงการทำงานแบบมีส่วนร่วม การทำงานที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบการทำงานได้ของการทำงานของทุกหน่วยงานภายในตำบล

4) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในครั้งนี้อาจไม่มีความรุนแรงวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการในเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ และรับฟังข้อเสนอแนะ คำชี้แจงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ทำให้การชุมนุมที่เกิดขึ้นเป็นไปด้วยความสงบ มีการชูป้ายด้วยข้อความที่กลุ่มต้องการ ประชาชนใช้สิทธิในการชุมนุมที่เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการเพิ่มเติมความรู้ทางกฎหมายการชุมนุมในที่สาธารณะ ที่ประชาชนได้รับด้านวิชาการ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักสิทธิตามกฎหมาย ที่ประชาชนมีไม่ถูกบังคับด้วยกฎหมายและถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวแสดงสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน

5) ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านสังคม ที่ช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินการของกลุ่ม เนื่องจากประชาชนได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานงานและติดต่อ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการของคณะกรรมการระดับตำบล สังคมที่ช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หน้าที่ในการดำเนินการของแต่ละส่วนแต่ละฝ่ายได้ชัดเจน การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลดเวลาของการรับหนังสือร้องเรียน

4.3.2 ผลกระทบภายนอกด้านสังคม

1) การชุมนุม รวมกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้วยการชุมนุมของประชาชนจำนวนมาก ทำให้เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทำให้ประชาชนที่ดำเนินการเข้าไปติดต่อราชการในที่ว่า การ

อำเภอเกิดความยากลำบาก ประชาชนจำนวนมาก มีรถยนต์ส่วนบุคคลเข้าไปร่วมดำเนินการชุมนุม ทำให้สถานที่คับแคบ รถสัญจรไปมาด้วยความยากลำบาก สถานที่หน่วยงานราชการได้รับผลกระทบ เนื่องจากเกิดความสกปรก เช่น ห้องน้ำ มีจำนวนขยะที่ประชาชนทิ้งไว้หลังจากการชุมนุม ทำให้สถานที่ราชการเกิดความสกปรก เสียค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาด

2) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้น จากหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน ที่ได้รับผลกระทบหรือกับประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในครั้งนี้ ทำให้เกิดความขัดแย้ง จะเป็นการขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในสังคมหรือชุมชน อาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต การศึกษาผลกระทบทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่สิทธิชุมชน ถูกจำกัดด้วยกฎหมายที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในช่วงระยะเวลาสั้น ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน การรับรู้และเข้าใจกฎหมายทำให้ประชาชนเกิดความขัดแย้งกับหน่วยงานภาครัฐ ไม่มีความเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ โดยที่ประชาชนมองว่าการดำเนินงานของภาครัฐ ทำให้ประชาชนในชุมชนเสียโอกาสในการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า ไม่ได้รับการช่วยเหลือเข้ามาดูแล ดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ประชาชน

3) ผลกระทบที่เกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมใช้ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีการร้องเรียนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการสื่อสารทำให้แสดงความคิดเห็นออกสื่อทางสังคม อาจเกิดผลการชุมนุมในรูปแบบการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ ที่อาศัยระบบการสื่อสาร เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วมการชุมนุมช่องทางในการสื่อสารที่อาจมีความผิดทางกฎหมายของการใช้สื่อในที่สาธารณะ ประชาชนควรได้รับความรู้และศึกษาข้อมูลการใช้ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิต่างๆ โดยเข้าใจและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นสังคมที่มีคุณภาพ

4) ผลกระทบที่เกิดจากจิตสำนึกของผู้คนสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากสังคมที่เป็นสังคมเครือญาติ อาจถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เน้นวัตถุนิยมในการดำเนินชีวิต มีชาวของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบายให้ตนและครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ได้รับสิทธิในที่ดินของตน เพื่อใช้เป็นเอกสารสำคัญในการดำเนินการธุรกรรม หรือใช้ทรัพย์สินที่ดินเป็นหลักค้ำประกันต่างๆ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามทุนนิยม การหลงใหลเข้ามาของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ประชาชนอาจเกิดความคิด ให้ได้มาซึ่งมรดก ทรัพย์สินหรือความเป็นเจ้าของ มีกรรมสิทธิในที่ดินที่ถูกต้อง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาผลกระทบข้อดีและข้อเสีย จากการออกมาชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุม ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายสุชาติ ศักดา (สัมภาษณ์ 25 กรกฎาคม 2564) ที่กล่าวว่า

...“จากเหตุการณ์การชุมนุมของประชาชนที่อำเภอ ผมและครอบครัวก็ไปร่วมด้วยในวันนั้น ก็เพราะว่าเราก็ประสบปัญหาเหมือนกับคนอื่นๆ ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ อย่างน้อยเราก็ได้เข้าไปรับฟังข้อมูลว่าตอนนี้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานเขาทำอะไรกันบ้าง แล้วเขาจะรู้หรือเปล่าว่าพวกเราเดือดร้อนมากแค่ไหน ที่ดินเราไม่มีเอกสารสิทธิ์ จากรุ่นปู่ย่า ตายายและพยายามที่จะออกเอกสารสิทธิ์ แต่กลับทำไม่ได้ ชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นเครือญาติกันทั้งนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็มาจากภาระหนี้สิน ลูกชายตนต้องเดินทางเข้าไปทำงานในเมือง เพื่อช่วยเหลือตนและให้ครอบครัวให้อยู่ได้ ต้องเสียสละไปทำงานใช้ชีวิตในเมือง นานๆครั้งถึงจะกลับมา จากเดิมครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ด้วยเราไม่รู้อนาคต ว่าที่ดินที่อยู่อาศัยนี้ รัฐบาลจะใช้อำนาจเอาคืนไปเมื่อไร แต่ที่ทำได้คือการไม่ท้อแท้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพอเพียงแบบนี้ต่อไป” ...

จากการศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ประชาชนไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน เอกสารสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นเอกสารอื่นๆ ภ.ท.บ.5 หรือการเสียภาษีบำรุงท้องที่ผู้ศึกษาทำการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้านภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบเชิงเขาสภาพพื้นที่ ที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ถึงแม้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำสายสำคัญไหลผ่าน มีเพียงแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อทำการกักเก็บน้ำและการพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำใต้ดินมาใช้ การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน มีการคาดการณ์ว่าพื้นที่บริเวณตำบลหนองมะค่าเป็นชุมชนมาก่อน โดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน เช่น ด้านทิศตะวันออกเป็นเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในยุคทวารวดีที่ทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ไว้ ด้านทิศตะวันตกของตำบลติดเมืองไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีประวัติศาสตร์ของเมืองเวสาลีเป็นแหล่งโบราณสถานอีกหนึ่ง ที่มีโบราณสถานให้เห็นอยู่ และจากการขุดค้นพบวัตถุโบราณ ข้าวของเครื่องใช้โบราณ รวมทั้งโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ในบริเวณพื้นที่ตำบลหนองมะค่า บริเวณใกล้เคียงทำให้คาดว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนมาก่อน ศึกษาสภาพการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่เชื่อว่าถ้ามีการศึกษาสภาพพื้นที่อย่างแท้จริงของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการกำหนดแนวเขตป่า ไม่มีการสำรวจบริบทพื้นที่อย่างแน่ชัดก่อนจะออกกฎหมาย ไม่เพียงแต่กำหนดด้วยระบบเทคโนโลยีพิภคที่มีความไม่แน่ชัด ทำให้เกิดการทับซ้อนพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของประชาชน ที่ดินมีปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิ์ กำหนดแนวเขตป่าไม่โดยไม่มีการสำรวจพื้นที่ว่ามีชุมชนที่ทำกินของประชาชนหรือไม่ ส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเดือดร้อน ขาดสิทธิในที่ดิน

การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้านการเมือง ที่ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินได้เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าไม้ และเมื่อเกิดความเสื่อมโทรมได้จัดอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ที่มีการขยายตัวความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจเพื่อยังชีพสู่การผลิตเพื่อส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งวิวัฒนาการการ

ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่อาศัยน้ำฝนในการผลิตด้านเกษตรกรรมสู่การผลิตปริมาณมากเพื่อส่งเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ในหน้าแล้งฝนไม่ตกตามฤดูกาล มีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ดินเริ่มเสื่อมโทรม ประชาชนขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา มีการดำเนินการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร พร้อมทั้งติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ จากหน่วยงานที่ได้จัดสรรงบประมาณเข้ามาเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ส่งผลให้สภาพสังคมมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เชื่อมโยงภาคี เครือข่ายในทุกภาคส่วน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดการเรียนรู้พร้อมๆ กับการพัฒนาศักยภาพการทำงานของประชาชนในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถทำการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรแบบผสมผสาน มีความหลากหลาย สร้างรายได้ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการเรียนรู้สิทธิชุมชนและสิทธิความเป็นมนุษย์มาแต่เกิด เกิดการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนเพื่อปกป้องสิทธิในที่ดินที่เชื่อว่า ชุมชนตั้งมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ รวมทั้งภาคีรัฐเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ออกเอกสารที่ดินในรูปแบบเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการกระทำของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่คิดถึงความรู้สึกของประชาชน ที่ต่อสู้เรียกร้องขอเอกสารสิทธิในที่ดินและอยู่ระหว่างข้อพิพาท แต่เข้ามาดำเนินการ ทำให้เกิดความไม่พอใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ ประชาชนลุกขึ้นมาช่วยกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนเกิดขึ้นตามมา

การปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านที่ดินที่เป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ลักษณะโครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้อง วัตถุประสงค์ของกลุ่ม กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องภายในตำบลและภายนอกตำบล รูปแบบที่ไม่เป็นทางการออกมาร่วมกันชุมนุม ถ้อยคำข้อความถึงวัตถุประสงค์ที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการและแบบเป็นทางการยื่นหนังสือให้แก่ นายอำเภอ ขอให้ช่วยเหลือเรื่องสิทธิในที่ดินทำกิน ลักษณะของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง ป้ายข้อความ ส่งเสียงเรียกร้องและขอให้ช่วยเหลือด้วยประชาชนจำนวนมากที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิด้วยวิธีการจัดทำเอกสารยื่นหนังสือไปยังหน่วยงานกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยกเลิกแนวเขตป่า กำหนดแนวเขตปกครองให้ถูกต้อง มีการจัดการร่วมในระดับตำบล เหตุการณ์ชุมนุมของประชาชนผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน การชุมนุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดความรุนแรงหรือความเสียหายใด จากเหตุการณ์ชุมนุม บทบาทการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียกร้องเรียนรู้กฎหมาย เอกสาร ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งการเก็บรวบรวมเอกสาร ยื่นเอกสารไปยังหน่วยงานราชการ ประชาชนหรือผู้ชุมนุมได้ใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานพื้นที่ใกล้เคียง ร่วมปรึกษาหาแนวทางปฏิบัติ และทำงานอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและเชื่อมโยงภาคี เครือข่ายให้เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ในการติดต่อ

ประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่าย โดยมีผู้นำท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ที่เป็นผู้นำและมีแสดงพฤติกรรมต่อการออกมาเรียกร้องของประชาชนให้เข้าใจสิทธิบุคคลและเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายที่ดิน รวมทั้งเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถหลายด้าน ส่งผลให้ได้รับการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนและวิธีการทางกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม

การชุมนุมออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ได้ทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิ ในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ที่มีทั้งข้อดีที่เกิดจากการชุมนุม และข้อเสียที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมจากปัญหาด้านที่ดินไม่ได้รับเอกสารสิทธิ ตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยประชาชนสามารถออกมาแสดงความคิดเห็นได้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาควบคู่กับทำให้สังคมหรือชุมชน ประชาชนเกิดความรักและความสามัคคี เป็นชุมชนที่มีคุณภาพต่อไป

การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจ็ดเจริญ จังหวัดลพบุรี นำมาสู่การดำเนินการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการด้านที่ดินอย่างมีส่วนร่วม ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสิทธิชุมชน กฎหมายสิทธิในที่ดินและการครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การจัดการร่วมในพื้นที่เป็นคณะกรรมการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล มีนักวิชาการด้านต่างๆ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชน มีการศึกษาหาวิธีการแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกคน มีหน้าที่ดูแล รักษา พร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลให้คงอยู่ต่อไป สู่แผนดำเนินการระดับตำบลมีแผนการพัฒนาท้องถิ่น ในการส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มประชาชนหรือกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ให้ได้เข้าถึง และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเป็นธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการของทุกฝ่ายให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น เพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับประชาชน จากปัญหาที่ดินส่วนใหญ่ของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง มีเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.บ.ท.5 และบางส่วนเป็นเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ทำให้ประชาชนรวมตัวออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกตัดตามกฎหมาย และสามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ การออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เกิดจากการเรียนรู้ของประชาชน ถึงสิทธิชุมชนที่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วยชุมชนเอง ประชาชนเชื่อว่าควรได้รับกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินที่บรรพบุรุษของตนได้อยู่อาศัยและทำกินมานานในพื้นที่ดังกล่าว

ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี 3) เพื่อศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะวิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี และ 4) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี โดยทำการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ รวมถึงใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ข้อมูลของปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิของชุมชน เพื่อการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Study) ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย เอกสารข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ของการชุมนุมเรียกร้อง เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน ตามระเบียบวิธีการวิจัยทางรัฐศาสตร์ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเชื่อมโยงและตีความอย่างบูรณาการ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการดำเนินการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมายาวนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่รุ่นปู่ ยา ตา ยาย เพื่อหวังว่าจะได้รับสิทธิในที่ดิน มีเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ และควรได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถือได้ว่าบรรพบุรุษได้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่มาก่อน ที่จะมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวร และจัดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ความเจริญก้าวหน้าส่งผลให้การเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารที่เปิดกว้างด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่สำคัญ เพื่อที่จะได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนและชุมชน จากแนวคิดในการอนุรักษ์ คุ้มครองพื้นที่ป่าไม้ ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติคุ้มครองและป่าสงวนขึ้น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี โดยภาครัฐประกาศให้พื้นที่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ถาวรคชเสนีย์ รวมถึงป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสองข้างทางสายชัยวิบูลย์ โดยที่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลของชุมชน ที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนท้องถิ่นเดิม ที่ตั้งถิ่นฐานมาก่อน ขาดการสำรวจบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง ทำให้เกิดการทับซ้อนกับที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดสิทธิในที่ดินและกระทำผิดกฎหมาย เข้าทำกิน และอยู่อาศัยในพื้นที่ของป่าไม้ ถูกลิดรอนสิทธิและถูกจำกัดสิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน และการพัฒนาสาธารณูปโภคในชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเช่นพื้นที่อื่น

ประชาชนในชุมชนเกิดความเดือดร้อน ทุกข์ยากในการดำรงชีวิต ประชาชนจึงรวมตัวกัน ออกมาต่อสู้เรียกร้อง พยายามต่อสู้เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตนและชุมชน ในสิทธิที่ได้อยู่อาศัย และทำกินในพื้นที่มาก่อน ไม่ได้เป็นผู้บุกรุกป่า ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆกับ ไม่ขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรในเขตพื้นที่อนุรักษ์ของชุมชนที่มีข้อตกลงว่าเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ของชุมชน แต่ภาครัฐไม่ได้ให้ความสำคัญในหลักการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนในตำบลจึงร่วมจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล เพื่อร่วมหาวิธีการดำเนินการ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน และการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อเป็นการรับรองสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ร่วมดำเนินการในการดูแล รักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนร่วมกัน ทำให้ประชาชนเกิดแนวคิดสิทธิชุมชนในการบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบลด้วยตนเอง แต่เนื่องด้วยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ ออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการดำเนินการในพื้นที่ของภาครัฐ เกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้เกิดเป็นแรงผลักดัน กระตุ้นให้ประชาชนออกมาร่วมกันชุมนุม ให้เจ้าหน้าที่ชะลอการเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ก่อน เนื่องจากอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้ประชาชนจำนวนมาก ร่วมชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น

1.1 สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ชุมชนที่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ การดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ เช่น ขุดเจาะบ่อบาดาล ก่อสร้างฝาย อ่างเก็บน้ำ หรือกระทั่งทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีโครงการพัฒนาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมแบบผสมผสานจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี เงื่อนไขของการจะได้รับการสนับสนุนบางโครงการจำเป็นต้องมีเอกสารสิทธิ์ในการถือครอง เมื่อไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาหรือการใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนของประชาชน ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินในพื้นที่ สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านภูมิศาสตร์ โดยทั่วไปสภาพพื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดินร่วนเหนียวที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่ราบเชิงเขา มีภูเขาด้านทิศเหนือของตำบล ที่ราบเหมาะกับการทำการเกษตรร้อยละ 70 ของพื้นที่ ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านตำบล มีเพียงคลองธรรมชาติขนาดเล็กและการสร้างขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น สภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการเพาะปลูกและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลมีความอุดมสมบูรณ์ ดินระบายน้ำได้ดี น้ำไม่ท่วมในฤดูน้ำหลาก มีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์

ด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและความเป็นมาของชุมชน จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาก่อนตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากการขุดค้นพบโครงกระดูก ข้าวของเครื่องใช้ดินเผาสมัยโบราณ จากการสันนิษฐานเชื่อว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่า มีการตั้งชุมชนมาก่อนและมีประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับพื้นที่บริเวณใกล้เคียงยังมีโบราณสถานที่สำคัญ เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เชื่อว่าบริเวณพื้นที่ในตำบลเป็นชุมชนโบราณมาก่อน

ด้านการเมืองการปกครอง เพื่อประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ตำบลหนองมะค่าได้ยกฐานะจากสภาตำบลหนองมะค่า เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2539 แบ่งเขตการปกครองในตำบลเป็น 12 หมู่บ้าน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล ปกป้อง ป้องกัน และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมพัฒนาความรู้ให้แก่ประชาชน มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม ประชาชนเกิดความตระหนักรู้และมีพัฒนาการด้านการเมืองท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เกิดความรู้ความเข้าใจหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เป็นรากฐานของการเมืองระดับประเทศ

ด้านเศรษฐกิจ การทำการเกษตรของประชาชนอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกเพื่อยังชีพ สู้อการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในชุมชน ทำให้การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมถูกปรับเปลี่ยนเป็นการทำเกษตรอาศัยปัจจัยการผลิตเพิ่มมากขึ้น สารเคมี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ทำให้ประชาชนต้องมีเงินในการลงทุนเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เศรษฐกิจที่มีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องอาศัยแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตร ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ไม่สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์หรือไม่สามารถกู้ธนาคาร ดอกเบี้ยต่ำได้ รวมทั้งการพัฒนาระบบการผลิตด้านเกษตรกรรม เช่น โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อเกษตรกรรม ไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ไม่สามารถดำเนินการได้เช่นกัน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมชนบทที่มีวิถีการดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตร มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พี่พวอาศัยซึ่งกันและกัน ประเพณีวัฒนธรรมงานบุญบั้งไฟ ที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาแต่เดิมและยังคงสืบสานประเพณีงานบุญบั้งไฟตลอดมา สังคมและวัฒนธรรมที่ผูกพันเรื่องราวของสังคมชนบทที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้การรับรองของการถือกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น การเรียนรู้ของสังคมที่พร้อมกับความก้าวหน้าและทันสมัยของเทคโนโลยี ส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้สิทธิของชุมชน นำมาสู่แรงผลักดันให้นำมาสู่การต่อสู้เรียกร้องสิทธิที่ดินที่ควรได้รับ

1.2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี

การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชน นำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ซึ่งประกอบด้วยด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน เป็นสาเหตุของการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ควรได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายและใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างเต็มที่นั้น ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา อาจจะทำให้เกิดความแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่หรือบริบทของแต่ละพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้าน เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องในสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

ด้านการเมือง ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้อง เนื่องจากการกำหนดนโยบายด้านที่ดินของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีการสนับสนุนเชิงนโยบายและสามารถปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการด้านที่ดิน การต่อสู้เรียกร้องของชุมชนด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในตำบล สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องกฎหมายที่ดิน และการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ด้วยอำนาจและหน้าที่ของการเมืองระดับท้องถิ่น การกำหนดนโยบาย

และวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในตำบล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน จัดเก็บรายได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน การกำหนดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อป่าเสื่อมโทรม จัดเป็นเขตการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้พื้นที่ตำบลหนองมะค่าไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้ ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนถูกลิดรอนสิทธิด้วยอำนาจรัฐ ซึ่งจะได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างเต็มที่ กฎหมายด้านที่ดิน ที่แต่ละหน่วยงานของภาครัฐถือกฎหมายคนละอย่าง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ภาครัฐดำเนินการโดยไม่คำนึงถึงชุมชนที่ได้ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อน รวมทั้งไม่มีการดำเนินการออกสำรวจพื้นที่อย่างชัดเจนก่อนจะกำหนดแนวเขตป่า เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้ประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิเนื่องจากถูกลิดรอนสิทธิที่ควรได้รับเอกสารกรรมสิทธิในที่ดิน

ด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้า การขยายตัวของเศรษฐกิจ มีโรงงานอุตสาหกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเพาะปลูกเพื่อส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ระบบการผลิตเกษตรกรรมของชุมชนแบบยังชีพสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การผลิตที่ต้องการปริมาณผลผลิตที่มากขึ้น เพื่อส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นที่ต้องลงทุนในการผลิตสินค้าเกษตรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ใช้ปริมาณมาก สารเคมีสะสมในพื้นดิน ผลที่เกิดขึ้นคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดินที่เสื่อมคุณภาพ ธาตุอาหารในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตที่ได้จากการเกษตรในแต่ละปีลดลงตามไปด้วย เมื่อการลงทุนที่มีปริมาณสูงแต่ผลผลิตที่ได้มีปริมาณต่ำ สินค้าเกษตรไม่มีคุณภาพ การผลิตสินค้าเกษตรขาดทุน การทำการเกษตรรูปแบบเชิงอุตสาหกรรม ทำให้เกิดภาระหนี้สิน ประชาชนวัยทำงานส่วนใหญ่ต้องเดินทางเข้าไปทำงานในเขตอุตสาหกรรม หรือเข้าไปทำงานในเมือง เพื่อช่วยเหลือความเป็นอยู่ของครอบครัว ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว การขาดเอกสารสิทธิในที่ดิน ประชาชนไม่สามารถใช้เป็นแหล่งหลักทรัพย์กู้ยืมธนาคารเพื่อนำมาลงทุนได้ ในความไม่แน่นอนของการครอบครองหรือการถือครองที่ดิน ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีสิทธิในที่ดินที่เป็นของตนและครอบครัว เกิดแรงผลักดันให้ต้องออกมาร่วมกันต่อสู้เรียกร้อง เพื่อหวังให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ควรได้รับ และสามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างคุ้มค่า

ด้านสังคม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้วยบริบทของพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สังคมชนบทที่อาศัยการเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้เพื่อการดำรงชีวิตและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ประเพณีงานบุญบั้งไฟ ที่เกิดมาจากวิถีชีวิตและวิถีชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดความรักสามัคคีของประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์ของสังคมเครือญาติ ทำให้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมบูรณาการหน่วยงานภายในตำบล และภายนอกตำบล สร้างภาคี เครือข่าย เพิ่มองค์ความรู้ให้กับประชาชนได้รับรู้และเข้าใจสิทธิชุมชน

รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของกลุ่มทางการเกษตรของตำบลให้มีความเข้มแข็ง ประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความรู้มากขึ้นการเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคมจากสังคมชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรม เปลี่ยนไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน มีการประสานงานทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้เข้าใจ สิทธิของชุมชน สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นมาแต่กำเนิด ได้รับรู้เข้าใจกฎหมายที่ดิน และการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน สังคมที่ทันสมัยหรือสังคมสมัยใหม่ ประชาชนสามารถใช้สิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย ด้วยระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ด้านสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาสู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ประชาชนเชื่อว่าจะเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐดำเนินการในสิ่งที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ ให้ได้สิทธิในที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทำประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ และพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านตามสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ด้านการเมืองท้องถิ่นที่มีการกำหนดนโยบายด้านที่ดิน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในตำบลที่ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครองจากการกำหนดของกฎหมาย พื้นที่ในตำบลอยู่ในแนวเขตป่าที่ประกาศทับซ้อนกับที่ดินทำกินของประชาชน ประชาชนได้รับรู้สิทธิในที่ดินมากขึ้น จากสภาพของเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทกับวิถีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพสู่การเกษตรอุตสาหกรรมส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกและใช้สารเคมีในการเพาะปลูก ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดินเสื่อมโทรม ปริมาณผลผลิตต่ำ ขาดทุน เกิดภาระหนี้สิน ส่งผลถึงด้านสังคมเกษตรกรรมกับการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำเกษตรแบบมีส่วนร่วม เข้าใจสิทธิชุมชน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนต้องออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ให้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

1.3 การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาพบว่า การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีการรวมกลุ่มออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า เนื่องจากประชาชนที่ประสบกับปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง ประชาชนส่วนใหญ่มีเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ (ภ.ท.บ.5) ประชาชนร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อหวังให้หน่วยงานภาครัฐรับดำเนินการให้ประชาชนได้รับสิทธิอันชอบธรรม และถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งสามารถเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษาการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน ลักษณะโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

กลุ่มประชาชนที่ออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นสมาคม แบบไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างที่ร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินแบบต่อเนื่อง เป็นกลุ่มที่มีจิตสำนึก ความสัมพันธ์แบบเครือญาติทำให้ เพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน มีเป้าหมาย การเรียกร้องแบบเดียวกัน สู่โครงสร้างการรวมตัวแบบแบบชั่วคราวร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิ และเป็นทางการที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบลขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินการ

กระบวนการ การออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชน กระบวนการปฏิสัมพันธ์ ภายในตำบลของกลุ่มผู้เรียกร้องที่ใช้การสื่อสารที่ทันสมัยทรุดติดต่อกับเครือญาติและประชาชน เพื่อร่วมกัน ออกมาชุมนุม เพื่อต้องการให้หน่วยงานดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถือว่าตนควรได้รับ ใช้ทำประโยชน์ ในที่ดินที่อยู่ถูกต้องตามกฎหมาย กระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายนอกตำบลของกลุ่มผู้เรียกร้องที่เกิดขึ้น มีการ จัดการร่วมทั้งพื้นที่ตำบลใกล้เคียง และหนุนเสริมด้วยภาคีเครือข่าย ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของ หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่มากขึ้น มุ่งสู่จุดมุ่งหมายกับการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดิน

รูปแบบ เป็นทางการโดยการยื่นหนังสือให้นายอำเภอโคกเจริญ ให้ดำเนินการช่วยเหลือกลุ่ม ผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชน และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน คือ การรวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ในพื้นที่สาธารณะ หรือที่ว่าการอำเภอ โดยประชาชนจำนวนมาก กลุ่ม ผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินออกมารวมกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ถือว่าตนและครอบครัวควรได้รับ กรรมสิทธิในที่ดินที่อยู่ถูกต้องตามกฎหมาย ถูกต้องชอบธรรม และสามารถดำเนินการในที่ดินของตนได้อย่างเกิด ประโยชน์คุ้มค่า

ลักษณะ ของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน มีลักษณะที่ไม่เกิดความรุนแรง มีการ ชุมนุม ชูป้ายด้วยอักษรที่เขียนตามวัตถุประสงค์ของความต้องการของกลุ่ม และมีการส่งเสียงเรียกร้อง พื้นที่ ของชุมชนไม่ได้อยู่ในแนวเขตป่าไม้ ควรได้รับสิทธิในที่ดินที่อยู่ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าไม่มีการดำเนินการตามที่ ทางกลุ่มต้องการ กลุ่มผู้ชุมนุมจะเดินทางเข้าไปที่รัฐสภาเพื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรมให้ได้รับสิทธิในที่ดิน และขยายพื้นที่ในการชุมนุมให้กว้างขึ้น

วิธีการ กลุ่มผู้เรียกร้องมีการประชุมเพื่อร่วมหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้าน ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ด้วยวิธีการที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินดำเนินการคือ การยื่นหนังสือยกเลิกแนว เขตป่า ให้มีแนวเขตของป่าไม้ที่ชัดเจน และยกเลิกแนวเขตป่าก่อนที่จะมีการพิสูจน์สิทธิ ตามขั้นตอนแห่ง กฎหมายที่ดิน พร้อมกับให้ฝ่ายปกครองกำหนดแนวเขตปกครองอย่างชัดเจน และดำเนินการจัดการร่วมใน ระดับชุมชนของหน่วยงานในตำบลและนอกตำบล ให้สามารถดำเนินการไปตามขั้นตอนและถูกต้องตาม กฎระเบียบของกฎหมาย

บทบาทในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ที่ดินไม่มีเอกสาร กรรมสิทธิ์ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องทำหน้าที่หนุนเสริมให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและ

เชื่อถือ เข้าใจการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้านที่ดินของชุมชน ด้วยการเป็นศูนย์ประสานงานให้กลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน งานด้านเอกสาร หนังสือราชการไปยังหน่วยงานต่างๆ ใช้สถานที่ในการจัดประชุมพบปะของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินกับการประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการกำหนดนโยบายด้านที่ดิน ร่วมประสานภาคีเครือข่ายของกฎหมายด้านที่ดิน และกฎหมายของป่าไม้ ที่สร้างความรู้ให้กับประชาชน

พฤติกรรมของตัวแสดงในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน โดยมีผู้นำ คือนายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ที่มีภาวะของความเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้อันสิทธิ และการได้เอกสารสิทธิในที่ดิน เป็นผู้นำที่มีความสามารถ พฤติกรรมของตัวแสดงคือประชาชนที่ร่วมกันออกมาชุมนุมเรียกร้องเพื่อหวังให้ได้รับเอกสารสิทธิที่ถูกต้อง

1.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนในชุมชนด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ภายในและภายนอกชุมชน ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านการเมือง ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ร่วมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ปลุกฝังจิตสำนึกทางการเมืองให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เกิดการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เข้าใจหลักของสิทธิชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เข้าใจหน้าที่ของการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น การกำหนดแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน ทำให้การเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นการเมืองที่มีความเข้มแข็ง ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ และเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของความเป็นมนุษย์

ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทสู่สังคมสมัยใหม่ ที่มีความทันสมัย เจริญก้าวหน้า จากสภาพปัญหาของชุมชนที่มีรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบดั้งเดิม อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนสามารถเดินทางส่งผลผลิตสินค้าทางการเกษตรเข้าสู่โรงงานได้สะดวก สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล แม้น้ำแล้ง ฝนทิ้งช่วงประชาชนก็สามารถปลูก มันสำปะหลังได้โดยใช้ระบบน้ำหยด ปลูกพืชผักเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากสภาพการเปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจทำให้เพิ่มปริมาณการผลิต ต้องมีการลงทุนสูง ผลผลิตที่ได้มีปริมาณต่ำ เกิดภาวะขาดทุน ทำให้ประชาชนมีภาระหนี้สิน ไม่มีหลักทรัพย์ในการ

กั๊ยืมเพื่อนำมาลงทุนในการเพาะปลูก ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเต็มที่ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบด้านสังคม ประชาชนที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและกันมายาวนาน มีการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำการเกษตร มีการพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เป็นการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม พึ่งพาปัจจัยการผลิตมากขึ้น เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร ปุ๋ย สารเคมี แรงงาน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยเข้ามาผลิตสินค้าเกษตรของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย เกษตรกรหรือประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม จำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนในช่วงฤดูการเพาะปลูก หาแหล่งเงินทุนเพื่อเพาะปลูกการเกษตร เมื่อสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป ไม่ตกตามฤดูกาล ฝนทิ้งช่วง ผลผลิตเสียหาย ขาดทุน ทำให้ประชาชนเกิดภาระหนี้สิน ละทิ้งถิ่นฐานเข้าไปทำงานในเขตอุตสาหกรรม ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดสิทธิในการทำประโยชน์ในที่ดินด้วย

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

การศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ประชาชนได้ทำกินและอยู่อาศัยนั้น ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน เอกสารที่ดินส่วนใหญ่เป็นเอกสารประเภทอื่นๆ คือ การเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.ท.บ.5 และบางส่วนเป็นเอกสารที่ออกให้โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือ ส.ป.ก. 4-01 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ และมีการยื่นเอกสารเพื่อขอให้หน่วยงานภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้เป็นระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา ที่ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาริบทของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยรวม เพื่อการศึกษาวิจัยที่ครบถ้วน เนื้อหาที่ชัดเจนด้วยการเชื่อมโยงเรื่องราวของวิถีชีวิตและชุมชนจากสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินครั้งนี้ ดังนี้

การศึกษาในด้านภูมิศาสตร์ของพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นที่ราบเชิงเขา ทอดตัวแนวเหนือลงใต้ด้านทิศตะวันตกของตำบล สภาพพื้นที่โดยรวมเป็นพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดินที่เป็นดินร่วนเหนียว ระบายน้ำได้ดี เหมาะกับการเพาะปลูกพืชผักและทำเกษตร ถึงแม้พื้นที่ตำบลหนองมะค่า ไม่มีแหล่งแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านหรือแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านตำบล ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก มีเพียงแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อทำการกักเก็บน้ำ และการพัฒนาจัดหาแหล่งน้ำใต้ดินมา

ใช้อุปโภคและบริโภค การสร้างฝายชะลอน้ำ อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ร่วมด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ด้าน และการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ด้วยการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อเกษตรกรรม และการกระจายแหล่งน้ำให้ประชาชนด้วยความเป็นธรรม และใช้ได้อย่างทั่วถึง ประชาชนสามารถทำการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาล นอกเหนือจากการเพาะปลูกในช่วงฤดูฝน มีการเพาะปลูกพืชไร่ พืชเศรษฐกิจ ส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรม การส่งเสริมระบบการรวมกลุ่มพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร ร่วมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้การปกป้องสิทธิในที่ดินที่ควรได้รับและมีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานและความเป็นมาของชุมชน เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความเหมาะสมอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ดินเหมาะสมกับการทำการเกษตร ประชาชนสามารถดำรงชีวิต อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเชื่อว่าพื้นที่บริเวณตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นชุมชนและมีการตั้งถิ่นฐานของผู้คนมาก่อน จากการขุดค้นพบหลักฐานโครงกระดูกโบราณ ข้าวของเครื่องใช้โบราณอยู่บริเวณใต้พื้นดิน จากการจัดหาแหล่งน้ำ ขุดเจาะ ขุดลอกคลองเพื่อกักเก็บน้ำในการทำเกษตร หรือการไถไร่ทำการเกษตร พบในพื้นที่บริเวณหมู่ 2 หมู่ 7 ของตำบลหนองมะค่า และบริเวณทั่วไปของตำบล แต่ไม่ได้รับการบันทึกเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์ให้เห็นอย่างชัดเจน แต่สิ่งของที่ขุดค้นพบ ประชาชนได้นำไปถวายวัดเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งของที่มีเจ้าของ ยิ่งเป็นสิ่งของโบราณประชาชนไม่ควรเก็บรักษาไว้ หรือมีไว้ครอบครอง จากการศึกษาพื้นที่และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน เช่น ด้านทิศตะวันออกติดกับอำเภอสรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ในยุคสมัยทวารวดีที่ทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ด้านทิศตะวันตกของตำบลหนองมะค่าติดกับอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีแหล่งโบราณสถานที่มีประวัติศาสตร์ของเมืองเวสาลี เป็นแหล่งโบราณสถานอีกที่หนึ่งที่ยังคงทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้เห็น แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนนี้ไม่ได้ทำการบันทึกไว้ จากสิ่งของที่ขุดพบทำให้ประชาชนเชื่อว่าพื้นที่ของตำบลเป็นชุมชนที่มีผู้คนอาศัยมายาวนานมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวร

ด้านการเมืองการปกครอง พื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี จากประกาศกระทรวงมหาดไทย จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะจากสภาตำบลหนองมะค่า มาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2539 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และการกระจายอำนาจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ในการดูแล ดำเนินการพัฒนาชุมชน ประชาชนสามารถใช้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นในระดับฐานราก ที่ถือว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาทุกๆ ด้านของการเมืองการปกครองระดับประเทศ ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศระดับฐานราก ให้มีความเข้มแข็งและสามารถปกครองตัวเอง เนื่องจากมีความเข้าใจในปัญหา

ของตัวเองได้ดีที่สุด รวมถึงสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพียงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง เพื่อดำเนินการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ข้อมูลของตำบลหนองมะค่า เมืองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง แบ่งเขตปกครองจำนวน 12 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 3,298 คน เป็นชาย 1,631 คน และหญิง 1,667 คน ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 2,597 คน จากตารางจำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ และจำนวนประชากรภายในตำบล ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า เป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง มีการจัดหาเจ้าหน้าที่ รับผิดชอบดูแลงานด้านเอกสาร ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นศูนย์ประสานงาน รวมทั้งการจัดตั้งงบประมาณในการดำเนินการด้านที่ดินให้มีบัญญัติไว้ในข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ให้เป็นไปตามหลักการและเป้าหมายของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้สามารถปกครองตนเองได้ ทั้งด้านรายได้ อาชีพ สนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐทุกด้าน รวมทั้งร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน รักษา ดูแล ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป ให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น เพื่อเสริมพลังความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถดำเนินไปได้ด้วยตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีการพัฒนาในทุกด้าน

ด้านเศรษฐกิจของชุมชน สภาพการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกตามนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับประเทศ อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนตำบลหนองมะค่าประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชไร่ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัวเนื้อ แพะ เป็นต้น เนื่องด้วยสภาพของพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตร พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และจัดตั้งชุมชนแบบเป็นกลุ่มเครือญาติ จากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร สภาพเศรษฐกิจมีความเจริญก้าวหน้า ระบบการผลิตสินค้าเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตเพื่อการส่งออก ปริมาณผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น จำเป็นที่ต้องเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูก พัฒนาด้านนวัตกรรม นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการผลิต สู่ระบบการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อต่อรองราคาสินค้า หรือการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ในการหนุนเสริมหลักการผลิตสินค้าเกษตรให้มีปริมาณมากขึ้น ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ รั่ววิทยาการที่ทันสมัยเข้ามา และนำมาใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างความเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ครอบครัวยังมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ด้วยความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน การลงทุนที่เพิ่มขึ้น ในการเพาะปลูกพืชเกษตร การผลิตที่ต้องการปริมาณมากแต่สินค้าเกษตรไม่มีคุณภาพ ปริมาณสินค้าล้นตลาด ถูกกดราคา ขายไม่ได้กำไร ผลที่ตามมาคือขาดทุน มีภาระหนี้สิน ไม่มีเงินลงทุนเพาะปลูกสินค้าเกษตร ที่ดิน

ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่จะสามารถนำไปเป็นหลักฐานในการขอยื่นกู้เงินลงทุนและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนชะลอตัวในช่วงที่ผ่านมา จากปัญหาภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง พืชผลทางการเกษตรของประชาชนเสียหาย เป็นหนี้และไม่มีทุน

ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนของประชาชนตำบลหนองมะค่า สภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมยุคสมัยใหม่ มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก ด้วยระบบการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย การรับวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามา จากเดิมสภาพสังคมที่เป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตเป็นครอบครัวใหญ่ผูกเชื่อมโยง ชัดเภาลจิดใจด้วยการนับถือพระพุทธศาสนา เชื่อฟังคำสั่งสอน ถูกเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นที่มีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม ที่สะท้อนถึงอาชีพด้านเกษตรกรรมกับสังคมชนบทของไทยแบบเครือญาติ การย้ายถิ่นฐานของผู้คนเข้ามาในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าที่เดิม ในการดำรงชีวิตเพื่อเป็นที่ทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย ชุมชนตำบลหนองมะค่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมกับประเพณีงานบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ประชาชนร่วมจัดขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาช้านาน สภาพสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า กับการเรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัด ประชาชนเกิดความรับรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจสิทธิในที่ดินที่ถือว่าควรได้รับสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถเป็นทรัพย์สินหรือมรดกไปยังลูกหลานให้ได้ อาศัยและทำกิน ไม่เป็นผู้ที่ทำผิดกฎหมายเพราะอยู่ในเขตป่า

การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชน การศึกษาบริบทของพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ น้ำไม่ท่วมในฤดูน้ำหลาก หรือในฤดูฝน ฝนตกต่อเนื่องหลายวันน้ำไม่ท่วมขังที่จะทำให้พืชผลทางการเกษตรเสียหาย มีเพียงความแห้งแล้งและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดินที่ทำให้เกิดความเสียหาย พืชผลทางการเกษตรแห้งตายเนื่องจากขาดน้ำ ดินเสื่อมโทรมทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย ไม่คุ้มกับการลงทุน ทำให้เกิดภาระหนี้สิน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ที่ดินนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของ ปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องค้ำจุนการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ยังเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์มาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน การใช้ที่ดินหรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นการนำที่ดินมาเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย (ดรรชนี เอมพันธ์.2531: 200) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่ดินเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆด้านของมนุษย์

การใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงเกือบตลอดเวลา ที่ดินมักจะถูกเปลี่ยนจากการใช้ประเภทหนึ่งเป็นอีกประเภทหนึ่ง ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เป็นผลจากการขยายหรือการเจริญเติบโตของเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ มักมีผลกระทบต่อพื้นที่ในเขตรอบนอกของเมือง การใช้ที่ดินที่มีอยู่มีการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน และพื้นที่ ที่มีการใช้ที่ดินประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางกายภาพ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการในการใช้ที่ดิน เช่น ปริมาณพื้นที่ที่ปลูก ชนิดพืชที่ปลูกปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชแต่ละชนิดตามกาลเวลา วิวัฒนาการด้านที่ดินตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงวางพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และอื่นๆไว้มากมาย สำหรับหน่วยงานราชการมีหน้าที่เกี่ยวกับที่ดิน ทรงวางพื้นฐานในการปรับปรุงสิทธิของผู้ถือครองที่ดิน ได้ตรวจบทกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินออกใช้บังคับหลายฉบับ โดยมีความมุ่งหมายให้เจ้าของที่ดินได้รับความเป็นธรรม และระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งสิทธิในที่ดิน (กรมที่ดิน, 2544, น. 2) ประชาชนได้รับสิทธิในที่ดิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้ตามกฎหมาย ยึดหลักของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของราษฎรในพื้นที่ก่อนมีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้

พื้นที่ภายในตำบลหนองมะค่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) เท่านั้น สอดคล้องกับ (สิริโฉม พรหมโฉม, 2551, น. 135-145) การจะได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ภ.ท.บ.5 มิใช่เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ออกตามประมวลกฎหมายที่ดิน การซื้อขายจึงทำได้เพียงการส่งมอบการครอบครองที่ดินให้แก่กัน ไม่สามารถไปจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินท้องที่ได้ บุคคลที่มีชื่อใน ภ.ท.บ. 5 อาจไม่ใช่เจ้าของที่ดิน และที่ดินอาจจะเป็นที่หวงห้ามที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ด้วยสาเหตุของที่ดินในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ ภ.ท.บ.5 คือเป็นพื้นที่ป่าไม้ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ได้ ด้วยสภาพความเป็นมาของปัญหา และการเรียนรู้สิทธิของชุมชนในการจัดการ ทำให้ประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินขึ้น

สภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมาก่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมกับการทำการเกษตร เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร มีประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้มีการบันทึกไว้แต่มีการขุดค้นพบข้าวของเครื่อง เครื่องใช้โบราณในพื้นที่ที่มีความเชื่อว่าพื้นที่ของตำบลเป็นพื้นที่ที่มีการอยู่อาศัยมาก่อน ด้วยการกระจายอำนาจการเมืองการปกครองสู่ท้องถื่น ทำให้ประชาชนเกิดความรู้เข้าใจสิทธิแสดงออกในการปกป้องสิทธิมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ทำให้ประชาชนตระหนักและเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงสิทธิในที่ดินที่ชุมชนควรได้รับ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

2.2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้เกิดการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน นำสู่การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ประชาชนลุกขึ้นมาเพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิของตนและชุมชนที่ถูกกลืนรอน เมื่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาในสังคม ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ศึกษาหาข้อมูลได้ง่ายขึ้น เกิดการเรียนรู้ของประชาชนในสังคมหรือชุมชน ที่สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษา ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ควรได้รับการรับรองสิทธิในที่ดิน ที่ถูกต้องตามกฎหมายสามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างเต็มที่และคุ้มค่า ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินสู่สาเหตุของการรวมกลุ่มของประชาชนออกมาเรียกร้องในครั้งนี้

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนในชุมชนตำบลหนองมะค่านั้น พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินนั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม ที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เกิดเหตุการณ์ที่ออกมาเรียกร้องของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน มีการดำเนินการยื่นความประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรีได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ มีการประกาศว่าเป็นพื้นที่ป่าไม้ ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ได้ จากความผิดพลาดของเอกสารท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ไม่ได้ระบุว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ทำให้ออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน และชุมชนควรได้รับสิทธิในที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถดำเนินการในพื้นที่ที่อยู่อาศัยและทำกินมาช้านาน

1) *ด้านการเมือง* ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสาเหตุหนึ่งของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนร่วมกันออกมาร่วมกันชุมนุมเรียกร้อง มาจากการเมืองท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการและพยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดิน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นสิ่งที่ประชาชนควรได้รับ และดำเนินการให้มีการแก้ไขปัญหาที่ดินในชุมชน การกำหนดนโยบายท้องถิ่น เพื่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน เป็นหน้าที่ของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการเมือง ที่นำมาสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลของงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

การกำหนดนโยบายในแผนพัฒนาท้องถิ่น บัญญัติไว้ในข้อบัญญัติตำบล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มิ่งบประมาณช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปยังลูกหลาน ดังกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2562, น. 7-12) ที่บัญญัติไว้ว่าบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยชุมชน มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมถึงการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั้งประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบด้วย การทับซ้อนของที่ดินระหว่างกฎหมายกับสิทธิในที่ทำกินของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนถูกสิทธิรอนสิทธิในที่ดินตลอดมา พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลมีเพียงเอกสารการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.ท.บ.5) เป็นพื้นที่ป่า การยื่นขอเอกสารสิทธิในที่ดินของประชาชนได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เพียงเพื่อให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่เชื่อว่าบรรพบุรุษได้อยู่อาศัยและทำกินมาก่อนจะมีการประกาศแนวเขตป่า

ประชาชนเกิดการศึกษารเรียนรู้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน ซึ่งที่ดินนั้นเป็นทรัพย์สินที่บุคคลถือครอง หรือครอบครองอันเป็นสิทธิของคนนั้นๆ ด้วยมีการออกเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ถือได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดิน รายได้ของท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีที่ดิน เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ สู่การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนขึ้น สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน มีพัฒนาการมาจากการที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรจากเดิมที่เป็นผู้ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของตน กลายเป็นคนทำผิดกฎหมาย ผู้บุกรุกป่า จากผู้มีสิทธิ กลายเป็นผู้ไร้สิทธิ จนนำไปสู่การก่อรูปของขบวนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ที่เชื่อมโยงกับเครือข่าย ภาคส่วนต่างๆ เพื่อเป็นกลไกที่มีพลังในการผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นและนโยบาย การยึดโยงอำนาจท้องถิ่น ผ่านการใช้อำนาจทางการเมือง เพื่อให้เกิดการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากร โดยใช้โครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกและเครื่องมือในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น นำไปสู่จัดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางอำนาจในระดับพื้นที่ขึ้นมา ทำให้เกิดกลไกในระดับท้องถิ่น เข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการฐานทรัพยากร ผ่านการยกระดับคณะกรรมการให้มีบทบาท อำนาจหน้าที่ รวมไปถึงการกำหนดระเบียบการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน การรับรองกฎระเบียบ กติกา ของชุมชนในจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกับภาคี องค์กรต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารจัดการ รวมถึงการจัดระบบสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการสมาชิกในระดับชุมชนและตำบล (โอฟาร อ่องพะ, 2558, บทคัดย่อ) จนนำมาสู่การกำหนดนโยบายของนักรการเมืองท้องถิ่นในการจัดการปัญหาที่ดิน

กำหนดนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ที่ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าไม้ และเมื่อเกิดความเสื่อมโทรม ได้ถูกจัดอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณสิทธิ ทำให้ประชาชนเสียโอกาสในการพัฒนา นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ประชาชนออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้องเพื่อหวังให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้ ให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

2) *ด้านเศรษฐกิจ* ชุมชนที่มีการขยายตัวความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจ เพื่อยังชีพสู่การผลิตเพื่อส่งออก รวมทั้งวิวัฒนาการการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่อาศัยน้ำฝน ในการผลิตด้านเกษตรกรรมสู่การผลิตปริมาณมาก เพื่อส่งเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ช่วงหน้าแล้งฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้เกิดปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะทำการเกษตร น้ำถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพาะปลูก ดินเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตจากการทำการเกษตรลดลง เพิ่มปัจจัยการผลิตมากขึ้น ประชาชนขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา มีการดำเนินการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร พร้อมติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ จากหน่วยงานที่ได้จัดสรรงบประมาณเข้ามาเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ส่งผลให้สภาพสังคมมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เชื่อมโยงภาคี เครือข่ายในทุกภาคส่วน มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกิดการเรียนรู้พร้อมๆกับการพัฒนาศักยภาพการทำงานของประชาชนในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรรมมากขึ้น ทำให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถทำการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรแบบผสมผสาน มีความหลากหลาย สร้างรายได้ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการเรียนรู้สิทธิชุมชนและสิทธิความเป็นมนุษย์มาแต่เกิด ทำให้เกิดการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชน สิทธิในที่ดินที่เชื่อว่าชุมชนตั้งมาก่อนจะมีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ รวมทั้งภาครัฐเข้ามาดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินในรูปแบบเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการกระทำของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่คิดถึงความรู้สึกของประชาชน ที่ต่อสู้เรียกร้องขอเอกสารสิทธิในที่ดินและอยู่ระหว่างข้อพิพาท แต่เข้ามาดำเนินการ ทำให้เกิดความไม่พอใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ ประชาชนลุกขึ้นมาร่วมกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนเกิดขึ้น

การผลิตสินค้าเกษตรแบบผสมผสานของพืชผลทางการเกษตร มีความหลากหลายของพืชผลทางการเกษตรมากขึ้น จากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติภายในตำบล มีการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ติดต่อกันนานหลายปี เช่น การปลูกอ้อย ทำให้ดินเสื่อมสภาพเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่สนับสนุน พัฒนาด้านที่ดินเข้ามาส่งเสริมให้ประชาชน เกิดความรู้ในการ

ดูแลรักษาที่ดิน ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในชุมชนโดยมีการรวมกลุ่มของประชาชนในตำบล รวมกลุ่มพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรกรรมที่มีคุณภาพ เพิ่มช่องทางในการผลิตสินค้าเกษตรกรรม การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มโดยไม่ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อสินค้าเกษตร มีการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ วิชากิจชุมชน เกิดรายได้ที่มาจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักของประชาชนในชุมชน มีเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภายในชุมชน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เข้าใจสิทธิชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับ สิทธิในความหมาย ชุมชนแต่ละชุมชน มีความเป็นอยู่ของชุมชนที่แตกต่างกันไปตามสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชน มีการใช้ประโยชน์ ควบคุมไปกับการได้จัดการ ดูแลรักษา ในทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกัน มีกติกาในการอยู่ร่วมกัน เมื่อชุมชนที่มีผู้คนจำนวนมากมาอยู่ร่วมกัน การป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือการละเมิดสิทธิชุมชน นำมาสู่แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ความสามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับการอ้างเอาผลประโยชน์บางสิ่งบางอย่าง การอ้างสิทธิจะมีผลก็ต่อเมื่อมีระบบของอำนาจเข้ามาปกป้องผู้มีสิทธิ สิทธิจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีกลไกของสังคม (อรุณ รักธรรม.2534:14) ผู้คนจำนวนมากอาศัย ทำกินอยู่ร่วมกัน ต้องมีการอ้างสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินจำเป็นต้องอาศัยกฎ ระเบียบของชุมชน หรือสังคมเพื่อดูแล ควบคุม การละเมิดสิทธิจนเกิดปัญหาตามมา ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของผู้คนในสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่กลุ่มผู้เรียกร้องออกมารวมกันเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เนื่องจากระบบเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนดีขึ้น มีกินมีใช้ ระบบเศรษฐกิจระดับประเทศส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากหรือระดับชุมชนได้รับผลกระทบตามไปด้วย เมื่อระดับเศรษฐกิจของประเทศเกิดปัญหา ส่งออกไม่ได้ ผลที่เกิดขึ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากได้รับผลกระทบราคาต่ำ เกิดภาวะขาดทุนหนี้สิน เศรษฐกิจระดับฐานรากได้รับผลกระทบเนื่องจากเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรม ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบล หนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี อีกปัจจัยที่ทำให้ประชาชนออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจในชุมชน มีภาระหนี้สินเนื่องจากการขาดทุนในการผลิตสินค้าเกษตร ปริมาณผลผลิตตกต่ำจากปัญหาภัยแล้งและการลงทุน

3) *ด้านสังคมและวัฒนธรรม* บริบทพื้นที่กับสังคมเกษตรกรรม พื้นที่ตำบลหนองมะค่าประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีการตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สังคมแบบเครือญาติ ประชาชนเข้ามาเพื่ออยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่กับสังคมการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการ และเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล ตามหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตนเอง ดูแล บำรุงรักษาให้คงอยู่สู่รุ่นต่อไป ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานของ

รัฐ มีการทำงานร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของประชาชน ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นสังคมพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนแบบบูรณาการร่วม ส่งผลต่อการพัฒนาทุกด้านของชุมชน ทำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบล ที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนงานเชิงนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาด้านเกษตรกรรม ส่งเสริมศักยภาพในการพัฒนารวมกลุ่มทางการเกษตร ส่งเสริมด้านวิชาการ ความรู้ทางด้านการศึกษาสภาพของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยร่วมกันทุกภาคส่วน

สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี ทำให้เป็นปัจจัยหนึ่งของสาเหตุที่ประชาชนได้ออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่มีการต่อสู้เรียกร้องจากรัฐบาล ย่ำ ตา ยาย ยาวนาน 40 กว่าปี เกิดการเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร ที่สามารถค้นคว้าศึกษาได้ง่าย ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจสิทธิที่ควรได้รับและมีการแก้ไข ให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้อง รวมทั้งใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนได้อย่างเต็มที่ที่ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น การเรียนรู้ของชุมชนหรือสังคม การเรียนรู้ของสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่มีวิวัฒนาการที่ทันสมัย ผู้คนไม่อาจอยู่คนเดียวได้ ต้องอาศัยในชุมชนหรือสังคมตลอดเวลา และมีการเรียนรู้ตลอดเวลา จากข้อมูลเครือข่ายด้านการเรียนรู้ของสังคม การเรียนรู้วิถีชีวิต วิถีชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม จากสังคมของชุมชนตำบลหนองมะค่า เป็นชุมชนด้านเกษตรกรรมมาแต่เดิม ด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนก็เปลี่ยนตามไปด้วย แต่ยังคงแนบแน่นไปด้วยประเพณีที่ยึดถือสืบเนื่องกัน มาของประเพณี บุญบั้งไฟ เพื่อบูชาให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนรวมตัวออกมาเรียกร้อง ปกป้องสิทธิในที่ดิน

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านการเมืองท้องถิ่น กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหา ด้านที่ดิน อย่างมีส่วนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน พื้นที่อยู่ในแนวป่าสงวนแห่งชาติและกฎหมายที่ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน แต่ละหน่วยงานถือกฎหมายคนละอย่าง ทำให้ประชาชนขาดสิทธิในที่ดิน ด้านเศรษฐกิจ จากการเปลี่ยนแปลงไปของเศรษฐกิจ เกษตรเพื่อยังชีพสู่อุตสาหกรรม มีความเจริญก้าวหน้าทุกๆ ด้าน ด้านสังคมสมัยใหม่ที่เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เกิดการเรียนรู้สิทธิของชุมชนมากขึ้น

2.3 การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี การออกมาร่วมกันชุมนุม เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินเป็นโฉนดที่ดินให้กับประชาชนทุกคนรอบครัวที่มีพื้นที่อยู่ในเขตของตำบล ให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และ

สามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ของตนได้อย่างถูกต้องไม่มีความผิด ไม่บุกรุกป่า และเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านที่ดินอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนที่ประสบกับปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ได้รับสิทธิ มีเอกสารสิทธิในที่ดินของตนและครอบครัวที่เชื่อว่าบรรพบุรุษได้อาศัยและทำกินมาก่อน และอยู่ในพื้นที่มาก่อนจะมีการประกาศเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้ขาดสิทธิในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน การดำเนินการของภาครัฐที่ไม่คำนึงถึงประชาชน

ประชาชนภายในตำบลได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ปัญหาด้านที่ดินอย่างถูกต้อง ชัดเจน รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากคณะกรรมการ หรือผู้นำ เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือน มีความชัดเจนของข้อมูลที่ประชาชนได้รับ การศึกษาโครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องที่นำโดยผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ในตำบลที่เป็นบุคคลที่ประชาชนเชื่อมั่น ให้เข้ามาทำงานเป็นผู้นำ เมื่อประชาชนประสบปัญหาความเดือดร้อน จึงเป็นหน้าที่หลักและหน้าที่ที่สำคัญของผู้นำที่ต้องสร้างศักยภาพการทำงานที่เป็นกลุ่ม ร่วมมือรวมคิด ปรีชาหาวิธี การ แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ไม่ทิ้งภาระหน้าที่ให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชน การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดิน มีวิธีการขั้นตอนในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน ให้ประชาชนได้รับทราบและสามารถติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับตำบล ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ได้ ไม่ทิ้งให้ประชาชนจัดการปัญหาเอง

1) *โครงสร้าง* โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงสร้างของกลุ่มมากยิ่งขึ้นในครั้งเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ประชาชนจำนวนมากมาร่วมชุมนุมเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐรับดำเนินการให้เอกสารสิทธิในที่ดิน เป็นการรวมกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มที่เป็นประเภทกลุ่มผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแบบชั่วคราว เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นหรือปะทุขึ้นแบบกะทันหัน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งอยู่ในชุมชน เป็นกลุ่มประชาชนภายในตำบล และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเดียวกัน คือ ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ เกิดจากความไม่พึงพอใจที่ถูกกดทับไว้ เมื่อมีเหตุการณ์ที่เอื้ออำนวยหรือมีแรงผลักดันให้ปะทุขึ้นมา ด้วยการออกมาเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมในที่ดินที่ ให้ได้รับสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ประเภทของกลุ่มผู้เรียกร้องคือ กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวชั่วคราว เป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการออกเอกสารสิทธิที่ดินให้ และได้รับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับนโยบาย เกิดวิชัย (2549, น. 12)

2) *กระบวนการ* กระบวนการในการรวมกลุ่มในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การศึกษาในเชิงปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิ

ในที่ดินภายในตำบลและภายนอกตำบล มีกระบวนการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้องที่นำมาสู่การรวมกลุ่ม ออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการออกมาร่วมกันชุมนุมเป็นครั้งแรก แต่มีจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้เป็นจำนวนมาก การชุมนุมเป็นไปด้วยความสงบ เพื่อเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ที่มีผลในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการการเรียกร้องของกลุ่มต้องการ ประสานงานกันด้วยความรวดเร็ว ด้วยกระบวนการที่ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการติดต่อประสานงานของกลุ่มผู้เรียกร้องกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งกลุ่มผู้เรียกร้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สื่อมวลชนนักข่าวท้องถิ่น หรือสื่อที่กลุ่มผู้เรียกร้องใช้ทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบล กระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้เรียกร้องเป็นแบบเครือข่าย เชื่อฟังผู้นำชุมชน เนื่องจากเป็นลูกหลานในชุมชนมาตั้งแต่เกิด รับรู้และเข้าใจปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ประชาชนเกิดความยากลำบาก ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ตนอาศัยอยู่และทำกินในที่ดินได้อย่างเต็มที่ เอกสารแสดงสิทธิ์ไม่มี ถูกฉ้อโกงสิทธิจากกฎหมายที่บังคับ กดทับสิทธิของประชาชนภายใต้อำนาจของกฎหมายที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายนอก กับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี นอกจากในการกำหนดแนวเขตปกครองให้เกิดความชัดเจนแล้ว การกำหนดแนวเขตป่าของกรมป่าไม้ต้องชัดเจนด้วย การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ช่วยดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบของแต่ละหน่วยงาน

3) *รูปแบบ* รูปแบบที่เป็นทางการได้ยื่นหนังสือต่อนายอำเภอเพื่อรับร้องทุกข์ที่ประชาชนได้รับ ความเดือดร้อน จากการไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี คือ การรวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ในพื้นที่สาธารณะ โดยกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินออกมารวมกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ถือว่าตนและครอบครัวควรได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ถูกต้องชอบธรรม และสามารถดำเนินการในที่ดินของตนได้อย่างเกิดประโยชน์คุ้มค่า รูปแบบเป็นทางการของการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ชุมนุม ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นอีกเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ โดยการชุมนุมไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรง เกิดความเสียหายใด เพียงเพื่อแสดงให้หน่วยงานได้รับฟังความเดือดร้อนของประชาชนและดำเนินการในสิ่งที่ประชาชนต้องการ และเหตุผลสามารถชี้แจงให้ประชาชนรับทราบได้

4) *ลักษณะ* การชุมนุมเคลื่อนไหวของประชาชนในตำบลหนองมะค่า ประชาชนสามารถรวมกลุ่มออกมาเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดินได้ เนื่องจากประชาชนเกิดการเรียนรู้และเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมโดยอาศัยเพียงน้ำฝน แต่สภาวะอากาศเปลี่ยนแปลงไปที่เกิดจากภาวะโลกร้อน ทำให้ฝนฟ้าไม่เป็นไปตาม

ฤดูกาล บางปีเกิดฝนทิ้งช่วงผลผลิตทางการเกษตรเกิดความเสียหาย เกษตรกรหรือประชาชนเกิดความเดือดร้อน มีภาระหนี้สิน ไม่มีต้นทุนในการเพาะปลูกในฤดูกาลเพาะปลูก และความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนเกิดความอัดอั้น ความเดือดร้อนที่ประชาชนประสบอยู่ ตอกย้ำความรู้สึกด้วยปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของตน ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง ไม่สามารถดำเนินการใดในพื้นที่ได้ เช่น การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร หรือกระทั่งโครงการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ การขุดเจาะ หรือกระทำการใดๆ ในพื้นที่จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐ ถ้าไม่มีเอกสารใบอนุญาตในการดำเนินการ ประชาชนมีความผิดทางกฎหมายอาจถูกดำเนินคดีได้ ลักษณะของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง เป็นลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เป็นสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ในการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ มีการชุมนุมในสถานที่ราชการ ชูป้าย เรียกร้องขอให้ช่วยเหลือ ความเดือดร้อนที่ประชาชนประสบให้ได้รับการแก้ไขของภาครัฐ

5) *วิธีการ* ของกลุ่มผู้เรียกร้องดำเนินการจัดทำหนังสือยกเลิกแนวเขตป่า เนื่องด้วยเขตพื้นที่ของตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่ากระบวนการดำเนินการของคณะกรรมการ คือยื่นหนังสือให้กรมป่าไม้ดำเนินการยกเลิกแนวเขตป่า โดยคณะกรรมการ ผู้นำของแต่ละหมู่บ้านได้รวบรวมเอกสาร และส่งหนังสือพร้อมเอกสารไปยังกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกำหนดแนวเขตปกครองที่มีความชัดเจน มีแนวเขตติดต่อพื้นที่ตามแนบท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยไม่ตรงกัน พื้นที่บางส่วนตามแนบท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยตามพิกัดขึ้นอยู่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ประชาชนมีทะเบียนบ้านอยู่จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้เป็นข้อจำกัดของการดำเนินการ มีแนวเขตการปกครองที่ไม่ชัดเจน ดำเนินการกำหนดแนวเขตพื้นที่ให้ชัดเจน และมีการจัดการร่วมในระดับชุมชน กับการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินนั้น จึงมีการจัดการร่วมในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง จัดการประชุม รับฟังความคิดเห็น สร้างความเข้าใจถึงปัญหาด้านที่ดินที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมากยิ่งขึ้น

6) *บทบาท* ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน กับการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการ ประสานงาน ติดต่อ เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปตามหลักกฎระเบียบและข้อกฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดหลักการแก้ไขปัญหาที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิของประชาชนได้ถูกต้อง บทบาทของการเป็นองค์กรภายในตำบลที่สร้างความเชื่อมั่น และให้ดำเนินงานด้านเอกสาร ข้อมูล ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักที่ประชาชนเข้าถึงและเชื่อมั่นในการร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องปัญหาที่เกิดขึ้น รับฟังความคิดเห็นร่วมกัน ปกษาหารือ ร่วมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันมาตลอด ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น เป็นศูนย์ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินให้มาประชุมปรึกษาหารือ ในการดำเนินการแก้ไข

ปัญหาด้านที่ดินที่อยู่ในแนวเขตป่าไม้ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้เรียกร้องได้เป็นอย่างดี และบทบาทกับผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ มีการประสานงาน ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและชัดเจน

7) *พฤติกรรม* คือ การแสดงออกของผู้นำในการเป็นตัวแสดงของการเรียกร้องสิทธิ ในที่ดินพบว่าพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นำกลุ่มผู้เรียกร้องทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือของตัวผู้นำ ที่เป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับที่ดิน กับภาวะของความเป็นผู้นำที่สามารถแสดงออกให้ประชาชนได้เข้าใจหลักของสิทธิชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ให้เกิดการจัดสรรอย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์สูงสุด พฤติกรรมของประชาชนผู้เข้าร่วมชุมนุม ประชาชนมีความรู้สึกอัดอั้นตันใจ ไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นทุนอยู่แล้ว ทำให้ออกมาเรียกร้องสิทธิในครั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินให้กับประชาชนที่เกิดความเดือดร้อน ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินที่ต้อง การปกป้องสิทธิของตนเองและของชุมชน รวมถึงออกมาแสดงออกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับรู้ และให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้แก้ไขปัญหามีส่วนร่วมของทุกส่วน

จากการศึกษาการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจ็ดริ้ว จังหวัดลพบุรี โครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ลักษณะโครงสร้างของกลุ่มผู้เรียกร้อง วัตถุประสงค์ของกลุ่มเพื่อให้ภาครัฐรับดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กำเนิดและพัฒนาการของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินเกิดจากแรงกระตุ้นจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ที่มีการพิพาท ประชาชนเกิดความไม่พอใจในการทำงาน กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้เรียกร้องภายในตำบลและภายนอกตำบลด้วยระบบการสื่อสารที่ทันสมัยสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และเป็นแบบเครือข่ายทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีระหว่างกัน รูปแบบที่ไม่เป็นทางการออกมาร่วมกันชุมนุม ถือป้ายข้อความถึงวัตถุประสงค์ที่กลุ่มผู้เรียกร้องต้องการและแบบเป็นทางการยื่นหนังสือให้แก่นายอำเภอ ลักษณะของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของกลุ่มผู้เรียกร้อง ป้ายข้อความ ส่งเสียงเรียกร้องและขอให้ช่วยเหลือด้วยประชาชนจำนวนมาก การชุมนุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดความรุนแรงหรือความเสียหายใด บทบาทการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียกร้องเรียนรู้กฎหมาย เอกสาร ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งการเก็บรวบรวมเอกสาร ยื่นเอกสารไปยังหน่วยงานราชการ ประชาชนหรือผู้ชุมนุมได้ใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานพื้นที่ใกล้เคียง ร่วมปรึกษาหาแนวทางปฏิบัติ และทำงานอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและเชื่อมโยงภาคี เครือข่ายให้เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน ในการติดต่อประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่าย โดยมีผู้นำท้องถิ่น คือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า ที่เป็นผู้นำและมีแสดงพฤติกรรมต่อการ ออกมาเรียกร้อง

ของประชาชนให้เข้าใจสิทธิบุคคลและเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายที่ดิน

2.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรีนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารการถือครองที่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ของตำบลหนองมะค่า มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ดินมีความเหมาะสมในการทำการเกษตร จากการขุดพบวัตถุขี้เถ้าของเครื่องใช้โบราณทำให้เชื่อว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีผู้คนอาศัยและประกอบอาชีพมาช้านาน การเมืองการปกครองที่มีการยกฐานะจากสภาตำบลสู่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสมัยใหม่ ก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เครื่องมือเครื่องใช้ที่สะดวก เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการปกป้องสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน ที่ควรได้รับตามกฎหมาย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม สู่แนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้านที่ของชุมชนดังนี้

1) *ด้านการเมือง* การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี การเมืองการปกครองของประเทศไทยที่ยึดถือปฏิบัติตามกฎหมาย โดยกฎหมายสูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย ให้อำนาจหน้าที่ของสิทธิชุมชนในการดูแล รักษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เพื่อส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลาน ให้สิทธิชุมชนในการรวมกลุ่ม และดำเนินการใดๆ ได้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย สามารถแสดงออกทางการเมืองการปกครองได้ ตามสิทธิความเป็นมนุษย์และยึดถือปฏิบัติไม่ควรละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน จากเหตุการณ์การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อขอเอกสารสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องร่วมกันเพื่อออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน รู้สึกเบื่อหน่ายในการบริหารจัดการของภาครัฐที่ไม่มี ความต่อเนื่อง ทำให้ปัญหาด้านที่ดินไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา เป็นระยะเวลาเวลานานกว่า 40 ปี ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน ไม่ได้รับการดำเนินการ ไม่มีการชี้แจงการดำเนินการให้ประชาชนได้รับ ทราบด้วยภาครัฐยึดถือปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่ได้รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ที่ขาด สิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เกิดความเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่ดินที่ต้องการให้ได้รับการแก้ไข และมีส่วนร่วมของทุกส่วน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัด ลพบุรี ในการเมืองท้องถิ่น เป็นผูกอำนาจไว้ที่ผู้นำ ประชาชนมุ่งหวังให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการ แก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่มีการต่อสู้เรียกร้องกันมาอย่างยาวนานของ

ประชาชนภายในชุมชน ที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิในการถือครองที่ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้นำท้องถิ่น ได้รับเลือกตั้งยาวนานกว่า 4 สมัย เพราะเป็นผู้นำที่โดดเด่นสามารถดำเนินการให้ประชาชนในพื้นที่ได้เห็นถึงศักยภาพแรงขับเคลื่อนงานด้านที่ดินของตำบลมาตลอด และผู้นำท้องถิ่นยังเป็นประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถ

จากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่น ร่วมกับประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ซึ่งการเป็นผู้นำสามารถสร้างแรงพลังของชุมชนท้องถิ่นออกมาขับเคลื่อนปัญหาที่ถูกกลืนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ให้ประชาชนต้องออกมาร่วมต่อสู้เรียกร้อง อย่างเช่นกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ที่เกิดจากเป็นประชาชนในพื้นที่รับรู้ปัญหาด้านที่ดินมาโดยตลอด การพัฒนารวมกลุ่มทำให้กลุ่มเกิดความรัก ความสามัคคีกันขึ้น มีการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านการเมือง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน หลังจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประชาชนร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล มีการกำหนดนโยบายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในตำบลอย่างทั่วถึง รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคณะกรรมการและประชาชนในพื้นที่ ประสานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการที่มีรูปแบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากขึ้น แสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางการแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างกลุ่มองค์กรที่ภาคเกษตรกรรม เพื่อแสดงศักยภาพของเกษตรกรภายในตำบลมากขึ้น การเมืองอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบล มีการดำเนินจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมกำหนด เสนอแผนร่วมกัน เข้าใจหน้าที่ของการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดแผนหมู่บ้าน มีการกำหนดแผนระดับตำบลให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) *ด้านเศรษฐกิจ* ชุมชนมีการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ของประชาชนในการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้น สิ่งก็ตามมาคือการเกิดความรู้ ความเข้าใจสิทธิในที่ดินของชุมชน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง เอกสารที่มีอยู่ไม่สามารถใช้ดำเนินการใดได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในแนวเขตป่าทำให้เศรษฐกิจที่กำลังพัฒนา ชะงักเนื่องจากประชาชนมีที่ดิน ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินของตน ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ดินทำกินได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับปัญหาการเข้าไปยื่นขอเอกสารสิทธิกับหน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้ดำเนินการใดๆ ให้ ระยะเวลาที่ยาวนานในการต่อสู้ส่งต่อมารุ่นลูกหลาน ทำให้การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่สะสมมานานกับการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ควรได้รับ

ประชาชนภายในตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีการพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ประชาชนมีรายได้จากภาคการเกษตรเมื่อระบบการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดการเรียนรู้การทำเกษตรแบบใหม่ มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มที่มากขึ้น ประกอบกับนักวิชาการส่งเสริม

องค์ความรู้ให้แก่กลุ่มเกษตรกร ทำให้มีการดำเนินการทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชนภายในตำบลมากขึ้น มีการฝึกอบรมเสริมสร้างการทำงานเป็นรวมกลุ่ม มีการวางแผนการผลิตและมีการจัดที่เป็นระบบ ประชาชนเกิดความเข้าใจและสร้างพลังชุมชน มีการประสานงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในตำบลท้องถิ่น ทั้งที่ บ้าน วัด โรงเรียน ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักรู้เข้าใจสิทธิในที่ดินมากขึ้น การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิกับเศรษฐกิจของชุมชน ยังคงต้องเดินทางไปโดยประชาชนมีการรวมกลุ่มมากขึ้น สร้างความมั่นคงทางอาหารและการสร้างรายได้แก่ครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน ที่ทันสมัยมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จากสภาพปัญหาของชุมชนที่มีรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบดั้งเดิม ที่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร ทำเพื่อยังชีพหรือสร้างรายได้ต่อครอบครัวไม่มากนัก เปลี่ยนเป็นรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ผลิตเพื่อนำส่งเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ถนน แห่ลงน้ำ ประชาชนสามารถเดินทางขนส่งผลผลิตสินค้าทางการเกษตรเข้าสู่โรงงานได้สะดวก สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ทุกช่วงฤดูกาลแม้หน้าแล้ง ฝนทิ้งช่วงประชาชนก็สามารถเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ เช่น การปลูกมันสำปะหลังได้โดยใช้ระบบน้ำหยด ปลูกพริก ปลูกพืชผัก สร้างรายได้ให้กับครอบครัวตามไปด้วย ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการสร้างบ้านเรือนซื้อข้าวของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในบ้านเรือน มีการจ้างแรงงานทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่เข้ามาเพื่อช่วยในการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีการซื้อขาย มีการเข้ามาจากหน่วยงานเพื่อให้การสนับสนุนช่องทางการจำหน่ายสินค้าและพัฒนาคุณภาพสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด เพื่อสร้างรายได้

3) *ด้านสังคม* มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมายาวนาน มีการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำการเกษตร มีการพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เป็นการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม พึ่งพาปัจจัยการผลิตมากขึ้น เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร ปุ๋ย สารเคมี แรงงาน การนำเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยเข้ามาผลิตสินค้าเกษตรของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกษตรกรหรือประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมจำเป็นต้องมีทุนในการลงทุนเพาะปลูกสินค้าเกษตร เมื่อไม่มีทุนจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก เมื่อสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป ไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้ประชาชนเกิดภาระหนี้สิน ความต้องการที่จะได้รับสิทธิในที่ดินจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่ประชาชนสามารถเป็นหลักฐานในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการเกษตรได้ รวมทั้งใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างเต็มที่

การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้วยสังคมที่เป็นแบบเครือญาติ เมื่อเกิดการออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินทุกคนก็ร่วมกันออกมา ด้วยความสัมพันธ์ในชุมชนนี้เองที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เชื่อว่าบรรพบุรุษของตนได้ทำกินและอยู่อาศัยมาก่อน มีการประกาศพื้นที่เป็นป่าไม้ โดยที่ประชาชนในอดีตไม่ทราบเลยว่าตนและครอบครัวได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตป่าไม้ เมื่อเกิดการเรียนรู้กฎหมายป่าไม้และที่ดินมากขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ประกอบกับภายในชุมชนมีผู้นำที่มีศักยภาพในการดำเนินการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีความรู้ด้านกฎหมายที่ดินเข้ามาเป็นผู้ทวงในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของประชาชนให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิในที่ดินตามที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ โดยใช้แรงผลักดันจากการชุมนุมของประชาชนเป็นแรงขับเคลื่อนให้หน่วยงานดำเนินการในเป้าหมายที่ทางกลุ่มต้องการให้ได้รับสิทธิ

ผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน จากการเรียนรู้ทางสังคมที่ประชาชน แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรหรือของประชาชน คณะกรรมการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้าร่วมทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมมีการเรียนรู้ร่วมกัน สังคมเกิดความสามัคคี ร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ช่วยเหลือ ดูแล ประชาชนในสังคมร่วมกัน ครอบครัวที่ต้องสร้างเสริมความรักความสามัคคี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ประชาชนในชุมชนต้องมีความรักความสามัคคีกันมากขึ้น ทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง ประชาชนเข้าใจการทำงานแบบมีส่วนร่วม ให้สามารถดำเนินการในรูปแบบของการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ เข้ามาร่วมกันทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของชุมชนให้เกิดผลชัดเจน

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นำมาสู่การดำเนินการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการด้านที่ดินอย่างมีส่วนร่วม ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสิทธิชุมชน กฎหมายสิทธิในที่ดินและการครอบครองหรือกรรมสิทธิในที่ดิน ทุกคนต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในตำบลให้คงอยู่ และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้าถึงและกระจายทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม มีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและประชาชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาให้เกิดผลอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นที่อย่างแท้จริง สู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการชุมนุมเรียกร้อง ปัจจัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้อง โดยศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของผู้แสดงในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้อง นับเป็นการออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน โดยประชาชนในชุมชนที่เกิดความรู้ในสิทธิชุมชน และเกิดการจัดการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ ที่ประสบกับปัญหาด้านไม่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดิน มีการจัดการบูรณาการด้วยชุมชนและภาคี เครือข่ายที่เข้ามาร่วมเสนอแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มีข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้ดังนี้

1) การศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ด้านภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ของชุมชนเป็นข้อมูลที่ทุกๆ ชุมชนต้องมี เพื่อเป็นข้อมูลของชุมชนในทุกๆด้าน เป็นการสนับสนุน หรือเพื่อเป็นหลักฐานทางวิชาการของชุมชน สามารถนำไปใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานที่สำคัญของชุมชนที่มีการ เก็บรวบรวมข้อมูลในทุกมิติ ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนภายใต้กรอบข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้ สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นหลังในการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นและรัก ห่วงแทนชุมชนของตนต่อไป

2) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการชุมนุม เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในสังคมชนบท ที่มีวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของแต่ละชุมชน แรงผลักดันที่ร่วมกันออกมาเรียกร้องสิทธิของชุมชน เพื่อเป็นการแสดงออกให้หน่วยงานดำเนินการตามที่กลุ่มต้องการ โดยไม่ได้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนดนโยบายของภาครัฐจากส่วนกลางสู่สังคมฐานราก ทำให้ระบบการบริหารจัดการไม่มีความเข้มแข็ง เมื่อมีการเรียนรู้ ทำให้ประชาชนมีความรู้เข้าใจหลักการทางกฎหมาย การรวมกลุ่มของชุมชนฐานรากก็จะเพิ่มความเข้มแข็ง และปัจจัยของปัญหาด้านที่ดินขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วย

3) การศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของผู้แสดงในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมเรียกร้อง เป็นการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการของกลุ่มผู้เรียกร้อง ที่เกิดจากประชาชนในชุมชนเอง เป็นการใช้

แรงผลักดันระดับฐานรากสู่ระดับบน เมื่อการดำเนินการของกลุ่มได้รับการแก้ไขตามที่กลุ่มต้องการ ประชาชนก็ได้รับผลจากการดำเนินการที่เกิดขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนเอง

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี จากการรวบรวมข้อมูล ศึกษาสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดินที่ไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้ นำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ก่อให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในสิ่งที่ทางกลุ่มผู้เรียกร้องต้องการ รวมทั้งศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินที่เกิดขึ้นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ดังนั้น หากมีผู้ที่สนใจหรือจะศึกษาเรื่องนี้ต่อไป ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

1) การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้มีการรวบรวมเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม และใช้แบบสัมภาษณ์ในการได้มาซึ่งข้อมูล ในการศึกษาครั้งต่อไปเสนอให้ศึกษาเชิงปริมาณเข้ามาร่วมในการวิจัย เพื่อให้การวิจัยแสดงให้เห็นถึงข้อมูลในเชิงตัวเลขที่ทำให้การวิจัยมีคุณภาพและเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น

2) ควรศึกษาปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิในพื้นที่ทั้งอำเภอกอเจริญและพื้นที่ใกล้เคียง โดยศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาด้านดิน รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมในระดับอำเภอ ที่นำไปสู่การดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสรุปปัญหาด้านที่ดินแบบภาพรวมทั้งอำเภอ และระดับจังหวัดที่ชี้ให้เห็น แต่ละพื้นที่ของทั้งจังหวัด โดยรวมมีปัญหากับที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิหรือไม่ได้รับสิทธิในที่ดินเช่นเดียวกับพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งร่วมหาวิธีแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในด้านการแก้ไขปัญหาที่ดินร่วมกันแบบยั่งยืนต่อไป

3) ควรศึกษาการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาที่ดินในรูปแบบของหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐในภาพรวม เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเป็นมา การดำเนินการและผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในการแก้ไขปัญหาที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิที่ดินอยู่ในแนวเขตป่า รวมทั้งรูปแบบของการดำเนินการในพื้นที่และการรวมตัวของประชาชนเพื่อจัดการปัญหาอย่างมีส่วนร่วมใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในพื้นที่ ให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม

4) ควรศึกษาปัญหาด้านที่ดินและการถือครองด้วยกรรมสิทธิ์ของที่ดิน รวมทั้งสิทธิในที่ดินของประชาชนพื้นที่ในจังหวัดลพบุรี เพื่อให้ทราบข้อมูลที่มีหลักฐาน มีการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณที่มีหน่วยการให้ข้อมูลที่สำคัญที่มีจำนวนมาก เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นข้อมูลที่ชัดเจน รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดินอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

บรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ทองตะโก. (2557). *ว่าด้วยกฎหมาย (1) สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. Office of the Society.* สืบค้นจาก <http://legacy.orst.go.th>.
- กรมที่ดิน. (2564). *ประวัติกรมที่ดิน.* สืบค้นจาก <https://www.dol.go.th>.
- _____. (2564). *ประวัติสำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี.* สืบค้นจาก <https://www.dol.go.th/lopburi/DocLib2.pdf>
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). *กฎหมายที่ดิน.* สืบค้นจาก <https://www.ddd.go.th/home/>
- กอบกาญจน์ พจน์ชนะชัย. (2538). *เครือข่ายการเรียนรู้และการจัดการของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). “การใช้สื่อเพื่อการต่อสู้ทางการเมืองของชนชั้นกลาง.” *เศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อประชาชน*, ฉบับที่ 12.
- โกวิท พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ขบวน พลตรี. (2529). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.* สกลนคร: วิทยาลัยครูสกลนคร.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). “การเขียนรายงานการวิจัย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ หน่วยที่ 14.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2548). “การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2548). “การศึกษารัฐศาสตร์แนวกลุ่ม” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 5.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรวิไล เลิศวิชา. (2539). *วัฒนธรรมกับศักยภาพชุมชน สถาบันพัฒนาชนบท.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2549). *องค์กรชุมชนกับการปฏิรูปสังคมและการเมือง.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2526). *การเมืองของกลุ่มหมู่บ้านภาคเหนือ:วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเครือข่ายสังคม.* กรุงเทพฯ.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2531). “ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน กรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- _____ (2538). “หมู่บ้านกับศักยภาพในการจัดการทรัพยากร กรณีศึกษาลุ่มน้ำชุมชนภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมในภาคเหนือ”. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับหมู่บ้าน ภาควิชามานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____ (2543). “ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรน้ำในภาคเหนือ ในพลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: สถานการณ์ในประเทศไทย.” อานันท์ กาญจนพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ไชยันต์ รัชชกุล. (2532). “ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา หน่วยที่ 2*. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์ สีนสวัสดิ์. (2548). “การศึกษารัฐศาสตร์แนวทางจิตวิทยาการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 4*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดรรรชนี เอมพันธ์. (2531). *หลักการใช้ที่ดินเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธวัชชัย ส่งเสริม. (2548). *การใช้ประโยชน์ทับซ้อนในที่ดินป่าสงวนและที่ดินสาธารณะในตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2523). “ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย หน่วยที่ 6*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธิดาภรณ์ หวานภาค. (2557). *แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- นัยนา เกิดวิชัย. (2549). “รายงานการวิจัยเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่รัฐเวนคืนจากประชาชน.” กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2531). *การศึกษาฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2530). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____ (2537). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ: ไร่เขียว.

- นิธิตา สิริพงษ์ทักษิณ. (2557). *ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐในการใช้ที่ดิน สาธารณประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิภารัตน์ เอี่ยมอ่ำ. (2557). *เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิชุมชนว่าด้วยการจัดการด้านที่ดิน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ. (2538). *“กฎหมายมหาชน เล่ม 3”*. ที่มาและนิติวิธี. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- บุญเกียรติ แสงวัฒน์. (2535). *“การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สำหรับการวางแผนใช้ที่ดิน”*. ในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และระบบข้อมูลทางไกลสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยโปรแกรม ILWIS.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2535). *คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
- ปราสาท หลักศิลา. (2514). *สังคมมนุษย์ในด้านพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรีชา วงศ์ทิพย์. (2555). *การพัฒนาชุมชนประยุกต์ : แนวคิดการบูรณาการ*. พระมหาสุหิตย์ อากาศโร บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ปรีชา พรหมเพชร. (2541). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการถือครองที่ดิน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- พุทธชาติ ไชยเดชะ. (2545). *การเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนในภาคเหนือตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มนตรี เจนวิทย์การ. (2534). *สังคมวิทยาการเมือง: การศึกษารัฐศาสตร์แนวกลุ่มหลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไมตรี จงไกรจักร, ศรินันต์ สุวรรณโมลี และมณฑลี เนื้อทอง. (2555). *งานศึกษาวิจัยของสำนักงานปฏิรูปเพื่อสังคมไทยที่เป็นธรรม กรณีศึกษาการปฏิรูปที่ดิน อำเภอคูระบุรี จังหวัดพังงา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูป (สปร.).
- ยศ สันตสมบัติ. (2534). *“ป่าชุมชน: มติหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนา”*. เอกสารประกอบการประชุมเวทีชาวบ้าน 34.
- _____. (2541). *สิทธิชุมชน การกระจายอำนาจจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- สุจิต บุญบางการ. (2526). “การใช้ความรุนแรงทางการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย*. นนทบุรี: สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรี ธาราธิคุณ. (2542). *การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาภาวะมลพิษ อากาศและกลิ่นเหม็นในเขตเทศบาลตำบลมาตาพุด จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เสนห์ จามริก. (2541). *ป่าชุมชนในประเทศไทย แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย.
- แสวง รัตน์มงคลมาศ. (2534). *ทฤษฎีสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ชมรมนักพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2527). *สังคมวิทยาการเมือง*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนราธิวาส. (2554). *บทที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.cdd.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2564). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/Laws/Constitution.aspx>
- สำนักงานเกษตรอำเภอโคกเจริญ. (2563). *เอกสารการเกษตรระดับตำบลหนองมะค่า*. ลพบุรี: สำนักงานเกษตรอำเภอโคกเจริญ.
- สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี. (2563). *แผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี: ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลและการเป็นเกษตรอุตสาหกรรม*. ลพบุรี: สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี.
- _____. (2564). *แผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี: ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลและการเป็นเกษตรอุตสาหกรรม*. ลพบุรี: สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี.
- _____. (2564). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดินทำกินและเอกสารสิทธิ์*. ลพบุรี: สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี.
- _____. (2565). *แผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี: ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับตำบลและการเป็นเกษตรอุตสาหกรรม*. ลพบุรี: สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า. (2564). *ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า*.

สืบค้นจาก <https://nongmakha.go.th/>.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2539). *มองเศรษฐกิจการเมืองไทย ผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ*.

กรุงเทพฯ: คบไฟ.

อรุณ รักธรรม. (2537). *องค์กร: พฤติกรรมความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2551). *โครงการขนาดใหญ่ของรัฐ สมบัติส่วนรวม สิทธิชุมชน และสิทธิ
ธรรมชาติ*. ใน “ผมไม่มีคำตอบ”: 60 ปี อานันท์ กาญจนพันธุ์ กับ 20 ปี ขบวนการ
เคลื่อนไหวด้านสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. อัจฉรา รักยุติธรรม. เชียงใหม่:
พงษ์สวัสดิ์การพิมพ์.

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ และคณะ. (2550). *รายงานสมบูรณ์โครงการศึกษาระบบสิทธิที่ดินของชุมชน
อย่างเหมาะสม*. เอกสารวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

โอฬาร อ่องพะ. (2558). *การเคลื่อนไหวภาคประชาชน ในการปฏิรูปการจัดการฐานทรัพยากรในพื้นที่
ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

อุกฤษ มงคลนาวิน. (2525). “กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส.” *บทบัณฑิตย*, 29(3): 579.

Gabriel Almond and G. Bingham Powell Jr., (1966). *Comparative Politics: A
Developmental Approach*. Boston: Little Brown.

Jeffrey M. Berry. (2016). *Lobbying for the people the Political Behavior of Public
Interest Group*. N.J. : Princeton University Press.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยวรรณกรรมราชภัฏ

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและแบบสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อใช้ในการประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 53 คน ดังต่อไปนี้

1. นักการเมืองระดับท้องถิ่น จำนวน 12 คน

1.1 นายสมาน	นาคตระกูล	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 1
1.2 นายประหยัด	สีผ่อง	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 2
1.3 นางสาวเพียง	ศักดิ์ศรี	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 3
1.4 นายสถาพร	จินดารักษ์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 4
1.5 นายทองลี	สังข์ทอง	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 5
1.6 นางอนอนงค์	พันศิริ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 6
1.7 นางประจวบ	สุกเพิก	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 7
1.8 นายณรงค์	ลิ่งงาม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 8
1.9 นายสมบัติ	มีมุข	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 9
1.10 นางสวิง	ราตรี	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 10
1.11 นางจิรภัทร	กระพงษ์ทอง	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 11
1.12 นายดิเรก	สุขเกษม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 12

2. เจ้าหน้าที่รัฐ

2.1 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 คน

1. นายชายชาติ	เมืองหลัก	ผู้อำนวยการกองช่างรักษาการแทนปลัด อบต.
2. นายชวพล	อ่อนเรือง	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดลพบุรี
3. นายถนอมพงษ์	สังข์รูป	เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ จังหวัดลพบุรี
4. นายประสิทธิ์	พะยอมหอม	สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดลพบุรี

2.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน

1. นายประสิทธิ์	จุลโพธิ์	กำนันตำบลหนองมะค่า
2. นายสุชาติ	คนคง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
3. นายสันต์	เคนวงษ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
4. นายสุชาติ	ศักดิ์ดา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3
5. นายธนากร	จุลโพธิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
6. นายสลิต	แก่นสน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5
7. นายหยวก	สุขชาติ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
8. นายจำรัส	เงินเมือง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8
9. นายมานิตย์	แสงมิม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9
10. นายสุทิพย์	สุขน่วม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10

11. นายรัชพงษ์	สุขสำราญ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11
12. นายจรัส	กุลบุญ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12

3. แกนนำและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง 2 คน

1. นายพงษ์ณรินทร์	ใจหาญ	ประธานกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ตำบลหนองมะค่า
2. นายทวี	อ่อนเฉย	ปราชญ์ชาวบ้านและประธานชมรมผู้สูงตำบलयางราก

4. นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และเจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชนหรือข้าราชการกลุ่มเกษตรกร จำนวน 3 คน

1. นายสำออง	แก้วประดับ	หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลพบุรี
2. นางสุวรรณ์	โกพลรัตน์	คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองมะค่า
3. นายกฤษณพงศ์	อยู่รอด	ผู้สื่อข่าวเดลินิวส์

5. ประชาชนภายในตำบลหนองมะค่า จำนวน 10 คน

1. นางนกแก้ว	กอกัณณ์	ประชาชน
2. นายตี	กลีนินิล	ประชาชน
3. นายพยอม	ม่วงไข่	ประชาชน
4. นางสาวศร	บรรดาสุข	ประชาชน
5. นายปลุก	ม่วงแก้ว	ประชาชน
6. นางพะยอม	ด้วงไพร	ประชาชน
7. นายอำนาจ	ทับลอย	ประชาชน
8. นางเยาวดี	มาสนธิ	ประชาชน
9. นางสาวรัชยา	รสน้ำ	ประชาชน
10. นายกิมซัง	แพรสีทอง	ประชาชน

6. ประชาชนภายนอกตำบลหนองมะค่า จำนวน 10 คน

1. นายสมบัติ	บัวทอง	ประชาชน
2. นายทวี	สวัสดิ์	ประชาชน
3. นายสำรว	โพธิ์จัด	ประชาชน
4. นางศรีทอง	คงสมนึก	ประชาชน
5. นางสาวสุพัตร์	บุญประเสริฐ	ประชาชน
6. นายสายชล	แจ่มหทัย	ประชาชน
7. นางรำพึง	บัวทอง	ประชาชน
8. นางพยอม	คัมตระกุล	ประชาชน
9. นางถวิล	เกตุดประยูร	ประชาชน
10. นางอุไร	สุขเทพ	ประชาชน

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์นักการเมือง)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

- ตอนที่ 1** ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน
- ตอนที่ 2** ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- ตอนที่ 3** โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
- ตอนที่ 4** ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) ท่านทราบประวัติความเป็นมาด้านที่ดินหรือไม่ ทำไมพื้นที่ทั้งตำบลของท่านไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน
- 2) ท่านได้ร่วมดำเนินการ หรือร่วมกิจกรรมใดๆ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินหรือไม่ ลักษณะใดบ้าง
- 3) ท่านและครอบครัวได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ลักษณะเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเอกสารประเภทใด
- 2) ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 3) สาเหตุของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีลักษณะอย่างไรบ้าง
- 4) สาเหตุของการเรียกร้องของประชาชน มีลักษณะที่สำคัญอย่างไร

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) เหตุการณ์การออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า มีการดำเนินการอย่างไร
- 2) ท่านเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ท่านมีการบริหารจัดการปัญหาด้านที่ดินอย่างไร เพื่อให้ประชาชนในตำบลได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- 3) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีหน่วยงานใด ที่เข้ามามีมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือภาคประชาชนในการดำเนินการเรียกร้องในครั้งนี้ โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียกร้องอย่างไรบ้าง
- 4) ท่านมีความคาดหวัง ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มากน้อยเพียงใด อย่างไร

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) เมื่อประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ส่งผลกระทบต่อ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่ อย่างไร
- 2) ด้วยอำนาจหน้าที่ของท่าน ท่านสามารถดำเนินการอย่างไร เพื่อเป็นการดำเนินการเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชนในอนาคต

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) ท่านทราบประวัติความเป็นมาด้านที่ดินหรือไม่ ทำไมพื้นที่ทั้งตำบลของท่านไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน
- 2) ท่านได้ร่วมดำเนินการ หรือร่วมกิจกรรมใดๆ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินหรือไม่ ลักษณะใด
- 3) หน่วยงานท่าน มีหน้าที่ใดบ้างที่ดำเนินการในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ดำเนินอย่างไร รูปแบบใด
- 4) หน่วยงานท่านรับผิดชอบงานในการดำเนินการในการเรียกร้องด้านที่ดินอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ลักษณะเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลทั้งตำบล ท่านคิดว่าประชาชนมีความเข้าใจสิทธิในที่ดินมากน้อยอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุของการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 3) การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมในครั้งนี้
- 4) ท่านคิดว่า ปัญหาที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา อย่างไร มากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) สถานการณ์การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่าที่เกิดขึ้น ท่านหรือหน่วยงานของท่าน มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง
- 2) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือภาคประชาชนในการดำเนินการเรียกร้องในครั้งนี้ โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียกร้องอย่างไรบ้าง
- 3) ท่านหรือหน่วยงานของท่าน ได้ดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาด้านที่ดินหรือไม่ อย่างไร
- 4) ท่านคิดว่ากลุ่มผู้ชุมนุมใช้วิธีการใดบ้าง จึงมีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนมาก
- 5) หน่วยงานของท่านมีวิธีการดำเนินการอย่างไรบ้าง ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) เมื่อประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินในครั้งนี้ ท่านคิดว่าส่งผลกระทบต่อ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่ อย่างไร
- 2) ด้วยอำนาจหน้าที่ของท่าน ท่านสามารถดำเนินการอย่างไรบ้าง ที่เป็นการดำเนินการเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชนได้ต่อไปในอนาคต

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์แกนนำและสมาชิกกลุ่มผู้เรียกร้อง)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

- ตอนที่ 1** ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน
- ตอนที่ 2** ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- ตอนที่ 3** โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี
- ตอนที่ 4** ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) สภาพปัญหาในพื้นที่ของท่าน ด้านเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เริ่มเป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อชุมชนตั้งแต่เมื่อไร
- 2) ท่านได้ร่วมดำเนินการ หรือร่วมกิจกรรมใดๆ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินหรือไม่ ลักษณะใด
- 3) ท่าน มีหน้าที่ใดบ้างที่ดำเนินการในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ดำเนินอย่างไร รูปแบบใด
- 4) การรวมกลุ่มต่อสู้ ให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดิน เริ่มขึ้นเมื่อไร

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ลักษณะเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเอกสารประเภทใด มีความเข้าใจสิทธิในที่ดินอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 3) สาเหตุของการเรียกร้องของประชาชน มีลักษณะที่สำคัญอย่างไร
- 4) ทำไมต้องรวมกลุ่มมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) กลุ่มมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง
- 2) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีหน่วยงานใด ที่เข้ามาร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือภาคประชาชนในการดำเนินการเรียกร้องในครั้งนี้ โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียกร้องอย่างไรบ้าง
- 3) ท่านมีการดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างไร ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม
- 4) กลุ่มมีการวางแผนอย่างไร ในอนาคต ถ้าการเรียกร้องในครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ
- 5) การดำเนินการใดบ้างที่ดำเนินการ ที่สามารถรวมกลุ่มประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการชุมนุม
- 6) ท่านคิดว่า การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ทางกลุ่ม หรือชุมชนจะได้อะไรบ้าง
- 7) ท่านหรือทางกลุ่มผู้เรียกร้อง มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานใดบ้าง ที่เข้ามาช่วยในการดำเนินการ

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) ท่านคิดว่าจากการออกมาชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ส่งผลกระทบต่อ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านสามารถดำเนินการอย่างไร เพื่อเป็นการดำเนินการเรื่องการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของชุมชนในอนาคต
- 3) ท่านมีความคาดหวังหรือไม่ ที่ชุมชนของท่านจะมีสิทธิในที่ดินและได้รับเอกสารสิทธิ์ มีสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และเจ้าหน้าที่องค์การ พัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานราชการ)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) พื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาการประกาศแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติซ้อนทับกับที่ดิน ความเป็นมาของกฎหมายอย่างไร ปัญหาในพื้นที่ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง
- 2) ท่านคิดว่า สภาพการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีผลต่อการต่อสู้เรียกร้องสิทธิหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ท่านคิดว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุของการออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 2) การออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน กลุ่มผู้เรียกร้องมีความรู้ ความเข้าใจกฎหมายมากน้อยเพียงใด ในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น
- 3) การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตทางเกษตรกรรม ท่านคิดว่ามีผลต่ออาชีพเกษตรกรรมมากน้อยเพียงใด และการมีส่วนร่วม การทำงานแบบบูรณาการจากหน่วยงานทุกภาคส่วน รวมทั้งการเรียนรู้ของสังคม เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการออกมาชุมนุมเรียกร้อง
- 4) นอกจากคำถามข้อที่ 3 ท่านคิดว่าปัจจัยดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญอย่างไร ที่ทำให้ประชาชนร่วมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า สิทธิของชุมชนที่ร่วมออกมาเรียกร้อง ท่านคิดว่าชุมชนสามารถดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- 2) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีกลุ่มเรียกร้องและจัดการปัญหาด้านที่ดิน และประชาชนร่วมออกมาชุมนุม ปิดหน่วยงานราชการ และมีการดำเนินการยื่นหนังสือเพื่อให้ยกเลิกแนวเขตป่า ศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดง ที่กลุ่มผู้เรียกร้องดำเนินการ
- 3) การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในการแก้ไขให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ท่านมีข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาอย่างไร ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) ท่านคิดว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก การชุมนุมออกมาเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ส่งผลกระทบต่อ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านคิดว่า ตำบลที่มีปัญหาด้านที่ดิน สามารถดำเนินการอย่างไร เพื่อเป็นการดำเนินการ เรื่องการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินของชุมชนในอนาคต ที่ถือได้ว่าชุมชน สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการ

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 5 แบบสัมภาษณ์ประชาชนภายในตำบล)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) ท่านทราบประวัติความเป็นมาด้านที่ดินหรือไม่ ทำไมพื้นที่ทั้งตำบลของท่านไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน
- 2) ท่านได้ร่วมชุมนุม ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินหรือไม่
- 3) ท่านรับทราบการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินมานานหรือยัง รับรู้ข้อมูลนี้จากใคร
- 4) ท่านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่ประสบปัญหาด้านเอกสารที่ดิน ท่านมีความคาดหวังที่ในการต่อสู้เรียกร้องมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ลักษณะเอกสารสิทธิ์ในที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเอกสารประเภทใด มีความเข้าใจสิทธิในที่ดินอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันออกมาเรียกร้องในครั้งนี้
- 3) ท่านได้เข้าไปร่วมชุมนุมในการเรียกร้องในครั้งนี้หรือไม่ รับทราบข้อมูลการชุมนุมจากอะไร
- 4) ท่านคิดว่าประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุม คิดว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่มีการเข้าร่วมชุมนุมในครั้งนี้มากที่สุด

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) สถานการณ์การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุมอย่างไร เล่าถึงเหตุการณ์ที่ชุมนุมวันนั้น
- 2) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ใครเป็นผู้นำที่สำคัญ แล้วเขามีการดำเนินการอย่างไร
- 3) ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม หรือเข้าร่วมการเรียกร้องสิทธิในที่ดินอย่างไรบ้าง
- 4) ท่านได้รับข่าว หรือข้อมูลจากใคร ที่ให้ไปร่วมชุมนุมที่ว่าอำเภอโคก
- 5) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การดำเนินงานของกลุ่มผู้เรียกร้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ท่านได้รับข้อมูลหรือไม่
- 6) หลังการเหตุการณ์การชุมนุม ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือมีประชุมขับเคลื่อนการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- 1) ท่านได้รับผลกระทบ ของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน หรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านจะดำเนินการอย่างไรบ้าง ถ้าระยะเวลาการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน มีระยะเวลาที่ยาวนานต่อไปอีก ที่ไม่ทราบว่าการเรียกร้องนี้จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ชุมชนต้องการ
- 3) ท่านมีข้อเสนอแนะ หรือแนะนำอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการดำเนินการเรื่องการแก้ไขปัญหา ด้านที่ดินของชุมชนในอนาคต

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ 6 แบบสัมภาษณ์ประชาชนภายนอกตำบล)

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน

- ตอนที่ 1** ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของสภาพปัญหาด้านที่ดิน
- ตอนที่ 2** ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- ตอนที่ 3** โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี
- ตอนที่ 4** ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และสภาพความเป็นมาของปัญหาด้านที่ดิน ที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

เพศ.....การศึกษา.....

- 1) ท่านมีพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยใกล้กับตำบลหนองมะค่า ที่ดินของท่านมีเอกสารสิทธิ์หรือไม่อย่างไร
- 2) ท่านได้เข้าร่วมชุมนุมของชุมชนตำบลหนองมะค่าหรือไม่ ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน
- 3) ท่านรับทราบการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินจากที่ใด หรือสื่อใดบ้าง
- 4) ท่านมีคิดว่าทำไมพื้นที่ตำบลหนองมะค่า และพื้นที่ใกล้เคียงถึงไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี มีปัญหาด้านที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน

- 1) ท่านทราบหรือไม่ว่าพื้นที่ตำบลหนองมะค่า เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ประชาชนออกมาร่วมกันชุมนุมที่ว่าการอำเภอ มีประชาชนไม่น้อยที่เข้าร่วมการชุมนุม
- 2) ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุของการเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันออกมาเรียกร้องในครั้งนี้
- 3) ท่านได้เข้าไปร่วมชุมนุมในการเรียกร้องในครั้งนี้หรือไม่ เนื่องจากเป็นประชาชนที่ไม่อยู่ในพื้นที่ รับทราบข้อมูลการชุมนุมจากไหน
- 4) ท่านคิดว่าประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุม มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินการในการออกเอกสารสิทธิในที่ดินมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 3 โครงสร้าง กระบวนการ รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ บทบาท และพฤติกรรมของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี

- 1) สถานการณ์การเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุมหรือไม่ เล่าถึงเหตุการณ์ที่ชุมนุมวันนั้น
- 2) การเรียกร้องสิทธิในที่ดิน ใครผู้นำที่สำคัญ แล้วเขามีการดำเนินการอย่างไร
- 3) ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม หรือเข้าร่วมการเรียกร้องสิทธิในที่ดินอย่างไรบ้าง
- 4) ท่านได้รับข่าว หรือข้อมูลจากใคร ที่ให้ไปร่วมชุมนุมที่ว่าการอำเภอ
- 5) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การดำเนินงานของกลุ่มผู้เรียกร้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ท่านได้รับข้อมูลหรือไม่
- 6) หลังการเหตุการณ์การชุมนุม ท่านได้รับทราบข่าวการดำเนินการปัญหาด้านที่ดินของตำบลหนองมะค่าบ้างหรือไม่ ว่าดำเนินการอย่างไร

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่ได้รับจากการเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

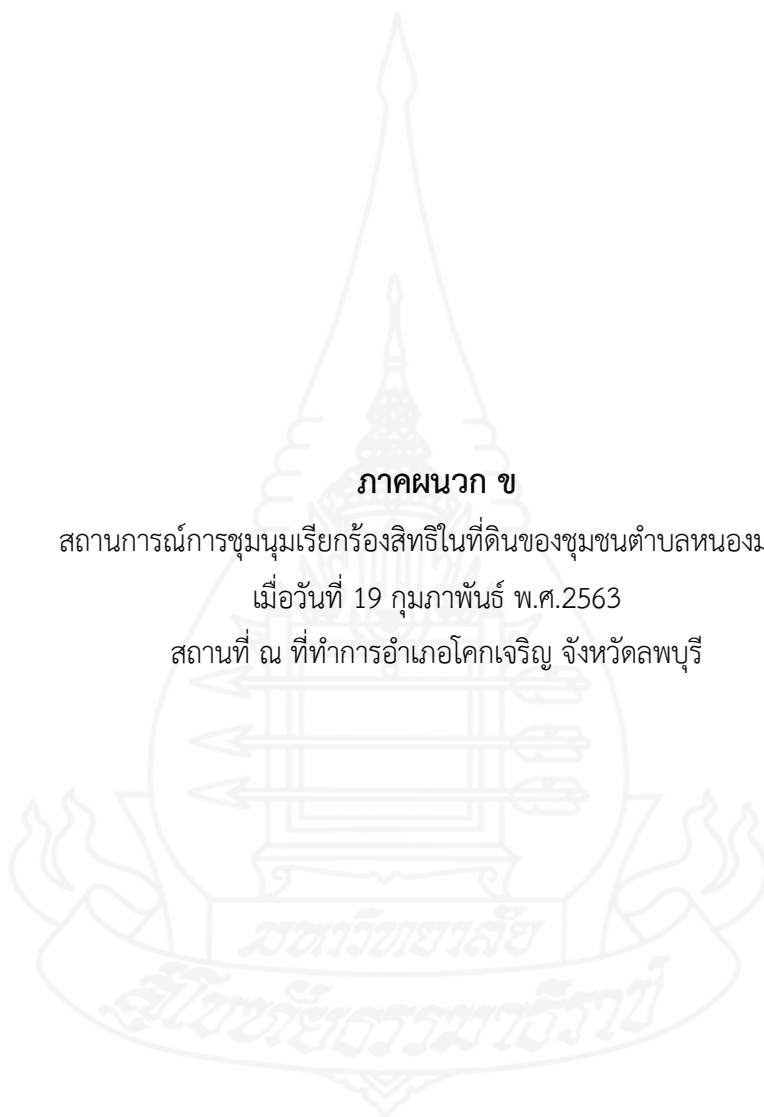
- 1) ท่านได้รับผลกระทบหรือไม่ ที่เกิดจากการชุมนุมของกลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน อย่างไร
- 2) ท่านคิดว่ากลุ่มผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน จะสามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิได้หรือไม่
- 3) ท่านมีข้อเสนอแนะ หรือแนะนำอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินประสบผลสำเร็จ แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของชุมชนได้ในอนาคต

ภาคผนวก ข

สถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องสิทธิในที่ดินของชุมชนตำบลหนองมะค่า

เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563

สถานที่ ณ ที่ทำการอำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 1 ประชาชน ลงชื่อเข้าร่วมการประชุมเตรียมเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563.

ภาพที่ 2 ประชาชนชูป้าย เพื่อเรียกร้องเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563.

ภาพที่ 3 ประชาชนชูป้าย เพื่อเรียกร้องเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563.

ภาพที่ 4 ประชาชนชูป้าย เพื่อเรียกร้องเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563.

ภาพที่ 5 ประชาชนบางส่วนเข้าห้องประชุม เพื่อเสนอข้อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563.

ภาพที่ 6 ประชาชนบางส่วนเข้าห้องประชุม เพื่อเสนอข้อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน,ผู้ศึกษา,2563

ภาคผนวก ค

กฎกระทรวง 894(พ.ศ.2523)ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๘๗ ตอนที่ ๑๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

กฎกระทรวง

ฉบับที่ ๘๘๔ (พ.ศ. ๒๕๒๓)

ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ให้ป่าสงวนข้างทางสายชัยวิบูลย์ ในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง ตำบลนาเฉลียง ตำบลกองทุล ตำบลบ้านโพน อำเภอนองไผ่ ตำบลหนองแวง ตำบลชัยไม้แดง ตำบลชัยสมอทอด อำเภอป่าสามพัน ตำบลสามแยก ตำบลชัยสมบูรณ์ ตำบลพุดเตย ตำบลภูน้ำหยด ตำบลพุดขาม อำเภอวิเชียรบุรี และตำบลสระกรวด ตำบลโคกสะอาด ตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวงนี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

บรรหาร ศิลปอาชา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากป่าสงวนข้างทางสายชัยวุฒย ในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง ตำบลนาเฉลียง ตำบลกองทุล ตำบลบ้านโกชน อำเภอนองไผ่ ตำบลหนองแจ่ง ตำบลชัยไม้แดง ตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน ตำบลสามแยก ตำบลชัยสมบูรณ ตำบลพุกเตย ตำบลภูน้ำหยด ตำบลพุกาม อำเภอเวียงชัยบุรี และตำบลสระกรวด ตำบลโคกสะอาด ตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื้อที่ประมาณ ๕๑๓,๐๕๐ ไร่ มีไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ยาง ไม้ตะแบก ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้ต้นนก และไม้ชนิดอื่นที่มีจำนวนมาก และมีของป่ากับทรัพยากรธรรมชาติอันด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่า ไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอันไว้ จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวสาลินี จงนบกลาง
วัน เดือน ปีเกิด	28 กรกฎาคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ปีการศึกษา 2549
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่า อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่ง	นักพัฒนาชุมชน

